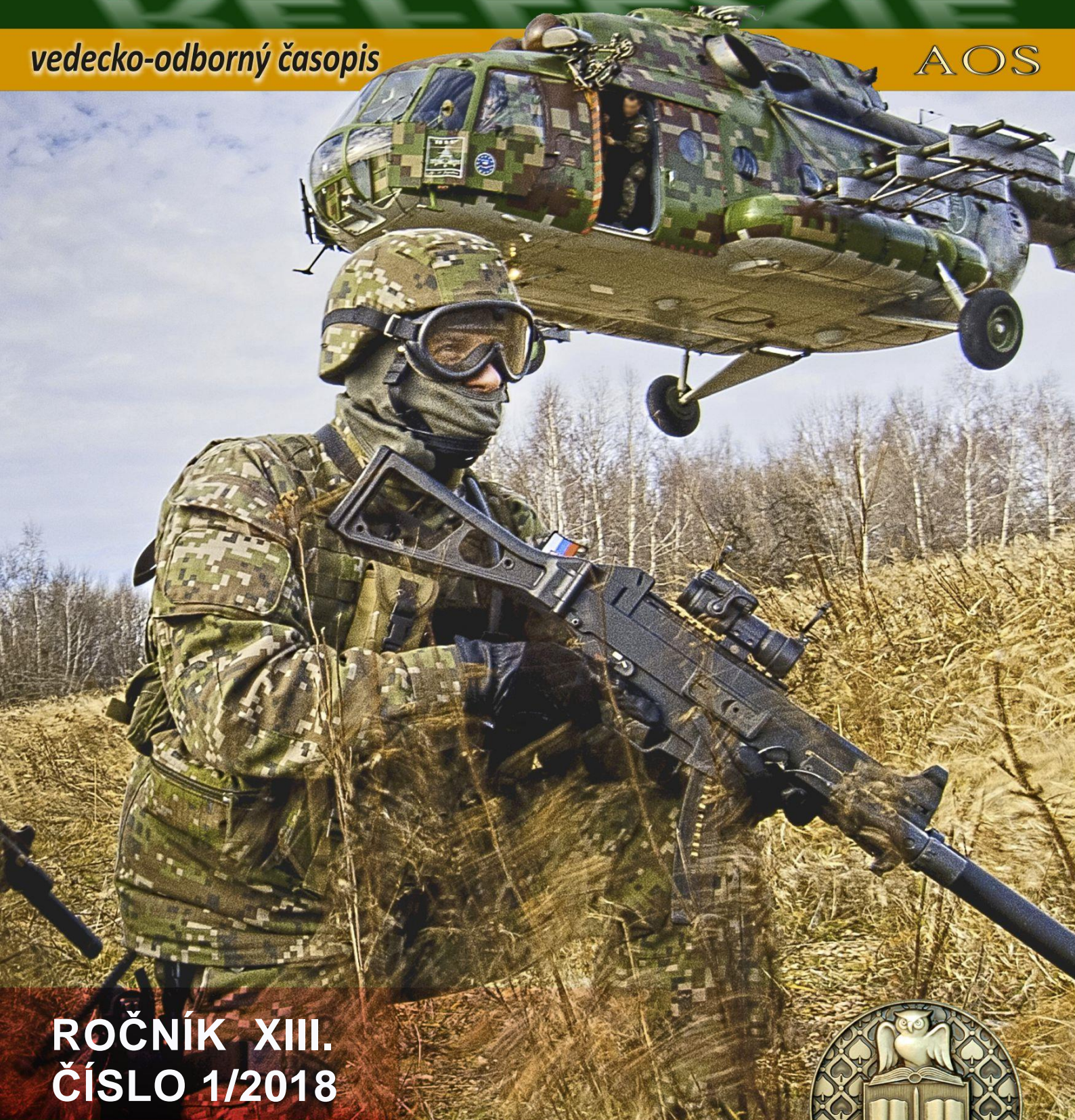

VOJENSKÉ REFLEXIE

vedecko-odborný časopis

AOS

**ROČNÍK XIII.
ČÍSLO 1/2018**

**AKADÉMIA OZBROJENÝCH SÍL
GENERÁLA MILANA RASTISLAVA ŠTEFÁNKA**

VOJENSKÉ REFLEXIE

**Akadémia ozbrojených síl
generála Milana Rastislava Štefánika**

The background of the cover is a large, circular, embossed seal. The seal features a central shield with a book and a quill, topped by an owl. The shield is surrounded by a decorative border of hearts. The outer ring of the seal contains the text "AKADÉMIA OZBROJENÝCH SÍL GENERÁLA MILANA RASTISLAVA ŠTEFÁNIKA".

VOJENSKÉ REFLEXIE

VOJENSKÝ VEDECKO-ODBORNÝ ČASOPIS

**ROČNÍK XIII.
ČÍSLO 1/2018**

VOJENSKÉ REFLEXIE

AKADÉMIA OZBROJENÝCH SÍL GENERÁLA MILANA RASTISLAVA ŠTEFÁNICA
LIPTOVSKÝ MIKULÁŠ, 2018

Redakčná rada / Editorial board

Predseda:

doc. Ing. Pavel **BUČKA**, CSc.

AOS GMRŠ

Členovia:

doc. Ing. Jozef **PUTTERA**, CSc.

Rektor AOS GMRŠ

genpor. Ing. Daniel **ZMEKO**

Náčelník Generálneho štábu OS SR

generál v.v. Ing. Ľubomír **BULÍK**, CSc.

Bývalý Náčelník Generálneho štábu OS SR

genpor. v.v. Ing. Peter **VOJTEK**

Bývalý Náčelník Generálneho štábu OS SR

genmjr. Ing. Jindřich **JOCH**

Veliteľ PS OS SR

brig. gen. Ing. Ľubomír **SVOBODA**

Veliteľ VzS OS SR

brig. gen. prof. Ing. Bohuslav **PŘIKRYL**, Ph.D.

Rektor Univerzity obrany, Brno, ČR

brig. gen. Ing. Ryszard **PARAFIANOWICZ**, Ph.D.

Rektor Akademia Sztuki Wojennej, Warszawa, PL

brig. gen. v. v. prof. Ing. Miroslav **KELEMEN**, DrSc.

Bývalý rektor AOS GMRŠ

plk. gšt. Ing. Radoslav **IVANČÍK**, PhD.

Generálny riaditeľ SELUZ, MO SR, Bratislava

col. prof. Klára S. **KECSKEMÉTHY**, PhD.

University of Public Service, Budapest, MR

Dr. h. c. prof. Ing. Miroslav **LIŠKA**, CSc.

AOS GMRŠ

Dr. h. c. prof. Ing. Pavel **NEČAS**, PhD., MBA

Univerzita Mateja Bela, Banská Bystrica

prof. Ing. Vojtech **JURČÁK**, CSc.

AOS GMRŠ

doc. Ing. Peter **SPILÝ**, PhD.

AOS GMRŠ

MG (ret.) prof. Janos **ISASZEGI**, PhD.

University of Public Service, Budapest, MR

plk. gšt. doc. Ing. Ivo **PIKNER**, Ph.D.

Univerzita obrany, Brno, ČR

doc. PhDr. Rastislav **KAZANSKÝ**, PhD.

Univerzita Mateja Bela, Banská Bystrica

prof. nadzw. dr hab. Antoni **OLAK**

WSBiP w Ostrowcu Swietokrzyskim, PL

plk. dr. hab. Eugeniusz **CIEŚLAK**

Wojskowa Akademia Techniczna, Warszawa, PL

Ing. Stanislav **MORONG**, PhD.

AOS GMRŠ

Šéfredaktor:

Ing. Dušan **SALAK**

AOS GMRŠ

Adresa redakcie/editorial board:

Akadémia ozbrojených síl generála Milana Rastislava Štefánika

Demänová 393

031 06 Liptovský Mikuláš 6

tel. +421 960 423875, +421 960 423388, fax. +421 960 423036

e-mail redakcie/editorial board: pavel.bucka@aos.sk, dusan.salak@aos.sk

Časopis dostupný na internete: http://www.aos.sk/?page=cas_reflexie

Poslaním vojenského vedecko - odborného elektronického časopisu „**VOJENSKÉ REFLEXIE**“ je publikovanie teoretických prác príslušníkov a absolventov kariérnych kurzov AOS, ako aj spolupracovníkov a partnerov AOS doma aj v zahraničí, bezpečnostnej komunity Slovenskej republiky, v širokej škále problematiky bezpečnosti, obrany, ochrany, vzdelávania, výcviku, vojenskej a policajnej teórie a praxe. Príspevky sú publikované v slovenskom jazyku, českom jazyku, poľskom jazyku, anglickom jazyku a sú recenzované. Názory a postoje prezentované v publikovaných príspevkoch nemusia byť v zhode so stanoviskom vydavateľa a redakčnej rady časopisu, ale za ne zodpovedajú autori.

Recenzenti/ Reviewers

plk. gšt. Ing. Radoslav IVANČÍK, PhD.

Ministerstvo obrany OS SR

Bratislava

prof. Ing. Ľubomír BELAN, CSc.

Žilinská univerzita v Žiline,

Žilina

Col. prof. Klára Siposné KECSKEMÉTHY, PhD.

University of Public Service,

Budapešť, Maďarsko

doc. Ing. Pavel BUČKA, CSc.

Akadémia ozbrojených síl generála Milana Rastislava Štefánika,

Liptovský Mikuláš

doc. Ing. Peter SPILÝ, PhD.

Akadémia ozbrojených síl generála Milana Rastislava Štefánika,

Liptovský Mikuláš

doc. PhDr. Mária PETRUFOVÁ, PhD.

Akadémia ozbrojených síl generála Milana Rastislava Štefánika,

Liptovský Mikuláš

doc. Ing. Jaroslav VARECHA, PhD.

Akadémia ozbrojených síl generála Milana Rastislava Štefánika,

Liptovský Mikuláš

doc. Ing. Lubomír BELAN, PhD.

Akadémia ozbrojených síl generála Milana Rastislava Štefánika,

Liptovský Mikuláš

plk. Ing. Tomáš NOVOTNÝ, PhD., MSc.

Akadémia ozbrojených síl generála Milana Rastislava Štefánika,

Liptovský Mikuláš

Ing. Soňa JIRÁSKOVÁ, PhD.

Akadémia ozbrojených síl generála Milana Rastislava Štefánika,

Liptovský Mikuláš

Ing. Štefan GÁNOCZY, PhD.

Akadémia ozbrojených síl generála Milana Rastislava Štefánika,

Liptovský Mikuláš

OBSAH

CONTENTS

doc. Ing. Pavel BUČKA, CSc.,
SLOVO NA ÚVOD _____ 6

VEDECKÉ ČLÁNKY:

doc. Ing. Jaroslav VARECHA, PhD.,
VPLYV POUŽITIA PRIESKUMNÝCH PROSTRIEDKOV URČOVANIA POLOHY
CIEĽOV NA PRESNOŠŤ PAĽBY _____ 7

kpt. Ing. Michal HRNČIAR, PhD.,
SÚČASNÝ POHĽAD NA BUDOVANIE RELEVANTNÝCH SPÔSOBILOSTÍ BOJO-
VÝCH JEDNOTIEK POZEMNÝCH SÍL OS SR NA ICH NASADENIE DO OPERÁCIÍ
PROTI POVSTANIU _____ 32

ODBORNÉ ČLÁNKY:

Ing. Jozef WESSELÉNYI, Ph.D.
Ing. Jaroslav KOMPAN
MIESTO A ÚLOHY MEDZINÁRODNÉHO KURZU PRE ŠTÁBNÝCH DÔSTOJNÍKOV
V RÁMCI KARIÉRNEHO A ODBORNÉHO VZDELÁVANIA V OS SR A NATO _____ 44

Szidónia LÁNGNÉ PETRUSKA
NATO'S ROLE IN THE KOSOVO CRISES MANAGEMENT _____ 56

doc. Ing. Lubomír BELAN, PhD.,
mjr. Ing. Marek UCHÁĽ
TARGETING VO VOJENSTVE _____ 72

mjr. Ing. Maroš TRNKA
POLITICKÉ USPORIADANIE A PROFIL SEVEROCYPERSKEJ TURECKEJ
REPUBLIKY _____ 83

pplk. Ing. Jiří CAMFRLA, Ph.D.,
pplk. Ing. Petr MUSIL, Ph.D
FINANCOVÁNÍ SEVEROATLANTICKÉ ALIANCE – HISTORICKÝ VÝVOJ _____ 94

Ing. Ján MAREK
ROZVOJ ĽUDSKÉHO POTENCIÁLU _____ 110

VOJENSKÉ REFLEXIE

Ing. Ladislav PÁSZTOR

STRATEGICKÉ BEZPEČNOSTNÉ DOKUMENTY SLOVENSKEJ RE-PUBLIKY
A PRIPRAVENOSŤ OZBROJENÝCH SÍL SLOVENSKEJ REPUBLIKY K PLNENIU
ÚLOH VYPLÝVAJÚCICH ZO STRATEGICKÝCH DOKUMENTOV _____ 121

Ganbadrakh TSEND-AYUSH

Mukhwinder KAUR

INDO-MONGOLIAN DEFENCE AND SECURITY COOPERATION _____ 144

npor. Mgr. Jakub SASARÁK

SÚKROMNÉ VOJENSKÉ SPOLOČNOSTI A STRUČNÝ POHĽAD NA ICH
PÔSOBENIE V PRIESTORE ZODPOVEDNOSTI USCENTCOM _____ 155

JUDr. Ivona ONDREJKOVÁ

POHĽAD NA TERORIZMUS 21. STOROČIA _____ 165

SLOVO NA ÚVOD

Vážení čitatelia,

Vojenské reflexie, ako vojenský vedecko-odborný časopis, sa venuje problematike bezpečnosti a obrany, vzdelávaniu, vojenskej teórii a praxi a ostatným aktuálnym témam už dvanásť rokov. Toto číslo je pre mňa výnimočné. Po desiatich rokoch fungovania, ako predseda redakčnej rady Vojenských reflexií, na tejto funkcii končím a odovzdávam ju mladšiemu kolegovi. Za uvedené obdobie, desiatich rokov, sme pod mojim vedením vydali 21 čísiel. Od čísla 2/2018 ma vo funkcii predsedu redakčnej rady Vojenských reflexií nahradí doc. Ing. Lubomír BELAN, PhD., ktorý pôsobí na Katedre manažmentu, Akadémii ozbrojených síl gen. M. R. Štefánika.

Predovšetkým ďakujem za dlhoročnú spoluprácu môjmu priateľovi a bývalému členovi redakčnej rady, Dr.h.c. doc. Ing. Stanislavovi **SZABOVI**, PhD., MBA, LL.M., ktorý pôsobil v redakčnej rade 11 rokov, a ktorý sa významnou mierou podieľal na spracovaní jednotlivých čísiel Vojenských reflexií. Ďalej ďakujem plk. gšt. Ing. Radoslavovi **IVANČÍKOVI**, PhD., col. prof. Kláre S. **KECSKEMÉTHY**, PhD., plk. gšt. doc. Ing. Ivo **PIKNEROVI**, Ph.D. a doc. PhDr. Rastislavovi **KAZANSKÉMU**, PhD. za ich výbornú spoluprácu pri posudzovaní finálnej podoby jednotlivých čísiel Vojenských reflexií. Rád by som poďakoval taktiež rektorom univerzít z Liptovského Mikuláša, Brna a Varšavy za ich dlhoročnú podporu nášho časopisu. Moje poďakovanie patrí taktiež našim generálom, ktorí svojou účasťou v redakčnej rade zvyrazňujú vojenský charakter nášho časopisu. Poďakovanie patrí tiež ostatným členom redakčnej rady, ktorí sa podieľali na finálnej podobe každého čísla. Moje poďakovanie patrí taktiež všetkým recenzentom. Bez ich zodpovednej práce by jednotlivé príspevky nedosahovali výslednú kvalitu. Na záver by som rád poďakoval za dlhoročnú prácu šéfredaktorovi časopisu Ing. Dušanovi **SALÁKOVI**, ktorý od roku 2011 realizuje finálnu podobu nášho časopisu.

I v tomto čísle sme sa snažili vytvoriť atmosféru všeobecnej informovanosti so zameraním na vojenskú problematiku. Redakčná rada zostavila aktuálne číslo z príspevkov, v ktorých autori reagujú na široké spektrum otázok bezpečnostného prostredia. Za zodpovednú prácu sa chcem poďakovať všetkým členom redakčnej rady a najmä recenzentom, ktorí sa významnou mierou podieľali na kvalite našich príspevkov.

Vážení čitatelia, dovoľte mi poďakovať Vám za doterajšiu priazeň a verím, že tak ako v tomto čísle, tak i v nasledujúcich číslach, nájdete pre Vás zaujímavé informácie a podnetné myšlienky, ktoré obohatia Váš vedomostný obzor v riešenej problematike. V mene členov redakčnej rady Vám prajem príjemné čítanie a pekné prežitie dovoleníek.

doc. Ing. Pavel BUČKA, CSc.

VPLYV POUŽITIA PRIESKUMNÝCH PROSTRIEDKOV URČOVANIA POLOHY CIEĽOV NA PRESNOSŤ PAĽBY

doc. Ing. Jaroslav VARECHA, PhD.; plk. v.z.

Akadémia ozbrojených síl gen. M. R. Štefánika v Liptovskom Mikuláši
e-mail: jaroslav.varecha@aos.sk

THE IMPACT OF USING TARGET POSITION DETERMINATION RECONNAISSANCE EQUIPMENT FOR SHOOTING ACCURACY

ABSTRAKT

Cieľom článku je prezentovať čiastočné výsledky výskumu v oblasti použitia delostreleckých prieskumných prostriedkov na určovanie polohy rôznych objektov (cieľov), určených na palebné pôsobenie delostreleckých jednotiek OS SR a zovšeobecniť ich vplyv na dosahovanú presnosť delostreleckej paľby. Výsledky výskumu použitia delostreleckých prieskumných prostriedkov na určovanie polohy cieľov môžu byť východiskovým podkladom na riešenie otázok akvizície nových prieskumných prostriedkov, ale aj pri úvahách o tvorbe organizačných štruktúr a vybavenia delostreleckých jednotiek.

Kľúčové slová: chyba výstrelu, chyba prípravy prvkov pre streľbu, koeficient presnosti prípravy prvkov pre streľbu, laserový diaľkomer, pravdepodobná chyba určenia polohy cieľa, účinnosť paľby, váhové číslo.

ABSTRACT

The aim of the article is to present partial results of research on the use of artillery reconnaissance to determine the location of various objects (targets) intended for the firing of artillery units of the Armed Forces of the Slovak Republic and to generalize their influence on the achieved accuracy of artillery fire. The results of research on the use of artillery reconnaissance for determining the location of targets can be the basis for addressing the acquisition of new reconnaissance means, as well as consideration of the creation of organizational structures and equipment for artillery units.

Keywords: shooting fail; incompetent preparation of elements for shooting, coefficient of accuracy of the preparation of the elements for shooting, laser distrometer, probable error in target location determination, fire efficiency, weight number.

ÚVOD

Vedecko-technický rozvoj v oblasti vojenstva si vyžaduje vývoj a výrobu nových, dokonalejších a spoľahlivejších systémov i prostriedkov, prieskumné prostriedky nevyvímajúc. V podmienkach delostrelectva Ozbrojených síl Slovenskej republiky (ďalej len OS SR) to predstavuje zavádzanie a používanie nových prieskumných prostriedkov, ktoré musia zabezpečiť čo najpresnejšie určenie polohy cieľov, resp. určenie súradníc a nadmorských výšok cieľov.

Keď vezmeme do úvahy fakt, že funkciou delostrelectva je podporiť operujúce (manévrujúce) pozemné sily požadovanou paľbou a účinkami¹, potom je zrejmé, že vlastná bojová strelba delostrelectva je vždy v rámci plnenia konkrétnych taktických aktivít a úloh² operujúcich (manévrujúcich) pozemných síl spájaná s dosiahnutím palebného účinku.

Očakávaný účinok delostreleckej paľby je rastúcou funkciou jej presnosti³. Preto všetky opatrenia, ktoré vedú k zmenšeniu veľkosti číselných charakteristík sústavy chýb delostreleckej paľby majú za bezprostredný dôsledok rast palebnej účinnosti i hospodárnosti paľby.

V tomto článku sa venujeme problematike určovania presnosti delostreleckej paľby v závislosti na použití konkrétnych prieskumných prostriedkov na určovanie polohy cieľov.

STRUČNÉ UVEDENIE DO PROBLÉMU

Pôsobením veľkého počtu rozmanitých rušivých vplyvov, ktorými je nevyhnutne sprevádzaný celý proces určenia prvkov pre strelbu, zamierenie dela na cieľ podľa týchto prvkov i samotný let strely na dráhe, dochádza k tomu, že bod nárazu strely na terén je odchýlený od bodu cieľa o určitú hodnotu, ktorá sa považuje za chybu výstrelu⁴. Delostrelecká paľba zo zakrytého palebného postavenia je spravidla vedená tak, že každé delo vystrelí určitú skupinu striel. Každý z výstrelov je pritom sprevádzaný určitou vlastnou chybou. Ich súhrn tvorí sústavu chýb delostreleckej paľby⁵.

Chyba výstrelu predstavuje rozdiel polohy skutočného nárazu a cieľa. Rozdiel oboch hodnôt môže byť spôsobený rôznymi vplyvmi. Podľa ich pôvodu a vlastností ich

¹ SVD-30/Del-1. *Spoločná vojenská doktrína : palebná podpora pozemných operácií*. 2011.

² SPILÝ, P., HRNČIAR, M. *Vojenská taktika*, 2013.

³ VARECHA, J. *Stanovenie stupňov vyradenia pre potreby paľby delostrelectva OS SR*, 2003.

⁴ VARECHA, J. *Základy teórie chýb delostreleckej paľby*, 2017.

⁵ JIRSÁK, Č., KODYM, P. *Vnější balistika a teorie střelby*, 2017.

klasifikujeme do určitých skupín. Pri delostreleckej paľbe sa stretávame predovšetkým s hrubými chybami, systematickými chybami a náhodnými chybami⁶.

Výstrel môže byť zaťažený chybou, ktorá je väčšia, ako je požadovaná hranica presnosti použitého spôsobu určenia prvkov pre streľbu. Také veľké chyby môžu vzniknúť napríklad pri streľbe v náhlych prudkých zmenách meteorologických podmienok. V tomto prípade sa jedná o hrubé chyby.

Pri streľbe sa môžu niektoré príčiny rušivých vplyvov systematicky opakovať a tak ovplyvňovať jej výsledky. Tým sú spôsobené chyby, ktoré sa nazývajú systematické. Napríklad nesúhlas elevačných uhlov podľa zameriavača a kvadrantu alebo vychýlenie zámernej pri nastavení námeru budú pri danom dele sústavne ovplyvňovať chyby výstrelu, a preto predstavujú príklad systematických chýb.

Aj keď streľbu zbavíme všetkých systematických chýb (hrubé chyby sa vylučujú dopredu), budú sa polohy nárazov jednotlivých výstrelov od seba navzájom aj tak líšiť. Prejavia sa tak chyby, ktoré nie je možné nikdy odstrániť a ktorých smer a veľkosť závisí iba na náhode. Preto sa nazývajú náhodné chyby. Vyskytujú sa nevyhnutne pri každom výstrele, sú vzájomne nezávislé a nie je ich možné úplne eliminovať. Každá náhodná chyba vzniká náhodne vytvorenou kombináciou určitého počtu malých elementárnych chýb, ktoré môžu byť kladné alebo záporné. Veľkosť vzniknutej náhodnej chyby je teda konečná, pretože je obmedzený počet i veľkosť elementárnych chýb⁷.

Úplná príprava prvkov pre streľbu má zo všetkých spôsobov určovania prvkov pre streľbu zvláštne miesto, pretože je základným spôsobom určovania prvkov pre streľbu, ktorý zabezpečuje začatie paľby bez zastreľania a tým ako jediný spôsob spĺňa požiadavku prekvapivosti v začatí paľby⁸. Na druhej strane už z názvu „úplná príprava“ je zrejmé, že aj sústava chýb paľby po úplnej príprave prvkov pre streľbu bude zahrňovať všetky elementárne chyby, ktoré ovplyvňujú vykonávanie streľby. Vzhľadom na uvedené sa budeme v článku venovať sústave chýb paľby pri úplnej príprave prvkov pre streľbu.

Z dostupnej literatúry, v ktorej je riešená problematika sústavy chýb delostreleckej paľby i z praxe vyplýva, že najjednoduchším prípadom delostreleckej paľby je jediný výstrel.

⁶ VARECHA, J. *Základy teórie chýb delostreleckej paľby*, 2017.

⁷ VARECHA, J., MAJCHÚT, I., BELAN, L. *Dosahovaná presnosť prípravy prvkov streľby delostrelectva Armády SR*, 2002.

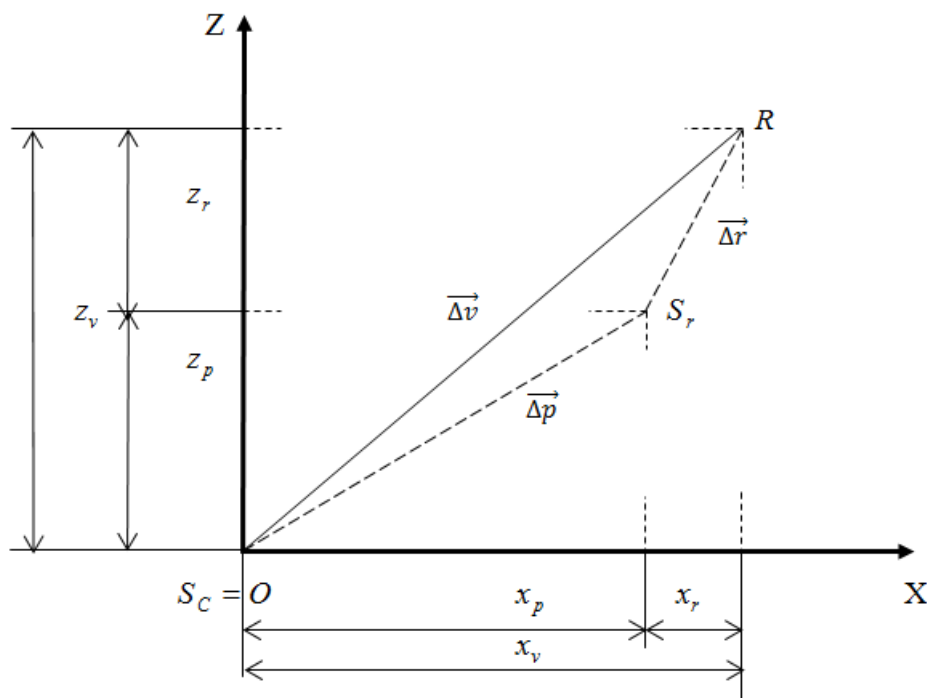
⁸ Del-2-1. *Vojenský predpis o pravidlách streľby a riadenia paľby pozemného delostrelectva*. 2010.

VŮJENSKÉ REFLEXIE

Náhodnú chybu výstrelu $\overrightarrow{\Delta v}$ (Obrázok 1) tvoria dve skupiny náhodných chýb – náhodná chyba prípravy prvkov pre streľbu $\overrightarrow{\Delta p}$ a náhodná chyba rozptylu $\overrightarrow{\Delta r}$.

Náhodná chyba prípravy prvkov pre streľbu $\overrightarrow{\Delta p}$ náhodne odchyľuje stred rozptylu S_r od stredu cieľa S_C v diaľke i v smere. Preto, že táto náhodná chyba má rovnaký zmysel a približne rovnakú veľkosť v skupine po sebe idúcich výstrelov, ktoré boli vystrelené s rovnakými prvkami pre streľbu v približne rovnakých podmienkach, nazýva sa opakujúcou sa náhodnou chybou.

Náhodná chyba rozptylu $\overrightarrow{\Delta r}$ náhodne odchyľuje bod doletu strely R od stredu rozptylu S_r v diaľke i v smere. Vzhľadom na to, že táto chyba má pri každom výstrele celkom náhodne sa meniaci zmysel i veľkosť, nazýva sa neopakujúcou sa náhodnou chybou.

Obrázok 1 Chyby výstrelu

Celková náhodná chyba výstrelu $\overrightarrow{\Delta v}$ sa môže určiť zo vzťahu:

$$\overrightarrow{\Delta v} = \overrightarrow{\Delta p} + \overrightarrow{\Delta r}$$

a v jednotlivých zložkách, v smere streľby X a v smere kolmom na smer streľby Z:

$$x_v = x_p + x_r$$

$$z_v = z_p + z_r$$

Výsledky veľkého počtu pokusov potvrdili⁹, že náhodné chyby prípravy prvkov pre streľbu i náhodné chyby rozptylu sa riadia zákonom normálneho rozloženia náhodnej premennej a zároveň potvrdili, že obidve skupiny náhodných chýb sú vzájomne nezávislé¹⁰.

Vzhľadom na to, že sa náhodné chyby prípravy prvkov pre streľbu i náhodné chyby rozptylu riadia zákonom normálneho rozloženia a sú na sebe vzájomne nezávislé, riadia sa týmto zákonom aj výsledné chyby výstrelu.

Charakteristikami tohto zákona sú¹¹:

- matematická nádej chyby výstrelu v diaľke m_{x_v} a v smere m_{z_v} ,
- pravdepodobné chyby výstrelu v diaľke Ex_v a v smere Ez_v ,
- korelačné koeficienty v diaľke rx_v a v smere rz_v .

Vzhľadom na to, že sa v delostreleckej praxi určujú prvky pre streľbu na cieľ (stred skupinového cieľa), ide o tzv. centrovanú polohu náhodnej premennej, a preto platí:

$$m_{x_v} = m_{z_v} = 0 \quad (1)$$

Veľkosť pravdepodobných chýb výstrelu v diaľke a v smere sú dané vzťahmi:

$$Ex_v = \sqrt{Ex^2 + od^2} \quad (2)$$

$$Ez_v = \sqrt{Ez^2 + oš^2} \quad (3)$$

Vzhľadom na to, že pravdepodobné chyby výstrelu v diaľke a v smere sú na sebe vzájomne nezávislé, bude platiť:

$$rx_v = rz_v = 0 \quad (4)$$

Z uvedeného je zrejmé, že na posudzovanie presnosti jednotlivých výstrelů sú postačujúcimi charakteristikami pravdepodobné chyby výstrelu v diaľke Ex_v a v smere Ez_v . Keďže veľkosť pravdepodobných chýb rozptylu v diaľke od a v smere $oš$ sú dopredu vypočítané a pre streľbu na konkrétne vzdialenosti streľby sa uvádza v každých tabuľkách streľby, je potrebné zaoberať sa určovaním veľkosti pravdepodobných chýb prípravy prvkov pre streľbu v diaľke Ex a v smere Ez .

⁹ VARECHA, J., MAJCHÚT, I., BELAN, L. *Dosahovaná presnosť prípravy prvků streľby delostrelectva Armády SR*, 2002.

¹⁰ NAVRÁTIL, J., SEBERA, M. *Základy teórie palebné účinnosti dělostřelectva*, 2000.

¹¹ VARECHA, J. *Základy teórie chýb delostreleckej palby*, 2017.

CHYBY PRÍPRAVY PRVKOV PRE STREĽBU

Základným spôsobom určovania prvkov pre účinnú streľbu je úplná príprava¹². Tento spôsob prípravy prvkov pre streľbu ako jediný umožňuje splniť požiadavku prekvapivosti začatia paľby tzn. začatie účinnej streľby bez predchádzajúceho zastrieľania a za dodržania stanovených zásad zabezpečuje i požadovanú presnosť paľby, v konečnom dôsledku splnenie palebnej úlohy¹³.

Podstata úplnej prípravy spočíva vo výpočte opráv pre všetky podmienky streľby a v ich zahrnutí do prvkov pre streľbu. Je zrejmé, že chyby v určení ktorejkoľvek podmienky streľby ovplyvňujú celkovú chybu prípravy prvkov pre streľbu. Celková chyba prípravy prvkov pre streľbu sa posudzuje v dvoch smeroch¹⁴:

- v smere streľby, ako náhodná chyba prípravy prvkov pre streľbu v dĺžke x ,
- v smere kolmom na smer streľby, ako náhodná chyba prípravy prvkov pre streľbu v smere z .

Zdroje chýb úplnej prípravy sa zaraďujú do nasledujúcich skupín:

- chyby v určení polohy cieľa x_C, z_C
- chyby pripojenia a zamierenia dela x_G, z_G, z_{OR}
- chyby meteorologickej prípravy x_P, z_P
- chyby balistickej prípravy x_B
- chyby technickej prípravy x_T, z_T
- chyby tabuliek streľby x_{TS}, z_{TS}
- chyby metódy určenia prvkov streľby x_M, z_M

Jednotliví autori, ktorí sa zaoberali teóriou streľby pozemného delostrelectva, zhodne uvádzajú, že výsledkami výskumu i výsledkami pokusov bolo potvrdené, že všetky uvedené zdroje chýb sú na sebe vzájomne nezávislé a náhodné, a preto sa celková náhodná chyba prípravy prvkov pre streľbu určuje podľa vzťahov:

- v dĺžke $x = x_C + x_G + x_P + x_B + x_T + x_{TS} + x_M$
- v smere $z = z_C + z_G + z_{OR} + z_P + z_T + z_{TS} + z_M$

¹² Del-2-1. *Vojenský predpis o pravidlách streľby a riadenia paľby pozemného delostrelectva*. 2010.

¹³ JIRSÁK, Č., KODYM, P. *Vnější balistika a teorie střelby*, 2017.

¹⁴ VARECHA, J. *Základy teorie chýb delostreleckej paľby*, 2017.

Z dostupnej literatúry tiež vyplýva, že všetky jednotlivé náhodné chyby, uvedené v predchádzajúcich vzťahoch, sa riadia zákonom normálneho rozloženia náhodnej premennej, a preto sa týmto zákonom riadi aj celková náhodná chyba prípravy prvkov pre streľbu v diaľke Ex i v smere Ez .

Ich číselnými charakteristikami sú¹⁵:

➤ *matematická nádej chýb prípravy prvkov pre streľbu:*

vzhľadom na to, že zámerný bod je totožný so stredom cieľa, s využitím vzťahu (1) bude platiť:

$$m_{x_p} = m_{z_p} = 0 \quad (5)$$

➤ *korelačné koeficienty prípravy prvkov pre streľbu:*

vzhľadom na to, že náhodné chyby prípravy prvkov pre streľbu v diaľke a v smere sú na seba vzájomne nezávislé, s využitím vzťahu (4) bude platiť:

$$r_{x_p} = r_{z_p} = 0 \quad (6)$$

➤ *pravdepodobné chyby prípravy prvkov pre streľbu:*

• v diaľke $Ex = \sqrt{Ex_C^2 + Ex_G^2 + Ex_P^2 + Ex_B^2 + Ex_T^2 + Ex_{TS}^2 + Ex_M^2}$ (7)

• v smere $Ez = \sqrt{Ez_C^2 + Ez_G^2 + Ez_{OR}^2 + Ez_P^2 + Ez_T^2 + Ez_{TS}^2 + Ez_M^2}$ (8)

kde:

Ex_C, Ez_C pravdepodobná chyba určenia polohy cieľa v diaľke a v smere,

Ex_G, Ez_G pravdepodobná chyba pripojenia dela v diaľke a v smere,

Ez_{OR} pravdepodobná chyba orientácie dela v smere,

Ex_P, Ez_P pravdepodobná chyba meteorologickej prípravy v diaľke a v smere,

Ex_B pravdepodobná chyba balistickej prípravy v diaľke,

Ex_T, Ez_T pravdepodobná chyba technickej prípravy v diaľke a v smere,

Ex_{TS}, Ez_{TS} pravdepodobná chyba tabuliek streľby v diaľke a v smere,

Ex_M, Ez_M pravdepodobná chyba použitej metódy určenia prvkov pre streľbu v diaľke a v smere.

Pre potreby tohto článku uvedieme v nasledujúcom texte v nevyhnutnom rozsahu len charakteristiky pravdepodobných chýb určenia polohy cieľa a vzťahy na ich výpočet.

¹⁵ VARECHA, J. *Základy teórie chýb delostreleckej palby*, 2017.

Pravdepodobné chyby určenia polohy cieľa v diaľke a v smere sú dané vzťahmi¹⁶:

$$Ex_c = \sqrt{Ed_c^2 + (Eh_c \cdot \cot g \theta_c)^2} \quad (9)$$

$$Ez_c = \sqrt{Es_c^2} \quad (10)$$

kde:

Ed_c, Es_c pravdepodobná chyba určenia súradníc cieľa v diaľke a v smere,

Eh_c pravdepodobná chyba určenia nadmorskej výšky cieľa,

θ_c uhol doletu strely.

Veľkosť pravdepodobných chýb určenia súradníc cieľa v diaľke a v smere i určenia nadmorskej výšky cieľa závisia na spôsoboch, prostriedkoch a podmienkach, v ktorých bol prieskum cieľov vykonávaný. Aby bola zabezpečená požadovaná celková presnosť úplnej prípravy, je dovolené určovať polohu cieľov (súradnice a nadmorské výšky) iba určitými, dostatočne presnými spôsobmi a prostriedkami, za dodržania stanovených podmienok¹⁷. Pre potreby tohto článku riešime len použitie vybratých laserových diaľkomerov.

VARIANT VYBRATÝCH LASEROVÝCH DIAĽKOMEROV

Laserové diaľkomery sú prieskumné prostriedky, ktoré používajú delostreleckí pozorovatelia a prieskumné jednotky na získanie informácií o polohe cieľov. Je zrejmé, že pred obstaraním a zavedením určitého typu diaľkomera do užívania sú požiadavky kladené aj na znižovanie veľkosti chýb merania vzdialeností a uhlov. Na porovnanie boli vybraté nasledujúce typy laserových diaľkomerov:

- LPR-1
- CAT-1
- CORAL
- PLRF25C

Laserový diaľkomer LPR-1

Tento prieskumný prostriedok sovietskej výroby bol produkován v Kazaňskom optickom mechanickom závode. Je to prieskumný prostriedok, ktorý je v podmienkach OS SR používaný. Rozsah meraných vzdialeností je uvádzaný od 145 m do 20 000 m. Uvádzaná maximálna chyba merania je 10 m.

¹⁶ VARECHA, J. *Základy teórie chýb delostreleckej paľby*, 2017.

¹⁷ Del-2-1. *Vojenský predpis o pravidlách streľby a riadenia paľby pozemného delostrelectva*. 2010.

Obrázok 2 Laserový diaľkomer LPR-1

Laserový diaľkomer CAT-1

Tento moderný prieskumný prostriedok izraelskej výroby je produkován firmou Elbit systems. Zahŕňa v sebe možnosti integrácie 2D a 3D mapovania, nahrávania videí a skenovacích programov. Uvádzaná maximálna chyba merania je 6 m.

Obrázok 3 Laserový diaľkomer CAT-1

Laserový diaľkomer CORAL

Tento prieskumný prostriedok izraelskej výroby je produkován firmou Elbit systems. Je to prieskumný prostriedok, ktorý je v podmienkach OS SR používaný. Rozsah meraných vzdialeností je uvádzaný do 11 km. Uvádzaná maximálna chyba merania je 5 m.

Obrázok 4 Laserový diaľkometer CORAL

Laserový diaľkometer PLRF25C

Tento prieskumný prostriedok francúzskej výroby je produkován firmou Safran Vectronix AG. Je využívaný niektorými jednotkami Kanadskej armády. Rozsah meraných vzdialeností je uvádzaný do 6 km. Uvádzaná maximálna chyba merania (do vzdialenosti 1 500 m) je 2 m.

Obrázok 5 Laserový diaľkometer PLRF25C

Nadmorské výšky cieľov sa spravidla určujú podľa mapy, pričom nie je možné prekročiť mierku mapy 1 : 50 000. Presnosť určenia súradníc cieľa v závislosti od použitého diaľkometra i presnosť určenia nadmorskej výšky cieľa je charakterizovaná pravdepodobnými chybami, ktorých hodnoty sú uvedené v tabuľkách 1 a 2.

VĚJENSKÉ REFLEXIE

Tabuľka 1 Presnosť určenia súradníc cieľa

Prostriedky na určenie súradníc cieľa	Pravdepodobné chyby, charakterizujúce presnosť určenia súradníc cieľa v diaľke a v smere
	Ed_c a Es_c
Diaľkomer: - laserový	
- LPR-1	10 m
- CAT-1	6 m
- CORAL	5 m
- PLRF25C	2 m

Zdroj: Vlastné spracovanie

Tabuľka 2 Presnosť určenia nadmorskej výšky cieľa z mapy

Sklon svahu v stupňoch	Pravdepodobné chyby určenia nadmorskej výšky cieľa		
	Eh_c		
	1 : 25 000	1 : 50 000	1 : 100 000
2-5	1,5 m	2,9 m	5,7 m
5-7	1,9 m	4 m	8,4 m
7-10	3,2 m	7,6 m	18 m
10-20	4,1 m	9,3 m	21 m
20-30	5,8 m	12 m	25 m
30-40	7,5 m	16 m	34 m

Zdroj: Vlastné spracovanie

Veľkosť pravdepodobných chýb určenia polohy cieľa v závislosti od použitého prieskumného prostriedku sa vypočíta s využitím vzťahov (9) a (10). Pre konkrétne vybrané typy laserových diaľkometerov a ich spoluprácu pri streľbe s jednotkou 155mm ShKH vz. 2000 ZUZANA sú veľkosti pravdepodobných chýb určenia polohy cieľa uvedené v tabuľkách 3 až 6.

Tabuľka 3 Pravdepodobné chyby určenia polohy cieľa pri paľbe 155mm ShKH vz. 2000 ZUZANA pri štandardných podmienkach úplnej prípravy a použítí LPR-1

Hodnota	Vzdialenosť streľby [km]								
	5	10	12	14	15	18	20	25	30
	Náplň								
	A	B	A+B	A+B	2A+B	2A+B	D	D	D
Ex_c [m]	10,01	10,04	10,05	10,05	10,06	10,06	10,06	10,04	10,1
Ez_c [m]	10	10	10	10	10	10	10	10	10

Zdroj: Vlastné spracovanie

VĚJENSKÉ REFLEXIE

Tabuľka 4 Pravdepodobné chyby určenia polohy cieľa pri paľbe 155mm ShKH vz. 2000
ZUZANA pri štandardných podmienkach úplnej prípravy a použití CAT-1

Hodnota	Vzdialenosť streľby [km]								
	5	10	12	14	15	18	20	25	30
	Náplň								
	A	B	A+B	A+B	2A+B	2A+B	D	D	D
Ex_c [m]	6,01	6,06	6,08	6,09	6,09	6,1	6,1	6,07	6,17
Ez_c [m]	6	6	6	6	6	6	6	6	6

Zdroj: Vlastné spracovanie

Tabuľka 5 Pravdepodobné chyby určenia polohy cieľa pri paľbe 155mm ShKH vz. 2000
ZUZANA pri štandardných podmienkach úplnej prípravy a použití CORAL

Hodnota	Vzdialenosť streľby [km]								
	5	10	12	14	15	18	20	25	30
	Náplň								
	A	B	A+B	A+B	2A+B	2A+B	D	D	D
Ex_c [m]	5,01	5,07	5,09	5,1	5,11	5,12	5,13	5,09	5,2
Ez_c [m]	5	5	5	5	5	5	5	5	5

Zdroj: Vlastné spracovanie

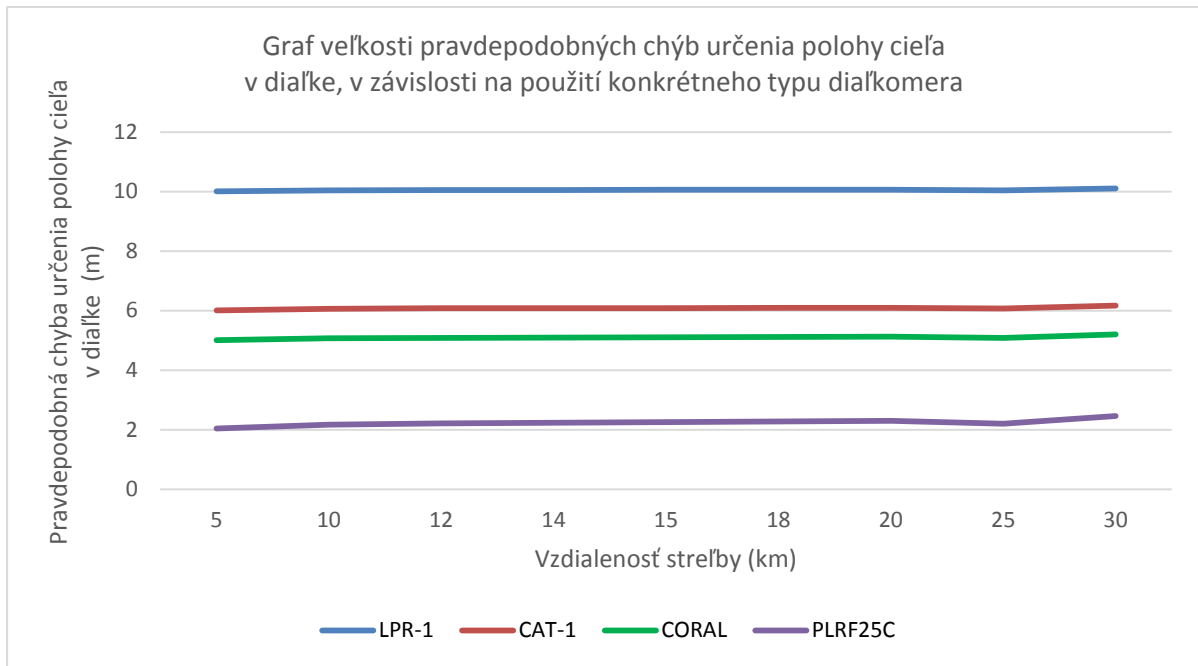
Tabuľka 6 Pravdepodobné chyby určenia polohy cieľa pri paľbe 155mm ShKH vz. 2000
ZUZANA pri štandardných podmienkach úplnej prípravy a použití PLRF-25C

Hodnota	Vzdialenosť streľby [km]								
	5	10	12	14	15	18	20	25	30
	Náplň								
	A	B	A+B	A+B	2A+B	2A+B	D	D	D
Ex_c [m]	2,04	2,17	2,22	2,24	2,26	2,28	2,3	2,21	2,46
Ez_c [m]	2	2	2	2	2	2	2	2	2

Zdroj: Vlastné spracovanie

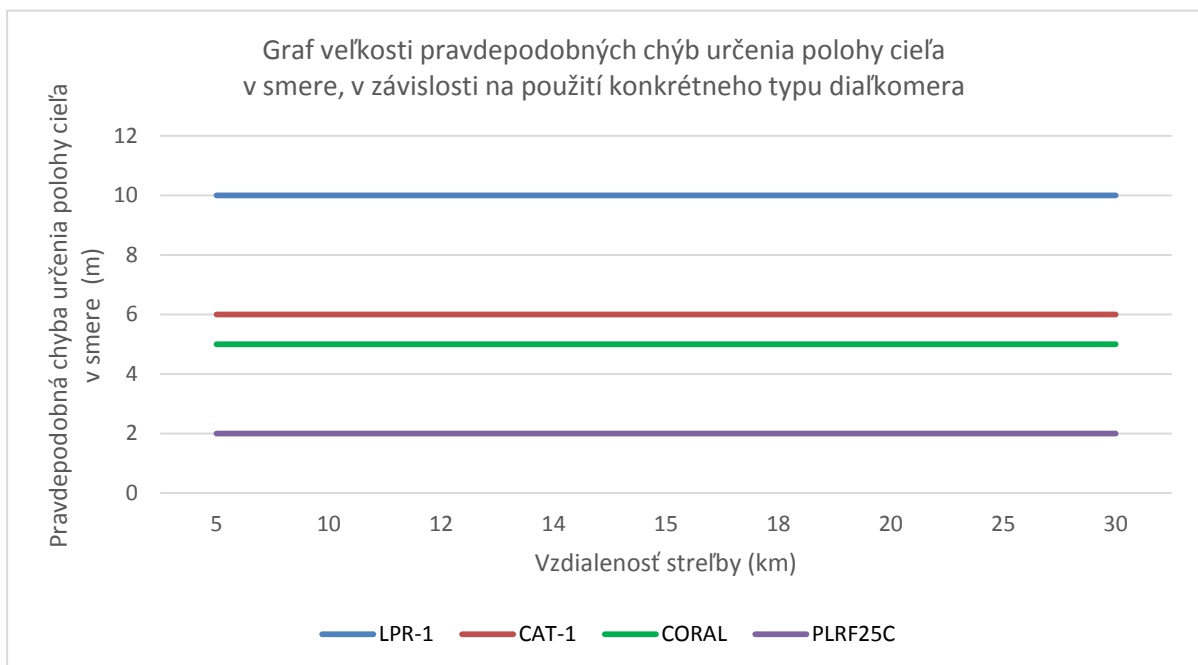
Z údajov uvedených v tabuľkách 3 až 6 boli zostrojené grafy, ktoré sú znázornené na obrázkoch 6 a 7.

Z výsledkov výpočtov a ich grafického znázornenia vyplývajú dva dôležité závery. Veľkosť pravdepodobných chýb určenia polohy cieľa, pri použití konkrétneho laserového diaľkomera, sa so vzdialenosťou streľby mení len veľmi nepatrne (v smere streľby) alebo sa nemení vôbec (v smere kolmom na smer streľby). Keď porovnáme veľkosť pravdepodobných chýb určenia polohy cieľa v závislosti od použitého laserového diaľkomera môžeme konštatovať, že veľkosť pravdepodobných chýb určenia polohy cieľa sa mení podstatne. Čím presnejší laserový diaľkomer sa na určenie polohy cieľa použije, tým je veľkosť pravdepodobných chýb určenia polohy cieľa menšia. Uvedené závery majú všeobecnú platnosť pre použitie akéhokoľvek prieskumného prostriedku.

Obrázok 6 Veľkosť pravdepodobných chýb určenia polohy cieľa v diaľke v závislosti na použití konkrétneho typu diaľkomera

Zdroj: Vlastné spracovanie

Obrázok 7 Veľkosť pravdepodobných chýb určenia polohy cieľa v smere v závislosti na použití konkrétneho typu diaľkomera

Zdroj: Vlastné spracovanie

VÁHOVÉ ČÍSLA JEDNOTLIVÝCH CHÝB PŘÍPRAVY PRVKOV PRE STREĽBU

Na posúdenie vplyvu použitého prieskumného prostriedku na celkovú dosahovanú presnosť paľby nepostačuje len výpočet pravdepodobných chýb určenia polohy cieľa. Musí sa brať do úvahy skutočnosť, že celková pravdepodobná chyba prípravy prvkov pre streľbu v diaľke Ex a v smere Ez je tvorená pravdepodobnými chybami čiastočných zdrojov. Pri podrobnejšej analýze je nutné poznať odpoveď na také otázky, akými sú:

- Aký vplyv majú jednotlivé čiastočné chyby na celkovú pravdepodobnú chybu prípravy prvkov pre streľbu?
- Je tento vplyv na všetkých vzdialenostiach streľby rovnaký alebo sa mení?

Odpoveď na položené otázky poskytuje analýza tzv. „váhových čísel“ čiastočných chýb prípravy prvkov pre streľbu. Váhové číslo i -tej čiastočnej chyby v diaľke a v smere je možné vypočítať podľa vzťahov¹⁸:

$$g(x_i) = \frac{Ex_i^2}{Ex^2} \quad (11)$$

$$g(z_i) = \frac{Ez_i^2}{Ez^2} \quad (12)$$

kde:

$g(x_i), g(z_i)$ váhové číslo i -tej čiastočnej chyby v diaľke a v smere,

Ex_i, Ez_i pravdepodobná chyba i -teho zdroja v diaľke a v smere,

Je zřejmé, že najviac sa na celkovej chybe prípravy prvkov pre streľbu podieľa tá čiastočná chyba, ktorá má najväčšie váhové číslo. Pritom musí platiť:

$$\sum_{i=1}^n g(x_i) = 1$$

a zároveň

$$\sum_{i=1}^n g(z_i) = 1$$

Hodnoty váhových čísel čiastočných chýb slúžia predovšetkým na riešenie otázok zvýšenia presnosti prípravy prvkov pre streľbu. V teórii streľby to dovoľuje hľadať a navrhovať používanie takých metód, prostriedkov a techník, ktoré optimalizujú celkovú hodnotu pravdepodobnej chyby prípravy prvkov pre streľbu v diaľke Ex i v smere Ez .

¹⁸ VARECHA, J. *Základy teórie chýb delostreleckej paľby*, 2017.

V praxi znalosť hodnôt váhových čísel dovoľuje delostreleckým veliteľom zamerať pozornosť na tú oblasť prípravy streľby, ktorá sa podieľa na celkovej hodnote pravdepodobnej chyby prípravy prvkov pre streľbu najviac.

Pre niektoré úvahy v oblasti všeobecnej teórie prípravy prvkov pre streľbu, predovšetkým na posudzovanie ich presnosti, je vhodnejšie vyjadrovať veľkosť pravdepodobných chýb prípravy prvkov pre streľbu v diaľke E_x nie v metroch, ale v percentách topografickej vzdialenosti streľby D_t^C a veľkosť pravdepodobných chýb prípravy prvkov pre streľbu v smere E_z nie v metroch, ale v dielcoch. Tieto hodnoty sa nazývajú *koeficientmi presnosti prípravy prvkov pre streľbu* v diaľke a v smere, označujú sa symbolmi (ξ_d, ξ_s) a sú dané vzťahmi¹⁹:

➤ koeficient presnosti prípravy prvkov pre streľbu v diaľke

$$\xi_d = \frac{E_x [m]}{D_t^C [m]} \cdot 100 \quad (13)$$

➤ koeficient presnosti prípravy prvkov pre streľbu v smere

$$\xi_s = \frac{E_z [m]}{D_t^C [km]} \cdot 0,95 \quad (14)$$

V súčasne platných odborných predpisoch delostrelectva OS SR sa týmito hodnotami určujú hranice maximálnej a minimálnej presnosti rôznych spôsobov prípravy prvkov pre streľbu. Pre jednotlivé druhy delostreleckého materiálu a podmienky úplnej prípravy sú stanovené hodnoty uvedené v tabuľke 7.

Tabuľka 7 Charakteristiky presnosti úplnej prípravy²⁰

Druh delostreleckého materiálu	Pravdepodobné chyby E_x, E_z	
	v diaľke [%]	v smere [dc]
Delá	0,7 – 0,9 % D_t^C	3 – 5
Mínometry	0,8 – 1,8 % D_t^C	4 – 10
Raketometry	0,7 – 1,4 % D_t^C	5 – 6

Zdroj: Vlastné spracovanie

Veľkosť pravdepodobných chýb prípravy prvkov pre streľbu, v závislosti od použitého laserového diaľkomera a vyhodnotenie váhových čísel jednotlivých zdrojov chýb, sú pre štandardné podmienky úplnej prípravy a podmienky streľby 155mm ShKH vz. 2000

¹⁹ VARECHA, J. *Základy teórie chýb delostreleckej paľby*, 2017.

²⁰ Del-2-1. *Vojenský predpis o pravidlách streľby a riadenia paľby pozemného delostrelectva*. 2010.

ZUZANA uvedené v tabuľkách 8 až 15. Váhové čísla sú vyjadrené v % celkovej chyby prípravy prvkov pre streľbu.

Tabuľka 8 Pravdepodobné chyby prípravy prvkov pri paľbe 155mm ShKH vz. 2000
ZUZANA pri štandardných podmienkach úplnej prípravy a použítí LPR-1

Hodnota	Vzdialenosť streľby [km]								
	5	10	12	14	15	18	20	25	30
	Náplň								
	A	B	A+B	A+B	2A+B	2A+B	D	D	D
Ex_C [m]	10,01	10,04	10,05	10,05	10,06	10,06	10,06	10,04	10,1
Ex_G [m]	9,01	9,04	9,05	9,06	9,06	9,07	9,07	9,05	9,11
Ex_P [m]	9,5	47,39	44,27	64,32	49,27	73,14	49,99	76,19	110,38
Ex_B [m]	3,24	10,67	17,86	24,93	28,43	35,25	47,88	64,35	89,37
Ex_T [m]	1,45	1,05	1,06	2,05	2,3	2,45	2,6	3,9	0,6
Ex_{TS} [m]	15	30	36	42	45	54	60	75	90
Ex_M [m]	7,52	15,01	18,01	21,02	22,52	27,02	30,02	37,53	45
Ex [m]	23,79	60,57	63,91	84,57	77,18	102,12	97,38	131,06	174,59
ξ_d [%]	0,48	0,61	0,53	0,60	0,51	0,57	0,49	0,52	0,58
Ez_C [m]	10	10	10	10	10	10	10	10	10
Ez_G [m]	9	9	9	9	9	9	9	9	9
Ez_{OR} [m]	1,5	3	3,6	4,2	4,5	5,4	6	7,5	9
Ez_P [m]	3,17	14,08	19,38	35,56	25,9	37,95	28,66	44,46	67,14
Ez_T [m]	3	6	7,2	8,4	9	10,8	12	15	18
Ez_{TS} [m]	2,73	10,22	8,74	37,24	11,45	23,06	12,88	23,28	51,66
Ez_M [m]	5,1	10,2	12,24	14,28	15,3	18,36	20,4	25,5	30,59
Ez [m]	15,35	25,15	29,11	55,9	36,31	51,34	42,01	60,26	93,26
ξ_s [dc]	0-03	0-02	0-02	0-04	0-02	0-03	0-02	0-02	0-03

Zdroj: Vlastné spracovanie

Tabuľka 9 Váhové čísla jednotlivých pravdepodobných chýb prípravy prvkov pre streľbu štandardných podmienkach úplnej prípravy a použítí LPR-1

Hodnota	Vzdialenosť streľby [km]								
	5	10	12	14	15	18	20	25	30
	Náplň								
	A	B	A+B	A+B	2A+B	2A+B	D	D	D
Ex_C [m]	17,7	2,75	2,47	1,41	1,7	0,97	1,07	0,59	0,33
Ex_G [m]	14,34	2,23	2,01	1,15	1,38	0,79	0,87	0,48	0,27
Ex_P [m]	15,95	61,22	47,98	57,84	40,75	51,3	26,35	43,8	39,97
Ex_B [m]	1,85	3,1	7,81	8,69	13,57	11,92	24,18	22,11	26,2
Ex_T [m]	0,37	0,03	0,06	0,06	0,09	0,06	0,07	0,09	0
Ex_{TS} [m]	39,76	24,53	31,73	24,66	34	27,96	37,96	32,75	26,57
Ex_M [m]	9,99	6,14	7,94	6,18	8,51	7	9,5	8,2	6,64
Ez_C [m]	42,44	15,81	11,8	3,2	7,58	3,79	5,67	2,75	1,15
Ez_G [m]	34,38	12,81	9,56	2,59	6,14	3,07	4,59	2,23	0,93
Ez_{OR} [m]	0,95	1,42	1,53	0,56	1,54	1,11	2,04	1,55	0,93
Ez_P [m]	4,26	31,34	44,32	40,47	50,88	54,64	46,54	54,44	51,83
Ez_T [m]	3,82	5,69	6,12	2,26	6,14	4,43	8,16	6,2	3,73
Ez_{TS} [m]	3,16	16,51	9,01	44,38	9,94	20,17	9,4	14,92	30,68
Ez_M [m]	11,04	16,45	17,68	6,53	17,76	12,79	23,58	17,91	10,76

Zdroj: Vlastné spracovanie

Tabuľka 10 Pravdepodobné chyby prípravy prvkov pri paľbe 155mm ShKH vz. 2000 ZUZANA pri štandardných podmienkach úplnej prípravy a použití CAT-1

Hodnota	Vzdialenosť streľby [km]								
	5	10	12	14	15	18	20	25	30
	Náplň								
	A	B	A+B	A+B	2A+B	2A+B	D	D	D
Ex_C [m]	6,01	6,06	6,08	6,09	6,09	6,1	6,1	6,07	6,17
Ex_G [m]	9,01	9,04	9,05	9,06	9,06	9,07	9,07	9,05	9,11
Ex_P [m]	9,5	47,39	44,27	64,32	49,27	73,14	49,99	76,19	110,38
Ex_B [m]	3,24	10,67	17,86	24,93	28,43	35,25	47,88	64,35	89,37
Ex_T [m]	1,45	1,05	1,06	2,05	2,3	2,45	2,6	3,9	0,6
Ex_{TS} [m]	15	30	36	42	45	54	60	75	90
Ex_M [m]	7,52	15,01	18,01	21,02	22,52	27,02	30,02	37,53	45
Ex [m]	22,4	60,04	63,41	84,19	76,76	101,8	97,05	130,82	174,41
ξ_d [%]	0,44	0,60	0,53	0,60	0,51	0,56	0,48	0,52	0,58
Ez_C [m]	6	6	6	6	6	6	6	6	6
Ez_G [m]	9	9	9	9	9	9	9	9	9
Ez_{OR} [m]	1,5	3	3,6	4,2	4,5	5,4	6	7,5	9
Ez_P [m]	3,17	14,08	19,38	35,56	25,9	37,95	28,66	44,46	67,14
Ez_T [m]	3	6	7,2	8,4	9	10,8	12	15	18
Ez_{TS} [m]	2,73	10,22	8,74	37,24	11,45	23,06	12,88	23,28	51,66
Ez_M [m]	5,1	10,2	12,24	14,28	15,3	18,36	20,4	25,5	30,59
Ez [m]	13,11	23,85	27,99	55,32	35,42	50,71	41,24	59,73	92,92
ξ_s [dc]	0-02	0-02	0-02	0-04	0-02	0-03	0-02	0-02	0-03

Zdroj: Vlastné spracovanie

Tabuľka 11 Váhové čísla jednotlivých pravdepodobných chýb prípravy prvkov pre streľbu pri štandardných podmienkach úplnej prípravy a použití CAT-1

Hodnota	Vzdialenosť streľby [km]								
	5	10	12	14	15	18	20	25	30
	Náplň								
	A	B	A+B	A+B	2A+B	2A+B	D	D	D
Ex_C [m]	7,2	1,02	0,92	0,52	0,63	0,36	0,4	0,22	0,13
Ex_G [m]	16,18	2,27	2,04	1,16	1,39	0,79	0,87	0,48	0,27
Ex_P [m]	17,99	62,3	48,74	58,37	41,2	51,62	26,53	33,92	40,05
Ex_B [m]	2,09	3,16	7,93	8,77	13,72	11,99	24,34	24,2	26,26
Ex_T [m]	0,42	0,03	0,06	0,06	0,09	0,06	0,07	0,09	0
Ex_{TS} [m]	44,84	24,97	32,23	24,89	34,37	28,14	38,22	32,87	26,63
Ex_M [m]	11,27	6,25	8,07	6,23	8,61	7,04	9,57	8,23	6,66
Ez_C [m]	20,95	6,33	4,6	1,18	2,87	1,4	2,12	1,01	0,42
Ez_G [m]	47,13	14,24	10,34	2,65	6,46	3,15	4,76	2,27	0,94
Ez_{OR} [m]	1,31	1,58	1,65	0,58	1,61	1,13	2,12	1,58	0,94
Ez_P [m]	5,85	34,85	47,94	41,32	53,47	56,01	48,3	55,41	52,21
Ez_T [m]	5,24	6,33	6,62	2,31	6,46	4,54	8,47	6,31	3,75
Ez_{TS} [m]	4,34	18,36	9,75	45,32	10,45	20,68	9,75	15,19	30,91
Ez_M [m]	15,13	18,29	19,12	6,66	18,66	13,11	24,47	18,23	10,84

Zdroj: Vlastné spracovanie

Tabuľka 12 Pravdepodobné chyby prípravy prvkov pri palbe 155mm ShKH vz. 2000 ZUZANA pri štandardných podmienkach úplnej prípravy a použití CORAL

Hodnota	Vzdialenosť streľby [km]								
	5	10	12	14	15	18	20	25	30
	Náplň								
	A	B	A+B	A+B	2A+B	2A+B	D	D	D
Ex_C [m]	5,01	5,07	5,09	5,1	5,11	5,12	5,13	5,09	5,2
Ex_G [m]	9,01	9,04	9,05	9,06	9,06	9,07	9,07	9,05	9,11
Ex_P [m]	9,5	47,39	44,27	64,32	49,27	73,14	49,99	76,19	110,38
Ex_B [m]	3,24	10,67	17,86	24,93	28,43	35,25	47,88	64,35	89,37
Ex_T [m]	1,45	1,05	1,06	2,05	2,3	2,45	2,6	3,9	0,6
Ex_{TS} [m]	15	30	36	42	45	54	60	75	90
Ex_M [m]	7,52	15,01	18,01	21,02	22,52	27,02	30,02	37,53	45
Ex [m]	22,15	59,95	63,32	84,12	76,69	101,75	97	130,78	174,37
ξ_d [%]	0,44	0,60	0,53	0,60	0,51	0,56	0,48	0,52	0,58
Ez_C [m]	5	5	5	5	5	5	5	5	5
Ez_G [m]	9	9	9	9	9	9	9	9	9
Ez_{OR} [m]	1,5	3	3,6	4,2	4,5	5,4	6	7,5	9
Ez_P [m]	3,17	14,08	19,38	35,56	25,9	37,95	28,66	44,46	67,14
Ez_T [m]	3	6	7,2	8,4	9	10,8	12	15	18
Ez_{TS} [m]	2,73	10,22	8,74	37,24	11,45	23,06	12,88	23,28	51,66
Ez_M [m]	5,1	10,2	12,24	14,28	15,3	18,36	20,4	25,5	30,59
Ez [m]	12,68	23,62	27,8	55,22	35,26	50,6	41,1	59,63	92,86
ξ_s [dc]	0-02	0-02	0-02	0-04	0-02	0-03	0-02	0-02	0-03

Zdroj: Vlastné spracovanie

Tabuľka 13 Váhové čísla jednotlivých pravdepodobných chýb prípravy prvkov pre streľbu pri štandardných podmienkach úplnej prípravy a použití CORAL

Hodnota	Vzdialenosť streľby [km]								
	5	10	12	14	15	18	20	25	30
	Náplň								
	A	B	A+B	A+B	2A+B	2A+B	D	D	D
Ex_C [m]	5,12	0,72	0,65	0,37	0,44	0,25	0,28	0,15	0,09
Ex_G [m]	16,55	2,27	2,04	1,16	1,4	0,79	0,87	0,48	0,27
Ex_P [m]	18,39	62,49	48,88	58,46	41,28	51,67	26,56	33,94	40,07
Ex_B [m]	2,14	3,17	7,96	8,78	13,74	12	24,36	24,21	26,27
Ex_T [m]	0,43	0,03	0,06	0,06	0,09	0,06	0,07	0,09	0
Ex_{TS} [m]	45,86	25,04	32,32	24,93	34,43	28,17	38,26	32,89	26,64
Ex_M [m]	11,53	6,27	8,09	6,24	8,62	7,05	9,58	8,24	6,66
Ez_C [m]	15,55	4,48	3,23	0,82	2,01	0,98	1,48	0,7	0,29
Ez_G [m]	50,38	14,52	10,48	2,66	6,52	3,16	4,8	2,28	0,94
Ez_{OR} [m]	1,4	1,61	1,68	0,58	1,63	1,14	2,13	1,58	0,94
Ez_P [m]	6,25	35,53	48,6	41,47	53,96	56,25	48,63	55,59	52,28
Ez_T [m]	5,6	6,45	6,71	2,31	6,52	4,56	8,52	6,33	3,76
Ez_{TS} [m]	4,64	18,72	9,88	45,48	10,54	20,77	9,82	15,24	30,95
Ez_M [m]	16,18	18,65	19,39	6,69	18,83	13,17	24,64	18,29	10,85

Zdroj: Vlastné spracovanie

Tabuľka 14 Pravdepodobné chyby prípravy prvkov pri palbe 155mm ShKH vz. 2000 ZUZANA pri štandardných podmienkach úplnej prípravy a použití PLRF-25C

Hodnota	Vzdialenosť streľby [km]								
	5	10	12	14	15	18	20	25	30
	Náplň								
	A	B	A+B	A+B	2A+B	2A+B	D	D	D
Ex_C [m]	2,04	2,17	2,22	2,24	2,26	2,28	2,3	2,21	2,46
Ex_G [m]	9,01	9,04	9,05	9,06	9,06	9,07	9,07	9,05	9,11
Ex_P [m]	9,5	47,39	44,27	64,32	49,27	73,14	49,99	76,19	110,38
Ex_B [m]	3,24	10,67	17,86	24,93	28,43	35,25	47,88	64,35	89,37
Ex_T [m]	1,45	1,05	1,06	2,05	2,3	2,45	2,6	3,9	0,6
Ex_{TS} [m]	15	30	36	42	45	54	60	75	90
Ex_M [m]	7,52	15,01	18,01	21,02	22,52	27,02	30,02	37,53	45
Ex [m]	21,67	59,77	63,16	84	76,55	101,64	96,89	130,7	174,31
ξ_d [%]	0,43	0,60	0,53	0,60	0,51	0,56	0,48	0,52	0,58
Ez_C [m]	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Ez_G [m]	9	9	9	9	9	9	9	9	9
Ez_{OR} [m]	1,5	3	3,6	4,2	4,5	5,4	6	7,5	9
Ez_P [m]	3,17	14,08	19,38	35,56	25,9	37,95	28,66	44,46	67,14
Ez_T [m]	3	6	7,2	8,4	9	10,8	12	15	18
Ez_{TS} [m]	2,73	10,22	8,74	37,24	11,45	23,06	12,88	23,28	51,66
Ez_M [m]	5,1	10,2	12,24	14,28	15,3	18,36	20,4	25,5	30,59
Ez [m]	11,82	23,17	27,42	55,03	34,96	50,4	40,85	59,46	92,75
ξ_s [dc]	0-02	0-02	0-02	0-04	0-02	0-03	0-02	0-02	0-03

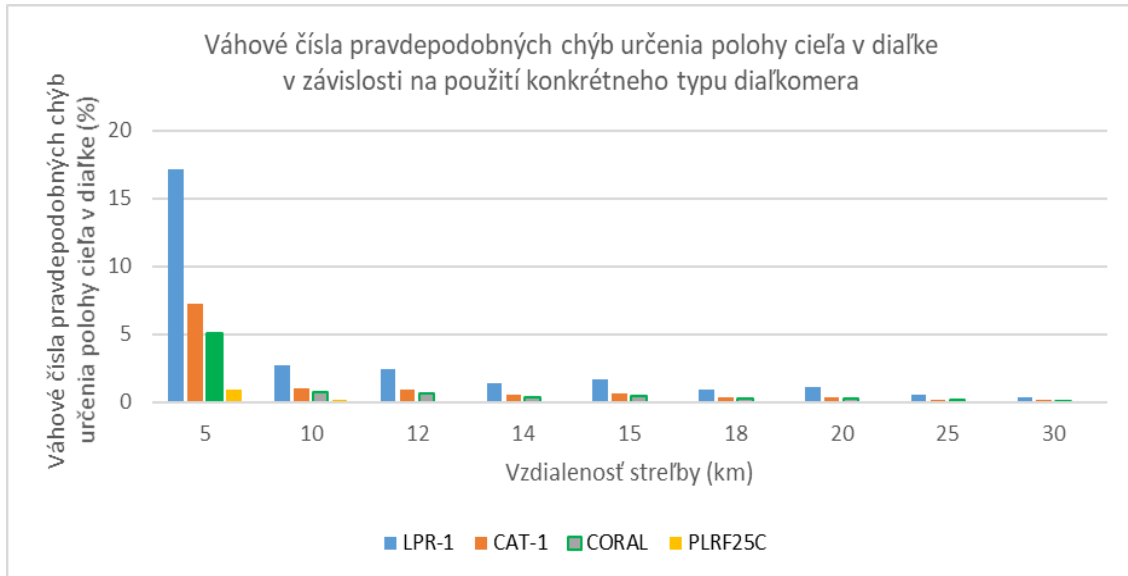
Zdroj: Vlastné spracovanie

Tabuľka 15 Váhové čísla jednotlivých pravdepodobných chýb prípravy prvkov pre streľbu pri štandardných podmienkach úplnej prípravy a použití PLRF-25C

Hodnota	Vzdialenosť streľby [km]								
	5	10	12	14	15	18	20	25	30
	Náplň								
	A	B	A+B	A+B	2A+B	2A+B	D	D	D
Ex_C [m]	0,89	0,13	0,12	0,07	0,09	0,05	0,06	0,03	0,02
Ex_G [m]	17,29	2,29	2,05	1,16	1,4	0,8	0,88	0,48	0,27
Ex_P [m]	19,22	62,86	49,13	58,63	41,43	51,78	26,62	33,98	40,1
Ex_B [m]	2,24	3,19	8	8,81	13,79	12,03	24,42	24,24	26,29
Ex_T [m]	0,45	0,03	0,06	0,06	0,09	0,06	0,07	0,09	0
Ex_{TS} [m]	47,91	25,19	32,49	25	34,56	28,23	38,35	32,93	26,66
Ex_M [m]	12,04	6,31	8,13	6,26	8,65	7,07	9,6	8,25	6,66
Ez_C [m]	2,86	0,75	0,53	0,13	0,33	0,16	0,24	0,11	0,05
Ez_G [m]	57,98	15,09	10,77	2,67	6,63	3,19	4,85	2,29	0,94
Ez_{OR} [m]	1,61	1,68	1,72	0,58	1,66	1,15	2,16	1,59	0,94
Ez_P [m]	7,19	36,93	45,95	41,76	54,89	56,7	49,22	55,91	52,4
Ez_T [m]	6,44	6,71	6,89	2,33	6,63	4,59	8,63	6,36	3,77
Ez_{TS} [m]	5,33	19,46	10,16	45,8	10,73	20,93	9,94	15,33	31,02
Ez_M [m]	18,62	19,38	19,93	6,73	19,15	13,27	24,94	18,39	10,88

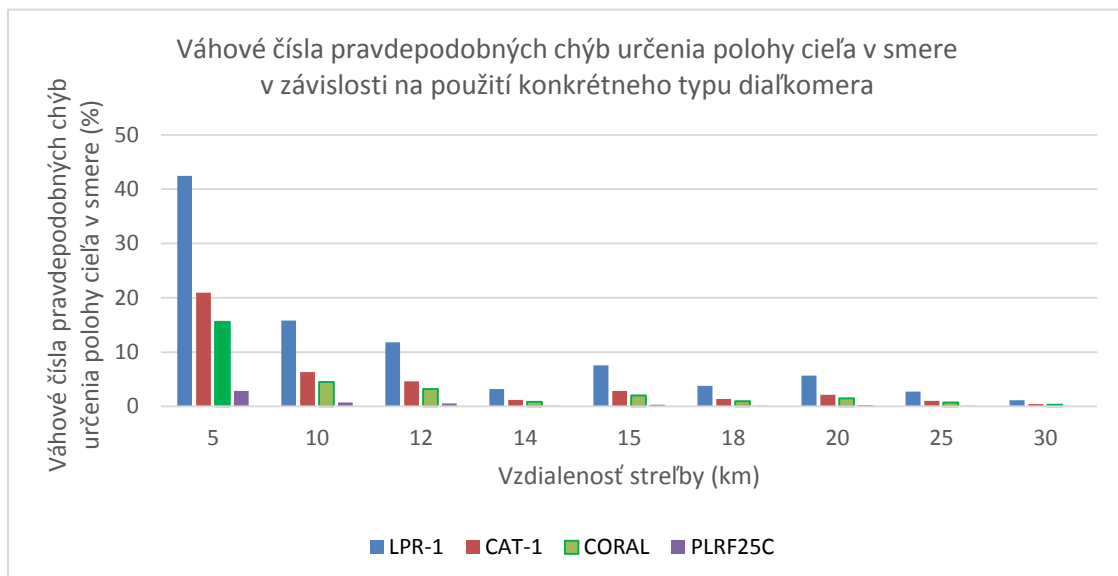
Zdroj: Vlastné spracovanie

Z údajov uvedených v tabuľkách 9, 11, 13 a 15 boli zostrojené grafy, ktoré sú znázor-
nené na obrázkoch 8 a 9.

Obrázok 8 Váhové čísla pravdepodobných chýb určenia polohy cieľa v diaľke v závislosti na použití konkrétneho typu diaľkomera

Zdroj: Vlastné spracovanie

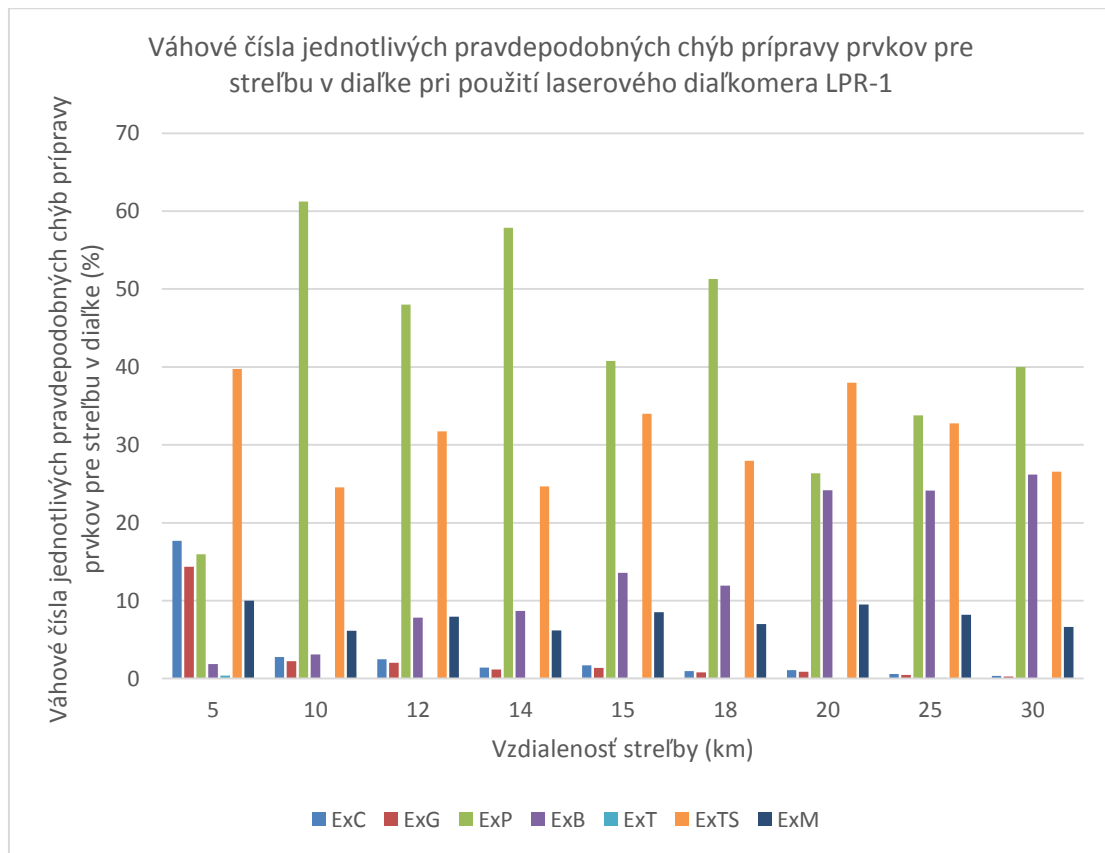

Obrázok 9 Váhové čísla pravdepodobných chýb určenia polohy cieľa v smere v závislosti na použití konkrétneho typu diaľkomera

Zdroj: Vlastné spracovanie

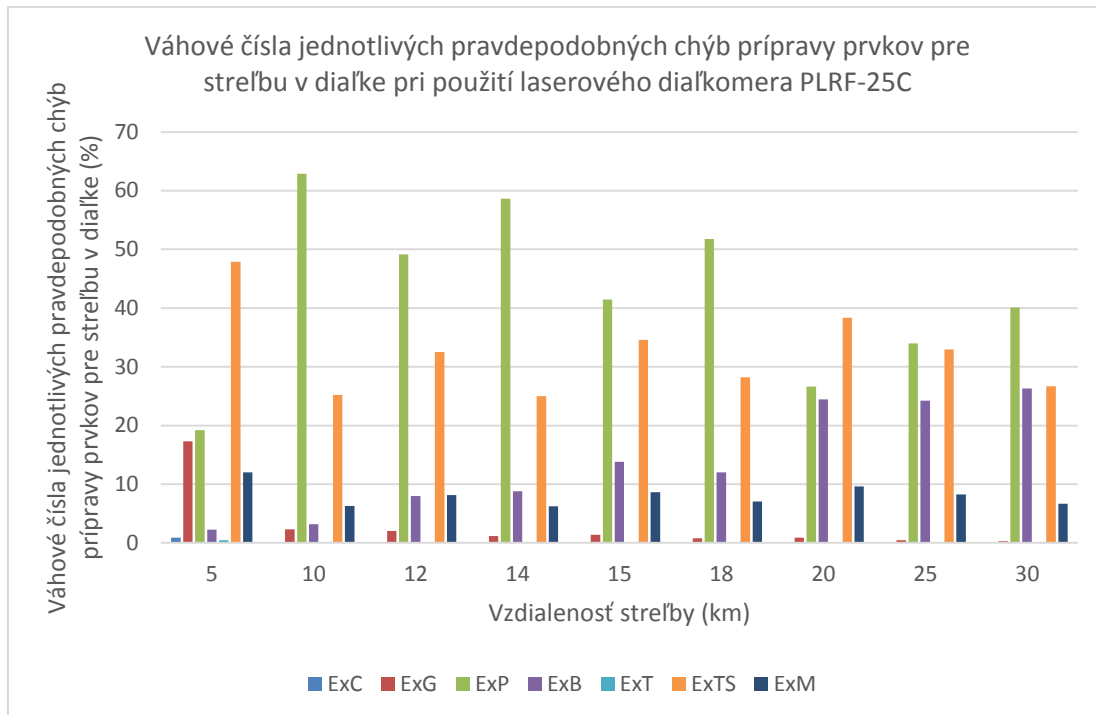
Z výsledkov výpočtov a ich grafického znázornenia vyplýva dôležitý záver. Veľkosť pravdepodobných chýb určenia polohy cieľa sa so vzdialenosťou streľby znižuje. Podstatné hodnoty sú dosahované najmä do vzdialenosti 1/3 maximálneho dostreľu. Vzhľadom na zásady rozmiestňovania delostreleckých jednotiek v operačnej (bojovej) zostave predstavuje 1/3 maximálneho dostreľu plnenie palebných úloh v prospech manévrujúcích jednotiek na prednom okraji. Z obrázkov 8 a 9 vyplýva, že použitím najpresnejších prieskumných prostriedkov (laserový diaľkometer PLRF25C) dokážeme eliminovať veľkosť pravdepodobných chýb určenia polohy cieľov na minimum na každej vzdialenosti streľby.

Z uvedeného je zrejmé, že prieskumné jednotky, ktoré zabezpečujú určovanie polohy cieľov najmä pred predným okrajom vlastných síl, majú byť vybavené prieskumnými prostriedkami, ktorými sa dosahuje vysoká presnosť určenia polohy cieľov. Uvedené tvrdenie potvrdzuje aj grafické znázornenie veľkosti váhových čísel jednotlivých zdrojov chýb prípravy prvkov pre streľbu, uvedené na obrázkoch 10 a 11, kde sú porovnávané výsledky dosiahnuté použitím najpresnejšieho a najmenej presného vybratého laserového diaľkomera (LPR-1 a PLRF25C).

Obrázok 10 Váhové čísla jednotlivých pravdepodobných chýb prípravy prvkov pre streľbu v diaľke pri použití laserového diaľkomera LPR-1

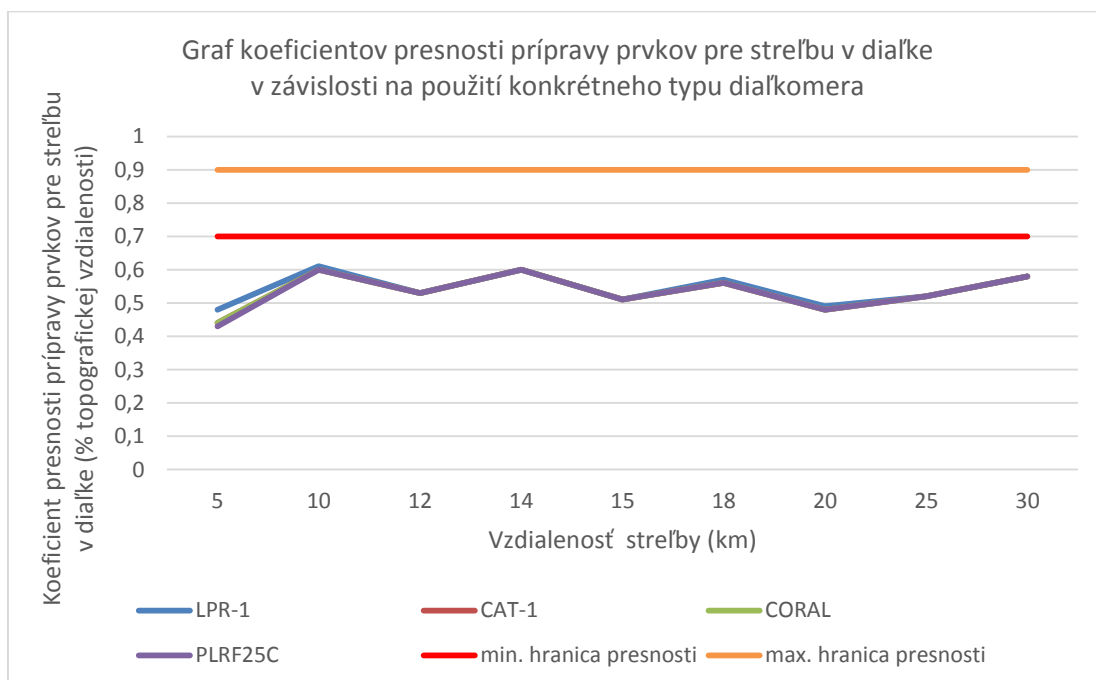
Zdroj: Vlastné spracovanie

Obrázok 11 Váňové čísla jednotlivých pravdepodobných chýb prípravy prvkov pre streľbu v diaľke pri použití laserového diaľkomera PLRF-25C

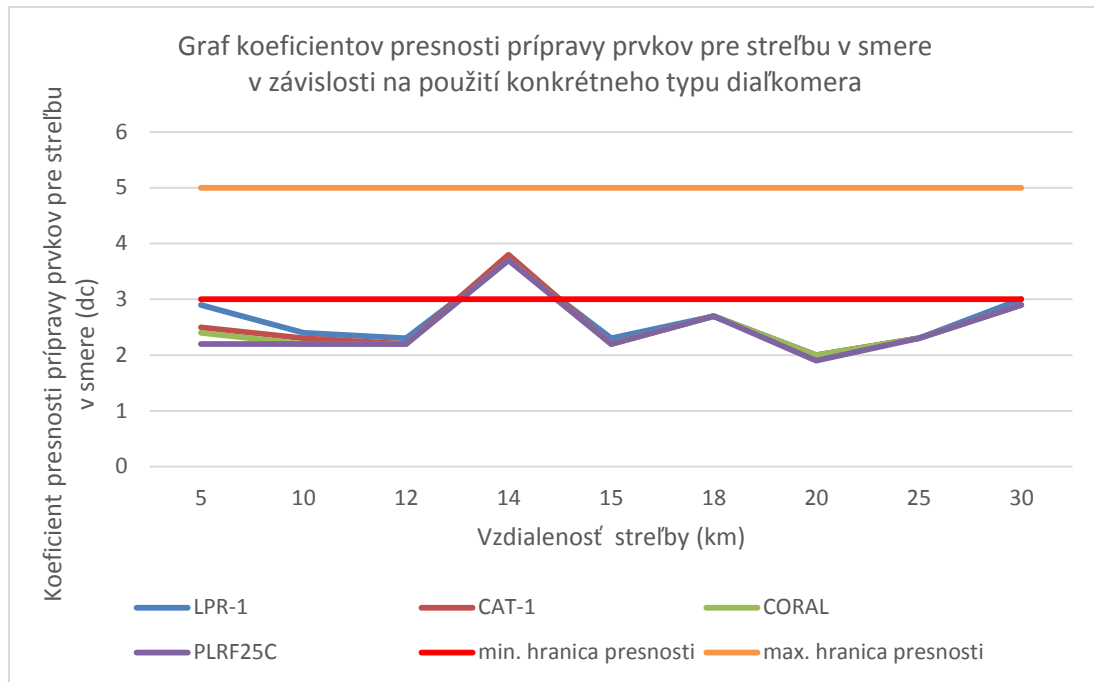
Zdroj: Vlastné spracovanie

Z údajov uvedených v tabuľkách 8, 10, 12 a 14 boli zostrojené grafy, ktoré sú znázornené na obrázkoch 12 a 13.

Obrázok 12 Veľkosť koeficientov presnosti prípravy prvkov pre streľbu v diaľke v závislosti na použití konkrétneho typu diaľkomera

Zdroj: Vlastné spracovanie

Obrázok 13 Veľkosť koeficientov presnosti prípravy prvkov pre streľbu v smere v závislosti na použití konkrétneho typu diaľkomera

Zdroj: Vlastné spracovanie

Z výsledkov výpočtov a ich grafického znázornenia vyplýva dôležitý záver. Veľkosť koeficientov presnosti prípravy prvkov pre streľbu v diaľke a v smere je výrazne nižšia, ako sú uvádzané hodnoty v súčasných odborných predpisoch (tabuľka 7). Tieto výrazné rozdiely sú spôsobené tým, že delostrelecké jednotky OS SR sú vybavené kvalitnými zbraňovými systémami, ktoré majú kvalitné prístrojové a programové vybavenie, zabezpečujúce vysokú presnosť prípravy prvkov pre streľbu. Ako príklad je možné uviesť merač začiatkovej rýchlosti strely pri každom zbraňovom systéme 155mm ShKH vz. 2000 ZUZANA, využívanie presných snímačov na meranie teploty náplní alebo programové vybavenie palubného riadiaceho systému, ktorý umožňuje určovanie prvkov pre streľbu riešením diferenciálnych rovníc pohybu striel. Na druhej strane tieto kvalitné zbraňové systémy nemajú zodpovedajúce podporné systémy, ktoré svojou presnosťou majú zabezpečiť vysokú presnosť paľby. Medzi podporné systémy môžeme zaradiť všetky prieskumné prostriedky, ktoré sa podieľajú na určovaní presnej polohy cieľov, napríklad diaľkomery, optické prístroje na meranie uhlov, rádiolokátory, ale aj prostriedky na komplexné sondovanie atmosféry a prostriedky na prenos dát.

V ostatných 16-tich rokoch sa tejto problematike nevenovala dostatočná pozornosť. Na dôkaz tohto tvrdenia by bolo možné uviesť, že posledná známa štúdia, ktorá sa tejto

problematike venovala, bola z roku 2002²¹. V tejto štúdií však boli do úvahy brané zbraňové systémy, ktoré s výnimkou 122mm húfníc D-30 už nie sú vo výzbroji OS SR.

S uvedenou problematikou veľmi úzko súvisí aj určovanie noriem spotreby striel na splnenie palebných úloh delostrelectva. Tu je opäť nutné konštatovať, že súčasný vojenský predpis Del-75-1²² je nepoužiteľný. V tejto súvislosti je potrebné položiť si jednu zásadnú otázku. Ako sa plánuje objem palebných úloh pre delostrelectvo počas operácií alebo na rôznych cvičeniach? Ako sa plánuje zásobovanie strelivom, keď nepoznáme normy spotreby striel? Východiskom z danej situácie je urýchlené riešenie úloh v oblasti výskumu a vývoja v rezorte obrany a to vypracovaním číselných charakteristík sústavy chýb paľby súčasných zbraňových systémov a vypracovaním číselných charakteristík ničivých účinkov používaných striel. Bez týchto nevyhnutných údajov nie je možné relevantne vypracovať spotrebu striel pre delostrelecké jednotky OS SR. Získané výsledky je nevyhnutné zapracovať do súčasných vojenských predpisov a služobných pomôcok.

ZÁVER

Cieľom článku bolo prezentovať čiastočné výsledky výskumu v oblasti použitia delostreleckých prieskumných prostriedkov na určovanie polohy rôznych objektov (cieľov) a zovšeobecniť ich vplyv na dosahovanú presnosť delostreleckej paľby. Čiastočné výsledky výskumu použitia delostreleckých prieskumných prostriedkov na určovanie polohy cieľov preukázali, že presnosť určenia polohy cieľov má podstatný vplyv na dosahovanú presnosť paľby, a preto presnosť prieskumných prostriedkov má byť jedným z rozhodujúcich východiskových podkladov na riešenie otázok akvizície nových prieskumných prostriedkov, ale aj pri úvahách o tvorbe organizačných štruktúr a vybavenia delostreleckých jednotiek.

Sme si vedomí, že presnosť prieskumných prostriedkov nemôže byť jediným kritériom výberu, pretože pri výbere prieskumného prostriedku sú zohľadňované aj iné parametre, ktorými sú napríklad cena, životný cyklus prieskumných prostriedkov, možnosti servisu a pod. Musíme mať na pamäti, že prípadná vyššia cena prieskumného prostriedku, ktorý zabezpečí vysokú presnosť určenia polohy cieľa, sa prejaví hospodárnosťou paľby. Je známe, že na posúdenie hospodárnosti paľby slúži spotreba streliva, nutná na splnenie palebnej úlohy. Hospodárnou je taká paľba, pri ktorej dosahujeme maximálnu palebnú účinnosť s minimálnou spotrebou streliva. Ak vezmeme do úvahy fakt, že spotreba streliva je priamoúmerná

²¹ VARECHA, J., MAJCHÚT, I., BELAN, L. *Dosahovaná presnosť prípravy prvkov strelby delostrelectva Armády SR*, 2002.

²² Del-75-1: *Normy spotreby striel a zvláštnosti vedenia paľby v delostreleckej podpore útoku*, 1987.

presnosti paľby, potom každé zníženie veľkosti pravdepodobných chýb prípravy prvkov pre streľbu zabezpečuje zníženie spotreby streliva. Tento poznatok má všeobecnú platnosť pre klasické neriadené (nenavádzané) strelivo.

LITERATÚRA

- [1] SVD-30/Del-1. *Spoločná vojenská doktrína : palebná podpora pozemných operácií*. Bratislava : Generálny štáb Ozbrojených síl Slovenskej republiky, 2011.
- [2] Del-2-1. *Vojenský predpis o pravidlách streľby a riadenia paľby pozemného delostrelectva (delo, čata, batéria, oddiel)*. Bratislava : Generálny štáb Ozbrojených síl Slovenskej republiky, 2010.
- [3] Del-75-1. *Normy spotreby striel a zvláštnosti vedenia paľby v delostreleckej podpore útoku*. Praha : MNO, 1987, 66 s.
- [4] JIRSÁK, Č., KODYM, P. 2017. *Vnější balistika a teorie střelby*. Praha : Naše vojsko, 2017, 400 s. ISBN 978-80-206-1650-0.
- [5] NAVRÁTIL, J., SEBERA, M. 2000. *Základy teorie palebné účinnosti delostřelectva*. 1. vyd. Vyškov : Vysoká vojenská škola pozemního vojska, 2000, 192 s.
- [6] SPILÝ, P., HRNČIAR, M. 2013. *Vojenská taktika*. 1. vyd. Liptovský Mikuláš : Akadémia ozbrojených síl generála M. R. Štefánika, 2013. 272 s. ISBN 978-80-8040-471-0.
- [7] VARECHA, J., MAJCHÚT, I., BELAN, L. 2002. *Dosahovaná presnosť prípravy prvkov streľby delostrelectva Armády SR, úplná príprava : Výskumná štúdia*. Liptovský Mikuláš : Vojenská akadémia, 2002. 106 s.
- [8] VARECHA, J. 2003a. *Sústava chýb paľby súčasných zbraňových systémov delostrelectva Ozbrojených síl SR : Výskumná štúdia*. Liptovský Mikuláš : Vojenská akadémia, 2003. 109 s.
- [9] VARECHA, J. 2003b. Zmeny v presnosti prípravy prvkov na streľbu delostrelectva Ozbrojených síl SR. In: *Sborník Vojenskej vysokej školy pozemního vojska ve Vyškově*. ISSN 1210-4574, 2003, č. 2, s. 183-189.
- [10] VARECHA, J. 2017. *Základy teórie chýb delostreleckej paľby*. 1. vyd. Liptovský Mikuláš : Akadémia ozbrojených síl generála M. R. Štefánika, 2017. 186 s. ISBN 978-80-8040-557-1.

Recenzenti:

prof. Ing. Ľubomír BELAN, CSc.,
doc. Ing. Ľubomír BELAN, PhD.,

SÚČASNÝ POHĽAD NA BUDOVANIE RELEVANTNÝCH SPÔSOBILOSTÍ BOJOVÝCH JEDNOTIEK POZEMNÝCH SÍL OS SR NA ICH NASADENIE DO OPERÁCIÍ PROTI POVSTANIU

kpt. Ing. Michal HRNČIAR, PhD.

Akadémia ozbrojených síl generála M. R. Štefánika v Liptovskom Mikuláši

Katedra bezpečnosti a obrany

e-mail: michal.hrnciar@aos.sk

THE CURRENT VIEW ON THE RELEVANT CAPABILITIES BUILDING OF THE LAND FORCES COMBAT UNITS OF THE ARMED FORCES OF THE SLOVAK REPUBLIC IN COUNTERINSURGENCY OPERATIONS

ABSTRAKT

Článok sa zaoberá aktuálnym pohľadom expertov z Ozbrojených síl Slovenskej republiky a Akadémie ozbrojených síl generála M. R. Štefánika na operácie proti povstaniu. Prezentuje výsledky empirického výskumu, ktorý bol orientovaný na kvalitu budovania relevantných spôsobilostí bojových jednotiek Pozemných síl Ozbrojených síl Slovenskej republiky do týchto operácií.

Kľúčové slová: povstanie, operácie proti povstaniu, budovanie spôsobilostí

ABSTRACT

The article deals with the current view of the research group of experts from the Armed Forces of the Slovak Republic and the Armed Forces Academy of General M. R. Štefánik on counterinsurgency operations. The article presents general results of empirical research that was focuses towards the quality of building the relevant capabilities of the Land Forces combat units of the Slovak Armed Forces into these operations.

Keywords: insurgency, counterinsurgency operations, capabilities building

ÚVOD

Cieľom článku, posledného zo série príspevkov, je prezentovať tretiu, záverečnú časť výsledkov expertných rozhovorov z empirického výskumu. Výskum bol orientovaný do oblasti použitia ozbrojených síl v operáciách medzinárodného krízového manažmentu (ďalej

len „MKM“), a to v špecifickej oblasti operácií proti povstaniu (counterinsurgency, ďalej len „COIN“). Výskumným problémom bolo budovanie spôsobilostí bojových¹ jednotiek pozemných síl ozbrojených síl Slovenskej republiky (ďalej len „PS OS SR“) ako vojenského príspevku do koalíčných operácií COIN. Výstupy z tohto výskumu spolu s ďalšími poznatkami tvorili vstupné dáta, ktoré boli použité pri spracovaní dizertačnej práce² autora článku.

Hlavnú časť príspevku tvoria interpretácie vybraných odpovedí respondentov na tretiu, záverečnú skupinu otázok. Predmetné otázky smerovali ku konkrétnym poznatkom a skúsenostiam respondentov s budovaním spôsobilostí bojových jednotiek PS OS SR v oblasti COIN, ktoré boli identifikované predchádzajúcej skupine otázok³. Respondenti sa vo svojich odpovediach mali v prvom rade vyjadriť k úrovni rozpracovania doktrinálnej podpory v riešenej oblasti. Následne mali systém budovania relevantných spôsobilostí kriticky posúdiť, poukázať na hlavné problémy a prezentovať názory a opatrenia, ktorých aplikácia by mohla pozitívne ovplyvniť kvalitu a efektívnosť prípravy objektu výskumu na jeho nasadenie do uvedených operácií.

Výsledky tretej časti výskumu vychádzajú z identického výskumného súboru pri dodržaní rovnakej metodiky a použití totožnej vedeckej metódy skúmania ako je uvedené v prvom článku z predmetnej série príspevkov autora.⁴

VÝSLEDKY VÝSKUMU

Prvá otázka tretej skupiny otázok, *„vzhľadom na Vami identifikované vojenské aktivity a taktické úlohy v otázkach č. 5⁵ a 6⁶, ako hodnotíte stav a úroveň rozpracovania aktuálnej doktrinálnej podpory (rôzne vojenské publikácie) vzťahujúcej sa na prípravu a pôsobenie bojových jednotiek PS OS SR v koalíčných operáciách COIN“*, respondenti odpovedali v súlade s ich funkčným zaradením. Vrcholový manažment na strategickej a operačnej úrovni velenia a riadenia OS SR, tzn. skupina „A“, vo väčšine prípadov prezentoval názor, že úroveň rozpracovania predmetnej doktrinálnej podpory je dostatočná. Až na dvoch respondentov, ktorí neuviedli konkrétny príklad, všetci ostatní odpovedali, že

¹ Výskumným objektom boli len mechanizované jednotky PS OS SR do stupňa rota.

² HRNČIAR, M. Možnosti zvýšenia efektívnosti operácií proti povstaniu. 2017.

³ Pozri Vojenské reflexie, ročník XII, číslo 2/2017, HRNČIAR, M. Úlohy bojových jednotiek ...

⁴ Pozri Vojenské reflexie, ročník XII, číslo 2/2017, HRNČIAR, M. Súčasný pohľad na operácie proti povstaniu.

⁵ Druhá otázka v predchádzajúcej skupine otázok. Pozri Vojenské reflexie, ročník XII, číslo 2/2017, HRNČIAR, M. Úlohy bojových jednotiek ...

⁶ Tretia otázka v predchádzajúcej skupine otázok. Pozri Vojenské reflexie, ročník XII, číslo 2/2017, HRNČIAR, M. Úlohy bojových jednotiek ...

hlavným a zároveň „jediným dokumentom pojednávajúcim o protipovstaleckých operáciách“ je SVD-30-44/Oper Vedenie operácií proti povstaniu.

Dvaja respondenti však v súvislosti s rokom vydania publikácie (2011) konštatovali, že táto doktrína „vychádza z amerických publikácií, ale nereflektuje na súčasné výzvy v COIN operáciách (hybridné hrozby, ...)“, alebo „... splňala požiadavky v dobe svojho vydania. Určite by procesu prípravy jednotiek prospela jej aktualizácia. Ďalšou vhodnou publikáciou je napr. AJP-3.4.4 NATO COIN alebo FM-3-24.2“.

Z hľadiska obsahu a využiteľnosti uvedenej doktríny v príprave jednotiek na plnenie úloh v operáciách COIN dvaja respondenti uviedli, že „vo svojej druhej časti podrobne rozoberá veľkú väčšinu aktivít uplatňovaných vo vojenskom príspevku (*military contribution*) ku COIN“, resp. „vo svojej druhej časti a prílohách a VDG-30-01-01/Oper (B) podávajú podrobný výklad zmyslu, účelu a možných postupov realizácie uvedených aktivít“.

Iný názor však prezentoval respondent, taktiež zo skupiny „A“, ktorý vo svojej odpovedi konštatoval, že „táto doktrína rozpracováva ako operačné postupy, tak aj taktické postupy, ale podľa môjho názoru častokrát neaplikovateľné v OS SR, a to hlavne z legislatívno-právneho hľadiska, štruktúry jednotiek OS SR, požadovaných spôsobilostí OS SR a materiálno-technického a technologického zabezpečenia OS SR. Z tohto dôvodu sú z tejto doktríny reálne použiteľné iba určité postupy a taktiky, ktoré sú v rámci súčasných spôsobilostí OS SR aplikovateľné. Čo sa týka iných manuálov a pomôcok v rámci COIN nie som si vedomý, že by boli akékoľvek ďalšie spracované.“

Okrem uvedenej a zároveň jedinej doktríny monotematicky zaoberajúcej sa problematikou povstania (*insurgency*) a operáciami COIN jeden respondent z tej istej skupiny prezentoval aj ďalšie publikácie vzťahujúce sa na prípravu a pôsobenie jednotiek v týchto operáciách:

- „VDG-30-01/Oper Taktika pozemných síl (B) (2009),
- VDG-30-01-01/Oper Postupy a spôsoby vykonávania stabilizačných aktivít (B),
- SPG-3-12/Všeob Vedenie operácií brigádou (B),
- SPG-3-14/Všeob Vedenie operácií práporom (C),
- SPG-3-15/Všeob Vedenie operácií mechanizovanou (tankovou) rotou (B),
- SPG-3-16/Všeob Vedenie operácií (čata, družstvo, posádka tanku) (B)“.

Prezentoval, že uvedené „ostatné doktríny, predpisy a pomôcky riešia len vykonávanie stabilizačných aktivít na taktickom stupni, čo je pre bojové jednotky PS OS SR postačujúce“.

Respondenti z taktickej úrovne velenia a radenia, tzn. skupina „B“, čiže tí, ktorí sa priamo podieľajú na vzdelávaní a/alebo riadení výcviku vo svojej pôsobnosti, úroveň rozpracovania aktuálnej doktrinálnej podpory pojednávajúcej o rozhodujúcich vojenských aktivitách a taktických úlohách objektu výskumu v koalíčných operáciách COIN, ktoré boli identifikované v predchádzajúcej skupine otázok⁷, unisónne hodnotili ako nedostatočnú. Príkladmi sú nasledovné odpovede:

„Vzhľadom na nevyužívanie systému LL (Lessons Learned - proces získavania poznatkov a využívania skúseností – pozn. autora článku) a skúseností účastníkov takýchto operácií, považujem väčšinu doktrinálnej podpory iba za kopírovanie doktrín iných armád, aj to väčšinou iba vo všeobecnej rovine.“

„Väčšina materiálov sú mechanicky preložené US doktríny a manuály, ktoré celkom nevystihujú národné špecifiká.“

Niektorí respondenti síce identifikovali, že danou problematikou sa zaoberá SVD-30-44/Oper Vedenie operácií proti povstaniu, ale zároveň uviedli, že *„predmetná publikácia rozoberá COIN iba v teoretickej rovine bez praktických príkladov (činností). Je nutné hlbšie a dôkladnejšie rozpracovať operácie COIN, a to vydaním (spracovaním) novej publikácie zameranej na konkrétne taktické aktivity ...“*

Majoritná časť respondentov tejto skupiny dokonca poukázala až na totálnu absenciu nevyhnutnej doktrinálnej podpory v OS SR pojednávajúcej o identifikovaných rozhodujúcich vojenských aktivitách a taktických úlohách objektu výskumu v koalíčných operáciách COIN. Vybranými z týchto reakcií sú nasledovné príklady:

„Stav a úroveň aktuálnej doktrinálnej podpory je slabá (v podmienkach OS SR dokumentáciu, ktorá pojednáva o spomenutých vojenských aktivitách a taktických úlohách ani nepoznám).“

„... V súčasnej dobe všetky formy MKM vyžadujú pôsobenie a zabezpečenie základne v krajine alebo prostredí kde sú nasadené. Táto skutočnosť evokuje nevyhnutnosť existencie služobnej pomôcky, stálych operačných postupov (Standing Operating Procedure – SOP), TTP (Tactics, Techniques, Procedures – taktiky, metodiky, postupy – pozn. autora článku), alebo inej formy, ktorá bude komplexne riešiť ochranu základne. Táto oblasť (takisto ako mnohé ďalšie) nie sú v súčasnej dobe rozpracované v žiadnom dokumente, predpise ani pomôcke PS OS SR. Z toho dôvodu som nútený siahnuť po doktrinálnej podpore AČR

⁷ Pozri Vojenské reflexie, ročník XII, číslo 2/2017, HRNČIAR, M. Úlohy bojových jednotiek ...

(Ochrana základny, Zkušenosti z operací č. 6/2008, Ředitelství výcviku a doktrín, Vyškov, září 2008).“

Iný postreh: „Nie je nič, túto problematiku „nahrádzajú“ vojaci, ktorí absolvovali isté kurzy COIN.“

Ďalšia otázka, „v čom vidíte hlavné problémy v príprave bojových jednotiek PS OS SR na ich nasadenie do operácií COIN“, od jednotlivých respondentov vyžadovala vyjadrenie vlastných názorov alebo skúseností týkajúcich sa konkrétnych hlavných problémov prípadne prekážok, ktoré znižujú kvalitu a efektivitu prípravy objektu výskumu na jeho nasadenie do operácií COIN.

Z analýzy odpovedí respondentov vyplýva, že jednotlivé problémy je možné rozdeliť do nasledovných oblastí:

1) Materiálne, technické, technologické a finančné zabezpečenie

Táto oblasť bola respondentmi spomenutá jednoznačne najpočetnejšie a taktiež bola označená aj ako najzávažnejší problém.

Nedostatočné materiálne a finančné zabezpečenie výrazne limituje jednak škálu taktických spôsobilostí (ako bolo konštatované v predchádzajúcich otázkach)⁸, ktorými môžu tieto jednotky prispieť do operácií, ale aj samotnú prípravu (teoretickú prípravu a praktický výcvik), čo potvrdzujú nasledovné vyjadrenia:

„Jednoznačne v zastaranej výzbroji a technike a s tým spojeným vykonávaním výcviku len „AKOŽE“.“

„Nie raz sa stalo, že naše jednotky dostali materiál či výzbroj aj tesne pred nasadením, ale často sa stávalo, že to dostali až priamo v operácii. To má značný vplyv na proces prípravy na nasadenie a overenie skutočnej operačnej pripravenosti pred nasadením.“

Zaujímavou bola odpoveď respondenta, ktorý vo svojej reakcii v súvislosti s nedostatočným finančným zabezpečením prípravy jednotiek prezentoval niekoľko ďalších dôsledkov výrazne znižujúcich jej kvalitu a efektivitu.

„V prvom rade je to rozpočet alebo neefektívne využívanie finančných prostriedkov, čo je však problém nielen nášho rezortu. S tým súvisí aj ... možnosť čerpať skúsenosti u partnerov, kde veľakrát aj minimálne náklady na zahraničnú služobnú cestu zabránia účasti či už na kurzoch, cvičeniach a pod. ...“

⁸ Pozri Vojenské reflexie, ročník XII, číslo 2/2017, HRNČIAR, M. Úlohy bojových jednotiek ...

2) Personálna oblasť

V tejto oblasti respondenti vidia problém minimálne v dvoch rovinách. Prvou je jeho nedostatok, resp. úbytok „všeobecného“ personálu, tzn. „*nie je s kým cvičiť*“, čo je zjavné v nasledovných konštatovaniach:

„Hlavné problémy nespočívajú v zvládnutí či nezvládnutí akejkoľvek aktivity našimi vojakmi, ale v ich finančnom, technickom a materiálnom zabezpečení a aj v personálnej situácii, kedy by bolo na zostavenie a vyzbrojenie prípadného SVK príspevku nevyhnutné aktivovať celé OS SR“, alebo „ ... my máme ľudí (i keď aj tu už sa prejavujú problémy)“

Druhou rovinou je „ ... *odchod skúseného personálu do personálnej zálohy, čo má v konečnom dôsledku negatívny vplyv na kvalitu prípravy (výcviku) jednotiek ...*“, tzn. kvantita odborného personálu.

3) Doktrínálna podpora a funkčnosť procesu LL

Kým v ostatných oblastiach pri pomenovaní hlavných problémov v príprave jednotiek sa jednotliví respondenti zhodli, hodnotenie tejto oblasti bolo diferencované podľa ich funkčného zaradenia.

Respondenti zo strategickej a operačnej úrovne, tzn. skupina „A“, túto oblasť za problematickú nielenže neoznačili, ale jeden z respondentov dokonca uviedol:

„... máme aj know-how (doktríny a služobné pomôcky, programy výcviku), máme premyslený výcvik..., ale nemáme adekvátne vybavenie a výzbroj.“

Respondenti z taktickej úrovne, tzn. skupina „B“, teda tí, ktorí sa priamo podieľajú na vzdelávaní a/alebo riadení výcviku vo svojej pôsobnosti, naopak túto oblasť označili za výrazne problematickú (počtom vyjadrení skončila dokonca na druhom mieste). V tejto súvislosti respondenti uviedli nasledovné:

„Nedostatok literatúry pojednávajúcej o danej problematike“

„... Doktrínálne nie je pokrytý výcvik jednotiek, a tak sú velitelia v rámci prípravy nútení improvizovať.“

„... chýbajú SOP k danej problematike, ale vlastne celá štruktúra - od nejakej relevantnej doktríny - cez vojenský predpis, služobnú pomôcku, TTP až po SOP.“

Za možné dôvody tohto stavu viacerí respondenti už aj v predchádzajúcich otázkach označili nefunkčnosť systému odovzdávania poznatkov a skúseností:

„... v OS SR chýba publikovanie tzv. skúseností z operácií, ktoré by nám, veliteľom bojových jednotiek, pomohli aplikovať zmeny v operačnom prostredí do výcviku našich jednotiek. Aj v tomto prípade siahame po publikáciách vydávaných riaditeľstvom výcviku a doktrín vo Vyškove. Väčšina publikácií, vychádzajúca z Oddelenia doktrín PS OS SR je všeobecná, a pre veliteľov, ktorí nemajú potrebné skúsenosti z konkrétnej aktivity (ochrana základne, sprevádzanie konvojov, kontrola a ovládanie davu, vojenské operácie v zastavanom priestore...), neposkytuje podporu pri vedení výcviku.“

„Bojové jednotky PS OS SR získali pôsobením v operáciách MKM (Iracká sloboda, KFOR, UNDOF, ISAF) nemalé skúsenosti aj v oblasti COIN. Avšak tieto skúsenosti a poznatky neboli ďalej rozpracované v ucelenej forme (podobe) ... “Skúsenosti sú odovzdávané len „...face to face od predchádzajúcich nasadených profesionálnych vojakov ...“, čo však nie je možné označiť ako efektívne.

4) Forma a obsah prípravy (teoretickej prípravy a praktického výcviku)

V oblasti teoretickej prípravy boli prezentované názory, že „... v rámci OS SR je táto problematika značne zanedbaná nevyučuje sa a velítelia na taktických stupňoch majú iba minimálne a nedostačujúce vedomosti na to, aby mohli efektívne pripravovať a vykonávať výcvik v oblasti COIN.“

Ďalším problémom je „pomalá reakcia na doktrinálne zmeny vo vedení operácií v súčasnom prostredí (nové hrozby a taktické postupy, komunikačné postupy).“

V oblasti praktického výcviku boli ojedinele identifikované problémy, ako napr. „nereálnosť scenárov, ... „chýbajúca komplexnosť úloh s reálnym zadáním úloh pre cvičiacich...“, alebo „jednotky PS OS SR necvičia COIN operácie ako ucelený výcvikový program. Cvičia však jednotlivé ich časti, ako napr. budovanie a ochrana základne, prehl'adávanie, ofenzívne, defenzívne a stabilizačné aktivity atď.“, čo potvrdzuje aj konštatovanie, že „výcvik pred nasadením bol v prevažnej miere selektívne zameraný na predpokladané plnené úlohy“.

K iným problémom v tejto súvislosti patrí aj nejasné nastavenie pravidiel nasadenia pri výcviku, stále pretrvávajúca „slabá úroveň jazykovej pripravenosti kľúčového personálu“ a vysielanie neorganických jednotiek do operácií.

Dôležitým faktom je, že jednotlivé identifikované problémové oblasti znižujúce kvalitu a efektivitu výcviku sa vzájomne interferujú, čiže jedna oblasť priamo ovplyvňuje ďalšiu, čo je zrejmé aj z nasledovného konštatovania respondenta:

„... Len pre „zarámovanie“ tejto odpovede – v OS SR funguje systém hodnotenia operačnej pripravenosti, ktorý sa skladá z hodnotenia troch základných parametrov – personál, materiál a výcvik. Aby jednotka bola hodnotená ako pripravená, musí spĺňať určité kritéria vo všetkých troch parametroch. Kým personál a materiál nie sú vzájomne na seba naviazané, hodnotenie výcviku je závislé na hodnotení prvých dvoch parametrov. Je jasné, že keď jednotka nemá požadovaný personál alebo materiál, nemôže zmysluplne cvičiť a dosiahnuť požadovanú úroveň operačnej pripravenosti.“

Cieľom poslednej otázky výskumu, **„aké opatrenia, vzhľadom na zvýšenie efektivity prípravy (vzdelávania a výcviku) bojových jednotiek PS OS SR na ich nasadenie do operácií COIN, považujete za významné“**, bolo získať názory respondentov týkajúce sa konkrétnych návrhov a odporúčaní, ktorých aplikácia môže zvýšiť kvalitu a efektivitu prípravy (teoretickej prípravy a praktického výcviku) objektu výskumu v problematike vedenia operácií COIN.

Za efektívne a zároveň aj najfrekvencovanejšie boli respondentmi označené návrhy týkajúce sa nutnosti „začať efektívne využívať systém LL“ tzn., „aby získané poznatky boli okamžite zavádzané do vzdelávania a výcviku“, resp. návrhy súvisiace s bezpodmienečnou potrebou „vypracovať hodnotnú a využiteľnú literatúru (doktríny, služobné pomôcky, metodiky, SOP, TTP)“.

Ďalšou významnou odporúčanou oblasťou je vyslanie vybraného personálu do kurzov, napr. „inštruktori ako z Centra výcviku a vzdelávania AOS LM (Akadémia ozbrojených síl generála M. R. Štefánika – pozn. autora článku) tak aj inštruktori Základne výcviku a mobilizačného dopĺňovania Martin ... kde by získavali potrebné vedomosti k ich ďalšiemu využitiu v rámci procesu prípravy veliteľov a štábných dôstojníkov“.

Niektorí respondenti navrhli účasť pripravovaných jednotiek na rôznych výcvikoch a cvičeniach, „či už v rámci cvičení NATO, alebo v rámci bilaterálnej a multilaterálnej spolupráce Takýto výcvik má značnú pridanú hodnotu, keďže sa v ňom sústreďujú poznatky viacerých partnerov a sú dostupné prakticky „zadarmo“ ...“.

V odpovediach sa opakovane objavili aj názory, že jedným z nástrojov, ktorý by výrazne zefektívnil prípravu týchto jednotiek v predmetnej oblasti je „zvýšenie naplnenosti a komplexného zabezpečenia života a výcviku“. Inými slovami „personálna naplnenosť na najnižších stupňoch je taktiež zdrojom toho, že aj keď sú taktické úlohy precvičované sú z dôvodu personálnej nenaplnenosti a nepojazdnosti techniky neefektívne a nekomplexné“.

Avšak za základnú, no rozhodujúcu oblasť kde je nutné prijať určité opatrenia bola označená oblasť teoretickej prípravy. Navrhované opatrenia sa týkali najmä zvýšenia kvality

jej obsahovej stránky. Viacerí respondenti uviedli, že pozornosť je nutné orientovať najmä na získanie COIN *mindset*, tzn. komplexné vnímanie operačného prostredia, jeho operačných a taktických premenných, vrátane pochopenia účelnosti a spôsobu, ako použiť jednotlivé zručnosti, čo je vidieť v nasledovných vyjadreniach:

„... Potreba pre vojakov a veliteľov najnižších stupňov je pochopiť operačné prostredie vzhľadom na terén, ale najmä na ASCOPE - civilné aspekty operácie“

„Zameriť sa na pôsobenie v nepravidelnom prostredí (IRREGULAR ENVIRONMENT), čo znamená zahrnúť do výcviku témy, ako kultúrne povedomie (CULTURAL AWARENESS), pochopenie prostredia (ENVIRONMENTAL AWARENESS) a históriu konfliktu danej krajiny (vrátane náboženstva ...).“

Veľmi zaujímavým postrehom týkajúcim sa oblasti teoretickej prípravy bolo nasledovné konštatovanie respondenta zo skupiny „A“:

„Jednoznačne absentuje kvalitná príprava veliteľov a štábných dôstojníkov, ktorí by boli dostatočne pripravení na odovzdanie vedomostí v rámci funkcií na veliteľstvách a štáboch práporov. Taktiež obsah veliteľsko-štábných kurzov je koncipovaný nedostatočne a v minimálnej miere rieši prípravu veliteľov a štábných dôstojníkov na vedenie bojových, podporných a stabilizačných operácií. Podľa môjho názoru, taktiež vedomosti väčšiny inštruktorov nie sú na takej úrovni, aby boli schopní efektívne a plnohodnotne podporení skúsenosťami odovzdať preberanú problematiku študentom. V rámci novo prijímaných dôstojníkov na funkcie veliteľov čiat chýbajú akékoľvek taktické vedomosti a skúsenosti. Noví dôstojníci nevedia akým spôsobom pripravovať, viesť a hodnotiť zamestnania z taktickej prípravy Je potrebné jednoznačne prehodnotiť programy prípravy v rámci veliteľsko-štábných kurzov, ako aj absolventov AOS LM, s tým aby boli pripravovaní na to, na čo sú predurčení, a to na vedenie vojenských operácií a nie na manažovanie.“

Akýmsi zastrešujúcim, veľmi výstižným a zároveň potvrdzujúcim vyjadrením vyššie uvedené konštatovania týkajúce sa oblasti návrhov smerujúcich k zlepšeniu a zefektívneniu vzdelávania a výcviku jednotiek bolo nasledovné odporúčanie respondenta:

„Cvičiť pre situácie očakávané a pre situácie neočakávané vzdelávať. Návyky ľudí možno totiž zmeniť výcvikom, ale myslenie a postoje len vzdelávaním.“

ZÁVER

Cieľom článku bolo prezentovať tretiu, záverečnú časť výsledkov empirického výskumu. Táto časť výskumu bola orientovaná na posúdenie systému budovania spôsobilostí

bojových jednotiek PS OS SR v operáciách COIN so zameraním na identifikáciu hlavných problémov tohto procesu a návrhov opatrení, ktorých aplikácia by mohla pozitívne ovplyvniť kvalitu a efektívnosť prípravy objektu výskumu na jeho nasadenie do uvedených operácií.

Z výsledkov empirického výskumu je možné konštatovať, že budovanie relevantných spôsobilostí bojových jednotiek PS OS SR na ich nasadenie do operácií COIN má svoje nedostatky. Všeobecne známou skutočnosťou negatívne ovplyvňujúcou proces budovania spôsobilostí je najmä nelichotivý aktuálny stav zdrojového zabezpečenia objektu výskumu, tzn. technická a technologická zastaranosť súčasného materiálno-technického zabezpečenia.

Avšak výrazným, všetkými respondentmi z taktickej úrovne velenia a riadenia, tzn. zo skupiny „B“, identifikovaným faktorom je aj nedostatočný stav aktuálnej doktrinálnej podpory v OS SR tematicky orientovanej do oblasti COIN. Príčinou tohto hodnotenia je najmä nízka využiteľnosť existujúcich a až dokonca úplná absencia odborných publikácií pojednávajúcich o relevantných taktických úlohách, ktorými môže objekt výskumu v súčasnosti prispieť do operácií COIN. Existujúca literatúra v OS SR venujúca sa identifikovaným rozhodujúcim taktickým aktivitám a úlohám je „*všeobecná a pre veliteľov, ktorí nemajú potrebné skúsenosti z konkrétnej aktivity ..., neposkytuje podporu pri vedení výcviku*“, totálne absentujú TTP, ktoré sú pre prípravu jednotlivca a jednotky nevyhnutné, a tým je použiteľnosť týchto publikácií v príprave výrazne obmedzená.

Je nutné dodať, že doktrinálna podpora (vojenské doktríny, odborné publikácie) tvorí fundamentálny zdroj pre rozvíjanie teoretických vedomostí ako aj praktických zručností a spôsobilostí jednotlivca a jednotky, poskytuje poznanie ako viesť vojenské operácie, tzn. rozvíja konceptuálnu zložku bojového potenciálu. Táto zložka predstavuje myšlienkovú základňu, ktorá vyjadruje intelektuálnu schopnosť vojenského personálu pozorovať a vnímať operačné prostredie. Jej význam pramení z poznania, že úspech vo vojenskej operácii nestojí len na sofistikovanom zdrojovom zabezpečení operujúcich jednotiek, ale aj na vojenskom personálu, ktorý je schopný kreatívne myslieť, a to i v extrémnych podmienkach dynamicky meniacej sa situácie v priestore operácie. Rozhodnutia prijaté na základe nesprávneho vnímania reality povedú k neefektívnemu použitiu ostatných zložiek bojového potenciálu.⁹ A preto, aj keď je vôľa a schopnosť bojovať správne rozvíjaná, nedostatky v konceptuálnej zložke povedú k neefektívnemu alebo kontraproduktívnemu použitiu bojového potenciálu.

Tretou identifikovanou oblasťou negatívne vplyvajúcou na kvalitu a efektivitu budovania predmetných spôsobilostí objektu výskumu do operácií COIN je súčasná úroveň

⁹ VARECHA, J. Možný pohľad na parametre bojového potenciálu. 2016, s. 570.

využívania nadobudnutých poznatkov a skúseností. Napriek tomu, že konštituovanie procesu LL je z hľadiska jeho zámeru, ktorým je získavanie, analýza, zovšeobecňovanie, distribuovanie

a využívanie týchto poznatkov a skúseností vnímané ako veľmi významný krok k skvalitneniu prípravy jednotlivcov a jednotiek a taktiež vzhľadom na fakt, že v OS SR je vybudovaná databáza analýz chýb a ponaučení zo skúseností (Lessons Learned Database – LLDb), nie je možné využívanie nadobudnutých poznatkov a skúseností v OS SR hodnotiť ako úspešné.

Všetci respondenti z taktickej úrovne označili proces LL s ohľadom na očakávania, tzn. reálne prinášať, uchovávať a aplikovať nadobudnuté cenné skúsenosti, za „nepostačujúci“, dokonca až ako „nefunkčný“. Tento stav je podľa respondentov spôsobený najmä absenciou inštitucionálneho zaznamenávania poznatkov a skúseností. Zaznamenávanie prebieha len v obmedzenej miere, spravidla len do programov výcviku alebo SOP, čo dokumentuje aj nulová dostupnosť akejkoľvek odbornej publikácie tematicky orientovanej napr. do oblasti ochrany a obrany základne (aj množstva iných tém), a to aj napriek tomu, že jednotky PS OS SR v operácii ISAF túto taktickú úlohu plnili od roku 2008 až do ukončenia operácie v roku 2014. Pre porovnanie, v AČR sú v tejto súvislosti vydávané do prípravy aplikovateľné odborné publikácie „Zkušenosti z operací“.

Aplikovanie poznatkov a skúseností do praxe je majoritne realizované len na vyžiadanie. Prevláda „neochota skúsených vojakov odovzdávať svoje skúsenosti“ pre ďalšie využitie (napr. organizovaním odborných kurzov, publikovaním komplexných tém alebo aspoň účasťou v autorských kolektívoch), pretože nie sú motivovaní. Odovzdávanie a využívanie nadobudnutých poznatkov a skúseností prostredníctvom teoretickej prípravy (napr. počas veliteľských príprav) a podpory pri praktickom výcviku je spravidla vykonávané len v „domácej“ jednotke. Uvedený spôsob využívania nadobudnutých poznatkov a skúseností je však vzhľadom na kvantitu postihovaného personálu oproti iným možnostiam (realizácia praktických kurzov aj pre „cudzí“ personál, osobná prítomnosť pri výcviku „cudzej“ jednotky) značne neefektívny.

V súvislosti s nízkou efektívnosťou využívania týchto poznatkov je nutné vnímať aj ďalší fakt, ktorý ešte viac tento nelichotivý stav prehĺbuje, a to neustála odchodnosť odborného personálu ako nositeľa predmetných skúseností do zálohy, resp. výslužby, čo okrem vyjadrení respondentov dokumentuje aj nasledovné konštatovanie ZNGŠ OS SR z roku 2010:

„Musíme byť schopní rýchlo uplatňovať skúsenosti nadobudnuté v skutočných operáciách a zároveň ich prenášať aj do našich výcvikových a vzdelávacích zariadení Je to úloha vysoko aktuálna aj z dôvodu, že každoročne odchádza rad profesionálnych vojakov

zo služby v ozbrojených silách a spravidla s mnohými z nich i cenné skúsenosti, ktoré nadobudli počas služby v útvaroch a zariadeniach OS SR, na misiách v zahraničí, prácou v štruktúrach NATO a EÚ a ktoré sú použiteľné a aplikovateľné pre ich nástupcov.¹⁰

Popritom je nutné dodať, že proces LL má svoje limity a jedným z nich je čas. Ak nie je vykonávaný v čase, kedy je skúsenosť čerstvá, neskôr je zväčša veľmi náročné sa k nej dopátrať, zaznamenať ju, vyhodnotiť a implementovať.

Uverejnené výstupy z empirického skúmania však priniesli aj rad návrhov a odporúčaní, ktorých aplikácia do praxe môže viesť k progresívnej zmene kvality a efektívnosti budovania predmetných spôsobilostí objektu výskumu, a to nie len v operáciách COIN. Navyše, vybrané návrhy a odporúčania v oblasti vojenského doktrinálneho prostredia, v oblasti prípravy jednotlivca a jednotiek a taktiež v oblasti využívania procesu LL sú dokonca realizovateľné len s minimálnym dopadom na zdrojové zabezpečenie OS SR.

LITERATÚRA

- [1] HRNČIAR, M. Možnosti zvýšenia efektívnosti operácií proti povstaniu : dizertačná práca [1. vyd.] - Liptovský Mikuláš : Akadémia ozbrojených síl generála Milana Rastislava Štefánika, 2017. 195 s. : 1 CD-ROM
- [2] VARECHA, J. Možný pohľad na parametre bojového potenciálu. In: *Národná a medzinárodná bezpečnosť 2016* [elektronický zdroj] : zborník vedeckých a odborných prác, s. 569-577, Liptovský Mikuláš, 2016. ISBN 978-80-8040-534-2.
- [3] VÝVLEK, J. Otvárací príhovor náčelníka Generálneho štábu OS SR na seminári Lessons Learned. In: *Líder: Účelová publikácia určená pre vnútornú potrebu ozbrojených síl Slovenskej republiky*. Č. 2/2010. Bratislava : Generálny štáb OS SR, 2010, s. 7-9.

Recenzenti:

doc. Ing. Peter SPILÝ, PhD.,

plk. Ing. Tomáš NOVOTNÝ, PhD., MSc.

¹⁰ VÝVLEK, J. Otvárací príhovor náčelníka Generálneho štábu OS SR na seminári Lessons ... 2010.

MIESTO A ÚLOHY MEDZINÁRODNÉHO KURZU PRE ŠTÁBNÝCH DÔSTOJNÍKOV V RÁMCI KARIÉRNEHO A ODBORNÉHO VZDELÁVANIA V OS SR A NATO

Ing. Jozef WESSELÉNYI, Ph.D.

Akadémia ozbrojených síl generála Milana Rastislava Štefánika,

Demänová 393, 031 06 Liptovský Mikuláš 6,

jozef.wesselenyi@aos.sk

Ing. Jaroslav KOMPAN

Akadémia ozbrojených síl generála Milana Rastislava Štefánika,

Demänová 393, 031 06 Liptovský Mikuláš 6,

jaroslav.kompan@aos.sk

ABSTRAKT

Článok definuje miesto a úlohy medzinárodného kurzu pre štábnych dôstojníkov - International Staff Officers' Course (ISOC), ako súčasť Centra vzdelávania Akadémie ozbrojených síl generála M. R. Štefánika (AOS), v rámci kariérneho a odborného vzdelávania v podmienkach OS SR, ale aj v prospech NATO a ďalších partnerských krajín NATO. Článok prináša štatistický prehľad a analýzu súčasných vzdelávacích aktivít AOS, vykonávaných cestou ISOC, ktorých účelom je zvyšovanie interoperability a kompatibility personálu OS SR v podmienkach mnohonárodného medzinárodného pôsobenia v operáciách NATO.

Kľúčové slová: Medzinárodný kurz pre štábnych dôstojníkov, Vojenský rozhodovací proces na taktickej úrovni, vzdelávanie.

ABSTRACT

The article defines the position and the roles of the International Staff Officers Course (ISOC) as a part of the Professional Military Education Centre of the Armed Forces Academy of General M. R. Štefánik (AFA), in the framework of career and specialized on-job training of the AF SR, but also for the provision of NATO and other NATO partner countries. The article provides a statistical overview and analysis of the current AFA educational activities,

carried out by ISOC, the purpose of which is to increase the interoperability and compatibility of the AF SR staff in the framework of international multinational deployments in NATO-led operations.

Keywords: International Staff Officers' Course, Military Decision-Making Process, education.

ÚVOD

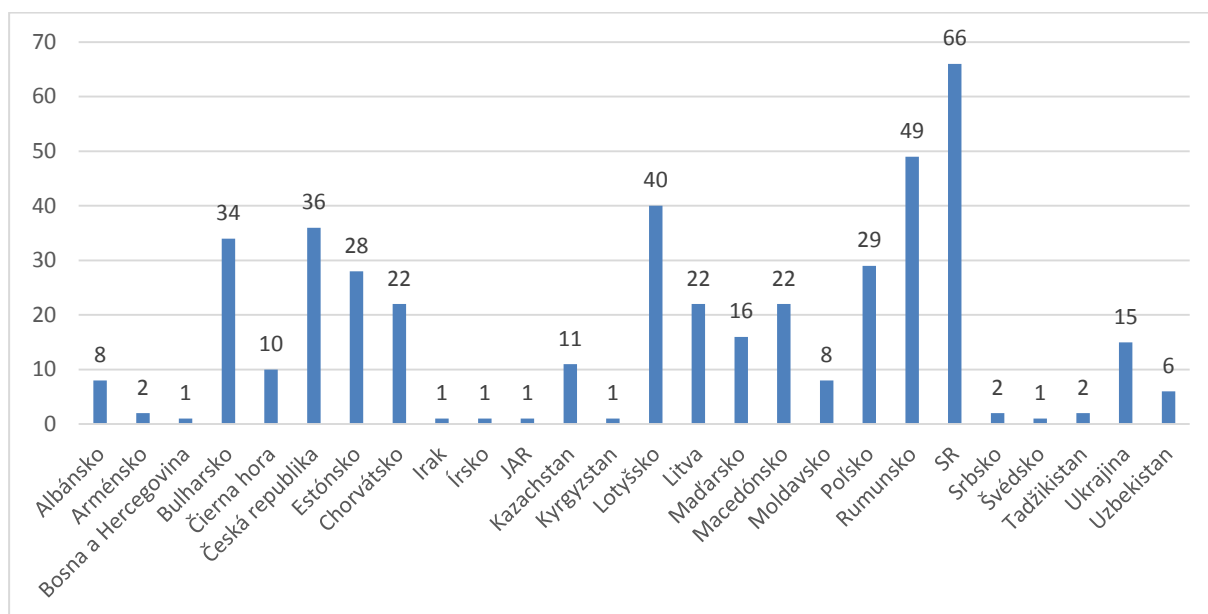
Medzinárodný kurz pre štábnych dôstojníkov – International Staff Officers' Course (ISOC) je oddelenie Centra vzdelávania AOS, ktoré poskytuje odborné a kariérne vzdelávanie vojenskému personálu OS SR, ale aj vojenskému personálu ozbrojených síl členských a partnerských krajín NATO v oblasti plánovania operácií na taktickej úrovni [1]. Predstavuje národný projekt SR, ktorý bol schválený Kolégiom Ministra obrany SR v roku 2007 a v súčasnej dobe je podporovaný strategickým partnerom Národnou gardou Indiana (Spojené štáty americké) v súlade s Memorandom o porozumení medzi ministerstvom obrany Slovenskej republiky a Národnou gardou Indiana [2]. Rozvoj tohto projektu o operačnú úroveň plánovania operácií NATO je podporovaný Veliteľsko-štábnou akadémiou Bundeswehru.

Faktom je, že OS SR sú súčasťou systému kolektívnej obrany NATO. SR je prispievateľom do vojenských síl NATO, ale aj bojových skupín EÚ, a preto je požadovaný vysoký stupeň interoperability a kompatibility s ostatnými členskými štátmi NATO a dôsledné dosahovanie spôsobilostí stanovených NATO. ISOC, ako vzdelávacia platforma v rámci AOS, pružne reaguje na túto požiadavku a zároveň aj na vývoj operačného prostredia, kde operačné umenie smeruje opätovne k vedeniu operácií konfliktu vysokej intenzity zameraných na vytlačenie nepriateľských konvenčných bojových síl z územia napadnutého členského štátu NATO [3]. Tým je aj od personálu OS SR vyžadovaná vysoká miera kompatibility v rámci plánovania boja a operácií v mnohonárodnom prostredí. ISOC sa svojím zameraním a poslaním snaží o vzdelávanie personálu s podporou štandardizačných dokumentov NATO tak, aby bola táto miera kontinuálne zvyšovaná.

V rámci vzdelávacieho procesu je ISOC zameraný na štandardizáciu a šírenie poznatkov v oblasti vojenského plánovacieho a rozhodovacieho procesu (Military Decision-Making Process - MDMP) na taktickej úrovni velenia a riadenia a výhľadovo na operačnej úrovni (Operational-Level Planning Process - OLPP) v súlade s platnými štandardami NATO.

HISTÓRIA ISOC OD ROKU 2002 DO ROKU 2016

Základy ISOC boli položené predchádzajúcim kurzom JSOC (Junior Staff Officers' Course), ktorý bol založený na pôde Akadémie ozbrojených síl v roku 2002. JSOC vznikol na základe potreby posilňovania regionálnej bezpečnostnej spolupráce. Jednou z vtedajších regionálnych iniciatív bolo podpísanie Memoranda o porozumení medzi Spojeným kráľovstvom Veľkej Británie a Severného Írska, Holandským kráľovstvom a Slovenskou republikou Jeho výsledkom bolo zriadenie regionálneho Výcvikového strediska PfP – Kurzu pre nižších štábných dôstojníkov pre Strednú a Východnú Európu, ktorý oficiálne otvoril svoju činnosť prvým kurzom v januári 2004. Hlavným poslaním JSOC bolo nastaviť procesy smerujúce k demokratickému riadeniu obranných síl, zvyšovaniu pripravenosti na krízové udalosti, rozvíjaniu spôsobilostí na súčinnosť v mnohonárodnom prostredí na plnenie úloh v operáciách pod vedením NATO. JSOC, ako samostatná organizácia, fungoval na pôde AOS do roku 2007 a od SR bola vyžadovaná len podpora hostiteľskej krajiny v oblasti logistiky, poskytnutia priestorov a vyčlenenia styčného dôstojníka. JSOC celkovo zorganizoval 11 kurzov (1 pilotný, 10 štandardných), ktoré boli vedené britskými inštruktormi, a veliteľstvo a štáb JSOC boli zložené z britských a holandských dôstojníkov. Vzdelávanie a výcvik bol organizovaný s podporou britského doktrínálneho systému so zameraním najmä na plánovanie na úrovni práporovej bojovej skupiny. Kurz celkom pripravil 434 nižších štábných dôstojníkov z 26 krajín Európy, Ázie a Afriky. Z toho počtu bolo v JSOC absolvovalo aj 66 slovenských profesionálnych vojakov (Graf č. 1).

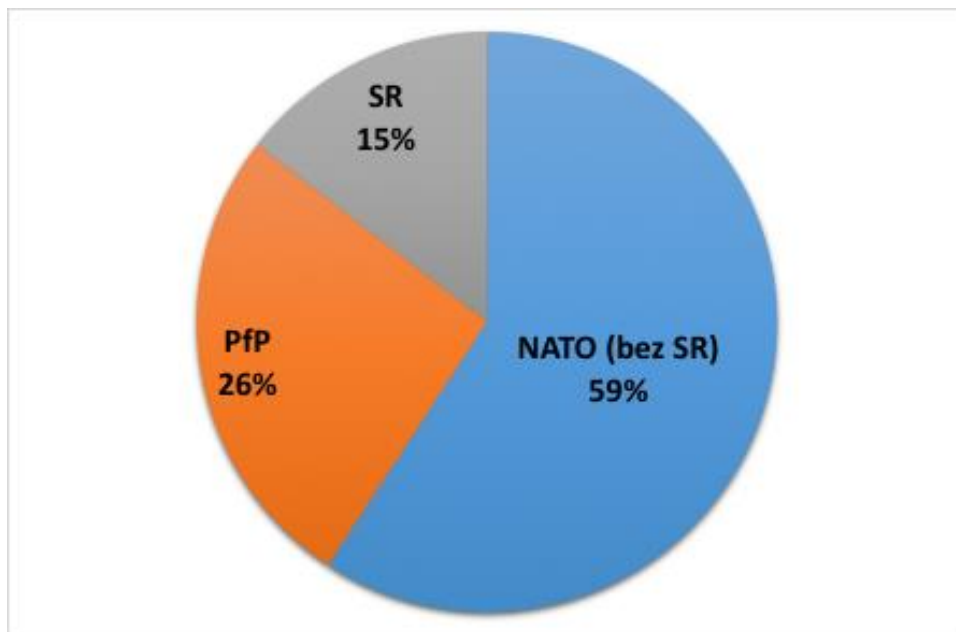

Graf 1 Prehľad účasti na kurze JSOC podľa krajín

Zdroj: Vlastné spracovanie

VŮJENSKÉ REFLEXIE

Konkrétnou úlohou JSOC bolo zabezpečiť veliteľský a štábny výcvik dôstojníkov pozemných síl v hodnostiach nadporučík, kapitán a major tak, aby sa mohli efektívnejšie zúčastňovať na cvičeniach, mierových a humanitárnych a iných vojenských operáciách v mnohonárodnom prostredí a tak prispievať k zvyšovaniu interoperability medzi spojeneckými a partnerskými krajinami. Zároveň mal tento kurz poskytovať podporu novým reformujúcim sa krajinám vstupujúcim do NATO v súvislosti s rozšírením NATO v roku 1999 a 2004. Celkovo sa teda z krajín NATO zúčastnilo kurzu 320 dôstojníkov a z krajín PfP 111 dôstojníkov (Graf č. 2).

Graf 2 Prehľad účasti na kurze JSOC podľa členstva v NATO

Zdroj: Vlastné spracovanie

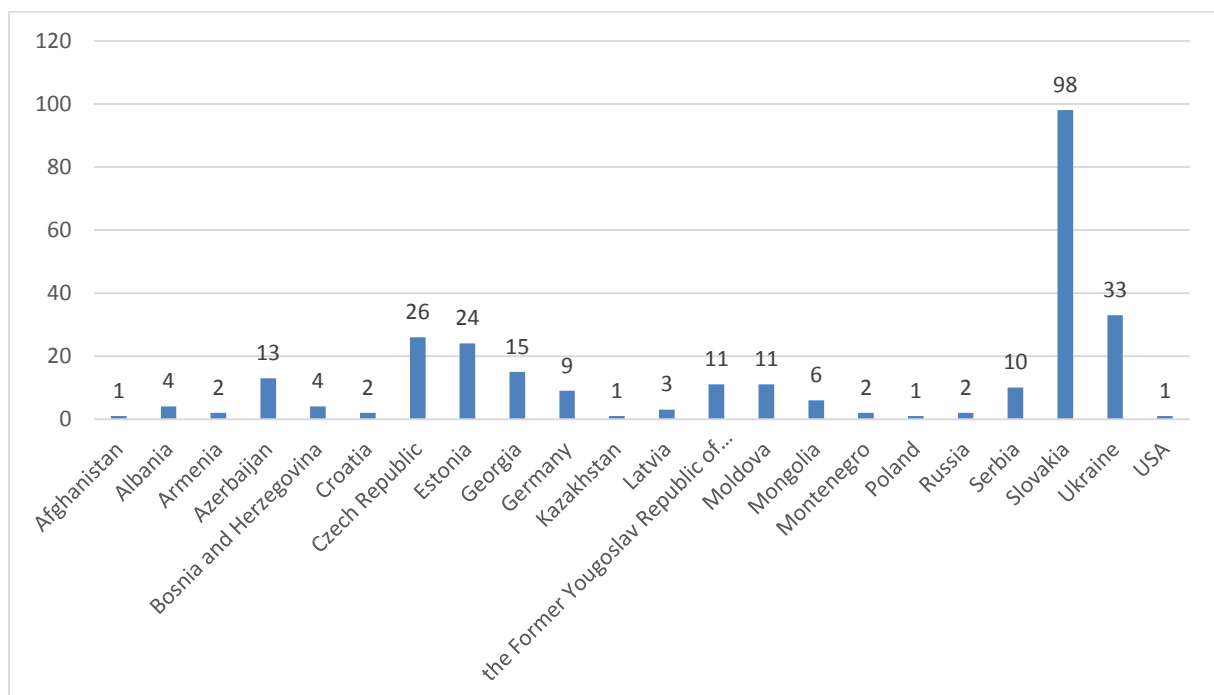
V rámci posledných kurzov počas rokov 2006 a 2007 boli ako inštruktori vyškolení slovenskí dôstojníci s cieľom zabezpečiť plynulé prevzatie projektu slovenskou stranou. Zároveň, ako ocenenie príspevku JSOC k rozvoju demokratických ozbrojených síl, bol AOS z NATO udelený štatút „PfP Training Centre“ – v súčasnosti pod názvom „Partnership Training and Education Centre (PTEC).“ [4]

Keď v roku 2007 britská strana ukončila projekt JSOC, Slovenská republika prejavila eminentný záujem pokračovať v týchto medzinárodných kurzoch a tak za podpory Ozbrojených síl Holandského kráľovstva vznikol nový projekt „International Staff Officers“ Course (ISOC) - **Medzinárodný kurz pre štábnych dôstojníkov**. ISOC sa teda v roku 2007 transformoval na národný projekt SR, ktorý bol schválený Kolégiom ministra obrany SR v roku 2007, a bol podporovaný holandskou stranou v súlade s Memorandom o porozumení

VĽJENSKÉ REFLEXIE

medzi ministerstvom obrany Slovenskej republiky a ministerstvom obrany Holandského kráľovstva. Došlo tiež k transformácii organizačnej štruktúry ISOC z medzinárodnej na národnú a k jej začleneniu do štruktúry AOS, čo ale znamenalo pokles personálu o viac ako dve tretiny (JSOC 25 príslušníkov, ISOC 8 príslušníkov).

Účelom kurzu ISOC bolo pripraviť vybraných nižších dôstojníkov z OS SR, krajín NATO, partnerských krajín NATO a iných krajín v anglickom jazyku na plnenie úloh v rámci mnohonárodných štábov v oblasti plánovania a riadenia operácií v širokom spektre konfliktov podľa britských štandardov v súlade s Memorandom o porozumení. Na prípravu účastníkov kurzu boli stále využívané britské doktríny a vojenské manuály, aj s prihliadnutím na využitie doktrín NATO. Medzinárodný kurz pre štábných dôstojníkov ISOC od jeho vzniku v roku 2007 až do roku 2016 absolvovalo celkovo 279 dôstojníkov v hodnostiach nadporučík až major z 22 krajín NATO a partnerských krajín NATO. Uvedený počet zahŕňa aj 15 účastníkov Programu skvalitňovania obranného vzdelávania NATO (NATO Defence Education Enhancement Programme - DEEP) [5]. Z uvedeného počtu bolo v kurze ISOC 98 príslušníkov OS SR (Graf č. 3).

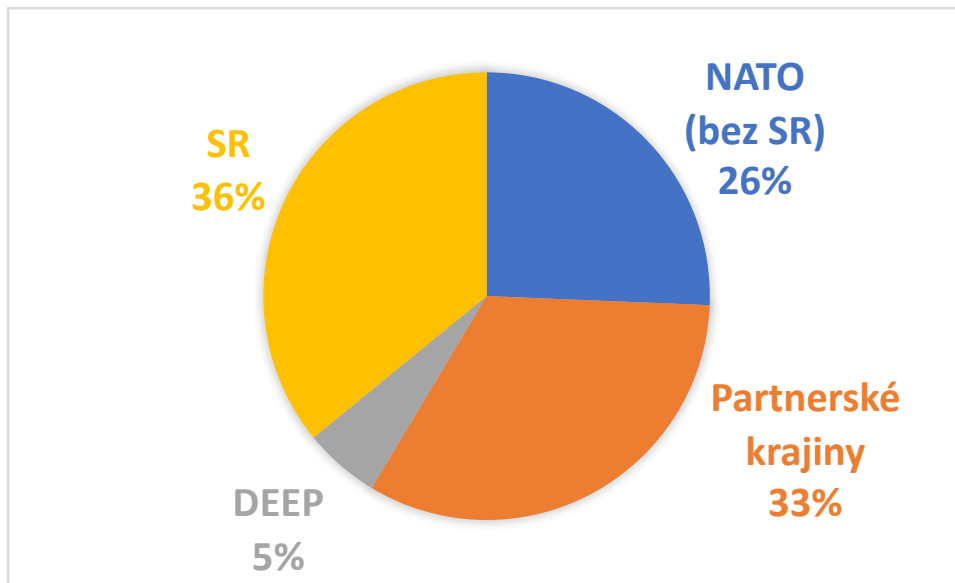
Graf 3 Prehľad účasti na kurze ISOC podľa krajín

Zdroj: Vlastné spracovanie

Od roku 2007 do roku 2016 bolo s podporou holandskej strany celkovo zorganizovaných 16 kurzov (1 pilotný, 15 štandardných). Hlavným poslaním kurzu ISOC bolo reagovať na meniacu sa úlohu a veľkosť pozemných síl v strednej a východnej Európe,

VĚJENSKÉ REFLEXIE

na zmenu postavenia nižšieho dôstojníka, na rastúci počet členov Aliancie posilňujúcich mnohonárodný rozmer jej operácií. ISOC sa zameriaval na podporu členov PfP a DEEP poskytovaním pomoci reformujúcim sa členským krajinám NATO. Prispieval tiež k zavádzaniu rovnakých štandardov, a tým zvyšovaniu vzájomnej interoperability v rámci NATO (požiadavky článku 5 Severoatlantickej zmluvy t.j. princípu kolektívnej obrany) [6]. Na uvedené požiadavky reagovalo aj zloženie účastníkov kurzov (Graf č. 4).

Graf č. 4 – Prehľad účasti na kurze ISOC podľa členstva v NATO

Zdroj: Vlastné spracovanie

V roku 2015 expirovalo Memorandum o porozumení s Holandským kráľovstvom a holandská strana ukončila podporu kurzu ISOC. Ambíciou AOS bolo pokračovať v procese vykonávania medzinárodných kurzov v prospech OS SR, NATO a partnerských krajín, s ohľadom na už vybudovanú učebno-výcvikovú základňu a kvalitne pripravených inštruktorov. Zároveň AOS hľadala cestu ako optimalizovať kurz na podmienky súčasného operačného prostredia. Z týchto dôvodov prebehla v druhej polovici roku 2016 transformácia sylabu ISOC z britských štandardov na aliančné štandardy plánovacieho procesu na taktickej úrovni (návrh NATO štandardizačného dokumentu APP-28) [7]. Transformácia prebehla najmä s využitím NATO doktrín a s podporou doktríny Pozemných síl Spojených štátov amerických, ktorá najlepšie reflektuje potrebu unifikácie MDMP v rámci NATO a bola využitá pri spracúvaní návrhu APP-28. Odborným garantom transformácie ISOC sa stali príslušníci Národnej gardy štátu Indiana.

TRANSFORMOVANÝ ISOC PO ROKU 2016

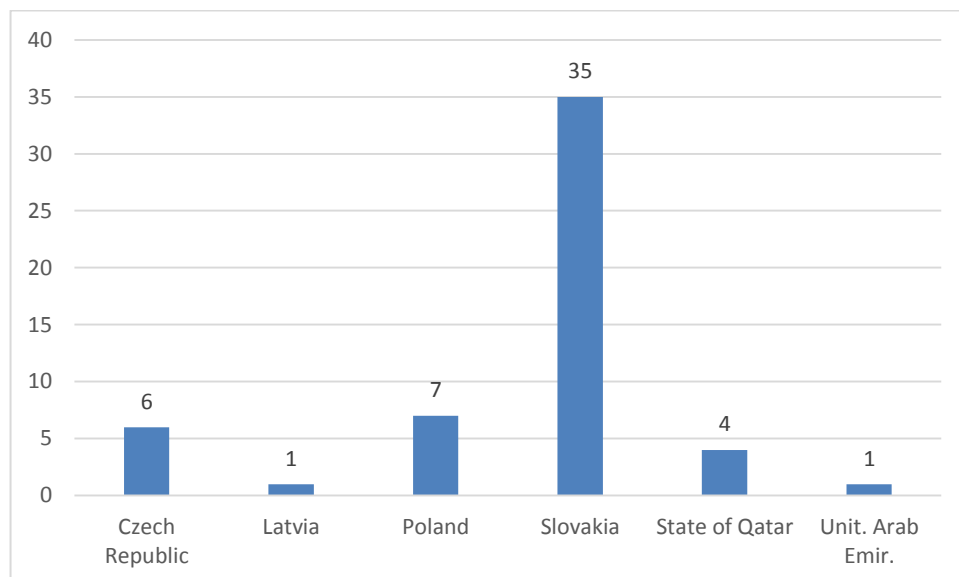
Hlavné úsilie transformácie ISOC, ako oddelenia medzinárodných kurzov Centra vzdelávania AOS, bolo v rokoch 2016 a 2017 zamerané na udržanie a výhľadovo aj rozšírenie ponúkaného portfólia medzinárodných kurzov v anglickom jazyku, a tým zabezpečiť plnenie hlavných úloh PTEC. Status PTEC bol AOS priznaný rozhodnutím Severoatlantickej rady – North Atlantic Council (NAC) v roku 2004. AOS preto figuruje v zozname týchto vzdelávacích a výcvikových zariadení, uvedených v Prílohe B dokumentu MC 0458/3 Vojenského výboru NATO. Tým pádom sa ISOC snaží napĺňať nielen hlavné priority kariérneho a odborného vzdelávania AOS, ale aj Spojeneckého veliteľstva pre transformáciu – Allied Command Transformation (ACT) [8]. Jednou z hlavných úloh ISOC je neustále zdokonaľovať transparentný vzdelávací a výcvikový systém, ktorý je kriticky dôležitý pre úspech NATO v operáciách [9]. Preto je hlavným cieľom medzinárodných kurzov organizovaných ISOC podporiť šírenie štandardizovaných plánovacích a rozhodovacích postupov na taktickej úrovni v NATO s výhľadom na rozšírenie do budúcnosti na operačnú úroveň (plán na rok 2019). Snahou ISOC je naplnením tohto cieľa prispievať k profesionálnemu rozvoju dôstojníkov z členských a partnerských krajín NATO a ich interoperabilite v operáciách pod vedením NATO. V súvislosti s touto snahou sa do popredia dostáva aj vzdelávanie pedagogických pracovníkov partnerských vzdelávacích inštitúcií v rámci DEEP, či už ich účasťou na kurzoch v SR, alebo vysielaním mobilného výcvikového tímu ISOC k partnerským inštitúciám v zahraničí. V rámci programu DEEP sa mobilný výcvikový tím ISOC - Mobile Education Training Team (METT) sa od roku 2015 raz ročne v trvaní 2 týždňov venuje rozvoju spôsobilostí a vedomostí personálu Národnej akadémie pozemného vojska Lvov (Ukrajina) s predpokladom na rozšírenie tejto spolupráce o ďalšie transformujúce sa ukrajinské vzdelávacie inštitúcie už v roku 2018 [10]. Na základe vyššie uvedených faktov a v rámci zvyšovania ambície príspevku k štandardizácii vzdelávacích procesov v rámci NATO podstúpila AOS v roku 2017 inštitucionálnu akreditáciu NATO/ACT s výsledkom „podmienečne akreditovaná inštitúcia“ a s výhľadom na potvrdenie bezpodmienečnej akreditácie, platnej 6 rokov, v auguste 2018.

V kontexte inštitucionálnej transformácie ISOC je podstatné spomenúť aj transformáciu výcvikovej dokumentácie celého portfólia kurzov ISOC, ktorá bola taktiež vykonaná v druhej polovici roku 2016 a začiatkom roku 2017. V súvislosti so zefektívnením vzdelávacích procesov a priblížením kurzov súčasným požiadavkám na vzdelávanie vojenského personálu s ohľadom na ich pôsobenie v operáciách pod vedením NATO, bola britská doktrína a filozofia nahradená v čo najväčšej možnej miere NATO doktrínou

VĽAJENSKÉ REFLEXIE

s využitím špecifických referencií aj z doktrínálneho systému Pozemných síl Spojených štátov amerických (Doktrínálny systém 2015). V neposlednej rade boli do syllabov jednotlivých kurzov zapracované poznatky manažmentu skúseností - Lessons Learned (LL) OS SR, USA a NATO v oblasti plánovacieho procesu na taktickej úrovni.

Prvý pilotný transformovaný kurz ISOC bol vykonaný v prvej polovici roka 2017 iba pre dôstojníkov OS SR. Cielene bol využitý na prípravu príslušníkov štábov mechanizovanej brigádnej skupiny Pozemných síl OS SR pred jej certifikáciou do síl nižšej pripravenosti NATO. Celkovo boli do polovice roka 2018 vykonané 3 nové transformované kurzy ISOC (1 pilotný, 2 štandardné), ktoré absolvovalo celkom 54 dôstojníkov zo 6 partnerských krajín z Európy a Ázie (Graf č.5).

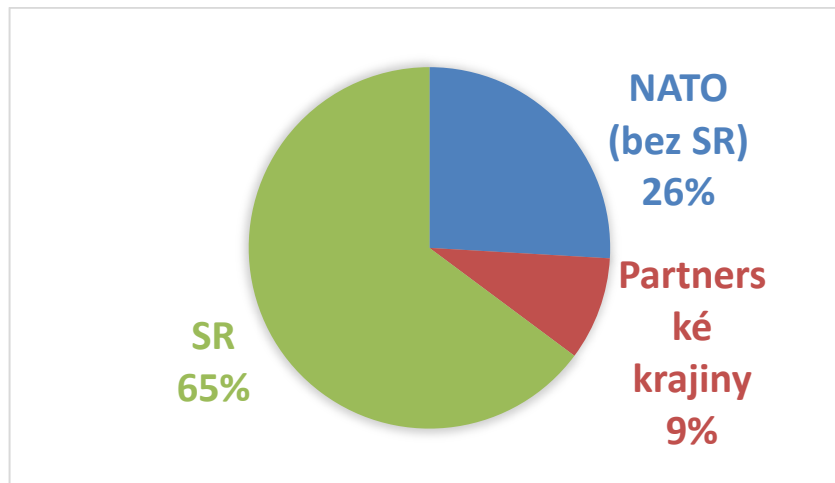

Graf 5 Prehľad účasti na transformovanom kurze ISOC podľa krajín

Zdroj: Vlastné spracovanie

Celkovému manažmentu kurzu prospelo jeho zaradenie do voľne dostupných databáz výcvikových a vzdelávacích príležitostí NATO (ETOC a e-PRIME), čím sa stal kurz dostupnejší aj pre partnerské krajiny NATO. Na druhej strane, v súvislosti so zmenami v kurzoch, bol zmenený aj systém financovania medzinárodných kurzov vykonávaných ISOC, to znamená že zahraniční účastníci sú povinní zaplatiť účastnícky poplatok, podľa typu kurzu, na ktorom sa zúčastňujú, čo je obmedzujúci faktor najmä pre krajiny, ktoré doteraz využívali systém sponzoringu zo strany AOS alebo NATO. Na druhej strane kurz ISOC vo významnej miere prispel ku kariérenému vzdelávaniu dôstojníkov OS SR, pretože je ekvivalentom k základnému veliteľ'sko-štábnemu kurzu OS SR. Významným medzinárodným uznaním je fakt, že ISOC je od roku 2018 aj ekvivalentom Kurzu nižších dôstojníkov Armády

Českej republiky. Doterajší prehľad absolventov transformovaného kurzu ISOC jasne dokumentuje vyššie uvedené skutočnosti (Graf č. 6).

Graf 6 Prehľad účasti na kurze ISOC podľa členstva v NATO

Zdroj: Vlastné spracovanie

Úlohou oddelenia ISOC nie je len organizácia a zabezpečenie kurzu ISOC, ale aj ďalších kurzov, ktorých sylabus je zameraný na vzdelávanie študentov z členských a partnerských krajín NATO v plánovacích a rozhodovacích procesoch na taktickej a operačnej úrovni NATO. Týmto spôsobom sa ISOC podieľa na štandardizačných procesoch, ktorých cieľom je zvýšiť operačnú efektívnosť prostredníctvom interoperability medzi jednotkami členských a partnerských krajín NATO.

PORTFÓLIO KURZOV ISOC

Súčasnú vojenskú operáciu sú komplexné zápasy, charakterizované nepretržitým hľadaním kompromisov, presunmi a protiopatreniami medzi všetkými jeho účastníkmi. V operačnom priestore čelia velitelia neustále sa adaptujúcim nepriateľom, meniacim sa názorom verejnosti a vzájomne si odporujúcim prioritám rôznych nevojenských organizácií. Velitelia a ich štáby sa musia učiť zo získaných skúseností, predvídať príležitosti a hrozby a rozvíjať adaptabilitu, aby boli schopní vykonávať operácie efektívnejšie ako ich nepriatelia. [11] Preto vzdelávanie veliteľov a príslušníkov ich štábov musí pružne reagovať na vývoj tohto operačného prostredia, tak aby ich proces plánovania a rozhodovania bol rýchlejší a flexibilnejší ako nepriateľov a tým získajú zásadnú výhodu na bojisku 21. storočia. [12] Portfólio kurzov ISOC priamo reaguje na túto požiadavku a zároveň rozvíja myšlienku NATO na štandardizáciu vojenského plánovacieho a rozhodovacieho procesu na taktickej aj operačnej úrovni.

VOJENSKÉ REFLEXIE

V súčasnosti sú v rámci ISOC pre potreby kariérneho a odborného vzdelávania personálu NATO a partnerských krajín realizované štyri kurzy [13]. Všetky kurzy sú vykonávané v anglickom jazyku, aby interoperability účastníkov nebola len v odbornej, ale aj v jazykovej rovine:

- Medzinárodný kurz štábnych dôstojníkov (ISOC) – v trvaní 9 týždňov.
- Kurz plánovania na taktickej úrovni – v trvaní 3 týždne alebo 2 týždne v prípade mobilného vzdelávacieho a výcvikového tímu. Od roku 2012 bolo celkom vykonaných 6 kurzov, ktoré absolvovalo 70 účastníkov z OS SR. Mobilná verzia tohto kurzu je raz ročne vykonávaná v prospech programu DEEP Ukrajina (od roku 2015 boli vykonané 3 kurzy) a kurz úspešne ukončilo 79 dôstojníkov OS Ukrajiny.
- Vstupný kurz plánovania na taktickej úrovni – v trvaní 1 týždeň. Kurz bol pôvodne primárne určený pre príslušníkov Mnohonárodného práporu vojenskej polície (Multi-national Military Police Battalion – MNMPBAT) na získanie základných poznatkov o vojenskom plánovacom a rozhodovacom procese na taktickej úrovni. Kurz je vykonávaný od roku 2011 a celkom bolo realizovaných 8 kurzov so 117 absolventami z radov vojenskej polície SR, Chorvátska, Poľska a Česka.
- Vstupný kurz plánovania spoločných operácií NATO – v trvaní 1 týždeň v spolupráci s partnerskou Veliteľsko-štábnou akadémiou Bundeswehru, Hamburg (SRN). Uvedený kurz je nový projekt pružne reagujúci na požiadavku NATO o vyššiu úroveň interoperability plánovania na operačnej úrovni NATO. Pilotný kurz bol vykonaný vo februári 2018 pod vedením inštruktorov z uvedenej partnerskej akadémie. Kurzu sa zúčastnilo celkom 26 dôstojníkov z krajín V4.

Je samozrejmé, že úroveň získaných teoretických vedomostí a praktických návykov absolventmi kurzov koreluje s dĺžkou trvania kurzu. Pri 9-týždňovom kurze ISOC hovoríme o hĺbke vedomostí (Depth of Knowledge) na úrovni 400 (expertný level), ale na druhej strane pri orientačnom 1-týždňovom kurze je táto úroveň iba 100 (základný level) [14]. Počty absolventov ďalších kurzov mimo ISOC variujú v súlade s požiadavkami OS SR, NATO a partnerských krajín NATO.

Okrem uvedených kurzov sa príslušníci ISOC podieľajú aj na kariérom vzdelávaní v kurzoch na hodnotu organizovaných Centrom vzdelávania AOS (DKVAŠ, ZVŠK, VVŠK) formou blokov na úrovni Vstupného kurzu plánovania na taktickej úrovni. Poslaním ISOC je

VOJENSKÉ REFLEXIE

tiež podieľať sa na obrannej štandardizácii, vysokoškolskom vzdelávaní kadetov AOS a vykonávaní expertíz v rámci národných a medzinárodných vojenských cvičení NATO [9].

ZÁVER

V reakcii na požiadavky NATO v oblasti vzdelávania a individuálneho výcviku (E&IT), ktorých plnenie je očakávané zo strany aliancie, je rozhodujúce neustále skvalitňovanie vzdelávania a individuálneho výcviku poskytovaného AOS ako PTEC prostredníctvom oddelenia ISOC. ISOC (a zároveň aj jeho predchodca JSOC) organizáciou jednotlivých kurzov napĺňal a napĺňa túto požiadavku. Aktivity ISOC vytvárajú lepšie podmienky pre plnenie úloh plnej integrácie Slovenska do NATO a pomáhajú definovať priestor vzdelávacích a výcvikových aktivít reformujúcich sa partnerských krajín Aliancie.

AOS sa prostredníctvom ISOC plne etablovala do rodiny Partnerských vzdelávacích a výcvikových centier NATO (PTEC). Poslanie ISOC je výrazným pozitívnym prínosom pre posilňovanie synergie a efektívnosti vzdelávacích a výcvikových činností, interoperability v kľúčových oblastiach doktrín, procedúr a jazykovej prípravy. Veľkú zásluhu na plnení sylabov všetkých medzinárodných kurzov má najmä odborný ľudský potenciál príslušníkov ISOC a podpora od rektora AOS. V neposlednom rade tieto vzájomne prepojené faktory jednoznačne smerujú k naplneniu najdôležitejšej priority ISOC a to vzdelávať dôstojníkov, účastníkov kurzov, k efektívnejšiemu pôsobeniu v národných a medzinárodných veliteľstvách, v konvenčných, krízových a mierových operáciách.

V neposlednom rade ISOC poskytuje priestor pre zavádzanie vojenskej teórie do vojenskej praxe. ISOC ponúka možnosť overiť teoretické koncepty vypracované terajšími aj perspektívne v budúcnosti vznikajúcimi novými vedecko-pedagogickými pracoviskami AOS v národnom aj medzinárodnom prostredí, a tým zvýšiť kredibilitu AOS nielen smerom k OS SR, ale aj k Aliancii.

LITERATÚRA

- [1] Poslanie centra vzdelávania. URL: http://www.aos.sk/cv/index.php?go=cdv_vzdel
- [2] Podpísanie memoranda. URL: <http://aos.sk/?stranky=aktuality17/Memorandum.php>
- [3] Asymmetric warfare group. Russian new generation warfare handbook. URL: <https://info.publicintelligence.net/AWG-RussianNewWarfareHandbook.pdf>
- [4] Partnership Training and Education Centres. URL: <http://www.act.nato.int/ptecs>

VĚJENSKÉ REFLEXIE

- [5] Defence Education Enhancement Programme. URL: https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_139182.htm
- [6] The North Atlantic Treaty. URL: https://www.nato.int/cps/ic/natohq/official_texts_17120.htm
- [7] NSO(ARMY)0404(2016)1/LO Standardization Task for Tactical Planning Process /STUDY 2631, APP-28/, 2016.
- [8] MC 0458/3 NATO Education, Training, Exercises, and. Evaluation (ETEE) Policy, 2014.
- [9] VNÚTORNÝ SYSTÉM KVALITY na Centre vzdelávania Akadémie ozbrojených síl generála M. R. Štefánika, 2017. URL: www.aos.sk/cv/dokum/isoc/Internal_System_of_Quality_at_PME_Center.pdf
- [10] The courses with instructors of the armed forces of Slovakia was completed on the basis of the National Academy of Army. URL: <http://www.asv.gov.ua/?q=en/news/2017/06/16/courses-instructors-armed-forces-slovakia-was-completed-basis-national-academy-army>
- [11] ARMY DOCTRINE REFERENCE PUBLICATION (ADRP) 6-0 Mission Command, 2012. URL: https://fas.org/irp/doddir/army/adrp6_0.pdf
- [12] SPILÝ, P., HRNČIAR, M. Vojenská taktika. Liptovský Mikuláš, Akadémia ozbrojených síl generála M.R. Štefánika, 2013. ISBN 978-80-8040-471-0.
- [13] Course catalogue. URL: http://www.aos.sk/index_eng.php?page=isoc_catalogue
- [14] Bi-SC EDUCATION AND INDIVIDUAL TRAINING DIRECTIVE 075-007, 2015. URL: <https://www.act.nato.int/images/stories/structure/jft/ptecs/etd-075-007.pdf>

Recenzent:

plk. Ing. Tomáš NOVOTNÝ, PhD., MSc.,

NATO'S ROLE IN THE KOSOVO CRISES MANAGEMENT

Szidónia LÁNGNÉ PETRUSKA

PhD Student, *National University of Public Service*
Military Science Doctoral School, Hungary

E-mail: petruskasz@gmail.com

ABSTRACT

The break-up of Yugoslavia offered new challenges for NATO after the Cold War. First time in the history of the Alliance NATO forces were used outside its traditional area of responsibility. The intervention in Kosovo began in 1999 with the air strikes against Yugoslavia. Although with considerable reduced troops, the Alliance is still present in the state, which unilaterally declared its independence from Serbia in 2008 but remained under international supervision, struggling with a number of problems to be solved. This paper focuses on the (changing) tasks, achievements and future challenges of NATO related to this area, while presenting the most important developments in Kosovo's recent past as well as the efforts of the international community for peace and stability.

Keywords: Peacekeeping in the Western Balkans, Dayton Accord, Kumanovo Agreement, UN Security Council Resolution 1244, Kosovo Force, Ahtisaari Plan, Deterrent Presence, Kosovo Armed Forces

1. INTRODUCTION

The history of the Balkan Peninsula is quite stormy. This is due on the one hand to its specific geopolitical and geostrategic situation: a lot of wars erupted for the possession of the commercial roads and straits connecting European Countries to the Middle East. On the other hand, here have been living together diverse nations, religious groups, cultures and ethnicities with different languages, often under forced conditions.

Kosovo is a natural geographical unit in the heart of the Balkans, which has always been one of its poorest regions. It is still important from a strategical point of view: this is the only place where Balkan Mountains can be passed through both from East to West and North to South.¹

¹ Magyar, István: *A koszovói válságkezelés katonai tapasztalatai*. Hadtudomány, 2000, Vol.10, No.2, pp.72-79.

The territory of Kosovo is regarded as homeland by two nations. Serbs have historical and religious arguments: here was formed the original Serbian Kingdom (13th century) and it is the birthplace of the Serbian Orthodox Church (14th century). The martyrdom of Prince Lazar at the Battle of Kosovo Polje (in 1389) is a central component in Serbian national identity.² Albanians refer to ethnic data. Ethnic Albanians have the biggest birth-rate in Europe, which led to their “demographic victory” over the Serbs in Kosovo during the 20th century.³ Today 92,9% of the population is Albanian. The leading religion with 95,6% is the Muslim.⁴

This article aims to focus on the importance and changes of NATO’s activities in the region, which began nearly two decades ago. But in order to understand the events of the recent past and the present, we need to look back in the history of the region at least to the middle of the past century.

2. KOSOVO IN YUGOSLAVIA (1945-1993)

After the World War II the new communist state Yugoslavia was created as a federation of six nominally equal republics (Serbia, Croatia, Montenegro, Slovenia, Bosnia-Herzegovina and Macedonia), the autonomous province of Vojvodina and the autonomous oblast of Kosovo and Metohija (the latter meant a bit lower level of autonomy).

Although at the beginning of 1945 the state of emergency was declared for four months in Kosovo (because of the Drenica Uprising), then the situation was relatively undisturbed for a while thanks to the Balkan Federation plans. Albanians were positively discriminated (at that time they represented the 70% of the total population).

With the Yugoslav-Soviet Split in 1948 the problems (like ethnic tensions, disproportion in the distribution of public jobs) became highlighted.⁵ Yugoslavs began to consider the local Albanian minority as a hostile “alien body”. The end of the 1950’s was the time of the "demographic transition" among the Kosovar Albanians, which led to their (still ongoing) demographic explosion.

² Omer, Atalia; Springs, Jason A.: *Religious Nationalism: A Reference Handbook (Contemporary World Issues)*. ABC-CLIO, Santa Barbara, California, 2013, pp.20-22.

³ Kocsis, Károly: *Az albán kérdés etnikai és politikai földrajzi háttere*. Földrajzi értesítő, 2001, Vol.50, No.1-4., pp.161-190.

⁴ *Kosovo. The World Factbook*. Access date: 5th March, 2018. Available at: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/kv.html>

⁵ Kakuk, György: *Koszovó tűzfészek*. Athenaeum 2000, Budapest, 2001, p.23.

VJENSKÉ REFLEXIE

In 1966 (due to the political fall of the Deputy Prime Minister Ranković, who was to a great extent responsible for the abuses of the Yugoslav authorities in Kosovo) the circumstances became favourable again for the Albanians. In 1968 a series of protests swept through the province, when they demanded the status of an independent republic within Yugoslavia.⁶ Following the 1974 amendment to the Constitution Kosovo and Vojvodina enjoyed a dual status. On the one hand, they became full federal subjects, just like the republics (they were equally represented in the Federal Presidency and enjoyed the full powers of self-governance), but on the other hand, they were also subordinated to the Serb Republic.⁷

Meanwhile the proportion of Albanians in the population of Kosovo rose (to over 82% until 1991), the proportion of Serbs declined (to 10%) and their ethnic space was split up into four major language islands. (Emigration motivated by the backwardness of the area and the discriminatory behaviour of the Albanians played a significant role in this process.)

Shortly after the death of the communist leader Tito in 1980 riots broke out in Kosovo, the Albanians demanded their province to be the seventh republic of the federation, moreover they expressed their secession aspirations. Protests were bloodily suppressed, but violent actions became everyday reality by both sides.⁸ In 1986 the Serbian Academy of Arts and Sciences issued the infamous Memorandum. It criticized the autonomy granted by the 1974 Constitution and stated that the Albanization of Kosovo represents the greatest ethnic cleansing in Europe.⁹ Serb politicians (primarily Milošević) and religious leaders used also the memory of the Battle of Kosovo Polje to accomplish their own specific nationalist objectives.¹⁰

In 1989 Kosovo's autonomy was suspended. Kosovo Albanians chose the passive resistance, and in 1991 with the organised financial help of Albanian emigrants they created

⁶ Kocsis, Károly: *Az albán kérdés etnikai és politikai földrajzi háttere*. Földrajzi értesítő, 2001, Vol.50, No.1-4., pp.161-190.

⁷ Weller, Marc: *Negotiating the final status of Kosovo. Chaillot Paper*. European Union Institute for Security Studies, Paris, 2008, p.7.

⁸ Kocsis, Károly: *Az albán kérdés etnikai és politikai földrajzi háttere*. Földrajzi értesítő, 2001, Vol.50, No.1-4., pp. 161-190.

⁹ Guzina, Dejan: *Kosovo or Kosova - Could It Be Both? The Case of Interlocking Serbian and Albanian Nationalisms*. In: Bieber, Florián; Daskalovski, Židas [eds.]: *Understanding the War in Kosovo*. Frank Cass Publishers, London, 2003, p.39.

¹⁰ Omer, Atalia; Springs, Jason A.: *Religious Nationalism: A Reference Handbook (Contemporary World Issues)*. ABC-CLIO, Santa Barbara, California, 2013, pp.20-22.

a whole simulated government structure. Their President was the pacifist dr. Ibrahim Rugova, the leader of the Democratic League of Kosovo.¹¹

3. THE CHALLENGES OF THE 1990'S AND THE BEGINNING OF THE NATO INTERVENTION IN KOSOVO

Coinciding with the collapse of communism, the influence of nationalism and the wish for political independence increased in most of the former Yugoslav republics during the late 1980s and early 1990s. In 1991 the federation started to fall apart.¹² Firstly Slovenia, then Croatia broke away. The war with Slovenia took only six days,¹³ but Croatia's withdrawal couldn't be so bloodless, because the sizeable ethnic Serb minority openly rejected the authority of the newly proclaimed Croatian state. (This war ended just in the autumn of 1995.) Macedonia enjoyed a peaceful separation in the autumn of 1991. Bosnia declared its independence in 1992. The conflict was here the deadliest. The republic's strategic position made it subject to both Serbia and Croatia attempting to assert dominance over large chunks of its territory. The conflict turned into a bloody three-sided fight for territories, with civilians of all ethnicities becoming victims of horrendous crimes.¹⁴

The ethnic conflicts of the Balkan meant new challenges for the North Atlantic Treaty Organisation (NATO) after the Cold War – since with the disintegration of its counterpart, the Warsaw Pact to some extent even its survival (as a collective defence alliance) was questioned. From that point emphasis has been taken on the crisis management, peacekeeping and humanitarian actions.¹⁵

NATO's earliest engagement with the region dates back to 1992, when the Alliance expressed its willingness to support some peacekeeping tasks by contributing assets and expertise.¹⁶ This involvement began with naval monitoring operations in the Adriatic and gradually escalated. In 1995 after tragically failures (particularly in Srebrenica) of the United

¹¹ Kakuk, György: *Kosovó tűzfészek*. Athenaeum 2000, Budapest, 2001, pp.52-53.

¹² Siposné Kecskeméthy, Klára: *A zszugorodó Balkán*, Balkán Füzetek Különszám I. Magyarország és a Balkán, Pécs, 2009. pp. 29-36. VI. Magyar Politikai Földrajzi Konferencia, PTE TTK FI-KMBTL

¹³ Kiss, Zoltán László: *Lessons of the Kosovo War. Dilemmas regarding abilities of NATO and the EU to manage national and ethnic conflicts in Central and South-Eastern Europe*. [s. n.], Budapest, 2001, p.104.

¹⁴ *The Conflicts*. Access date: 5th March, 2018. Available at: <http://www.icty.org/en/about/what-former-yugoslavia/conflicts>

¹⁵ *How did NATO survive the Cold War? NATO's transformation after the Cold War from 1989 to the present*. Access date: 12th March, 2018. Available at: https://www.nato.int/cps/ic/natohq/opinions_20526.htm?selectedLocale=en

¹⁶ *NATO and the Balkans: The case for greater integration*. Access date: 8th May, 2018. Available at: https://www.nato.int/docu/review/2007/partnerships_old_new/NATO_Balkans/EN/index.htm

VJENSKÉ REFLEXIE

Nations Protection Force (deployed in Croatia and in Bosnia and Herzegovina) NATO's air operation Deliberate Force helped to shift the balance of power between parties on the ground and to bring them to the negotiating table.

After negotiations in Dayton, the General Framework Agreement for Peace (also known as Dayton Accord) was signed in Paris in December 1995. It established Bosnia and Herzegovina as a single, democratic and multi-ethnic state with two entities. Implementation Force (IFOR), NATO's first major crisis response operation was deployed to implement the military aspects the agreement and was replaced a year later with Stabilisation Force (SFOR).¹⁷

The peace agreement failed to address the issue of Kosovo's status. It has become clear to the Kosovars that passive resistance could not lead to success. Kosovo Liberation Army (Ushtria Çlirimtare e Kosovës, UÇK, founded at the beginning of the 1990's as a guerrilla movement) started rebellion against Serbian rule. Hence, Serbs responded with violence and in their propaganda they often referred to the UÇK as terrorist. In 1998 incidents in Kosovo rapidly intensified and turned into an internal armed conflict. Several people were killed and until the end of the year appr. 250 thousands Albanians were displaced abroad or in the country (a part of them were out in the wood in wintertime).¹⁸

The situation was considered by the United Nations Security Council (hereinafter UNSC) to be dangerous for international peace and security. The international community (the so-called Contact Group, composed of United States, United Kingdom, France, Germany, Italy, and Russia) initially tried to bring the war to an end with mediation, but as time went on, NATO's behaviour became increasingly threatening. In June 1998 Operation Determined Falcon near to the Serbian border was just intended by NATO to be a demonstration of power. In October the Alliance started already preparing for air strikes, but than the Holbrooke-Milošević agreement (named after Clinton's special envoy to the Balkans and the Serbian President) foresaw the end of military operations in Kosovo and the return of refugees to their villages under the supervision of the Organisation for Security and Co-operation in

¹⁷ *Peace support operations in Bosnia and Herzegovina*. Access date: 12th March, 2018. Available at: https://www.nato.int/cps/ic/natohq/topics_52122.htm

¹⁸ Aertsen, Ivo (et al): *Restoring Justice after Large-scale Violent Conflicts*. Willan Publishing, Devon, 2012, pp.81-82., p. 153.

Europe (OSCE) observers. However, the agreement was not respected by the conflicting parties.¹⁹

The situation flared up again at the beginning of 1999. In January more than 40 unarmed civilians were massacred in the village of Račak. Renewed negotiations between the parties under international mediation including the peace-conference in Rambouillet, France in February (than in Paris in March) did not lead to any success.²⁰ The proposed agreement contained provisions for a referendum on Kosovo's independence after three years. Another controversial point was the secret Appendix B that among others stated that NATO personnel would have been free to move in the territory of Yugoslavia.²¹ Serbs refused to sign the accord and started a massive counteroffensive against UÇK and its supporter. (During the conflict 800 thousands refugees find asylum in neighbour countries.²²)

On 24 March 1999 began the NATO air strikes (Operation Allied Force) against Yugoslav targets. This decision was undertaken without a UNSC mandate.²³ The official reason of the air campaign was to halt the humanitarian catastrophe that was unfolding in Kosovo, but a number of other possible theories have been raised regarding the motives of NATO and the United States (e.g. preserving stability in a key part of Europe, maintaining NATO's credibility as the only multilateral security mechanism for Trans-Atlantic²⁴ and even economic reasons).

Although the world's most powerful, most advanced war machine led by the United States attacked a small country, fighting has taken much longer than initially expected. After the destruction of the biggest, most spectacular military-related targets the bombing of smaller ones was more risky. Against the idea of an eventual land invasion the Alliance decided to bomb strategically important civilian targets with the aim to turn his people and army against Milošević's regime. Although air strikes caused significant economic damage to Yugoslavia, NATO ultimately failed to achieve this goal²⁵ (he remained President until 2000).

¹⁹ Vincze, Dalma: *A NATO átalakuló koszovói jelenléte*. Külügyi Szemle, 2011, Vol.10, No.2, pp.116-135.

²⁰ Aertsen, Ivo (et al): *Restoring Justice after Large-scale Violent Conflicts*. Willan Publishing, Devon, 2012, p. 84.

²¹ *Rambouillet Agreement*. Access date: 12th March, 2018. Available at: http://kosova.wikia.com/wiki/Rambouillet_Agreement

²² *UNHCR Kosovo Crisis Update: 28 June 1999*. Access date: 12th March, 2018. Available at: <https://reliefweb.int/report/albania/unhcr-kosovo-crisis-update-28-june-1999>

²³ Kiss, Zoltán László: *Lessons of the Kosovo War. Dilemmas regarding abilities of NATO and the EU to manage national and ethnic conflicts in Central and South-Eastern Europe*. [s. n.], Budapest, 2001, p.125, p.129.

²⁴ Ong, G. Gerard: *Credibility over courage: NATO's Mis-Intervention in Kosovo*. Journal of Strategic Studies, 2008, Vol.26, No.1, pp.73-108.

²⁵ Magyar, István: *A koszovói válságkezelés katonai tapasztalatai*. Hadtudomány, 2000, Vol.10, No.2, pp.72-79.

The Kosovo war was concluded after 78 days, on 9 June 1999 in Kumanovo, Macedonia by the sign of the Military Technical Agreement between the NATO and Yugoslavia. This was confirmed in UNSC Resolution 1244 of 10 June 1999.

4. NATO'S ROLE FROM THE END OF KOSOVO WAR TO THE INDEPENDENCE (1999-2007)

The Kumanovo Agreement primarily defined the way of the withdrawal of Yugoslav forces from Kosovo and listed the responsibilities of NATO's Kosovo Force (KFOR): the control of airspace over Kosovo, the Kosovo province border as well as the Air- and Ground Safety Zones (as demilitarized zones) extending along this border. The document also established the Joint Implementation Commission in order to liaison with Serbia.²⁶

The UNSC in its resolution 1244 established the mandate of the United Nations Interim Administration Mission in Kosovo (UNMIK). In Kosovo (opposite of the situation in Bosnia-Herzegovina) international organisations began their operations in a relatively transparent system. The Special Representative of the Secretary-General, as head of the international civil presence and administration, aimed to ensure the coordinated operation of UNMIK's four pillars, in them in addition to UN OSCE and EU also received important roles. The fifth pillar, providing the international security presence has not been integrated into the structure of UNMIK, KFOR operates under NATO direction.²⁷

The maximum number of troops in this multinational mission was nearly 50000 (Russia also participated in it until 2003). Kosovo has been divided between five NATO powers -- the United States, France, United Kingdom, Germany and Italy. (NATO opposed a separate Russian sector on the grounds that it would effectively partition Kosovo).²⁸

UNSC resolution 1244 detailed also KFOR's responsibilities in order to put ethnic cleansing to an end. It received a brighter mandate than the former NATO-led peacekeeping forces in Bosnia and Herzegovina. In the initial period it was involved also into a number of tasks relating to public security - later the most of them have been taken over by UNMIK. (Together with avoiding to determine the date of the withdrawal it meant a big difference compared to the Dayton Accord).²⁹ Other initial tasks of the (still existing) mission have

²⁶ Vincze, Dalma: *A NATO átalakuló koszovói jelenléte*. Külügyi Szemle, 2011, Vol.10, No.2, pp.116-135.

²⁷ Halász, Iván: *A válságkezelő nemzetközi igazgatás Koszovóban*. Pro Minoritate, 2005, Vol.14, No.1, pp.3-34.

²⁸ *Agreement reached on Russian role in Kosovo force*. Access date: 9th May, 2018. Available at: <http://edition.cnn.com/WORLD/europe/9906/18/russia.kosovo.04/>

²⁹ Vincze, Dalma: *A NATO átalakuló koszovói jelenléte*. Külügyi Szemle, 2011, Vol.10, No.2, pp.116-135.

VJENSKÉ REFLEXIE

included for example assistance with the return or relocation of displaced persons and refugees; border security; interdiction of cross-border weapons smuggling; implementation of a Kosovo-wide weapons, ammunition and explosives amnesty programme; support for the establishment of civilian institutions. Protection of minorities remained important, including regular patrols near their enclaves, check points, escorts for minority groups, protection of heritage sites and donations.³⁰

The document did not take a position on the international status of the province and a careful balancing could be observed also in military affairs (e.g. after the withdrawal of the Yugoslavian troops an agreed number of military and police personnel were permitted to return to perform certain functions, while armed Kosovo Albanian groups had to end immediately all offensive actions and comply with the requirements for demilitarization).

UNMIK supported the people of Kosovo from the beginning through the Joint Interim Administrative Structure to take over the administration of their province. The Constitutional Framework for Provisional Self-Government created in May 2001 meant a move forward in this process, while some issues like military and foreign affairs remained in the hand of the international administration.³¹

Despite all efforts, ethnic tensions have remained present in the region. When the Serb forces finally withdrew, ethnic Serbs were terrorised in turn and over 100000 people (according Serb sources much more) fled to Southern Serbia. (Those who remained were placed under NATO protection in heavily guarded enclaves).

In order to define the benchmarks which should be achieved by Kosovo before launching a discussion on status, the „Standards before the status” policy was endorsed at the end of 2003.³² As a result, Kosovo Albanians began to feel that UNMIK rather hinder than assist their independence.³³ This led to riots involving 50000 people throughout Kosovo in March 2004, triggered by an incident along the dividing line between Northern Kosovo and the rest of the territory. Violence directed primarily against ethnic Serbs and their religious and cultural monuments,³⁴ and partly against the representatives of the international community.

³⁰ *Tasks. Kosovo Force*. Access date: 8th March, 2018. Available at: <https://jfcnaples.nato.int/kfor/about-us/history/tasks>

³¹ Halász, Iván: *A válságkezelő nemzetközi igazgatás Koszovóban*. Pro Minoritate, 2005, Vol.14, No.1, pp.3-34.

³² Weller, Marc: *Negotiating the final status of Kosovo. Chaillot Paper*. European Union Institute for Security Studies, Paris, 2008, pp.17-18.

³³ Vincze, Dalma: *A NATO átalakuló koszovói jelenléte*. Külügyi Szemle, 2011, Vol.10, No.2, pp.116-135.

³⁴ Weller, Marc: *Negotiating the final status of Kosovo. Chaillot Paper*. European Union Institute for Security Studies, Paris, 2008, p.19.

KFOR could handle the situation only after the deployment of NATO Reserve Forces from within the Balkans and the UK.³⁵

These events induced changes in the structure and operation of KFOR as well as in the international community's strategy for Kosovo. Since then KFOR has put more emphasis on intelligence and information gathering and the role of the KFOR-Commander has strengthened. The mobility and responsiveness of NATO forces have also increased. Meanwhile UN began to focus on solving the status question.³⁶ (The fact, that the USA was trying to reduce its commitment in the region after 2001 probably contributed to this.)³⁷

After a general review process of the Kosovo operation (see also Eide's report) Martti Ahtisaari, the former President of Finland was appointed to develop a comprehensive proposal for the Kosovo status settlement. The Ahtisaari Plan recommended Kosovo to become independent, subject to a period of international supervision (the replacement of UNMIK by an EU-led mission was foreseen, the international military presence would have continued to be NATO-led³⁸), while strongly focused on protecting the rights of the Serb minority.³⁹ The proposal was blocked by Russia and by some other governments represented in the UNSC. (Moreover, at the end of 2006 the new Constitution of Serbia confirmed that Kosovo is an integral and inalienable part of Serbia⁴⁰.) Further negotiations between Priština and Belgrade facilitated by the delegates of the Contact Group could also not help finding an acceptable solution but both sides promised to resolve all issues between them peacefully.⁴¹

In December 2007 at the European Council the Member States of the EU expressed their readiness to assist Kosovo in the path towards sustainable stability, including by a mission under the scope of the European Safety and Defence Policy. They also reaffirmed their commitment to accelerating Serbia's European integration.⁴² (Serbia became subject of the EU-Integration process after the fall of Milošević in 2000. At the same time started a closer cooperation with NATO, first on the occasion of the Albanian-Serbian ethnic conflict

³⁵ NATO deploys "prudent reinforcements" to Kosovo in response to violence. Access date: 5th April, 2018. Available at: <http://www.nato.int/shape/news/2004/03/i040318a.htm>

³⁶ Vincze, Dalma: *A NATO átalakuló koszovói jelenléte*. Külügyi Szemle, 2011, Vol.10, No.2, pp.116-135.

³⁷ Juhász, József: *Koszovó útja a függetlenségig*. Nemzet és biztonság, 2008, Vol.1, No.1, pp.67-77.

³⁸ Weller, Marc: *Negotiating the final status of Kosovo. Chaillet Paper*. European Union Institute for Security Studies, Paris, 2008, pp.20-22., p.52., p.54.

³⁹ Vincze, Dalma: *A NATO átalakuló koszovói jelenléte*. Külügyi Szemle, 2011, Vol.10, No.2, pp.116-135.

⁴⁰ Juhász, József: *Koszovó útja a függetlenségig*. Nemzet és biztonság, 2008, Vol.1, No.1, pp.67-77.

⁴¹ Weller, Marc: *Negotiating the final status of Kosovo. Chaillet Paper*. European Union Institute for Security Studies, Paris, 2008, p.55, p.60, p.64.

⁴² *Presidency Conclusions, 14. December 2007*. Access date: 17th March, 2018. Available at: http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/ec/97669.pdf

in the Preševo Valley, South Serbia in 2000-2001. At the end of 2006 the state became already participant of the Partnership for Peace Programme.)

On 17 February 2008 Kosovo unilaterally, but coordinated with the main actors of the international community proclaimed its independence, accepting the recommendations of the Ahtisaari Plan. (The countries of the world have been divided up to this day on the issue of recognizing Kosovo's independence.)

5. NATO IN THE INDEPENDENT KOSOVO

NATO continued to maintain its presence in the independent Kosovo, cooperating with other international actors. In the period of the “supervised independence” (until 2012⁴³) the Alliance was also taking part in the International Steering Group.⁴⁴

In 2008 a part of UNMIK’s tasks were transferred to the European Union Rule of Law Mission in Kosovo (EULEX), whose central aim has been to assist and support the Kosovo authorities in the police, judiciary and customs areas.⁴⁵ With this transformation KFOR became only the third responder after Kosovo Police and EULEX.

In 2008 NATO decided to start implementing additional tasks in Kosovo, which were determined as the tasks of the Alliance according to the Ahtisaari-Plan.⁴⁶ These were the followings: assist in the standing down of the Kosovo Protection Corps (formed from the UÇK under UN guidance) and in the establishment of the Kosovo Security Force (KSF), as well as a civilian structure to oversee the KSF.

The KSF is a lightly armed, multi-ethnic, professional volunteer force. It has primary responsibility for security tasks that are not appropriate for the police such as emergency response, explosive ordnance disposal, management of hazardous material, firefighting and civil protection. It started working on 21 January 2009 and achieved Initial Operational Capability in September the same year. KSF currently has 2500 active members (and 800 reservists).⁴⁷ Serbia protested vigorously against the establishment of KFS⁴⁸, which shows

⁴³ *Secretary General’s Annual Report 2013*. Access date: 17th April, 2018. Available at: <https://www.nato.int/cps/en/natolive/79511.htm>

⁴⁴ Vincze, Dalma: *A NATO átalakuló koszovói jelenléte*. Külügyi Szemle, 2011, Vol.10, No.2, pp.116-135.

⁴⁵ *EULEX Kosovo - European Union Rule of Law Mission in Kosovo*. Access date: 12th April, 2018. Available at: <https://www.eubusiness.com/europe/kosovo/eulex/>

⁴⁶ Vincze, Dalma: *A NATO átalakuló koszovói jelenléte*. Külügyi Szemle, 2011, Vol.10, No.2, pp.116-135.

⁴⁷ *Tasks. Kosovo Force*. Access date: 8th March, 2018. Available at: <https://jfcnaples.nato.int/kfor/about-us/history/tasks>

⁴⁸ Vincze, Dalma: *A NATO átalakuló koszovói jelenléte*. Külügyi Szemle, 2011, Vol.10, No.2, pp.116-135.

how KFOR constantly faces the challenge of striking the right balance, not to destabilize the region.⁴⁹ It turns out from the Ahtisaari Plan that KSF was later intended as a national army.⁵⁰ In 2014 the Strategic Security Sector Review process (conducting on behalf of Kosovo's government) also concluded that the KSF should be transformed into the Kosovo Armed Forces. But in order to fully implement this recommendation the amendment of the Constitution, ergo the permission of minorities (including the Serbs) would be required.⁵¹

As a civilian-led organisation that exercises control over the KSF, NATO Advisory Team was established in 2008. NATO Liaison and Advisory Team were set up in 2013 providing advice and support to the KSF focusing on staff capacity-building and training. They merged in 2017 into NATO Advisory and Liaison Team,⁵² which provides military and ministerial advice and liaison to the KSF and Kosovo Ministry of Defence.⁵³

In 2009, as a result of the improved security situation, NATO decided to adjust gradually KFOR's force posture towards a „deterrent presence” (a smaller and more flexible force with fewer static tasks).⁵⁴ In 2010 KFOR has successfully achieved Gate 1, reduced the number of troops to around 10000. (This number usually has remained below 20000 since 2003). Gate 2 (appr. 5000 troops) was declared in 2011.⁵⁵ (Today, KFOR consists of approximately 4000 troops provided by 28 countries.⁵⁶)

The structure of KFOR also changed. In February 2010 five Multinational Battle Groups (MNBGs) were formed (instead of the five Multinational Task Forces, with the same geographical distribution). These units merged in October into today's MNBG East and MNBG West, which are no longer regionally limited, they can be deployed anywhere in Kosovo. In 2013 the initially five Joint Regional Detachments (responsible for liaising and

⁴⁹ Hope, Ian: *The Western Balkans and the Revenge of History*. Access date: 3th February, 2018. Available at: <http://www.ndc.nato.int/news/news.php?icode=1115>

⁵⁰ Vincze, Dalma: *A NATO átalakuló koszovói jelenléte*. Külügyi Szemle, 2011, Vol.10, No.2, pp.116-135.

⁵¹ Geci, Sinan; Siposné Kecskeméthy, Klára: *Kosovo: Its Path to Independence and the Strive to Building Defence Institutions*. Vojenské Reflexie, 2017, Vol.12, No.2, pp.108-122.

⁵² *NATO's Role in Kosovo*. Access date: 8th March, 2018. Available at: https://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_48818.htm

⁵³ Hope, Ian: *The Western Balkans and the Revenge of History*. Access date: 3th February, 2018. Available at: <http://www.ndc.nato.int/news/news.php?icode=1115>

⁵⁴ *NATO's Role in Kosovo*. Access date: 8th March, 2018. Available at: https://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_48818.htm

⁵⁵ Vogel, Dávid: *NATO's Kosovo Force Mission in transition: Fifteen years after the deployment - Past experiences, future perspectives*. Defence Review, 2015, Vol.143, Special Issue, pp.33-46.

⁵⁶ *KFOR Placemat*. Access date: 10th March, 2018. Available at: https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/pdf_2018_02/20180213_2018-02-KFOR-Placemat-final.pdf

monitoring their respective municipalities) also merged, into JRD Centre, JRD North and JRD South.⁵⁷

Shortly after the changes in 2011 the security situation abruptly deteriorated in Northern Kosovo over a customs dispute. It required the temporary deployment of the NATO Operational Reserve Force battalion, which was withdrawn at the end of 2012.⁵⁸ In 2013 KFOR was deployed also quickly to the area, when polling stations in North Mitrovica were attacked.⁵⁹

Parallel with the reduction of troops KFOR also started to hand over some tasks, related to border guarding and protection of "Properties of Designated Special Status" (sites with a particular religious, cultural and symbolic value) to the Kosovo Police (also referred as "unfixing process"). Today only the Dečani Monastery is under KFOR protection.⁶⁰ Although the status of the Northern border of Kosovo is until today unclear, Yugoslav forces could start returning into the Ground Safety Zones (established by the NATO in 1999) already in 2001, due to the conflict in the Preševo Valley.⁶¹ In 2015 the Air Safety Zone was fully relaxed.⁶²

Since 2011, with the EU-sponsored Dialogue started a slow convergence between Belgrade and Priština.⁶³ In 2013 a landmark agreement was signed in Brussels, which covers a wide range of issues concerning their relations. The Alliance played an important role in this agreement, with both parties requesting that NATO support the implementation.⁶⁴

The dialogue has also given fresh momentum to the Euro-Atlantic integration of the Western Balkans. Serbia's accession negotiations with the EU (since 2013)⁶⁵ take particular account on the importance of improvement of relations with Kosovo.⁶⁶ In 2015 Stabilisation

⁵⁷ Vogel, Dávid: NATO's Kosovo Force Mission in transition: Fifteen years after the deployment - Past experiences, future perspectives. *Defence Review*, 2015, Vol.143, Special Issue, pp.33-46.

⁵⁸ Secretary General's Annual Report 2011. Access date: 17th April, 2018. Available at: <https://www.nato.int/cps/en/natolive/79511.htm>

⁵⁹ Secretary General's Annual Report 2013. Access date: 17th April, 2018. Available at: <https://www.nato.int/cps/en/natolive/79511.htm>

⁶⁰ Vogel, Dávid: NATO's Kosovo Force Mission in transition: Fifteen years after the deployment - Past experiences, future perspectives. *Defence Review*, 2015, Vol.143, Special Issue, pp.33-46.

⁶¹ Vincze, Dalma: A NATO átalakuló koszovói jelenléte. *Külgügyi Szemle*, 2011, Vol.10, No.2, pp.116-135.

⁶² Secretary General's Annual Report 2015. Access date: 17th April, 2018. Available at: <https://www.nato.int/cps/en/natolive/79511.htm>

⁶³ Secretary General's Annual Report 2012. Access date: 17th April, 2018. Available at: <https://www.nato.int/cps/en/natolive/79511.htm>

⁶⁴ Secretary General's Annual Report 2013. Access date: 17th April, 2018. Available at: <https://www.nato.int/cps/en/natolive/79511.htm>

⁶⁵ NATO's Role in Kosovo. Access date: 8th March, 2018. Available at: https://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_48818.htm

⁶⁶ First Accession Conference with Serbia. Access date: 18th April, 2018. Available at: http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/EN/genaff/140676.pdf

and Association Agreement was signed between the EU and Kosovo, with the aim to support the implementation of reforms and to give Kosovo an opportunity to move closer to Europe.⁶⁷ The North Atlantic Council approved in 2016 the Enhanced Interaction Programme with Kosovo, which focuses on important topics such as building integrity, cyber defence, public diplomacy or Science for Peace and Security.⁶⁸

It is proving very difficult to introduce a Western-style rule of law in Kosovo. Corruption, organised crime and the lack of economic development continue to influence the general security situation.⁶⁹ Serbian-Albanian hostility, covering a wide range from provocation to political assassination particularly problematic in the Northern part of Kosovo. However, in the last couple of years KFOR was not asked to intervene to provide security – but played important role in crisis respond several times.⁷⁰

CONCLUSION

The role of international organizations (in particular of NATO's) is undeniable in the pacification of Kosovo. Today their presence has still a key importance for the operation of the state. It is difficult to predict, when Serbia and Kosovo will be able to settle their relation, whether Serbia will ever recognise the independence of the state, or how Kosovo could be a viable state without international assistance.

Although in different writings still often occur the expressions “deadlock”, “frozen conflict” and “powder keg” in connection with this region, the attention of the international community seems to drift away from Kosovo and the whole Western Balkans. According to some experts, the resulting vacuum have been filled by Russia, Gulf States and various illicit geopolitical actors. The consequences of this process are the flaming nationalism, reinvented nostalgic narratives of imperial pasts and the seeds of a religious extremism heretofore unseen in the region. In their opinion this could lead to increasing instability and renewed conflicts. They find not enough to continue the current NATO activity, moreover recommend to

⁶⁷ Stabilisation and Association Agreement (SAA) between the European Union and Kosovo enters into force. Access date: 10th April, 2018. Available at: europa.eu/rapid/press-release_IP-16-1184_en.pdf

⁶⁸ NATO's Role in Kosovo. Access date: 8th March, 2018. Available at: https://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_48818.htm

⁶⁹ Secretary General's Annual Report 2012. Access date: 17th April, 2018. Available at: <https://www.nato.int/cps/en/natolive/79511.htm>

⁷⁰ Secretary General's Annual Report 2016, 2017. Access date: 17th April, 2018. Available at: <https://www.nato.int/cps/en/natolive/79511.htm>

consider in the framework of „Projecting stability” to deploy a full range of military capabilities first here, where proximity demands immediacy of action.⁷¹

LITERATURE

- [1] Aertsen, Ivo (et al): *Restoring Justice after Large-scale Violent Conflicts*. Willan Publishing, Devon, 2012. ISBN 978-1-84392-302-2
- [2] *Agreement reached on Russian role in Kosovo force*. Access date: 9th May, 2018. Available at: <http://edition.cnn.com/WORLD/europe/9906/18/russia.kosovo.04/>
- [3] *EULEX Kosovo - European Union Rule of Law Mission in Kosovo*. Access date: 12th April, 2018. Available at: <https://www.eubusiness.com/europe/kosovo/eulex/>
- [4] *First Accession Conference with Serbia*. Access date: 18th April, 2018. Available at: http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/EN/genaff/140676.pdf
- [5] Geci, Sinan; Siposné Kecskeméthy, Klára: *Kosovo: Its Path to Independence and the Strive to Building Defence Institutions*. Vojenské Reflexie, 2017, Vol.12, No.2, pp.108-122.
- [6] Guzina, Dejan: *Kosovo or Kosova - Could It Be Both? The Case of Interlocking Serbian and Albanian Nationalisms*. In: Bieber, Florián; Daskalovski, Židas [eds.]: *Understanding the War in Kosovo*. Frank Cass Publishers, London, 2003. ISBN 0-7146-827-2
- [7] Halász, Iván: *A válságkezelő nemzetközi igazgatás Koszovóban*. Pro Minoritate, 2005, Vol.14, No.1, pp.3-34.
- [8] Hope, Ian: *The Western Balkans and the Revenge of History*. Access date: 3th February, 2018. Available at: <http://www.ndc.nato.int/news/news.php?icode=1115>
- [9] *How did NATO survive the Cold War? NATO's transformation after the Cold War from 1989 to the present*. Access date: 12th March, 2018. Available at: https://www.nato.int/cps/ic/natohq/opinions_20526.htm?selectedLocale=en
- [10] Juhász, József: *Koszovó útja a függetlenségig*. Nemzet és biztonság, 2008, Vol.1, No.1, pp.67-77.
- [11] Kakuk, György: *Koszovó tűzfészek*. Athenaeum 2000, Budapest, 2001. ISBN 963 9261 59 9
- [12] *KFOR Placemat*. Access date: 10th March, 2018. Available at: https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/pdf_2018_02/20180213_2018-02-KFOR-Placemat-final.pdf

⁷¹ Hope, Ian: *The Western Balkans and the Revenge of History*. Access date: 3th February, 2018. Available at: <http://www.ndc.nato.int/news/news.php?icode=1115>

- [13] Kiss, Zoltán László: *Lessons of the Kosovo War. Dilemmas regarding abilities of NATO and the EU to manage national and ethnic conflicts in Central and South-Eastern Europe.* [s. n.], Budapest, 2001. ISBN 963-00-9304-9
- [14] Kocsis, Károly: *Az albán kérdés etnikai és politikai földrajzi háttere.* Földrajzi értesítő, 2001, Vol.50, No.1-4., pp.161-190.
- [15] *Kosovo. The World Factbook.* Access date: 5th March, 2018. Available at: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/kv.html>
- [16] Magyar, István: *A koszovói válságkezelés katonai tapasztalatai.* Hadtudomány, 2000, Vol.10, No.2, pp.72-79.
- [17] *NATO and the Balkans: The case for greater integration.* Access date: 8th May, 2018. Available at: https://www.nato.int/docu/review/2007/partnerships_old_new/NATO_Balkans/EN/index.htm
- [18] *NATO deploys "prudent reinforcements" to Kosovo in response to violence.* Access date: 5th April, 2018. Available at: <http://www.nato.int/shape/news/2004/03/i040318a.htm>
- [19] *NATO's Role in Kosovo.* Access date: 8th March, 2018. Available at: https://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_48818.htm
- [20] Omer, Atalia; Springs, Jason A.: *Religious Nationalism: A Reference Handbook (Contemporary World Issues).* ABC-CLIO, Santa Barbara, California, 2013. ISBN 9781598844399
- [21] Ong, G. Gerard: *Credibility over courage: NATO's Mis-Intervention in Kosovo.* Journal of Strategic Studies, 2008, Vol.26, No.1, pp.73-108.
- [22] *Peace support operations in Bosnia and Herzegovina.* Access date: 12th March, 2018. Available at: https://www.nato.int/cps/ic/natohq/topics_52122.htm
- [23] *Presidency Conclusions, 14. December 2007.* Access date: 17th March, 2018. Available at: http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/ec/97669.pdf
- [24] *Rambouillet Agreement.* Access date: 12th March, 2018. Available at: http://kosova.wikia.com/wiki/Rambouillet_Agreement
- [25] *Secretary General's Annual Report 2011, 2012, 2013, 2015, 2016, 2017.* Access date: 17th April, 2018. Available at: <https://www.nato.int/cps/en/natolive/79511.htm>
- [26] Siposné Kecskeméthy, Klára: *A zszugorodó Balkán, Balkán Füzetek Különszám I.* Magyarország és a Balkán, Pécs, 2009. pp. 29-36. VI. Magyar Politikai Földrajzi Konferencia, PTE TTK FI-KMBTL
- [27] *Stabilisation and Association Agreement (SAA) between the European Union and Kosovo enters into force.* Access date: 10th April, 2018. Available at: europa.eu/rapid/press-release_IP-16-1184_en.pdf
- [28] *Tasks. Kosovo Force.* Access date: 8th March, 2018. Available at: <https://jfcnaples.nato.int/kfor/about-us/history/tasks>

- [29] *The Conflicts*. Access date: 5th March, 2018. Available at: <http://www.icty.org/en/about/what-former-yugoslavia/conflicts>
- [30] *UNHCR Kosovo Crisis Update: 28 June 1999*. Access date: 12th March, 2018. Available at: <https://reliefweb.int/report/albania/unhcr-kosovo-crisis-update-28-june-1999>
- [31] Vincze, Dalma: *A NATO átalakuló koszovói jelenléte*. Külügyi Szemle, 2011, Vol.10, No.2, pp.116-135.
- [32] Vogel, Dávid: NATO's Kosovo Force Mission in transition: Fifteen years after the deployment - Past experiences, future perspectives. *Defence Review*, 2015, Vol.143, Special Issue, pp.33-46.
- [33] Weller, Marc: *Negotiating the final status of Kosovo. Chaillot Paper*. European Union Institute for Security Studies, Paris, 2008. ISBN 978-92-9198-132-8

Reviewer:

Col. prof. Klára Siposné KECSKEMÉTHY, PhD.

TARGETING VO VOJENSTVE

doc. Ing. Lubomír BELAN, PhD.; pplk. v.z.

Akadémia ozbrojených síl gen. M. R. Štefánika v Liptovskom Mikuláši

e-mail: lubomir.belan@aos.sk

mjr. Ing. Marek UCHÁL

Odbor bojovej podpory Štábu strategického plánovania
Generálneho štábu Ozbrojených síl Slovenskej republiky

e-mail: marek.uchal@mil.sk

ABSTRAKT

Cieľom článku je objasniť základné informácie procesu targeting. Proces targeting sa v praxi uskutočňuje na základe metodológie D3A. Táto metodológia je zameraná na plánovanie a riadenia palebnej podpory. Autori poukazujú na základné princípy targetingu a akým spôsobom by mal fungovať systém palebnej podpory, vzhľadom ku koordinácii z procesu zisťovania cieľov. Systém palebnej podpory zahŕňa koordinované použitie dát z procesu zisťovania cieľov, výberu zbraňových systémov pre nepriamu strelbu, prostriedkov pre vykonanie vzdušných úderov, elektronického boja a ďalších prostriedkov pre vykonanie úderu na ciele.

Kľúčové slová: targeting, rozhodnutie, vyhľadanie, napadnutie, vyhodnotenie, premyslený a dynamický targeting.

ABSTRACT

The goal of the article is to clarify the basic information of the targeting process. The practice of targeting is based on the D3A methodology, which focuses on firewall planning and management. The authors draw attention to the basic principles of how the firewall system should work, in order to coordinate the use of data from the goal-finding process. Also in support of electronic combat systems, the use of weapon systems and means for making ground and air strikes and other means used to effect strikes on targets under of the armed SR.

Keywords: targeting, decide, detect, deliver and assess targeting – deliberate, targeting – dynamic.

ÚVOD

Vojenské operácie sú ohľadom očakávaného výsledku spravidla neisté a ťažko predpovedateľné. Sú komplexom úsilia a zápasu medzi proti sebe pôsobiacimi ľudskými zámermi. Velitelia v súčasnosti čelia sofistikovaným protivníkom, ktorí sú schopní sa rýchlo adaptovať na aktuálne vzniknuté podmienky v operáciách. Nevedia s presnosťou predpovedať ako bude protivník reagovať a ako sa bude vyvíjať celková situácia alebo jednotlivé udalosti v operáciách. Cieľom akéhokoľvek plánovania nie je eliminovať neistotu, ale vypracovať rámec pre činnosť v danom neistom prostredí. Úplné spektrum operácií si vyžaduje flexibilný prístup k plánovaniu a realizácii činností, ktoré adaptujú vhodné metódy plánovania a riadenia pre každú možnú situáciu.¹ Targeting ako efektívny proces plánovania a riadenia formuje myslenie veliteľa a jeho štábu prostredníctvom ich náhľadov, kreativity a iniciatív. Umožňuje veliteľovi efektívne realizovať jeho zámer s obmedzenými zdrojmi. Alokáciou dostupných prostriedkov palebnej podpory do rozhodujúcich smerov a priestorov sa tak vytvárajú vhodné podmienky pre splnenie úlohy jednotky a zámeru veliteľa.

1. ZÁKLADNÁ FILOZOFIA TARGETINGU

Reagovanie na výzvy súčasných operácií si vyžadujú používať prepracovaný a flexibilný proces, ktorý je plne aplikovateľný na celé spektrum aktivít, prelínajúci sa rôznymi spôsobilosťami pri generovaní celého radu fyzických a psychických vplyvov. Vo vojenských operáciách sa **používa proces Targeting**. Na operačnej úrovni targeting (spoločné operačné zoskupenie) určuje špecifické účinky pri vytváraní a synchronizácii špecifických činností (použitím letálnych a neletálnych prostriedkov) na splnenie zámerov veliteľa. Na taktickej úrovni (brigáda, prápor) sú ciele napadnuté v súlade so schválenými pokynmi na výber cieľov a pravidlami nasadenia (ROE – rules of engagement).

Targeting je proces výberu cieľov a určenia ich priorít a určenie vhodného pôsobenia na ciele v súlade s operačnými požiadavkami a spôsobilosťami. Dôraz v rámci targetingu je položený na identifikácii tých zdrojov (cieľov) protivníka, ktorých vyradenie (zničenie, umlčanie) alebo inak degradovanie čo do rozsahu ich spôsobilostí prispeje k splneniu úlohy

¹ SPG-3-73/Oper. Metodické pokyny pre plánovanie palebnej podpory (skupina koordinácie palebnej podpory) Trenčín 2016

VŮJENSKÉ REFLEXIE

veliteľa vlastných jednotiek. Očakávané výsledky úspešného pôsobenia na cieľ eliminujú zdroj a možnosti obmedzuje dostupné taktické možnosti protivníka.²

Zodpovednosť za výber cieľov nesie veliteľ spoločného operačného zoskupenia. Velitelia v rámci svojich priestorov zodpovednosti navrhujú ciele, ich prioritu, účinok po ich zničení (vyrazení) a časový harmonogram ničenia. Všetky priority sa zväžia v súvislosti s prioritami ničenia v rámci celého operačného priestoru a veliteľ spoločných operácií vydá svoje konečné rozhodnutie. Velitelia zložiek (pozemných a vzdušných síl) plánujú a vykonávajú operácie v súlade s týmito prioritami, obr. 1.

Obrázok č. 1 Zainteresované strany palebnej podpory

Zdroj: Vlastné spracovanie

Správna realizácia targetingu pre pôsobenie na kritické ciele a ich elimináciu vyžaduje od veliteľa vykonávať starostlivú synchronizáciu prostriedkov pre zhromažďovanie spravodajských a prieskumných informácií, manévru prostriedkov palebnej podpory a činnosti jednotiek na vedenie špeciálnych operácií s cieľom použiť efektívny systém v správnom čase a priestore.

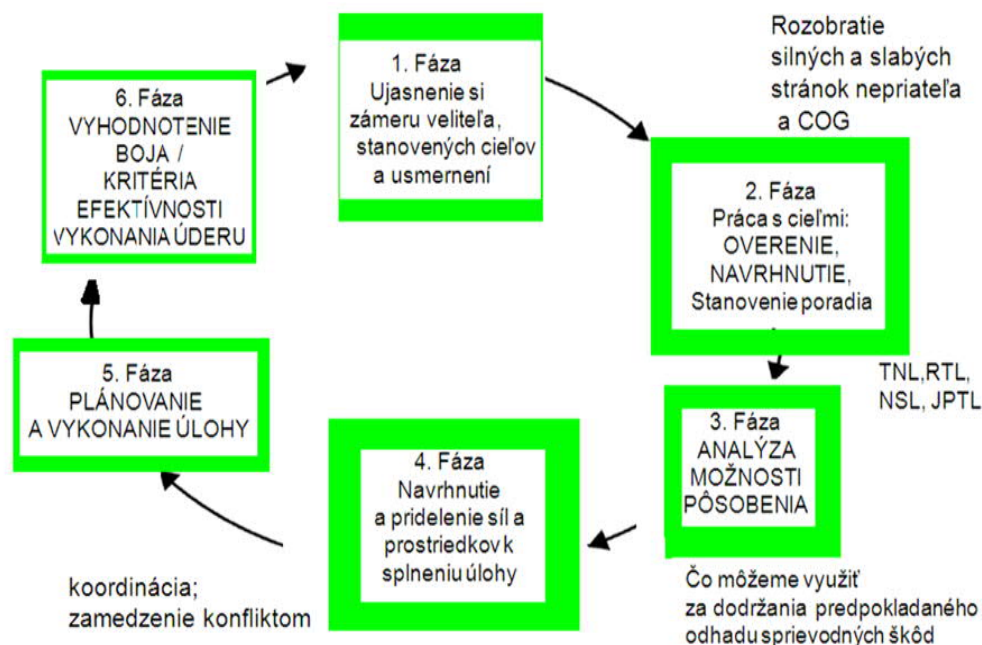
² AJP-3.9 Allied Joint Doctrine for Joint Targeting

VĽJENSKÉ REFLEXIE

Targeting predstavuje komplexné a rozsiahle úsilie, ktoré vyžaduje koordinovanú interakciu medzi jednotlivými veliteľmi, štábmi a ich súčasťami. Funkcionalistické prvky nevyhnutné pre efektívnu spoluprácu sú reprezentované v takzvanej targeting working group (pracovná skupina pre targeting).

Pracovná skupina pre targeting sa skladá z vopred určeného personálu štábu, ktorá sa schádza za účelom vykonania analýz, koordinácie a poskytnutia odporúčaní pre konkrétny účel alebo funkciu. Tento personál zahŕňa, avšak nie je limitovaný, predstaviteľov palebnej podpory, spravodajstva, riadenia operácií (aktuálne a nadchádzajúce) a predstaviteľov skupín plánovania operácií. Predstavitelia týchto skupín (oddelení) sú nevyhnutní pre vykonávanie targetingu. Ďalší členovia štábu môžu prispievať v rámci fáze plánovania a realizácie targetingu. Úzka spolupráca medzi jednotlivými skupinami (oddeleniami) je kritická pre úspešný targeting.³

Môžeme povedať, že targeting je proces výberu cieľov a výberu vhodnej odpovedi pôsobenia na ciele v súlade s operačnými požiadavkami a spôsobilosťami. Na základe pokynov veliteľa pre plnenie úloh v rámci targetingu mu pracovná skupina navrhne, ktoré ciele budú vyradené a ako, kde, kedy a čím budú napadnuté pre efektívne dosiahnutie požadovaných účinkov na cieľ (obr. 2).

Obrázok č. 2 Cyklus spoločného výberu cieľov

Zdroj: AJP-3.9

³ AJP-3.9 Allied Joint Doctrine for Joint Targeting

VŮJENSKÉ REFLEXIE

Targeting proces porovnáva benefity a náklady na pôsobenie na rôzne druhy cieľov s cieľom určiť, ktoré ciele, ak budú napadnuté, najpravdepodobnejšie prispejú k dosiahnutiu konečného stavu (end state). Dodržaním piatich základných pokynov pre targeting sa zvýši pravdepodobnosť dosiahnutia požadovaných účinkov a zmenší sa riziko vzniku neželaných alebo kontraproduktívnych postranných účinkov. Týmito pokynmi sú:

- *Targeting sa zameriava na dosiahnutie zámeru veliteľa.* Funkciou targetingu je zisťovať a sledovať ciele, ktoré sú plánované (zistené) v súlade so stanoveným zámerom veliteľa v rámci nastavených parametrov z operačnej (nadriadenej) úrovne, nariadených obmedzení, pravidiel nasadenia alebo pravidiel použitia sily, zákonov vedenia vojny a ďalších pokynov vydaných veliteľom. Každý nominovaný (vybraný) cieľ musí prispieť k dosiahnutiu zámeru veliteľa.
- *Targeting skúma možnosti na vytvorenie špecifických účinkov na cieľ cestou smrtiacich (lethal) a nesmrtiacich (nonlethal) pôsobení.* Analýza cieľov zahŕňa všetky možné prostriedky na vytvorenie požadovaných účinkov, vychádzajúc zo všetkých dostupných spôsobilostí. Umenie targetingu skúma možnosti dosiahnutia účinkov za minimálneho rizika, času a nákladov (zdrojov).
- *Targeting usmerňuje smrtiace a nesmrtiace pôsobenie na vytvorenie požadovaných účinkov.*
- *Targeting je základnou a principiálnou úlohou funkcie palebnej podpory,* ktorá zahŕňa rôzne disciplíny a vyžaduje si účasť určitého množstva príslušníkov štábu a veliteľstva.
- *Targeting vytvára účinky systematicky.* Metodológia targetingu je racionálny a opakujúci sa proces, ktorý metodologicky analyzuje, prioritizuje a pričleňuje prostriedky voči jednotlivým cieľom systematicky a vytvára také účinky, ktoré prispejú k dosiahnutiu zámerov veliteľa. Ak požadované účinky v cieľi neboli dosiahnuté, môžu byť ciele znovu zvážené v procese a môžu byť modifikované.⁴

Pokyny veliteľa k targetingu musia byť zrozumiteľné a jednoduché k posilneniu jednoty ich chápania a musia byť jednoducho zrozumiteľné pre všetky funkcie vedenia operácií. Pokyny pre targeting sa musia zameriavať na rozhodujúce spôsobilosti protivníka a funkcie, ktoré môžu narušiť dosiahnutie vlastných zámerov (cieľov). Pokyny veliteľa pre targeting popisujú očakávané účinky, ktoré budú dosiahnuté paľbou, fyzickým útokom,

⁴ AJP-3.9 Allied Joint Doctrine for Joint Targeting

V JENSKÉ REFLEXIE

kybernetickým a elektromagnetickým pôsobením ako aj ďalšími vlastnými spôsobilosťami na operácie protivníka. Účinok (následok) je:

1. Fyzický stav systému alebo stav jeho správania sa ako výsledok pôsobenia na neho, alebo súborom pôsobenia na neho alebo je výsledkom ďalšieho účinku.
2. Výsledok, výsledok alebo dôsledok pôsobenia.
3. Zmena v podmienkach, správání alebo stupňa slobody.

Proces targeting, cestou smrtiacich a nesmrtiacich efektov, umožňuje veliteľovi vytvárať požadované účinky⁵. Spôsobilosti spojené s jedným požadovaným účinkom môžu prispieť ďalším požadovaným účinkom⁶.

Napríklad spomaliť (delay) môže rezultovať z narušenia (disrupt), odklonenia (divert), alebo zničenia (destroy) spôsobilostí alebo cieľov protivníka. Pojmy, ktoré sú používané na vyjadrenie požadovaných účinkov spravidla zahŕňajú oklamať (deceive), poraziť (defeat), degradovať (degrade), zpomaliť (delay), zabrániť (deny), zničiť (destroy), zničenie (destruction), narušiť (disrupt), odkloniť (divert), využitie (exploitation), zakázať (interdict), neutralizovať (neutralize), neutralizácia (neutralization), umlčať (supress). Veliteľ tiež môže nariadiť množstvo nesmrtiacich aktivít alebo účinkov samostatne alebo v spojení so smrtiacimi účinkami.

Veliteľ môže nariadiť obmedzenia ako súčasť pokynov k procesu targetingu. Obmedzenia v rámci targetingu sú rozdelené do dvoch kategórií – **no-strike list** (zoznam cieľov, na ktoré je zakázané pôsobiť) a **restricted target list** (zoznam cieľov s obmedzeným vplyvom na ciele).⁷

Zoznam cieľov (No-strike list) obsahuje objekty alebo bytosti chránené:

- *Zákonom vedenia vojny.*
- *Medzinárodnými zákonmi alebo dohodami.*
- *Pravidlami nasadenia (ROE).*
- *Ďalšími skutočnosťami alebo predpokladmi.*

⁵ VARECHA, J. ANDRASSY, V. 2017. *Objektívne charakteristiky účinnosti paľby*. In: Vojenské reflexie [elektronický zdroj] : vedecko-odborný časopis. - ISSN 1336-9202. - Roč. XII, č. 2 (2017), online, s. 7-24

⁶ VARECHA, J. 2004. Možné zmeny v hodnotení účinnosti delostreleckej paľby. In: *Zborník Vojenskej akadémie*. ISSN 1335-0935, 2004, roč. XI, č. 2, s. 53-61.

⁷ BOBÁL, R. Targeting.: [Záverečná práca]. Akadémia ozbrojených síl generála Milana Rastislava Štefánika so sídlom v Liptovskom Mikuláši, Centrum vzdelávania. Q 826

VOJENSKÉ REFLEXIE

Zoznam cieľov s obmedzeným vplyvom (Restricted target list) je zoznam platných cieľov so špecifickými obmedzeniami ako sú:

- *Obmedzenie postranných (neželaných) škôd.*
- *Obmedzenie množstva spotrebovanej munície (podľa typov) pre nepohyblivé priehradné palby, alebo pre ich neskoršie použitie v rámci naplánovaných fáz operácií.*
- *Nevykonávanie úderov počas dňa.*
- *Vykonávať údery len určitým typom zbraňového systému.*
- *Vzdialenosťou od chránených zariadení alebo priestorov (postavení).*

Vo všeobecnosti poznáme dve kategórie targetingu – deliberate (premýšľaný) targeting a dynamic (dynamický) targeting.

Deliberate targeting rieši plánované ciele. O týchto cieľoch je známe, že sa vyskytujú v priestore operácie a sú voči nim naplánované činnosti (pôsobenia). Tieto ciele môžu byť zadané v rámci zoznamu plánovaných cieľov (target list alebo target list worksheet) uvedenými v pláne vykonania alebo rozkazu, ciele zistené v dostatočnom časovom predstihu na zaradenie do spoločného zoznamu cieľov pre vzdušnú palebnú podporu (joint air tasking cycle) a rozkazov podľa typu operácie alebo plánov pre palebnú podporu.

Dynamic targeting rieši neplánované ciele (targets of opportunity) a zmeny v plánovaných cieľoch alebo úlohách. Neplánované ciele sú ciele, ktoré sú identifikované príliš neskoro a preto nie sú zaradené do plánu palebného ničenia (fire support plan, concept of fires, etc.) Preto ciele, na ktoré bolo vykonané pôsobenie ako súčasť dynamického targetingu sú ciele nepredpokladané, neplánované alebo nanovo zistené. Pre protivníka sú veľmi dôležité.

2. METODOLÓGIA TARGETINGU AKO SÚČASŤ MDMP

Targeting a metodológia D3A sú vypracované postupy pre činnosť veliteľa a jeho štábu počas plánovania pôsobenia na ciele. Metodológia má štyri základné funkcie – decide, detect, deliver a assess uvedené na obr. 3.⁸

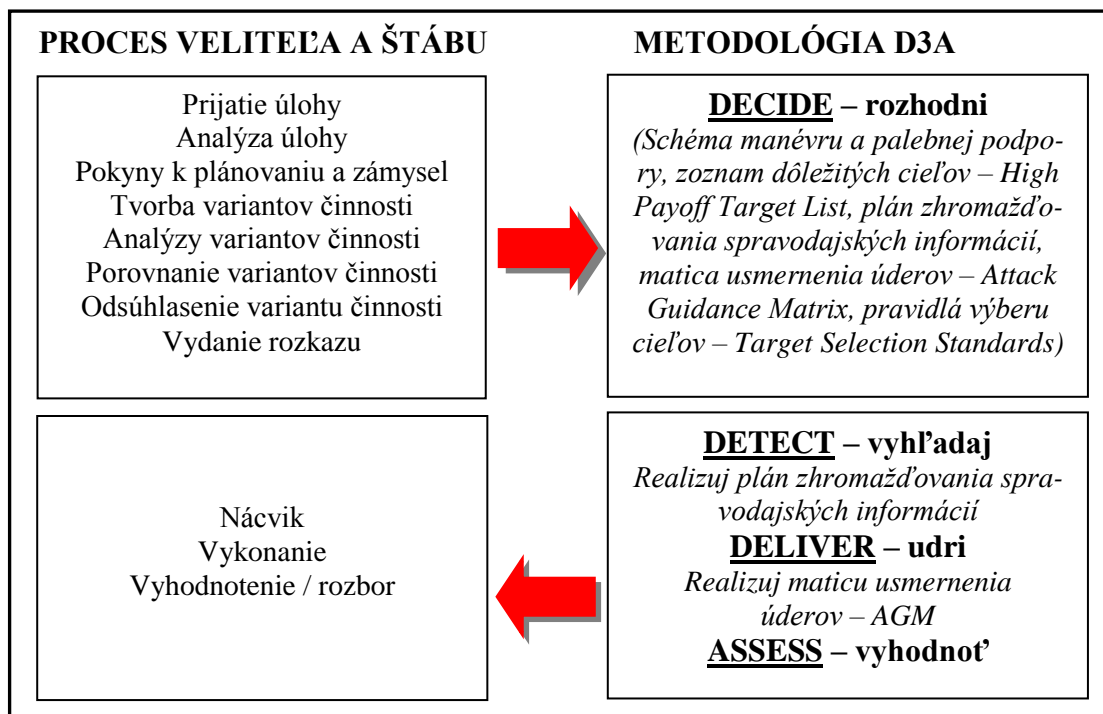
Metodológia D3A je integrálnou (neoddeliteľnou) súčasťou Military Decision Making Process – MDMP (plánovací a rozhodovací proces).⁹ Targeting začína prijatím úlohy

⁸ BELAN, L. 2013. *Funkcie procesu palebného ničenia "Targeting"*. In: Vojenské reflexie [elektronický zdroj] : vedecko-odborný časopis. - ISSN 1336-9202. - Roč. 8, č. 1 (2013), online, s. 90-97

⁹ SPILÝ, P., HRNČIAR, M. 2013. *Vojenská taktika*. 1. vyd. Liptovský Mikuláš : Akadémia ozbrojených síl generála M. R. Štefánika, 2013. 272 s. ISBN 978-80-8040-471-0.

V JENSKÉ REFLEXIE

a pokračuje cez fázu vykonania operačného rozkazu (OPORD) a fázu vyhodnotenia. Podobne ako MDMP aj targeting je riadený veliteľom – lídrom a počas procesu MDMP sa targeting viac zameriava na podstatu na základe pokynov veliteľa a zámeru.

Obrázok č. 3 Metodológia targetingu

Zdroj: Vlastné spracovanie

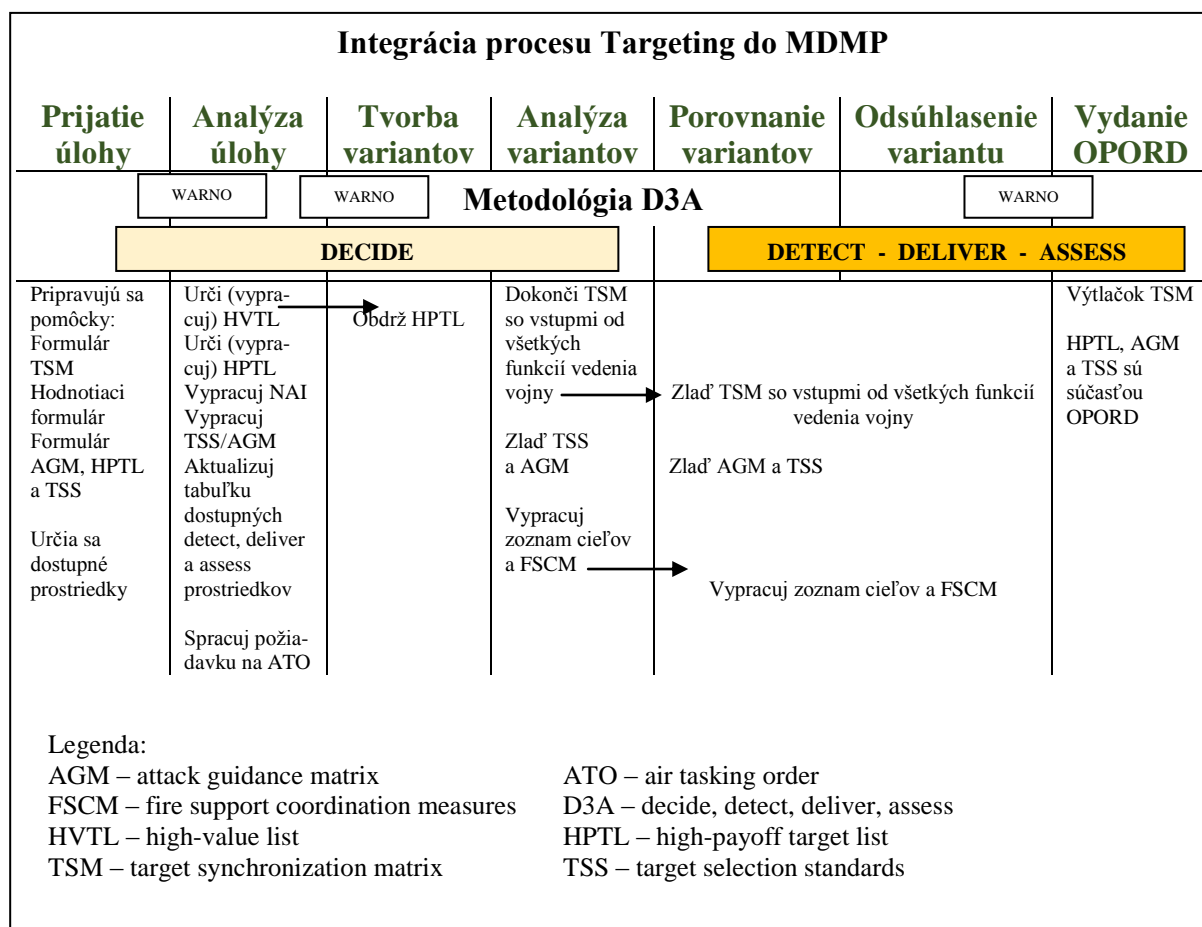
Metodológia D3A usmerňuje činnosť veliteľa a štábu k dosiahnutiu kľúčových požiadaviek targetingu. Targeting je následok rozhodnutí veliteľa a vytvára požiadavky pre vytvorenie efektívneho úsilia pre zhromažďovanie informácií a spravodajských podkladov. Vytvára možnosti (varianty) použiteľné pre pôsobenie na ciele. Možnosti môžu byť smrtiace a nesmrtiace, organické alebo podporné na všetkých stupňoch velenia krížom cez všetky druhy vojenských operácií.

V rámci targetingu poznáme tieto možnosti – manéver, elektronický útok, psychologické pôsobenie, vzdušný prepad, palebné ničenie systémami zem-zem, palebné ničenie systémami zem-vzduch, spôsobilosti na vykonávanie informačných operácií alebo ich vzájomných kombinácií. Metodológia D3A asistuje v rozhodovaní veliteľa a štábu, ktorý systém bude použitý na konkrétny cieľ (typ cieľov) v predpísanom čase.

Počas vedenia operácií, sa realizujú funkcie metodológie D3A súčasne (súbežne) ale aj postupne. Rozhodnutia (decisions) sú prijímané v priebehu plánovania nadchádzajúcich alebo budúcich operácií. Aktuálne alebo prebiehajúce operácie súbežne

VĽAJENSKÉ REFLEXIE

zistujú (detect), pôsobia (deliver) a vyhodnocujú (assess) ciele na základe aktuálnych rozhodnutí sa prelínajú s procesom MDMP (obr. 4).

Obrázok č. 4 Metodológia D3A v rámci MDMP

Zdroj: Vlastné spracovanie

Funkcia DECIDE (rozhodni) sa prelína s MDMP od prijatia úlohy až po vydanie odsúhlaseného OPLAN alebo OPORD. **Funkcia DETECT** (vyhľadanie) je kontinuálna funkcia, ktorá začína odsúhlasením plánu alebo rozkazu a je plnená počas fázy vykonanie daného plánu alebo rozkazu. V prípade zistenia cieľa, na tento cieľ je vedený úder a efektivita úderu je vyhodnotená v súlade so spracovanými požiadavkami (kritériami). Pracovné skupiny pre targeting sú využívané ako hlavná zložka pre udržanie ťažiska targetingu v rámci určeného (dostupného) času.

Priority cieľov vypracované počas funkcie DECIDE zrýchľujú proces spracovania cieľov. Počas daného procesu vznikajú situácie, kedy je pôsobenie (úder) na ciele z dôvodu ich pozície a identifikácie nemožné (sú napríklad mimo účinného dosahu) alebo palebný prepád by priniesol neželaný účinok (napríklad ak sa protivník presúva do výhodného priestoru pre útok na neho). Kritické ciele, na ktoré sme prijali rozhodnutie nevykonať úder

V JENSKÉ REFLEXIE

v súlade s pokynmi pre vedenie úderov (AGM – attack guidance matrix) by mali byť naďalej pozorované (sledované) aby nedošlo ku ich strate. Nepretržité pozorovanie zistených (predpokladaných) cieľov urýchľuje vykonávanie úderov na ciele v súlade s AGM. Pozorovanie zistených cieľov vytvára priestor na ich potvrdenie (validáciu) a včasné pôsobenie na ciele. Veliteľstvo a štáb však musí rešpektovať skutočnosť, že prostriedky viazané na pozorovanie už zistených cieľov nemôžu byť efektívne využité na vyhľadávanie iných cieľov a získavanie relevantných podkladov pre vykonávanie palebnej podpory.

Hlavným cieľom funkcie DELIVER (udri) je vykonať úder na ciele v súlade s pokynmi pre vykonanie úderov na základe vypracovanej matice AGM - attack guidance matrix (matica usmernenia úderov). Taktické riešenie (výber zbraňového systému alebo kombinácia zbraňových systémov) vedie k technickému riešeniu pre vybranú zbraň. Technické riešenie zahŕňajú – *špecifickú jednotku pre vykonanie úderu, druh munície, čas úderu a koordinačné pokyny.*

ASSESS (vyhodnoť) je záverečná funkcia targetingu, prostredníctvom ktorej veliteľ nepretržite vyhodnocuje operačné prostredie a vývoj operácie (operačnej situácie) a porovnáva ich s jeho predstavou a zámerom. Veliteľ upravuje svoje rozhodnutia v priebehu operácií na základe ich hodnotenia a úsudku s cieľom dosiahnuť ciele a koncový stav, ktorý bol jednotke alebo pre operáciu stanovený. Veliteľ a jeho štáb vyhodnocujú výsledky realizácie úlohy. Ak bojové vyhodnotenie odhalí alebo indikuje, že pokyny veliteľa alebo ním stanovené podmienky pre úspech operácie neboli naplnené, funkcie detect a deliver procesu targeting musia pokračovať s ťažiskom na ciele, ktoré majú vplyv na priebeh operácie.

ZÁVER

Targeting je nepretržitý proces, ktorí je priamo spätý s rozhodnutiami veliteľa po celý čas plánovania, prípravy a vykonania operácií. Veliteľstvo a štáb asistujú veliteľovi počas tohto procesu a to monitorovaním aspektov, ktoré môžu mať vplyv na výsledok operácií a poskytujú veliteľovi včasné podklady pre prijatie rozhodnutia. Požiadavky veliteľa na kritické informácie sú spojené s procesom vyhodnotenia a to hlavne preto, aby veliteľ mal včasné (vieročné, presné a pod.) informácie a odporúčania pre prijatie rozhodnutí. Úspech jednotiek pri vedení operácií je závislý od predpokladov dodržania pokynov pre targeting, čím sa zvýši pravdepodobnosť dosiahnutia požadovaných účinkov a zmenší riziko vzniku neželaných alebo kontraproduktívnych postranných účinkov. Je potrebné aj naďalej venovať procesu targetingu náležitú pozornosť, z dôvodu efektívnejšieho plnenia náročných úloh použitia palebnej podpory v rámci vedenia rôznych vojenských operácií.

LITERATÚRA

- [1] AJP-3.9 Allied Joint Publication: Allied joint doctrine for joint targeting (edition A version 1) Published 13 July 2017
- [2] BELAN, L. 2013. *Funkcie procesu palebného ničenia "Targeting"*. In: Vojenské reflexie [elektronický zdroj] : vedecko-odborný časopis. - ISSN 1336-9202. - Roč. 8, č. 1, online, s. 90-97
- [3] BOBÁL, R. 2017. *Targeting*. [Záverečná práca]. Akadémia ozbrojených síl generála Milana Rastislava Štefánika so sídlom v Liptovskom Mikuláši, Centrum vzdelávania. Q 826
- [4] SPG-3-73/Oper. *Metodické pokyny pre plánovanie palebnej podpory* (skupina koordinácie palebnej podpory) Trenčín 2016
- [5] SVD-30/Del-1. *Spoločná vojenská doktrína : palebná podpora pozemných operácií*. Bratislava : Generálny štáb Ozbrojených síl Slovenskej republiky, 2011.
- [6] SPILÝ, P., HRNČIAR, M. 2013. *Vojenská taktika*. 1. vyd. Liptovský Mikuláš: Akadémia ozbrojených síl generála M. R. Štefánika, 2013. 272 s. ISBN 978-80-8040-471-0.
- [7] VARECHA, J., ANDRASSY, V. 2017. *Objektívne charakteristiky účinnosti palby*. In: Vojenské reflexie [elektronický zdroj] : vedecko-odborný časopis. - ISSN 1336-9202. - Roč. XII, č. 2/2017, online, s. 7-24.
- [8] VARECHA, J. 2004. Možné zmeny v hodnotení účinnosti delostreleckej palby. In: *Zborník Vojenskej akadémie*. ISSN 1335-0935, 2004, roč. XI, č. 2, s. 53-61.
- [9] ŽÍDEK, R., MAJCHÚT, I. 2015. *Ozbrojené sily demokratického štátu*. 1. vyd. Liptovský Mikuláš : Akadémia ozbrojených síl generála M. R. Štefánika, 2015. 254 s. ISBN 978-80-8040-521-2.

Recenzent:

doc. Ing. Jaroslav VARECHA, PhD.,

POLITICKÉ USPORIADANIE A PROFIL SEVEROCYPERSKEJ TURECKEJ REPUBLIKY

mjr Ing. Maroš TRNKA

doktorand externého štúdia Katedry bezpečnosti a obrany,
Akadémia ozbrojených síl generála Milana Rastislava Štefánika,

Demänová 393, 031 01 Liptovský Mikuláš,

E-mail: maros.trnka@aos.sk

POLITICAL ARRANGEMENT AND PROFIL OF THE TURKISH REPUBLIC OF NORTHERN CYPRUS

ABSTRAKT

V tomto článku chceme v krátkosti predstaviť politický systém Severocyperskej tureckej republiky (TRNC) a bude popísaný priebeh posledných parlamentných a prezidentských volieb. Zároveň budú predstavení kandidáti ašpirujúci na post prezidenta Severného Cypru v roku 2015, zhodnotená miera slobody a popísaná ekonomická a bezpečnostná situácia TRNC. Celkový profil Cypru zahŕňať aj popis účasti TRNC v štruktúrach jednotlivých medzinárodných organizácií.

Kľúčové slová: Severocyperská turecká republika, Cyperská republika, politický systém,

ABSTRACT

In this article, we want to present the political system of the Turkish Republic of Northern Cyprus (TRNC) in a short space of time and describe the latest parliamentary and presidential elections. At the same time, candidates for the post of President of North Cyprus in 2015 will be presented, the level of freedom and the described economic and security situation of the TRNC assessed. The overall profile of Cyprus also includes the participation of TRNC in the structures of individual international organizations.

Keywords: Turkish Republic of Northern Cyprus, Republic of Cyprus, political system.

ÚVOD

Suverenita ako znak štátu začala byť chápaná v dobe Vestfálskeho mieru. Jednotlivé štátne subjekty získali právo jednat' a rozhodovať v rámci svojich zahraničných záležitostí. V súčasnom svete väčšina krajín disponuje vnútornou a vonkajšou suverenitou.

Od vyhlásenia nezávislosti (15. novembra 1983) sa Severocyperská turecká republika (TRNC – *Turkish Republic of Northern Cyprus - Kıbrıs Türk Cumhuriyeti*) pokúša o získanie suverenity a pozície stať sa samostatným hráčom na medzinárodnom poli. Turecko garantuje TRNC existenciu, finančne krajinu podporuje a je jedinou krajinou, ktorá takzvaný Severný Cyprus medzinárodne uznáva. Kandidatúra Turecka na post plnohodnotného člena Európskej únie je vnímaná skôr negatívne. Jedným z postojov tureckej zahraničnej politiky limitujúci vstup Turecka do Európskych štruktúr sú spory s okolitými štátmi, najmä s Cyplom a Gréckom. Status TRNC sa stal významným bodom rozhovorov, predovšetkým na poli Európskej únie, vzhľadom k prístupovým rokovaniam s Tureckom. Cyperský problém ďalej ovplyvňuje vzťahy v rámci NATO, ktoré úzko nadväzujú na Európsku úniu.

K zisku medzinárodného štatútu neoddiskutovateľne patria aj fungujúce vnútorné štruktúry štátu. Tu sa zameriame na politické usporiadanie TRNC.

Zmena ústavy sa stala základným rozporom medzi gréckou a tureckou časťou. Predovšetkým turecký Cyperčania nesúhlasili so stratou pozície, ktorá im bola garantovaná pôvodným znením ústavy z roku 1960, kedy sa uplatňovala pozitívna diskriminácia.

1. POLITICKÝ SYSTÉM SEVEROCYPERSKEJ TURECKEJ REPUBLIKY

Politický systém Severného Cypru je možno popísať ako polo prezidentský, ktorý rozdeľuje výkonnú moc medzi prezidenta a vládu. Prezident je volený absolútnou väčšinou, dvojkolovým systémom na obdobie piatich rokov. Prezident môže byť volený z občanov Severného Cypru starších ako 35 rokov a za splnenia podmienky trvalého pobytu na území Severného Cypru minimálne v období posledných piatich rokov (pred dňom konania volieb). Prezident poveruje predsedu politickej strany, ktorá získala v posledných voľbách najväčšie zastúpenie v parlamente, úlohou zostaviť väčšinovú vládu. Rada ministrov je výkonným orgánom, ktorý sa skladá z prezidenta, premiéra, predsedu parlamentu, ministra obrany, ministra zahraničných vecí, ministra vnútra, veliteľa armády a šéfa polície. Bezpečnostná rada sa podieľa na formovaní bezpečnostnej a obrannej politiky. Jednokomorový parlament zastupuje zákonodarný zbor a nazýva sa Republikové zhromaždenie. Volebné obdobie je päťročné a je tvorené 50 volenými zástupcami – poslancami, na základe pomerného

volebného systému. Najvyššou súdnou inštanciou je Najvyšší súd reprezentovaný predsedom a siedmimi sudcami.¹

1.1 Parlamentné voľby

Predčasné parlamentné voľby v medzinárodne neuznanej TRNC priniesli najväčší zisk vládnucej Strane národnej jednoty (UBP - *Ulusal Birlik Partisi*). Konzervatívno-nacionalistická UBP pod vedením severocyperského premiéra Hüseyina Özgürüna získala vo voľbách konaných 8. januára 2018 približne 35,6 % hlasov, čo jej však nepostačuje na samostatné vládnutie. Na druhej priečke vo výsledkoch sa umiestnila s približným ziskom 20,9 % Republikánska turecká strana (CTP). Celkovo v novozvolenom severocyperskom parlamente pôsobí šesť strán, ktoré prekročili päť percent. Volebná účasť dosiahla 66,2 %.

UBP inklinuje ku konzervativizmu a nacionalizmu. Jej zakladateľom bol Rauf Denktaş, ktorého základná idea sa stavala proti zjednotenému Cypru a táto politická strana odmieta zblížujúce rozhovory s cieľom udržať súčasné status quo na ostrove. CTP predstavuje opozičnú stranu voči UBP. V minulosti inklinovala skôr k ľavicovej orientácii, dnes sa viac blíži k stredu politického spektra, presadzujúca liberálny prístup smerujúci k zjednoteniu ostrova.

Demokratická strana bola založená v roku 1992 ako opozičná strana k politike vtedajšieho premiéra Dervisa Eroglua a je označovaná ako liberálnejšia strana oproti UBP. Ďalšou politickou stranou pôsobiacou v TRNC je Komunálna demokratická strana, ktorá je vnímaná ako ľavicová, podporujúca vstup do Európskej únie a zjednotenie Cypru. Zo všetkých spomenutých politických strán sa najviac negatívne vyjadruje smerom k Turecku.

1.2 Prezidentské voľby

Pozitívny pohľad do budúcnosti v podobe zlepšovania vzťahov medzi etnickými skupinami a smerovanie TRNC do Európy predstavuje aj voľba prezidenta TRNC. Mehmet Ali Talat v apríli 2005 nahradil na prezidentskom poste dlhoročného vodcu TRNC a odporcu zjednotenia Cypru Raufa Denktasa. Talat inklinoval a utužoval väzby s Európskou úniou a podporoval opätovné spojenie ostrova.²

Posledné voľby na Severnom Cypre sa odohrali 26. apríla 2015. Víťazom druhého kola prezidentských volieb so ziskom 60,38 % odovzdaných hlasov sa stal Mustafa Akinci,

¹ Cabada, Ladislav. Politické systémy Kypru, s. 210-212; Cypnet. Political structure. *North Cyprus*.

² Coleman, Y. Denise. *Cyprus – 2014 Country Review*, s. 22

ktorý tak porazil svojho protikandidáta, úradujúceho prezidenta Dervisa Eroglu, ktorý získal 39,62 % hlasov. Dervis Eroglu bol považovaný za najsilnejšieho kandidáta na prezidentský post. Eroglu zastával post premiéra trikrát medzi rokmi 1985-1993, 1996-2004, 2009-10. Eroglu je známy nacionalista, svojim odmietavým postojom k vytvoreniu federácie so susednou Cyperskou republikou a uprednostňovaním samostatnosti TRNC.

Mustafa Akinci vyvolal nádeje na prelom v prerušených reunifikačných rozhovoroch na etnicky rozdelenom ostrove. Vo voľbách tureckí Cyperčania hlasovali prevažne v prospech Mustafu Akinciho, ktorý sľúbil, že sa bude snažiť o vytvorenie tlaku a úsilia na ukončenie štyroch desaťročí rozdelenia ostrova. Vo všeobecnosti je Akinci vnímaný ako politik, ktorý viac než ktorýkoľvek iný kandidát, môže osloviť gréckych Cyperčanov a vykonať kompromisy potrebné na to, aby rozhovory oboch strán politickej reprezentácie rozdeleného ostrova pokračovali. Zároveň Mustafa Akinci, ktorý získal ocenenia vo svojej štrnásťročnej funkcii starostu tureckej polovice hlavného mesta Nicosia, naznačil, že je otvorený opatreniam na budovanie dôvery, ktoré by mohli pomôcť preklenúť prekážky pri mierových rozhovoroch.

2. MIERA SLOBODY V TRNC

Ženy a muži v rámci právneho systému TRNC využívajú rovnaké postavenie. Ženy sa na politickom riadení krajiny nepodieľajú v porovnateľnej miere s bežným priemerom.

Volebný systém TRNC ustanovuje 5% hranicu pre vstup politickej strany do parlamentu. Voľby sú poznačené súťaživosťou aj napriek tomu, že kroky zvolenej vlády vo väčšine musia prejsť schvaľovacím procesom Ankary.

Predstavitelia TRNC vytvorili vlastnú ústavu, ktorá je dodržiavaná, rovnako ako zákony vydané Parlamentom TRNC.³

V období hospodárskej krízy v roku 2013 sa priame turecké pôsobenie v TRNC prejavilo predovšetkým v ekonomickej oblasti, kedy turecká vláda vyvíjala nátlak na predstaviteľov TRNC k dodržiavaniu úsporných opatrení a hospodárskych postupov pod zámenkou zastavenia priamej tureckej finančnej pomoci.

Korupcia a netransparentnosť fungovania vlády je na vysokej úrovni, avšak vďaka zákonom zakotvenej slobode tlače, jej odhaleniam a vyjadreniam je tento neduh na miernom

³ Sinagra, Augusto. *Illegality and Non-Recognition of the State and Attribution of International Responsibilities to Another Subject*, s. 14.

ústupe. Novinári sa však stretávajú s nevôľou niektorých (najmä nacionalistických) politikov a občas sú nútení regulovať negatívne názory voči Turecku.

Súdnictvo je možné označiť za nezávislé, ale polícia je pod kontrolou tureckej armády.

Obyvateľstvo TRNC je z medzinárodného hľadiska vnímané de jure za obyvateľstvo Cyperskej republiky, ktorá je členom Európskej únie, tým pádom majú právo vlastníť aj cestovné doklady (pasy) oprávňujúce ich pohyb ako obyvateľov EU. Držba cestovných dokladov TRNC obyvateľstvu umožňuje pohyb výlučne do Turecka, nakoľko žiadna iná krajina do súčasnej doby medzinárodne neuznala TRNC.

Priame letecké spojenie TRNC je výlučne s Tureckou republikou.

Freedom House⁴ hodnotí slobodu v TRNC číslom dva.⁵

Ako na gréckocyperskej tak aj na tureckocyperskej strane Cypru je možné vnímať prvky “propagandy”. Jej účelom je poškodenie Cyperskej republiky alebo TRNC s cieľom vybudovania lepšej zahraničnej image a posilnenie svojej pozície. Väčšina tureckých Cyperčanov sa stáva obeťou manipulácie pravicových nacionalistických strán, ktoré sa neustále snažia vštepiť nacionalizmus, príslušnosť k tureckej komunite a vybudovať silnú tureckocyperskú identitu.⁶

3. EKONOMICKÁ SITUÁCIA V TRNC

Ekonomická kríza zachvátila takmer celú eurozónu nevynímajúc ani Cyperskú republiku. Zatiaľ čo sa Cyperská republika prepádala do dlhovej priepasti, TRNC ekonomická kríza takmer nezasiahla predovšetkým preto, že Euro (menová jednotka eurozóny) nie je oficiálnou menou TRNC. V tejto dobe sa členstvo v Európskej únii mohlo javiť ako značne nevýhodné. Ekonomický prepád vyvolal reálnu možnosť odchodu Cyperskej republiky z eurozóny. Ekonomická kríza podobnej intenzity zasiahla TRNC v roku 2001.

Vzhľadom ku ekonomickej kríze, ktorá zasiahla eurozónu, sa zahraniční investori snažia hľadať investičné objekty nespádajúce pod banky Európskej únie. Nevysiešené majetkové nároky na nehnuteľnosti neustále brzdia nie len zahraničných investorov v TRNC,

⁴ Freedom House je organizácia zameraná na hodnotenie a sledovanie slobody po celom svete. Mieru slobody v sledovaných štátoch hodnotí v intervale od jednej po sedem, kde číslom jedna je označená krajina s najväčšou mierou slobody a číslom sedem krajina s najhoršími podmienkami pre slobodný život (Freedom House. About us. *Freedom House*.).

⁵ Freedom House. Northern Cyprus. *Freedom House*.

⁶ Shelter Offshore. The Trouble with Cyprus: Which Side Should You Choose?. *Shelter Offshore*.; Aksoy, Pelin S. Identity and Alterity in northern Cyprus: Re-defining the Turkish Cypriot Identity, s. 8

VŮJENSKÉ REFLEXIE

avšak v súčasnej dobe sa situácia obracia v prospech Severného Cypru. Vďaka nájdeným zásobám ropy a zemného plynu sa oblasť stala pre investorov zaujímavejšia.⁷

Ekonomika TRNC je závislá predovšetkým na exporte do Turecka, ktoré je jeho najväčším obchodným partnerom. Medzi exportné artikly patria citrusové plody, mliečne výrobky, zemiaky a textil. Severocyperská ekonomika sa vyznačuje celkovým rastom a to predovšetkým poskytovaním služieb v oblasti cestovného ruchu. Obchod medzi Cyperskou republikou a TRNC je limitovaný.⁸

Predstavitelia Cyperskej republiky vnímajú prevádzku letiska a námorných prístavov, ktoré sa nachádzajú na území TRNC, ako nelegálne, nakoľko vláda Cyperskej republiky plne nekontroluje toto územie. Uzavretie letiska a prístavov by spôsobilo severocyperský export nákladnejším a zložitejším, pretože pre prepravu by musel využívať turecké letiská.⁹

Severocyperská ekonomika bola navyše zasiahnutá embargom uvaleným Európskym súdnym dvorom v roku 1994. Embargo zakazovalo vývoz citrusových plodov a zemiakov do štátov Európskej únie. Vývoz obmedzoval Cyperskú republiku a nebol doplnený legítimnými dokumenty, ktoré vydávajú iba uznané štáty.¹⁰

V Stredozemnom mori v okolí ostrova Cyprus v roku 2011 prieskumníci z Noble Energy objavili rozsiahle zásoby zemného plynu. Situácia predstavuje pre Cyprus možnosť stať sa významným producentom energie. Hlavné dodávky zemného plynu pre Európu pochádzajú z Ruska, čo mu umožňuje kedykoľvek manipulovať s množstvom dodávanej suroviny. Diverzifikáciou zdrojov dôjde aspoň k čiastočnému obmedzeniu ruskej moci, preto intenzívne práce na zisku zemného plynu z okolia ostrova sú medzinárodne vítané. Zmierenie Grécka a Turecka sa stáva prioritou pre širšie pole aktérov, predovšetkým vďaka energetickej závislosti je potrebné vzťahy stabilizovať.¹¹

Izrael sa s Cyperskou republikou dohodli na spoločných prieskumoch ložísk. Turecká elita nesúhlasí s prieskumami, ktoré zahájila Cyperská republika, nakoľko tieto ložiská patria aj TRNC. Turecko tiež vyslalo pozorovateľské plavidlá a vojenské lode k pobrežiu Cypru,

⁷ Maceda, Cleofe. Middle East investors told: Be cautious when investing in North Cyprus. *Gulf News Investment.*; The European. North Cyprus Property : are you missing the boom? *The European.*

⁸ CIA. Cyprus. *Central Intelligence Agency.*

⁹ Ministry of Foreign Affairs of the Republic of Cyprus. Restrictions imposed by the Republic of Cyprus on vessels calling illegally at ports in the occupied areas of Cyprus. *Ministry of Foreign Affairs of the Republic of Cyprus.*; Embargo. Turkish Cypriots Under Embargo. *Embargoed.*

¹⁰ Müftüler, Meltem – Güney, Aylin (2005). The European Union and the Cyprus Problem 1961-2003, s. 285

¹¹ Miniter, Richard. Obama's Secret Weapon Against Putin?.

VŮJENSKÉ REFLEXIE

čím narušilo exkluzívnu ekonomickú zónu Cypru. Turecko sa obhajuje tým, že ako štát podporujúci TRNC má právo dohliadať na uvedenú oblasť záujmu.¹²

Mierové dohody v oblasti ohrozujú spory o ropu a zemný plyn. Ekonomika Cyperskej republiky do značnej miery súvisí s gréckou ekonomikou. Obe strany ostrova vo vzájomných jednaniach uvažujú o spoločnom participovaní na ziskoch z ťažby. Zástupcovia USA intenzívne pracujú na stabilizovaní vzťahov medzi všetkými aktérmi – Tureckom, Gréckom, Cyperskou republikou, TRNC a Izraelom. Vzhľadom ku kolísavým cenám ropy situácia naberá na intenzite.¹³

Prerozdelenie zisku z ťažby môže obe strany zjednotiť alebo naopak viac znepriateliť. Cyperčania sa môžu stretnúť so syndrómom takzvaného prekliatia zdrojov, kedy sa všetky aktivity začnú sústreďovať do jedného priemyslového odvetvia a ostatné oblasti začnú upadať. Štát sa stáva závislým na ziskoch z tohto jedného sektoru a ekonomika sa stáva nestabilnou.¹⁴

4. OBRANA A BEZPEČNOST V RÁMCI SEVEROKYPERSKÉ TURECKÉ REPUBLIKY

Veľkosť tureckého armádneho kontingentu dislokovaného v TRNC sa odhaduje na cca 40.000 vojakov (vrátane prostriedkov námorníctva a letectva). Táto vojenská prítomnosť tureckých vojakov dáva tureckým Cyperčanom istú záruku bezpečnosti. Turecká armáda vykonáva pravidelné cvičenia na Cypre a venuje sa inovácii armády a stratégiám boja. Povrch ostrova je hornatý a nedosahuje značnej veľkosti, čo vylučuje v prípade nutnosti vedenia bojov uplatnenie širokého vojenského arzenálu a vysoký počet konvenčnej techniky.¹⁵

Turecká armáda v TRNC deklaruje svoje použitie k ochrane tureckých Cyperčanov pred možným útokom zo strany gréckych Cyperčanov. Armáda nie je zainteresovaná do riešenia vnútorných záležitostí TRNC, mimo kontroly policajnej činnosti.¹⁶

Ostrov stále kontroluje misia OSN UNFICYP, ktorá tu pôsobí od 27. marca 1964. Na základe rezolúcie Bezpečnosti rady OSN bolo hlavnou úlohou udržať mier a stabilitu

¹² Smith, Helena. High stakes as Greeks and Turks revive Cyprus peace talks. *The Guardian*.; Idnes. Kypr objavil u svého pobřeží zásoby zemního plynu na dvě století.

¹³ Taylor, Guy. Cypriot union threatened by dispute over oil and gas rights. *The Washington Times*.

¹⁴ Investopedia. Resource Curse. *Investopedia*.

¹⁵ Michaletos, Ioannis. Cyprus's Military Balance: Greek and Turkish Forces in Comparison.; Evripidou, Stefanos. Turkish troop numbers upped in north.

¹⁶ Sinagra, Augusto. Illegality and Non-Recognition of the State and Attribution of International Responsibilities to Another Subject, s. 15.

na ostrove a zabrániť eskalácii prípadných konfliktov. V dôsledku udalostí z roku 1974 sa počet rezolúcií rozšíril a vytvorila sa nárazníková zóna. V súčasnej dobe jednotky UNFICYP dohliadajú na dodržiavanie mieru a kontrolujú nárazníkovú zónu.¹⁷

5. PÔSOBENIE TRNC V MEZINÁRODNÝCH ORGANIZÁCIÁCH

Nadväzovanie vzťahov s ostatnými štátmi a medzinárodnými organizáciami prispieva k podpore medzinárodného povedomia o existencii štátu či teritória usilujúceho o zisk statusu samostatného štátu. Mimo iného rozvíja vzťahy medzi jednotlivými aktérmi, vytvára ekonomické, sociálne i bezpečnostné väzby, ktoré sú dôležité pre fungovanie štátneho alebo kvazištátneho útvaru.

5.1. Parlamentné zhromaždenie Rady Európy (PACE)

Vrcholní predstavitelia Parlamentného zhromaždenia Rady Európy prijali do svojich štruktúr, v dôsledku kladného postoja k Annanovmu plánu a prijatím rezolúcie 1376 z 26. apríla 2004, tureckých Cyperčanov. Poslanci PACE prijímajú reprezentantov TRNC ako volených zástupcov tureckých Cyperčanov, ktorí sú volení vo voľbách na území TRNC. Voľby do PACE v TRNC prebehli v súlade s pravidlami a normami Rady Európy a sú všeobecne považované za spravodlivé a slobodné. TRNC nie je možné vnímať ako plnohodnotný štát vzhľadom k medzinárodnému statusu a možnosti poškodenia statusu Cyperskej republiky. PACE poskytuje priestor pre diskusiu medzi gréckymi Cyperčanmi a tureckými Cyperčanmi.¹⁸

5.2. Organizácia pre hospodársku spoluprácu (ECO)

TRNC bola do ECO prijatá ako predstaviteľ tureckej moslimskej komunity na Cypre už v roku 1992. Turecko-Cyperská elita sa zúčastnila jednaní, avšak bez hlasovacieho práva. V roku 2004 uznali predstavitelia ECO tureckých Cyperčanov ako predstaviteľov TRNC. Ministerstvo zahraničných vecí TRNC podalo žiadosť v auguste 2012 na získanie postu pozorovateľa. V októbri toho istého roku členovia Rady ministrov žiadosť preskúmali a schválili. V rámci organizácie TRNC prehlbuje vzájomné vzťahy s členskými štátmi a predstavuje platformu pre presadzovanie pokroku a rozvoja.¹⁹

¹⁷ UNFICYP. UNFICYP Mandate. UNFICYP United Nations Peacekeeping Force in Cyprus.

¹⁸ Ministry of Foreign Affairs. Relations with Parliamentary Assembly of Council of Europe.

¹⁹ Ministry of Foreign Affairs. Relations with the Organisation of Economic Cooperation (ECO).

5.3. Organizácia islamskej spolupráce (OIC)

Participácia tureckých Cyperčanov v rámci OIC sa datuje do obdobia vytvorenia Tureckého federatívneho štátu Cyprus (1975). Najskôr tureckí Cyperčania získali postavenie pozorovateľov ako zástupcovia tureckej moslimskej komunity na Cypre.

Organizácia odsúdila odmietnutie Annanovho plánu zo strany gréckych Cyperčanov a vyzvala medzinárodné spoločenstvo k ukončeniu izolacionistickej politiky voči tureckým Cyperčanom a TRNC. Na konferencii OIC v roku 2005 boli tureckí Cyperčania oficiálne uznaní ako predstavitelia TRNC.²⁰

ZÁVER

Cyperská otázka nie je problémom explicitne ohrozujúci fungovanie celého medzinárodného systému. Cyperský prípad je však možné označiť za regionálnu anomáliu, ktorá intenzívne ovplyvňuje vzťahy medzi aktérmi medzinárodnej politiky, čo sa následne prejavuje na procesoch odohrávajúcich sa v celom regióne.

Severocyperská turecká republika sa vyznačuje predpokladmi, ktoré sú prisudzované plnohodnotným štátnym štruktúram. Obyvatelia, predovšetkým tureckí Cyperčania uznávajú vládny aparát, ktorý si volia v slobodných voľbách. Vláda ovláda územie, ale je nutné podotknúť, že len za pomoci tureckej armády. Turecká armáda vykonáva vojenskú kontrolu nad územím a priamo sa do vnútorného riadenia štátu nezapája. Severný Cyprus nadväzuje vzťahy s okolitými štátmi alebo participuje v medzinárodných organizáciách. TRNC o medzinárodné uznanie usiluje od roku 1983, kedy tureckí Cyperčania vyhlásili nezávislosť. Medzinárodné uznanie explicitne nesúvisí od fungovania spravovaného územia. Turecko je jediná krajina ktorá de facto a aj de jure uznala TRNC a teda z tohto faktu je možné potvrdiť, že TRNC nedisponuje vonkajšou suverenitou. Severný Cyprus disponuje mnohými prvkami spĺňajúcimi predpokladmi vnútornej suverenity. TRNC má svoju vlastnú ústavu a z nej vyplývajúce zákony, ktorými sa obyvatelia riadia, disponuje ako výkonnou, súdnou tak aj exekutívnou mocou.

Intenzita úsilia smerujúca k riešeniu Cyperského problému sa neustále mení. Súčasná situácia je poznačená objavením zásob zemného plynu a ropy, ktoré determinujú vzťahy medzi jednotlivými aktérmi. Je možné predpokladať, že prítomnosť ložísk strategických surovín v blízkosti ostrova do značnej miery ovplyvní smerovanie komplexného riešenia

²⁰ Ministry of Foreign Affairs. Relations with The Organisation of Islamic Cooperation (OIC).

Cyperskej otázky. Pre aktérov zainteresovaných do riešenia, sa udržanie stability v regióne stalo významným bodom v ich zahraničnej politike.

Dôležitým bodom ovplyvňujúcim vzťahy medzi komunitami Cypru je riešenie a vyriešenie majetkových problémov, ktoré vznikli v dôsledku migrácie obyvateľstva po roku 1974. Vzhľadom k súčasnému poznaniu nie je možné predpokladať, že by mohlo dôjsť k výraznej zmene postojov v tejto otázke a komplexnému vyriešeniu Cyperského problému.

LITERATÚRA

- [1] Aksoy, Pelin S. (2005). Identity and Alterity in northern Cyprus: Re-defining the Turkish Cypriot Identity (<http://inter-disciplinary.net/ati/diversity/multiculturalism/mcb2/aksoy%20paper.pdf>).
- [2] Cabada, Ladislav (2007). Politické systémy Kypru, In: Ženíšek, Marek; Šanc, David, Commonwealth: Politické systémy (Plzeň: Aleš Čeněk).
- [3] CIA (2014). Cyprus. *Central Intelligence Agency*. 22. 6. 2014 (<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/cy.html>).
- [4] Coleman, Y. Denise (2014). *Cyprus – 2014 Country Review* (Houston: Country Watch).
- [5] Cypnet (2014). Political structure. *North Cyprus* (<http://www.cypnet.co.uk/ncyprus/main/polsyst/>).
- [6] Embargo (2005). Turkish Cypriots Under Embargo. *Embargoed*. (<http://embargoed.org/embargoes.php#e7>).
- [7] Evripidou, Stefanos (2013). Turkish troop numbers upped in north. *Cyprus Mail*. 3. 7. 2013 (<http://cyprus-mail.com/2013/07/03/turkish-troop-numbers-upped-in-north/>).
- [8] Freedom House (2014a). Northern Cyprus. *Freedom House*. (<https://freedomhouse.org/report/freedom-world/2013/northern-cyprus#.VQIFpPI5OSo>).
- [9] Freedom House (2014b). About us. *Freedom House*. (https://freedomhouse.org/about-us#.VSqfMv1_uSp).
- [10] Idnes (2011). Kypr objavil u svého pobřeží zásoby zemního plynu na dvě století. *Idnes.cz*. 28. 12. 2011 (http://ekonomika.idnes.cz/kypr-objevil-u-sveho-pobrezi-zasoby-zemniho-plynu-na-dve-stoleti-py2-/eko-zahranicni.aspx?c=A111228_182123_eko-zahranicni_brd).
- [11] Investopedia (2015). Resource Curse. *Investopedia*. (<http://www.investopedia.com/terms/r/resource-curse.asp>).
- [12] Maceda, Cleofe (2013). Middle East investors told: Be cautious when investing in North Cyprus. *Gulf News Investment*. 15. 4. 2013 (<http://gulfnews.com/business/sectors/investment/middle-east-investors-told-be-cautious-when-investing-in-north-cyprus-1.1170684>).
- [13] Michaleto, Ioannis (2006). Cyprus's Military Balance: Greek and Turkish Forces in Comparison. *Balkananalysis.com*. 17. 12. 2006 (<http://www.balkananalysis.com/blog/2006/12/17/cyprus%E2%80%99-military-balance-greek-and-turkish-forces-in-comparison/>).

- [14] Ministry of Foreign Affairs (2011). Relations with Parliamentary Assembly of Council of Europe. *Turkish Republic of Northern Cyprus - Ministry of Foreign Affairs*. (<http://mfa.gov.ct.tr/foreign-policy/international-organisations/council-of-europe/pace/>).
- [15] Ministry of Foreign Affairs (2011). Relations with the Organisation of Economic Cooperation (ECO). *Turkish Republic of Northern Cyprus - Ministry of Foreign Affairs*. (<http://mfa.gov.ct.tr/foreign-policy/international-organisations/relations-with-the-eco/>).
- [16] Ministry of Foreign Affairs (2011). Relations with The Organisation of Islamic Cooperation (OIC). *Turkish Republic of Northern Cyprus - Ministry of Foreign Affairs*. <http://mfa.gov.ct.tr/foreign-policy/international-organisations/relations-with-the-oic/>).
- [17] Ministry of Foreign Affairs of the Republic of Cyprus (2014). Restrictions imposed by the Republic of Cyprus on vessels calling illegally at ports in the occupied areas of Cyprus. *Ministry of Foreign Affairs of the Republic of Cyprus*. (http://www.mfa.gov.cy/mfa/mfa2006.nsf/cyprus16_en/cyprus16_en?OpenDocument).
- [18] Minitier, Richard (2014). Obama's Secret Weapon Against Putin?. *Forbes*. 17. 3. 2014 (<http://www.forbes.com/sites/richardminiter/2014/03/17/obamas-secret-weapon-against-putins-crimea-vote/>).
- [19] Müftüler, Meltem – Güney, Aylin (2005). The European Union and the Cyprus Problem 1961-2003. *Middle Eastern Studies* 41 (2), s. 281-293.
- [20] Shelter Offshore (2011). The Trouble with Cyprus: Which Side Should You Choose?. *Shelter Offshore*. (<http://www.shelteroffshore.com/index.php/living/more/trouble-with-cyprus-11087>).
- [21] Sinagra, Augusto (2012). Illegality and Non-Recognition of the State and Attribution of International Responsibilities to Another Subject (<http://sam.gov.tr/wp-content/uploads/2012/01/Augusto-Sinagra.pdf>).
- [22] Smith, Helena (2014). High stakes as Greeks and Turks revive Cyprus peace talks. *The Guardian*. 10. 2. 2014 (<http://www.theguardian.com/world/2014/feb/10/greeks-turks-cyprus-peace-talks-negotiation>).
- [23] Smith, Helena (2014). Oil and gas reserves around Cyprus give Greece and Turkey more to fight about. *The Guardian*. 10. 11. 2014 (<http://www.theguardian.com/business/2014/nov/10/oil-gas-reserves-cyprus-greece-turkey>).
- [24] Taylor, Guy (2015). Cypriot union threatened by dispute over oil and gas rights. *The Washington Times*. 11. 1. 15 (<http://www.washingtontimes.com/news/2015/jan/11/cyprus-cypriot-union-threatened-by-dispute-over-oil/?page=all>).
- [25] The European (2014). North Cyprus Property : are you missing the boom? *The European*. 2. 5. 2014 (<http://the-european.eu/story-7867/north-cyprus-property-missing-boom.html>).
- [26] UNFICYP (2015). UNFICYP Mandate. *UNFICYP United Nations Peacekeeping Force in Cyprus*. (<http://www.un.org/en/peacekeeping/missions/unficyp/mandate.shtml>).

Recenzent:

doc. Ing. Pavel BUČKA, CSc.,

FINANCOVÁNÍ SEVEROATLANTICKÉ ALIANCE (NATO) – HISTORICKÝ VÝVOJ

pplk. Ing. Jiří CAMFRLA, Ph.D.

jiri.camfrla@unob.cz

pplk. Ing. Petr MUSIL, Ph.D.

Univerzita obrany, Fakulta vojenského leadershipu, Brno

petr.musil2@unob.cz

FUNDING THE NORTH ATLANTIC TREATY ORGANIZATION (NATO) – HISTORICAL DEVELOPMENT

ABSTRACT:

The discussion on enlargement in the spring of 1998 the North Atlantic Treaty Organization (NATO) opened questions about the allocation of contributions to individual member countries for contributions to the NATO common budget. The aim of the article is the analysis of the development of membership contributions to the joint NATO's budgets. The main part of the article refers to the adjust cost shares of the contribution of NATO's members. In its final part, the article compares the current economic possibilities of member countries in relation to their actual share of contributions to NATO's joint budgets.

Keywords: costs, contribution, budget, common funding, gross national income.

ABSTRAKT:

Diskuse o rozšiřování Severoatlantická aliance (NATO) na jaře 1998 otevřela otázky týkající se stanovování podílu jednotlivým členským zemím pro příspěvky do společného rozpočtu severoatlantické aliance. Cílem článku je seznámit s analýzou vývoje členských příspěvků do společných rozpočtů NATO. Hlavní část příspěvku se věnuje problematice stanovení odpovídající výše příspěvku jednotlivých členských států. Ve své závěrečné části článek porovnává aktuální ekonomické možnosti členských zemí ve vztahu k jejich skutečným podílům na příspěvcích do společných rozpočtů NATO.

Klíčová slova: náklady, příspěvek, rozpočet, společné financování, hrubý národní produkt.

ÚVOD

Debaty o sdílení společných nákladů jsou stejně staré jako samotná aliance. Od konce 2. Světové války Spojené státy americké (USA) nadále podporovaly evropskou bezpečnost a to ve formě budoucích závazků a bezpečnostních záruk založených zejména na principu dlouhodobého zastrašování. Na oplátku jejich spojenci podpořili vedoucí úlohu USA na mezinárodním poli a přispěli tím k řešení společných problémů. Během Studené války umožnil americký bezpečnostní deštník rozvoj procesu evropské integrace.

Za poslední dvě desetiletí NATO téměř zdvojnásobilo počet svých členů a značně tak rozšířilo hranice bezpečnostní spolupráce. V reakci na teroristický útok ze dne 11. září 2001 byl poprvé v historii existence NATO uplatněn článek 5 Washingtonské smlouvy o kolektivní obraně. Po tomto útoku spojenci vyslali pozorovací letouny AWACS, aby pomáhali sčezit americký vzdušný prostor a zároveň byla zahájena největší vojenská operace NATO v Afghánistánu, kde stovky tisíc aliančních vojáků sloužilo bok po boku s americkými vojenskými jednotkami. Mise NATO v Afghánistánu přinutila alianci se přizpůsobit novým hrozbám jako je boj proti terorismu, přesto všechno se ovšem v pozadí těchto událostí pravidelně řešila otázka týkající se sdílení společných nákladů: Jaká je dostatečná výše společného rozpočtu?

1. ROZPOČTY SEVEROATLANTICKÉ ALIACE

Severoatlantická aliance je mezivládní organizace, do níž členské státy přispívají finančními zdroji nezbytnými k zajištění každodenní činnosti a k potřebné vybavenosti nutné pro konzultace, jednání a následnou realizaci schválených koncepcí a aktivit.

Náklady na vojenské schopnosti v rámci NATO a tedy i příspěvky jednotlivých členských zemí lze rozdělit na **nepřímé** (na zajištění národní obrany/operací) a **přímé** (přímo do společných rozpočtů NATO).

Nepřímé náklady tvoří větší část výdajů a jsou tvořeny náklady na účasti v operacích NATO a na interoperabilitu (možnost společného fungování) národních jednotek s jejich protějšky z ostatních zemí NATO. Členské státy nesou náklady, kdykoliv se rozhodnou vyslat své jednotky do misí NATO. Až na několik výjimek také platí nákup vojenské výzbroje

VJENSKÉ REFLEXIE

a výstroje. Konkrétní výši nepřímých nákladů je proto nutné odečíst z národních obranných rozpočtů jednotlivých zemí¹.

Přímé náklady, tedy společný rozpočet samotného NATO jakožto organizace, kam členské země přímo přispívají, je trojího druhu:

- I. **Civilní rozpočet.** Z tohoto rozpočtu se hradí provoz alianční centrály v Bruselu a jejího mezinárodního sekretariátu, který je zodpovědný za politiku plánování operací a schopností, koordinaci spolupráce s partnerskými zeměmi aliance a za veřejnou diplomacii. V čele mezinárodního štábu je kancelář generálního tajemníka NATO a skládá se převážně z civilních zaměstnanců členských zemí. K dalším aktivitám tohoto štábu patří zabezpečení činnosti Severoatlantické rady (nejvyšší řídicí orgán) a více než dvaceti podřízených výborů. Z civilního rozpočtu jsou hrazeny administrativní, cestovní a personální náklady, náklady na telefonní a internetové služby, energie a vybavení kanceláří a bezpečnostní služby. Navíc jsou z tohoto rozpočtu financovány také vybrané projekty NATO jako např. poskytování informací veřejnosti, civilní nouzové plánování nebo podpora programu „*obrana proti terorismu*“. Civilní rozpočet rovněž financuje nevojenské aspekty struktur spojených s rozšiřováním aliance o nové členy nebo programy Partnerství pro mír (Partnership for Peace PfP) a činnost rady pro euro-atlantické partnerství (Euro-Atlantic Partnership Council EAPC). Národní příspěvky do tohoto rozpočtu jsou hrazeny zpravidla z rozpočtů ministerstev zahraničí všech členských zemí. Celkový objem finančních prostředků vyčleněných na tento rozpočet dosáhl v roce 2017 výše **234,4 milionů eur**.
- II. **Vojenský rozpočet.** Po většinu let od založení severoatlantické aliance je tento rozpočet největší ze tří společných rozpočtů NATO. Více než polovina tohoto rozpočtu se využívá na úhradu provozních nákladů mezinárodního vojenského štábu a jeho podřízených strategických velitelství tj. Velitelství spojeneckých sil pro operace (Allied Command Operations ACO) a Velitelství spojeneckých sil pro transformaci (Allied Command Transformation ACT). Rovněž jsou z něj hrazeny náklady na zabezpečení aliančních vojenských aktivit a organizací jako např. Systému včasného varování a řízení (Airborne Early Warning and Control System AWACS) nebo Agentury pro podporu a veřejné zakázky NATO Support and Procurement

¹ Informační centrum o NATO. *Struktura a financování Severoatlantické aliance*. Informační centrum o NATO [online] 2017 [cit 2017-11-6]. Dostupné z: http://www.natoaktual.cz/struktura-nato-0g6-na_zpravy.aspx?y=na_summit/strukturano.htm

VOJENSKÉ REFLEXIE

Agency NSPA). Výše vojenského rozpočtu podléhá pravidelným každoročním revizím ze strany Severoatlantické rady. Jednotlivé členské země do něj přispívají na základě určeného podílu nákladů zpravidla prostřednictvím svého rozpočtu ministerstva obrany. Pro rok 2017 činil objem vojenského rozpočtu **1,29 miliardy eur**.

III. **Program bezpečnostních investic** známý pod zkratkou NSIP (NATO Security Investment Program), dříve jako Fond infrastruktury NATO. V minulosti byl tento program zodpovědný zejména za výstavbu vojenských zařízení a infrastruktury. Ovšem v květnu 1993 se jeho funkce podstatně změnila a to ve světle nové bezpečnostní politiky NATO. Od prosince 1994 je již využíván současný název Program bezpečnostních investic. U aktivit financovaných prostřednictvím NSIP bylo nutné v průběhu 90-tých let minulého století opustit statické přístupy k obraně, tolik typické pro období studené války, a tyto nahradit řízením ke zvládnutí krizových situací a boji proti terorismu a jiných úkolů, které vyžadují daleko rychlejší mobilitu a flexibilitu ozbrojených sil. Cílem NSIP je především zabezpečení rozvoje a rekonstrukce zařízení, jako jsou primárně letiště, plynovody, ropovody, vodovody, sklady pohonných hmot a maziv, přístavy, komunikační a informační technologie systémů velení a řízení, radary, navigace, apod.. Za přípravu rozpočtu NSIP a jeho realizaci je zodpovědný Investiční výbor NATO (Investment Committee IC). Jednotlivé investiční projekty jsou realizovány buď individuálně jednotlivými hostitelskými zeměmi, nebo agenturami NATO a strategickými velitelstvími podle jejich působnosti. Vzhledem k tomu, že projekty NSIP mohou být umístěny v některé z členských zemí, byla tato problematika politicky citlivější než např. financování nákladů v rámci civilního či vojenského rozpočtu NATO. Výstavba infrastruktury a jiné projekty NSIP jsou navrhovány a následně schvalovány v souladu s prioritami plánovacího procesu. Specifické projekty jsou obvykle přiděleny na základě výběrového řízení a podléhají kontrolnímu systému a auditu NATO. Podle vyjádření ministerstva obrany USA bylo zaměření se na nové mise NATO a následné přeměrování aktivit NSIP relativně výhodné pro Spojené státy americké. Mezi další výhody patřily změny provedené v květnu 1993 týkajících se stanovení kritérií financování programu na výstavbu a rekonstrukci vojenských zařízení, protože radikálně omezily možnosti financování z rozpočtu NATO ve prospěch evropských členských zemí a nadále uspokojovaly veškeré požadavky na evropských vojenských základnách, kde byly rozmístěny americké ozbrojené jednotky. NSIP také pomáhal

VĚJENSKÉ REFLEXIE

financovat americká skladovací zařízení v Evropě a stejně tak i americké vojenské základny, které vyčleňovaly vojenské jednotky pro NATO. Americké ministerstvo obrany také uvedlo, že USA profitovaly z podpory výstavby infrastruktury v rámci několika vojenských operací včetně např. leteckých útoků na Libyi v roce 1986, mírových aktivit na Balkáně, vojenských operací v Afghánistánu a výcvikových operací v Iráku. Navíc Pentagon uvádí, že mnohé americké společnosti uspěly v minulosti ve výběrových řízeních jednotlivých projektů NSIP². Tzv. strop výdajů NSIP na rok 2017 byl Severoatlantickou radou schválen v maximální výši **655 milionů eur**.

2. PŘÍSPĚVKY DO SPOLEČNÝCH ROZPOČTŮ NATO

Největší část výdajů týkající se kolektivní obrany NATO vzniká jednotlivým členskými zemím s nasazením vlastních ozbrojených sil. Z tohoto důvodu jsou velmi často v USA diskutovány otázky sdílení společných nákladů, které nejsou zaměřeny pouze na společné rozpočty NATO, ale spíše na to, do jaké míry spojenci restrukturalizovali své ozbrojené síly a získali nové vojenské schopnosti, které jim umožňují efektivně reagovat jak na tradiční článek 5 Washingtonské smlouvy, tak i na mise mimo území členských zemí NATO. Diskuse se týkají také schopností a ochoty nových členů aliance modernizovat svou armádu, která je interoperabilní s aliančními standardy a rozvíjí své specializované schopnosti.

Příspěvky do rozpočtu NATO odvádějí členské země podle vzorce vycházejícího z poměrů hrubých národních produktů (HNP) členských zemí. Tyto příspěvky představují velmi malou část celkových výdajů na obranu členských zemí. Česká republika se pro rok 2017 na celkovém rozpočtu Severoatlantické aliance podílela z **0,9386 %**³.

Severoatlantická aliance v minulosti stanovovala podíly pro příspěvky do společných rozpočtů v nepravidelných intervalech na základě komplexních analýz nebo na základě konkrétních událostí např. při vstupu nového člena. Historickými příklady konkrétních událostí jsou vystoupení Francie z vojenských struktur NATO v roce 1966, vstup Španělska do NATO v roce 1982, nebo když v roce 1994 požadovala Kanada snížení svého podílu

² EK, Carl. *NATO Common Funds Burdensharing: Background and Current Issues*. In: Congressional Research Service [online] 2017 [cit 2017-11-15]. Dostupné z: <http://www.au.af.mil/au/awc/awcgate/crs/rl30150.pdf>

³ Dostupné z https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_67655.htm?selectedLocale=en

do NSIP⁴. Častějším revizím podléhal potom rozpočet NSIP a nejméně se zasahovalo do civilního rozpočtu. NATO ve své historii využívalo nejrůznější metody pro stanovování a úpravu podílů příspěvků společného financování. Např. v roce 1955 byla provedena komplexní revize civilního a vojenského rozpočtu a následně Severoatlantická rada stanovila konkrétní výši podílu do těchto rozpočtů jednotlivým členským zemím. Naproti tomu změny podílů do rozpočtu NSIP v roce 1990 vycházely ze závěrů dlouhotrvajících diskusí mezi členskými zeměmi, při kterých se začaly porovnávat také náklady a užitky plynoucí z jednotlivých projektů NSIP. Aliance také spoléhala na vyjednávání o podílech na příspěvcích v závislosti na konkrétních událostech, jako tomu bylo v případě Španělska, kdy stanovení podílu pro tuto zemi předcházela politická jednání na nejvyšší úrovni a úměrně k tomu byly stanoveny také podíly ostatním členským zemím.

3. URČOVÁNÍ PODÍLŮ PRO SPOLEČNÉ FINANCOVÁNÍ NATO – HISTORICKÝ VÝVOJ

Revize jednotlivých podílů na příspěvcích do společného financování NATO se týkala civilního a vojenského rozpočtu a to v různých podobách od roku 1950 až do roku 1965. V roce 1951 používalo NATO tzv. *sdužovací metodu*, kdy zemím s podobně silnou a vyspělou ekonomikou byly stanoveny identické podíly na nákladech společného financování odvozené od příspěvků do OSN a do OEEC (Organizace pro evropskou hospodářskou spolupráci), tj. předchůdce OECD. Po přezkumu rozpočtových podílů v roce 1952 byl třem největším zemím NATO (USA, Francie a Velká Británie) stanoven stejný podíl na příspěvcích a to ve výši 22,5 %. Ostatním členským zemím byl podíl na příspěvcích určen na základě jejich platebních možností, tj. byl odvozen od velikosti jejich HNP. Když NATO upravovalo podíly do civilního a vojenského rozpočtu v roce 1955, použilo k tomu *výdajovou metodu* a zároveň souhlasilo, že nebude každoročně upravovat výši podílů. V souladu s touto metodou NATO vyčíslilo skutečné výdaje každé země do civilního a vojenské rozpočtu uhrazené v období 1950 – 1955 a poté byl každé zemi stanoven podíl na příspěvcích, který se rovnal procentnímu podílu na celkových výdajích NATO. Na žádost Velké Británie provedlo NATO v roce 1965 revizi podílů na nákladech do vojenského rozpočtu. Velká Británie byla přesvědčena, že v souladu s ekonomickými změnami u jednotlivých členských zemí v uplynulé dekádě, zejména pak nerovnoměrný růst HNP, by měly být podíly v rámci společného financování přehodnoceny v zájmu zachování spravedlivého přístupu.

⁴ Report to Congressional Requesters. *NATO History of Common Budget Cost Shares*. United States General Accounting Office [online] 1998 [cit 2017-12-11]. Dostupné z: <https://www.gao.gov/assets/230/225915.pdf>

VŮJENSKÉ REFLEXIE

Požadovala, aby NATO zohlednilo trendy HNP přepočteného na jednoho obyvatele v členských zemích. Tato revize a následná jednání byla uzavřena v lednu 1966. Výsledkem byly nepatrné změny v podílech nákladů, tak např. Velké Británii byl snížen její podíl pouze o 1,28 procentního bodu z 19,5 % na 18,22 %⁵. Historický vývoj podílů příspěvku do civilního rozpočtu je zobrazen v tabulce č. 1 a do vojenského rozpočtu v tabulce č. 2.

Tabulka 1 Historický vývoj podílů příspěvků do civilního rozpočtu NATO v %

	1951	1952	1955	1982
	sdužovací metoda	sdužovací metoda a schopnost platit	výdajová metoda	vyjednávání Španělska
USA	22,50	22,50	24,20	23,35
Velká Británie	22,50	22,50	19,50	18,82
Francie	22,50	22,50	17,10	16,50
Německo	-----	-----	16,10	15,54
Kanada	8,00	10,00	5,80	5,60
Itálie	8,00	7,65	5,96	5,75
Španělsko	-----	-----	-----	3,50
Belgie	5,00	4,00	2,86	2,76
Nizozemí	5,00	3,50	2,85	2,75
Dánsko	2,00	2,25	1,65	1,59
Turecko	-----	2,12	1,65	1,59
Norsko	2,00	1,30	1,15	1,11
Portugalsko	2,00	1,00	0,65	0,63
Řecko	-----	0,50	0,39	0,38
Lucembursko	0,25	0,13	0,09	0,08
Island	0,25	0,05	0,05	0,05
Celkem	100	100	100	100

Zdroj: Vlastní zpracování, data získána z <https://www.gao.gov/assets/230/225915.pdf>

⁵ Report to Congressional Requesters. *NATO History of Common Budget Cost Shares*. United States General Accounting Office [online] 1998 [cit 2017-12-11]. Dostupné z: <https://www.gao.gov/assets/230/225915.pdf>

VJENSKÉ REFLEXIE

Tabulka 2 Historický vývoj podílů příspěvků do vojenského rozpočtu NATO v %

	1951	1952	1955	1966	1982
	sdružovací metoda	sdružovací metoda a schopnost platit	výdajová metoda	Revize na žádost Velké Británie	vyjednávání Španělska
USA	22,50	22,50	24,20	25,00	24,12
Velká Británie	22,50	22,50	19,50	18,22	17,58
Francie	22,50	22,50	17,10	17,10	16,50
Německo	-----	-----	16,10	16,10	15,54
Kanada	8,00	10,00	5,80	5,80	5,60
Itálie	8,00	7,65	5,96	6,12	5,91
Španělsko	-----	-----	-----	-----	3,50
Belgie	5,00	4,00	2,86	2,95	2,85
Nizozemí	5,00	3,50	2,85	2,94	2,84
Dánsko	2,00	2,25	1,65	1,74	1,68
Turecko	-----	2,12	1,65	1,65	1,59
Norsko	2,00	1,30	1,15	1,20	1,16
Portugalsko	2,00	1,00	0,65	0,65	0,63
Řecko	-----	0,50	0,39	0,39	0,38
Lucembursko	0,25	0,13	0,09	0,09	0,08
Island	0,25	0,05	0,05	0,05	0,04
Celkem	100	100	100	100	100

Zdroj: Vlastní zpracování, data získána z <https://www.gao.gov/assets/230/225915.pdf>

Na počátku padesátých let byly podíly příspěvků sloužící k zabezpečení požadavků na výstavbu a rozvoj infrastruktury NATO předmětem každoročního vyjednávání. Snahou bylo omezit příliš časté diskuse o těchto podílech, proto se NATO rozhodlo pro revizi jednotlivých podílů pouze jednou za několik let, zpravidla jednou za 5 let. Od samého počátku vzniku NATO byla prosazována myšlenka spravedlivého rozdělení nákladů na financování aliance včetně společného financování infrastruktury mezi jednotlivé členské země. Veškerá politická

V JENSKÉ REFLEXIE

jednání o rozdělení příspěvků na zabezpečení výstavby infrastruktury NATO musela také zohlednit následující faktory:

1. schopnost členské země přispívat,
2. země, která se podílí na financování infrastruktury, by měla mít z toho i užitek,
3. čistý ekonomický užitek by měl být vyšší pro hostitelské země,
4. členská země může přispívat ke kolektivní obraně i jiným způsobem, než je výstavba infrastruktury,
5. jiné politické a ekonomické faktory⁶.

Vzhledem k tomu, že výše uvedené faktory jsou formulovány a také interpretovány velmi obecně, samotné stanovení podílů na příspěvcích podléhalo dlouhodobému vyjednávání v rámci aliance. Čas od času byly realizovány pokusy k vytvoření vzorce na sdílení nákladů založeného na objektivních faktorech jako např. HNP nebo kombinací podobných ekonomických ukazatelů. Nicméně NATO nebylo schopné dosáhnout úplného konsensu v těchto otázkách.

Samotné podíly na příspěvcích do společných rozpočtů NATO byly stanovovány a upravovány různým způsobem v závislosti na konkrétních událostech. Například když Francie vystoupila s vojenských struktur NATO, tak byl francouzský podíl do vojenského rozpočtu a NSIP poměrově rozdělen mezi zbývajících 14 členských zemí. Nutno podotknout, že Francie nevystoupila úplně z aliance a nadále přispívala do civilního rozpočtu NATO. Po těchto událostech bylo také přemístěno sídlo NATO z periferie Paříže do centra Bruselu. Přesto Francie i nadále pokračovala ve spolupráci zejména na již započatých projektech infrastruktury NATO a částečně také financovala vojenské struktury prostřednictvím vojenského rozpočtu. Po vstupu Španělska do severoatlantické aliance v roce 1982 požadovaly stávající členské země, aby Španělsko odvádělo příspěvky do společných rozpočtů odvíjejících se od hrubého domácího produktu HDP a samotné schopnosti platit. Takto stanovený podíl měl pro Španělsko činit asi 5 %, tj. více než např. pro Belgie nebo Nizozemí. V průběhu poměrně náročných vyjednávání bylo ze strany Španělska poukázáno na skutečnost, že jejich HDP na obyvatele je nižší než v případě Belgie či Nizozemí a tím si zajistilo příspěvek ve výši 3,5 % do civilního a vojenského rozpočtu NATO. V roce 1994 se Kanada jednostranně rozhodla snížit svůj příspěvek do rozpočtu NSIP o 50 %. Kanada oficiálně nepožádala o nové jednání týkající se jejího podílu na příspěvcích, místo toho vedla

⁶ Report to Congressional Requesters. *NATO History of Common Budget Cost Shares*. United States General Accounting Office [online] 1998 [cit 2017-12-11]. Dostupné z: <https://www.gao.gov/assets/230/225915.pdf>

VOJENSKÉ REFLEXIE

samostatná jednání s členskými zeměmi o převzetí části jejího podílu a alianci potom už jen přednesla výsledek těchto jednání. Vedoucí pracovníci NATO upozornili, že Kanada nepřesvědčila všechny členské země o převzetí jejího podílu, protože jednání nebyla vedena s USA, Velkou Británií a s Německem. Dle jejich vyjádření by Kanada buď měla nadále zachovat úroveň svého příspěvku do NSIP nebo vystoupit s aliancí⁷.

Pokaždé, když aliance projednávala výši příspěvků, byla v průběhu těchto jednání zohledněna také skutečnost, že USA se podílí na celosvětové bezpečnosti největší měrou. Tak např. v roce 2003 činil příspěvek USA do rozpočtu NSIP 23,8 %, který byl pouze o něco vyšší než příspěvek Německa, tj. 19,8 %. Avšak HDP za rok 2003 dosahoval v USA částky 10,3 bilionů dolarů, zatímco společný HDP všech ostatních členských zemí NATO byl pouze 8,9 bilionů dolarů. Pokud by se podíly na příspěvcích do společných rozpočtů stanovovaly výlučně v závislosti na velikosti HDP, tak USA by musely přispívat v roce 2003 podílem ve výši 53,6 % a Německo potom 9,8 %⁸. Nicméně celkový objem a individuální příspěvky společného financování NATO jsou předmětem nesčetných diskusí uvnitř aliance i v posledních letech. Před historicky významným rozšiřováním NATO v roce 1999 analytici odhadovali náklady na přijetí nových členů v rozmezí 10 až 125 bilionů dolarů a to v závislosti na různých scénářích vojenských hrozeb a účetních technik. Někteří členové Sněmovny reprezentantů USA vyjádřili znepokojení nad těmito náklady a obávali se, že Spojené státy budou muset nést do budoucna velké finanční břemeno vyplývající ze společného financování NATO. Proto také přišli s návrhem, že evropské členské země by měly převzít zodpovědnost za bezpečnost tohoto kontinentu a tím také zvýšit svůj podíl ve společných rozpočtech. Nakonec studie NATO predikovala výdaje spojené s rozšiřováním pouze ve výši 1,5 bilionů dolarů a to v průběhu více než 10 let, což odpovídalo také studiím amerického Pentagonu. Na základě těchto skutečností se předpokládalo, že na další rozšiřování v roce 2004 by NATO vynaložilo podobnou výši finančních prostředků. Navíc díky deseti novým přispěvatelům do společných rozpočtů se snížily procentuální podíly zakládajících členských zemí včetně USA⁹. V přípravě na summit v Bukurešti v roce 2008 vypracovali zaměstnanci NATO odhady celkových nákladů i aspektů sdílení těchto nákladů v rámci nového kola rozšiřování. Na základě podkladů sekretariátu NATO vrcholní představitelé členských zemí neformálně odsouhlasili, že metodiky a podmínky pro

⁷ Report to Congressional Requesters. *NATO History of Common Budget Cost Shares*. United States General Accounting Office [online] 1998 [cit 2017-12-11]. Dostupné z: <https://www.gao.gov/assets/230/225915.pdf>

⁸ EK, Carl. *NATO Common Funds Burdensharing: Background and Current Issues*. In: Congressional Research Service [online] 2017 [cit 2017-11-15]. Dostupné z: <http://www.au.af.mil/au/awc/awcgate/crs/rl30150.pdf>

⁹ Ref. 8

VJENSKÉ REFLEXIE

stanovování nákladů a podílů na společném financování v předchozích kolech rozšiřování jsou stále platné a nedojde tak k žádnému výraznému nárůstu nákladů při rozšiřování v roce 2009. Největší část příspěvků měla směřovat do vojenského rozpočtu na zkvalitnění letecké obrany, modernizaci letišť a nákup bezpečnostního komunikačního systému mezi velitelstvím NATO v Bruselu a Monsu a hlavními městy nových členských zemí. Veškeré další společně financované projekty v nových členských zemích měly být posuzovány a financovány na základě jejich příspěvků k rozvoji schopností NATO nebo podpory u probíhajících zahraničních operací.

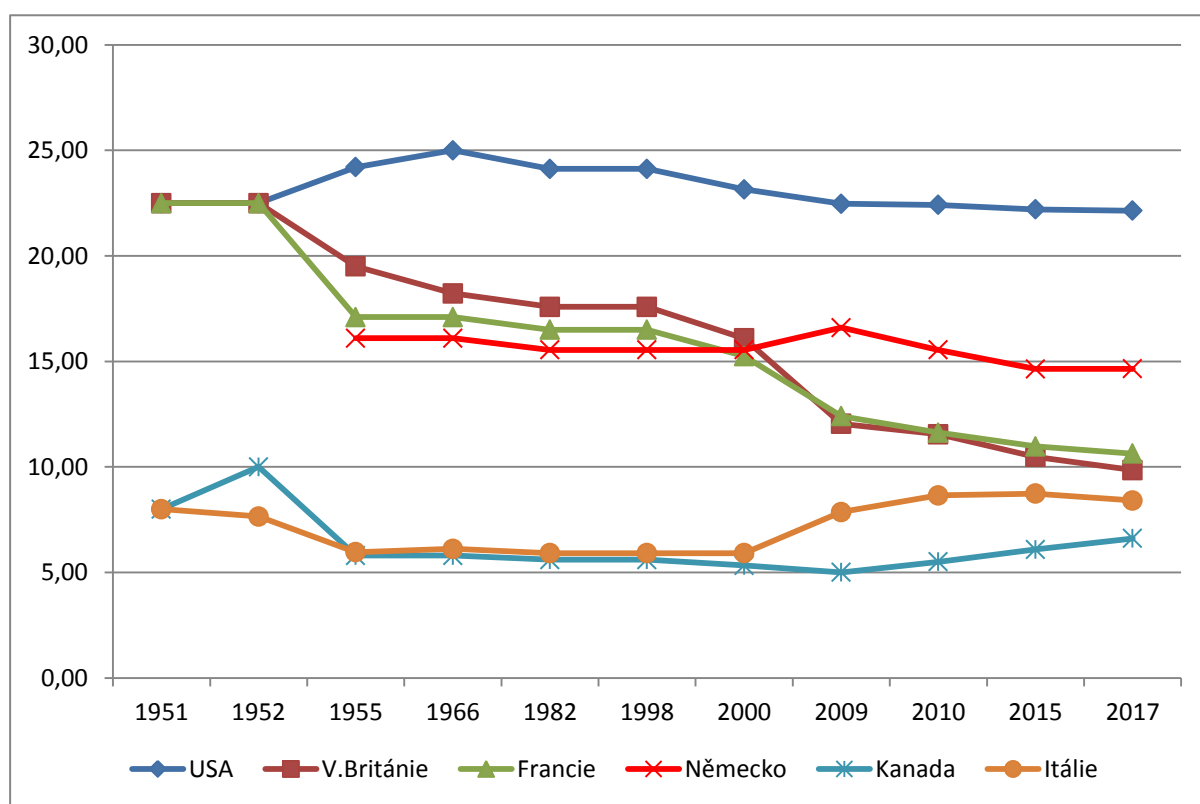
V polovině roku 2005 po revizi stávajících dohod o sdílení nákladů, výbor pro zdroje NATO navrhl nový vzorec pro stanovování podílů na příspěvcích do společných rozpočtů, který by měl být více spravedlivý, objektivní a stabilní s automatickým mechanismem pro pravidelné aktualizace. Tento nový vzorec zároveň vylučuje ze svých kalkulací USA, které si vyjednaly strop procentního podílu na společném financování ve stávající výši. Spojenci se také dohodli na tom, že pokud se k alianci připojí noví členové, příspěvky USA budou poměrově klesat. Nové poměrové rozdělení společných nákladů abstrahovalo od redukovaného podílu USA a vojenský rozpočet a rozpočet NSIP měly být upraveny podobným způsobem tak, aby zohlednily i znovuzapojení Francie do vojenských struktur NATO. Vzorec vychází z údajů o hrubém národním důchodu v běžných cenách a z údajů parity kupní síly, které jsou převzaty z ekonomických vývojových ukazatelů Světové banky. Tento vzorec má využívat dvouletý klouzavý průměr konečného ročního hrubého národního důchodu každé členské země¹⁰. Takto upravený výpočet pro stanovení podílů výdajů do společných rozpočtů byl představen a implementován v lednu 2006. Po další revizi v polovině roku 2006 zaměstnanci NATO doporučili, aby budoucí úpravy jednotlivých podílů zohlednily kromě hrubého národního důchodu i další faktory, jako např. zapojení se a vyslání vojenských jednotek do stěžejních zahraničních operací NATO, benefity z realizovaných projektů NSIP nebo jiných projektů NATO nebo i početní personální zastoupení ve strukturách NATO. Dále bylo doporučeno, aby se každé čtyři roky vyhodnotily příspěvky jednotlivých zemí do konkrétních operací NATO a na základě toho byly potom upraveny konečné podíly do společných rozpočtů. V posledních letech bylo otázkám o společných nákladech věnováno poměrně málo pozornosti ze strany politiků i tisku. Místo toho se středem pozornosti staly specializované schopnosti jak nových tak i stávajících členů

¹⁰ EK, Carl. *NATO Common Funds Burdensharing: Background and Current Issues*. In: Congressional Research Service [online] 2017 [cit 2017-11-15]. Dostupné z: <http://www.au.af.mil/au/awc/awcgate/crs/r130150.pdf>

VOJENSKÉ REFLEXIE

využitelné v rámci NATO a ochota členských zemí vysílat své vojenské jednotky do zahraničních operací NATO. Ministři obrany členských zemí na svém zasedání v únoru 2010 schválili opatření zaměřená na vyrovnaný alianční rozpočet a zároveň se zavázali k dodatečnému navýšení finančních prostředků v daném roce. Navíc také odsouhlasili, že v nejbližší době bude aktualizován rozpočtový proces NATO a budou přijata rozsáhlá úsporná opatření.

Trend historického vývoje jednotlivých podílů na příspěvcích u zemí, které do rozpočtu NATO přispívají nejvíce, ilustruje graf č. 1.

Graf 1 Trend historického vývoje jednotlivých podílů na příspěvcích u zemí, které do rozpočtu NATO přispívají nejvíce

Zdroj: Vlastní zpracování, data získána z <https://www.nato.int>

Z údajů tohoto grafu je patrné, že prakticky u všech zemí je současný podíl sdílení nákladů vojenského rozpočtu NATO nižší oproti situaci na počátku 50-tých let minulého století. Důvodem je hlavně narůstající počet členských zemí NATO a to zejména od roku 1999, když přijali členství v alianci první postsocialistické země Česká republika, Polsko a Maďarsko. Výjimku potom tvoří Itálie, jejíž podíl na vojenském rozpočtu NATO je v roce

VOJENSKÉ REFLEXIE

2017 vyšší pouze o 0,41 procentního bodu oproti údajům z roku 1951. Znatelný pokles jednotlivých podílů na vojenském rozpočtu je zaznamenán u Velké Británie a Francie, který ve sledovaném období dosáhl hodnoty 12,65 procentního bodu v případě Velké Británie a 11,87 procentního bodu u Francie. Snížení podílu bylo u Francie předznamenáno jejím vystoupením z vojenských struktur NATO v roce 1966. Také Velká Británie v tomto roce začala s aliancí aktivně jednat o úpravě jejího vlastního podílu na společných rozpočtech NATO. Výsledkem byla zpočátku nepatrná změna, avšak v důsledku narůstajícího počtu nových členských zemí a také z důvodu poklesu Velké Británie v žebříčku nejvyspělejších ekonomik světa činil tento propad podílu na vojenském rozpočtu 56 %. Poměrně vyrovnaný vývoj těchto podílů mají Německo a USA.

Podíl příspěvků do vojenského rozpočtu a rozpočtu NSIP na celkovém objemu výdajů na obranu dosahoval u všech členských zemí NATO s výjimkou USA pro rok 2017 průměrné hodnoty 0,66 %. Nejvíce v tomto ohledu zatěžovaly členské příspěvky Albánii a to ve výši 1,22 % z jejich celkových výdajů na obranu, nejnižší podíl byl zaznamenán u Velké Británie ve výši 0,40 %. Tradičně celkově nejnižší zátěž členských příspěvků ve vztahu ke svým obranným výdajům dosahují v USA. Jejich podíl pro rok 2017 činil pouhých 0,07 %. Česká republika v tomto roce vyčlenila ze svého rozpočtu ministerstva obrany ve prospěch úhrady členských příspěvků NATO 0,98 %. Samotná výše těchto podílů je z velké části přímo závislá na velikosti celkových výdajů na obranu a to v poměru k HDP u jednotlivých členských zemí. Platí zde nepřímá úměra, že čím je vyšší podíl výdajů na obranu na HDP, tím je nižší podíl členských příspěvků NATO na celkových výdajích na obranu.

Zajímavý pohled v tomto směru nabízí porovnání skutečných stanovených podílů členských zemí na jednotlivých rozpočtech NATO a podílech přepočítaných z výsledných údajů Světové banky o hrubém národním důchodu a jeho parity kupní síly u těchto zemí za rok 2016 viz tabulka č. 3. Nutno podotknout, že takto přepočtené podíly nezohledňují žádné jiné faktory, o kterých je zmiňováno v předcházejících částech tohoto článku.

Tabulka 3 Porovnání skutečných a přepočtených podílů členských zemí na rozpočtech NATO pro rok 2016 v %

	Skutečný podíl	Přepočtený podíl	Rozdíl
Albánie	0,0837	0,0827	0,0010
Belgie	1,9331	1,2632	0,6699
Bulharsko	0,3262	0,3281	-0,0019

VŮJENSKÉ REFLEXIE

Černá Hora	0,027	0,0256	0,0014
ČR	0,9386	0,8359	0,1027
Dánsko	1,1826	0,7077	0,4749
Estonsko	0,1084	0,0922	0,0162
Francie	10,631	6,8597	3,7713
Chorvatsko	0,2893	0,2308	0,0585
Island	0,0519	0,0423	0,0096
Itálie	8,4085	5,6047	2,8038
Kanada	6,6074	3,8116	2,7958
Litva	0,228	0,2003	0,0277
Lotyšsko	0,149	0,1239	0,0251
Lucembursko	0,1399	0,1069	0,0330
Maďarsko	0,6909	0,6090	0,0819
Německo	14,6461	9,9073	4,7388
Nizozemí	3,1796	2,0720	1,1076
Norsko	1,6988	0,7914	0,9074
Polsko	2,711	2,4579	0,2531
Portugalsko	0,9795	0,7491	0,2304
Rumunsko	1,0723	1,0943	-0,0220
Řecko	1,0871	0,6995	0,3876
Slovensko	0,468	0,3929	0,0751
Slovinsko	0,2121	0,1616	0,0505
Španělsko	5,7788	4,0834	1,6954
Turecko	4,3866	4,6152	-0,2286
USA	22,1387	45,3645	-23,2258
Velká Británie	9,8459	6,6860	3,1599
CELKEM	100	100	0

Zdroj: Vlastní zpracování, data získána z <https://www.nato.int/> a <http://wdi.worldbank.org/table/WV.1>

Z údajů v tabulce je patrné, že pouze čtyři země přispívají do společných rozpočtů ve skutečnosti menším podílem, než jsou jejich možnosti vzhledem k výši jejich hrubého národního produktu a parity kupní síly. Nejvýraznější rozdíl je potom v případě USA, které přispívají do společných rozpočtů NATO ani ne z poloviny svých ekonomických možností.

VOJENSKÉ REFLEXIE

Jak již bylo zmíněno výše, americké ozbrojené síly se dlouhodobě nejvýrazněji podílí na vojenských zahraničních operacích NATO a nesou tak nejvyšší náklady plynoucí z účasti v těchto operacích. Tato jejich intenzivní vojenská angažovanost byla také zohledněna v rámci politických vyjednávání o stanovování podílů na společných rozpočtech NATO a podíl USA se tak již dlouhou dobu pohybuje pod 25 %. Na druhé straně tento výpadek ve společných rozpočtech pokrývají téměř výhradně tradiční členské země, jako jsou Francie, Kanada, Itálie, Německo, Nizozemí, Norsko, Velká Británie včetně Španělska.

ZÁVĚR

V současnosti se pozornost vrcholných představitelů NATO soustředí častěji na problematiku nepřímého financování zvláště pak na plnění závazků vyplývajících ze závěrů summitů severoatlantické aliance tj. vyčleňování minimálně 2 % z celkového objemu HDP na výdaje na obranu u jednotlivých členských zemí. Diskuse týkající se této oblasti jsou v poslední době mnohem intenzivnější a to s ohledem na aktuální bezpečnostní hrozby a poměrně nestabilní mezinárodní bezpečnostní prostředí. Avšak otázky přímého financování jsou také často a v určitých obdobích i pravidelně podrobovány zpětným revizím a uvnitř aliance dlouhodobě vyvolávají vznětlivé debaty spravedlivějšího určení podílu na příspěvcích do společných rozpočtů stejně tak následného přerozdělení těchto zdrojů mezi jednotlivé členské země. Z výše uvedených skutečností vyplývá, že členské země přispívají do společných rozpočtů NATO na základě svých ekonomických možností, přičemž při určování konkrétních podílů je přihlíženo také k ostatním objektivním důvodům, jakými jsou např. míra zapojení se a vyslání vojenských jednotek do stěžejních zahraničních operací NATO, benefity z realizovaných projektů NSIP nebo jiných projektů aliance, poskytnutí zázemí jednotlivým aliančním institucím nebo i početní personální zastoupení ve strukturách NATO.

LITERATURA

- [1] PROCHÁZKA, J., Společné financování NATO jako nástroj posilující soudržnost a akceschopnost této mezinárodní organizace. *Vojenské rozhledy* 2012, č. 4, s. 25-34. ISSN 1210-3292.
- [2] EK, C., NATO Common Funds Burdensharing: Background and Current Issues. In: Congressional Research Service [online] 2017 [cit 2017-11-15]. Dostupné z: <http://www.au.af.mil/au/awc/awcgate/crs/r130150.pdf>

VJENSKÉ REFLEXIE

- [3] Informační centrum o NATO. *Struktura a financování Severoatlantické aliance*. Informační centrum o NATO [online] 2017 [cit 2017-11-6]. Dostupné z: http://www.natoaktual.cz/strukturanato0g6/na_zpravy.aspx?y=na_summit/strukturanato.htm
- [4] NATO-Homepage. *Funding NATO*. NATO Homepage [online] 2017 [cit 2017-11-15]. Dostupné z: https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_67655.htm?selectedLocale=en
- [5] Report to Congressional Requesters. *NATO History of Common Budget Cost Shares*. United States General Accounting Office [online] 1998 [cit 2017-12-11]. Dostupné z: <https://www.gao.gov/assets/230/225915.pdf>
- [6] The World Bank. *World Development Indicators*. The World Bank [online] 2017 [cit 2017-12-14]. Dostupné z: <http://wdi.worldbank.org/table/WV.1>

Recenzent:

Ing. Soňa JIRÁSKOVÁ, PhD.,

ROZVOJ ĽUDSKÉHO POTENCIÁLU

Ing. Ján MAREK

doktorand externého štúdia Katedry bezpečnosti a obrany,
Akadémia ozbrojených síl generála Milana Rastislava Štefánika,
Demänová 393, 031 06 Liptovský Mikuláš 6,
E-mail: jan.marek@aos.sk

DEVELOPMENT OF HUMAN POTENTIAL

ABSTRAKT

Výkonnosť organizácie je úzko spojená s výkonnosťou procesov a výkonnosťou zamestnancov. Výkonnosť procesov a zamestnancov sú na sebe závislé. Len ťažko je možné si predstaviť výkonné a sofistikované procesy, ktoré realizujú nevýkonní zamestnanci. Výkonnosť zamestnancov riadime nielen pomocou hodnotenia a odmeňovania, ale aj ich rozvojom. Riadenie výkonnosti pomocou rozvoja je koncepčnou a dlhodobou záležitosťou, ktorá dostáva strategický rozmer.

Kľúčové slová: Riadenie, ľudský potenciál, efektívne riadenie, organizácia.

ABSTRACT

Managing and developing human potential together represents a highly understanding of working with people in and out of the organization. They express the recognition that people and their potential are the greatest and the most delicate value of the organization, and that human potential is either a dynamic or static "magnitude" of an organization. People can become a dynamic value if their organization is motivated and constantly develops their potential. It can help with the systematic and effective management and development of the human potential of the organization.

Keywords: Managing, human potential, effective management, organization.

ÚVOD

Problematika riadenia a rozvoja ľudského potenciálu patrí k ťažiskovým oblastiam riadenia úspešných organizácií. Dopĺňa a syntetizuje ostatné oblasti riadenia organizácie

VĽAJENSKÉ REFLEXIE

a dáva mu potrebný akcent dynamiky a narastajúcej efektívnosti. Jej zmysluplné a systematické uplatňovanie umožňuje riadiacim pracovníkom i zamestnancom, aby neustále vytvárali novšie a kvalitnejšie činnosti. Zodpovednejšou a kreatívnejšou prácou jednotlivcov i skupín v organizácii umožňuje riadenie a rozvoj ľudského potenciálu dosiahnutie pevnej pozície na trhu práce a získanie konkurenčnej výhody. Tou je kvalitatívny nárast pocitovanej motivácie a s ňou spojený i nárast úrovne vedomostí, poznatkov, zručností, skúseností, kompetencií a ľudí organizácie.

Ľudský potenciál možno vnímať ako jedinečnú, živú a dynamickú silu organizácie. Predstavuje obrovský záber vedomostí, schopností, predvídateľných i nečakaných reakcií a spôsobov vnímania, prežívania a správania. Ľudský potenciál organizácie a ich komplexné pozitívne i negatívne schopnosti prejavované v prostredí organizácie, sú nenahraditeľným tvorcom nových hodnôt a nového poznania. Identifikovanie, využívanie, motivovanie a rozvíjanie konštruktívneho ľudského potenciálu v sebe obsahuje zmysluplné a systematické úsilie, ponímané v súčasnosti ako riadenie a rozvoj ľudského potenciálu¹.

1. OPODSTATNENIE STRATEGICKÉHO RIADENIA

Zmysluplné strategické riadenie nadobúda v súčasnom období nenahraditeľný význam. Zvládnutie podmienok turbulentného prostredia vyžaduje, aby riadiaci pracovníci všetkých organizácii venovali zvýšenú pozornosť predvídaniu budúceho vývoja svetového i domáceho prostredia, vyhľadávaniu šancí a úspešnému predchádzaniu prípadných problémov a ťažkostí, ktoré sa môžu vyskytnúť v priebehu dosahovania strategických cieľov.

Strategické riadenie je základom vedenia celej organizácie. Nevyhnutným predpokladom určenia strategických cieľov a vypracovania efektívnej stratégie je osvojenie si princípov strategického myslenia. Strategické myslenie je intelektuálnou schopnosťou umožňujúcou využívať nadobudnuté skúsenosti získané riešením rozličných minulých situácií a problémov pre riešenie novej špecifickej a unikátnej situácie².

Princíp variantnosti znamená skutočnosť, že pri formulovaní cieľa či stratégie je dôležité vypracúvať vždy viac variantov a možností, z ktorých sa následne vyberajú tie optimálne.

¹ ARMSTRONG, M.: *Řízení lidských zdrojov*. Grada Publishing, a.s.: Praha, 2007. 789 s. ISBN 978-80-247-1407-3,

² PETRUFOVÁ, M., BELAN, L.: Aktuálne trendy v manažmente v 21. storočí a rozvoj ľudských zdrojov [Current trends in management in the 21st century and human resources development]. In: Manažment - teória, výučba a prax 2013 [elektronický zdroj] : zborník príspevkov z medzinárodnej vedecko-odbornej konferencie. Liptovský Mikuláš : AOS gen. M. R. Štefánika, 2013. - ISBN 978-80-8040-477-2. - CD-ROM, s. 297-305.

VŮJENSKÉ REFLEXIE

Princíp permanentnosti znamená, že proces strategického riadenia musí byť procesom neustáleho prehodnocovania, premýšľania o možných dopadoch a najlepších spôsobov i prostriedkov, trvalého doladovania prebiehajúcich procesov.

Princíp celosvetového systémového prístupu znamená nutnosť rekognoskácie organizácie ako otvoreného systému, ktorý je súčasťou širšieho národného i svetového systému ekonomických subjektov.

Princíp interdisciplinarity znamená, že pri určovaní spôsobov a foriem naplnenia zvolených cieľov je potrebné využívať poznatky z viacerých vedných disciplín, napríklad bezpečnosti, štatistiky, prognostiky, psychológie, sociológie, ekonómie a pod.

Princíp tvorivého riešenia problémov znamená, že tvorba každej stratégie je vždy novou situáciou s novými parametrami a limitmi, ktoré je potrebné zvládnuť racionálne i správne – toto optimálne riešenie je potrebné kompletne vytvoriť.

Princíp koncentrácie zdrojov znamená, že organizácia musí adekvátne zvažovať, akým spôsobom by čo najlepšie, najúčinnnejšie a najhospodárnejšie dokázala využívať svoje chýbajúce či obmedzené zdroje.

Pri definovaní vízie, poslania, strategických cieľov a stratégií sa spravidla riešia úplne nové, unikátne a neopakovateľné strategické úlohy, s ktorými sa riadiaci pracovníci ešte vo svojej praxi nestretli. Je preto veľmi ťažké pre tieto nové situácie využívať štandardné prístupy, metódy a riešenia, ktoré sa zdali účelnejšie pri riešení minulých situácií. Strategické myslenie tak využíva prístup kombinovaného, intuitívneho a kreatívneho prehodnotenia predchádzajúcich riešení na efektívnejšie riešenia, pri rešpektovaní všetkých ovplyvňujúcich faktorov.

K primárnym atribútom strategického myslenia môžeme zaradiť analyticko-syntetické postupy, keď nové situácie, problémy alebo očakávané trendy síce možno vnímať ako celok, ale pre ich vyriešenie je potrebné rozčleniť problém na jeho jednotlivé časti a pochopiť princíp týchto častí a ich vzájomných súvislostí.

Okrem schopnosti analyzovať získané informácie patria k základným črtám strategického myslenia i využívanie metód indukcie a dedukcie, tvorivosť, pružnosť, odvaha, fantázia, neustále hľadanie nového, diskutovanie o možných riešeniach či prístupoch, entuziazmus a pod. Veľmi významným determinantom úspešného strategického myslenia je aj intuícia a schopnosť efektívne a vhodne používať základné predpoklady emocionálnej

inteligencie zo strany všetkých strategicky zmýšľajúcich a konajúcich riadiacich pracovníkov i zamestnancov³.

2. PODSTATA ROZVOJA ĽUDSKÉHO POTENCIÁLU

Strategické riadenie a rozvoj ľudského potenciálu tvorí integrálnu súčasť strategického riadenia organizácie. Napriek tomu, že každá odborná oblasť fungovania organizácie sa javí ako samostatný celok, prioritnou je nevyhnutná podmienka dodržať logické, časové i vecné zosúladenie a previazanie všetkých týchto odborných oblastí do jedného zladeného a vyváženého systému smerujúceho k zvyšovaniu efektívnosti organizácie. Zjednocujúcimi prvkami v tejto rovine je riadenie a rozvoj ľudského potenciálu zlučujúci sa prípravou i výkonom všetkých ostatných oblastí a činností⁴.

Strategické riadenie a rozvoj ľudského potenciálu predstavuje proces stanovenia, prípravy a realizácie dlhodobých cieľov a opatrení v oblasti práce s ľuďmi, ktorý je zameraný na efektívne využívanie aktuálneho ľudského potenciálu, ale najmä jeho neustále rozvíjanie, a tým zabezpečenie naplnenia potrebných cieľov a zámerov organizácie vo všetkých jej špecifických oblastiach⁵.

Je potrebné veľmi pozorne pripravovať podmienky vhodné pre optimálny výkon zamestnancov a riadiacich pracovníkov organizácie, a najmä premyslene vytvárať prostredie vysokej motivácie a zodpovednosti za individuálne i skupinové pracovné správanie.

3. ROZVOJ ĽUDSKÉHO POTENCIÁLU

Príprava kľúčových faktorov a dostatočne širokého priestoru musí byť koncipovaná ako rozsiahly a vyvážený proces strategického riadenia a rozvoja ľudského potenciálu. Na základe skúseností vyspelých organizácií je možné tento proces (obrázok č.1.) rozčleniť do nasledujúcich fáz:

- analýza externého a interného prostredia organizácie,
- stanovenie strategických cieľov v oblasti riadenia a rozvoja ľudského potenciálu,
- formulovanie stratégie a politiky riadenia a rozvoja ľudského potenciálu,

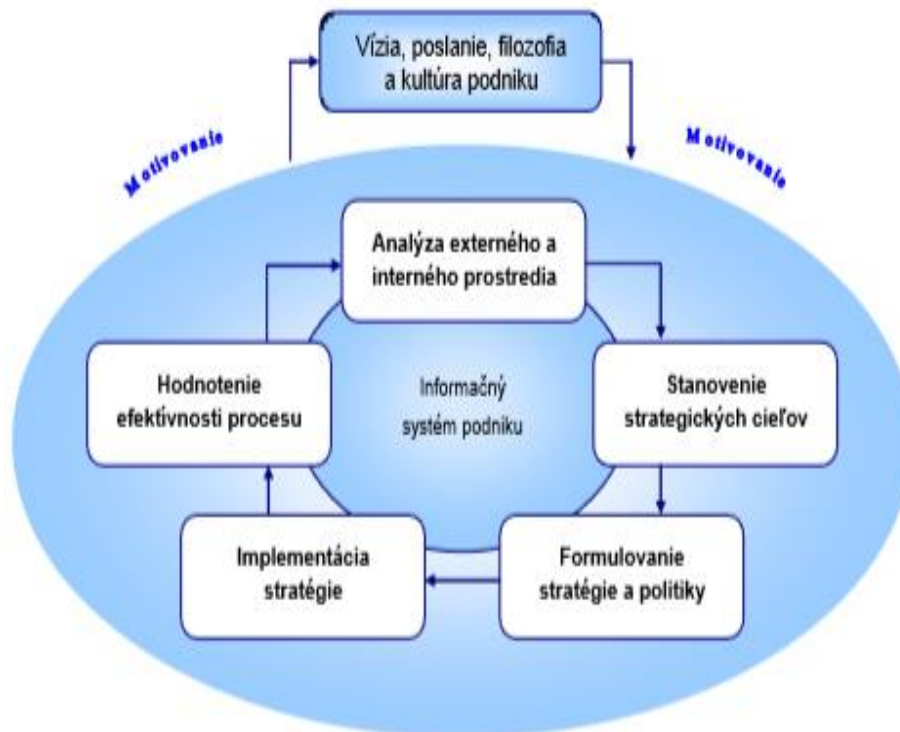
³ STACEY, R.: Strategic Thinking and The Management of Change. International Perspectives on Organizational Dynamics. London. Kogan page. 1993, 11 s.

⁴ DĚDINA, J.; CEJTHAMR, V. *Management a organizační chování*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2005. 340 s. ISBN 80-247-1300-4

⁵ NEKORANEC, J., BELAN, L., PETRUFOVÁ, M.: *Manažérske kompetencie, základný potenciál organizácie*. AOS generála M. R. Štefánika: Liptovský Mikuláš, 2013. 234 s. ISBN 978-80-8040-478-9

VĚJENSKÉ REFLEXIE

- implementácia prijatej stratégie,
- hodnotenie efektívnosti procesu strategického riadenia a rozvoja.

Obrázok 1 Proces strategického riadenia a rozvoja ľudského potenciálu

Zdroj: BLAŠKOVÁ, M.: *Riadenie a rozvoj ľudského potenciálu*.

Celý tento proces predstavuje pre personálnych odborníkov a riadiacich pracovníkov organizácie náročné a dlhotrvajúce úsilie. Výsledok tohto úsilia vždy závisí od flexibility a schopnosti stratégov, taktikov zakomponovať do procesu všetky závažné situačné vplyvy a neustále korigovať všetky činnosti i prijaté opatrenia⁶. Preto možno uviesť, že začiatková a posledná fáza tohto procesu – analýza prostredia a hodnotenie efektívnosti v zmysle systematickej spätnej väzby – sa musia prelínať všetkými ostatnými fázami a musia vyvíjať tlak na zvyšovanie dynamiky a efektívnosti strategického riadenia a rozvoja ľudského potenciálu.

4. PRÍPRAVA ĽUDSKÉHO POTENCIÁLU ORGANIZÁCIE

Plánovanie vo všeobecnosti napomáha znižovať neistotu pred budúcnosťou. Tým napomáha k lepšiemu fungovaniu organizácie. Plánovaním ľudského potenciálu organizácia

⁶ ŠIKÝŘ, M.: *Nejlepší praxe v řízení lidských zdrojů*. Grada Publishing, a.s.: Praha, 2014. 188 s. ISBN 978-80-247-5212-9,

V JENSKÉ REFLEXIE

pomocou poznania legislatívnych, ekonomických, demografických, politických, bezpečnostných a sociálnych trendov umožňuje smerovať svoje činnosti k efektívnejším výsledkom primerane reagujúc na aktuálne i budúce požiadavky pracovného trhu.

Plánovanie ľudského potenciálu znamená analyzovanie veľkosti a štruktúry budúcej pracovnej sily. V súlade s touto definíciou plánovanie v užšom zmysle pomáha organizácii zabezpečiť primeraný počet a vhodnú štruktúru zamestnancov vždy, keď ich organizácia bude potrebovať pre dosahovanie svojich zámerov a úloh. Základným cieľom plánovania v širšom zmysle je pripraviť prostredie a podmienky pre čo najúčelnejšie využívanie a rozvoj ľudského potenciálu pre splnenie záujmov zamestnancov i organizácie⁷.

Plánovanie ľudského potenciálu prináša výhody malým, stredným ale najmä veľkým organizáciám, pretože umožňuje:

- a) zefektívniť využívanie aktuálneho ľudského potenciálu organizácie, čo znamená účelne použiť vedomostí, schopností, zručností a motiváciu zamestnancov a riadiacich pracovníkov,
- b) cieľavedome a efektívne rozvíjať aktuálny i budúci potenciál zamestnancov podľa budúcich očakávaných cieľov celej organizácie,
- c) adekvátne prispôbiť činnosti v oblasti práce s ľuďmi tak, aby sa dosiahli všetky vytyčené ciele organizácie, ale tiež vytyčené strategické ciele a zámery rozvoja ľudského potenciálu,
- d) dosiahnuť čo najväčšiu efektívnosť, účinnosť a účelnosť, pri profilovaní potenciálnych zamestnancov a riadiacich pracovníkov, pri prijímaní nových zamestnancov a adekvátnom rozmiestňovaní stabilizovaných zamestnancov,
- e) zladovať všetky plány v oblasti rozvoja ľudského potenciálu v záujme dynamizovania a zefektívňovania všetkých činností a procesov, ako sú napríklad plány potreby nových zamestnancov, plánovanie, kariéry rast a pod.

V prípade ak organizácia nedisponuje v aktuálnom čase potrebným počtom a štruktúrou zamestnancov, môže dochádzať k neplneniu jej cieľov a zámerov⁸. Čoraz viac riadiacich pracovníkov a personálnych odborníkov zastáva názor, že dobre vypracované plány

⁷ KOUBEK, J. *Řízení lidských zdrojů*. 4 rozšíř. a dop. vyd. Praha: Management Press, 2007. 359 s. ISBN 978-80-7261-168-3

⁸ RIEVAJOVÁ, E. *Teória a politika zamestnanosti*. 1. vyd. Bratislava: Ekonóm, 2003. 276 s. ISBN 80-225-1757-7

sa jednoduchšie a efektívnejšie naplňajú s kvalifikovaným a schopným kolektívom zamestnancov. Problémovými okruhmi alebo dimenziami plánovania ľudského potenciálu sú kvantitatívna, kvalitatívna, časová a procesná dimenzia.

Kvantitatívna dimenzia určuje, aký počet zamestnancov podľa rozličných hľadísk bude organizácia potrebovať pre splnenie svojich zámerov a úloh. Kvalitatívna dimenzia determinuje konkrétne profesionálne zameranie zamestnancov a riadiacich pracovníkov nevyhnutých pre budúce fungovanie organizácie.

Časová dimenzia určuje, v akom časovom horizonte bude potrebné pokryť potrebu prijatia či preradenia zamestnancov i riadiacich pracovníkov v požadovanej kvantitatívnej i kvalitatívnej skladbe.

Úlohou procesnej dimenzie je naplánovanie jednotlivých procesov, činností, opatrení a rozhodnutí potrebných pre dosiahnutie optimálnej kvantitatívnej a kvalitatívnej skladby zamestnancov i riadiacich pracovníkov v požadovanom časovom horizonte⁹. To znamená prehodnotenie a aktualizovanie existujúcej personálnej politiky a vypracovanie či prepracovanie plánov jednotlivých personálnych procesov (plány získavania a výberu zamestnancov, plány rotácie, plány orientačného procesu, plány hodnotenia komplexného pracovného výkonu, individualizované motivačné programy, plány pracovnej kariéry, plány vzdelávania a rozvoja a ďalšie).

Plánovanie ľudského potenciálu je v súčasných podmienkach plánovaním odvodeným. Primárnym plánovaním je plánovanie cieľov, finančných ukazovateľov, technického rozvoja, zabezpečenie ochrany. Každý efektívny plán v oblasti práce s ľuďmi je spracovaný v súlade s dlhodobými rozvojovými plánmi organizácie zahrňujúci všetky kľúčové oblasti a musí napomáhať ich splneniu.

Plánovanie ľudského potenciálu nesmie byť odtrhnuté od celkového plánovania organizácie, ale musí byť jeho integrálnou súčasťou. Pretože práve potenciál ľudí – ich vedomosti, zručnosti, schopnosti, nadšenie, kreativita a motivácia – je najdôležitejším zdrojom vo fungovaní organizácie, plánovanie ľudského potenciálu napriek svojej prirodzenej odvodenosti je ťažiskom plánovacích činností¹⁰. Plánovanie ľudí je odvodeným, sekundárnym plánovaním, ale zároveň je jadrom plánovania organizácie – jeho najdôležitejšou súčasťou.

⁹ CHARVÁT, J. *Firemní strategie pro praxi*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2006. 201 s. ISBN 8024713896

¹⁰ ARMSTRONG, M. *Personální management*. Prel. J. Koubek, J. Berka. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 1999. 968 s. ISBN 80-7169-614-5

5. CIEĽ PLÁNOVANIA ĽUDSKÉHO POTENCIÁLU

Základnou úlohou plánovania ľudského potenciálu je odhaliť a pripraviť predpoklady pre čo najúčelnejšie využívanie ľudských kompetencií, zručností, schopností a talentu pre splnenie záujmov zamestnancov a organizácie¹¹. Aby plánovanie ľudského potenciálu bolo skutočne efektívne, musí byť zladené so všetkými úrovňami a oblasťami celkového plánovania organizácie. Nevyhnutne musí vychádzať zo stratégie riadenia a rozvoja ľudského potenciálu a rešpektovať organizáciu v tejto oblasti. Musí byť teda harmonizované s víziou, poslaním, strategickými cieľmi a stratégiami všetkých odborných oblastí organizácie, taktikami a operatívnymi plánmi týchto oblastí. Musí taktiež počítať s uvažovanými rizikami, príležitosťami, obmedzeniami i možnosťami. To znamená, že musí byť zamerané na zvyšovanie strategickej konkurencieschopnosti organizácie.

Toto poňatie plánovania v oblasti práce s ľuďmi obsahuje niekoľko špecifických činností – fáz, ktoré spoločne tvoria obsah procesu plánovania ľudského potenciálu organizácie. Znázorňuje ich obrázok č.2.

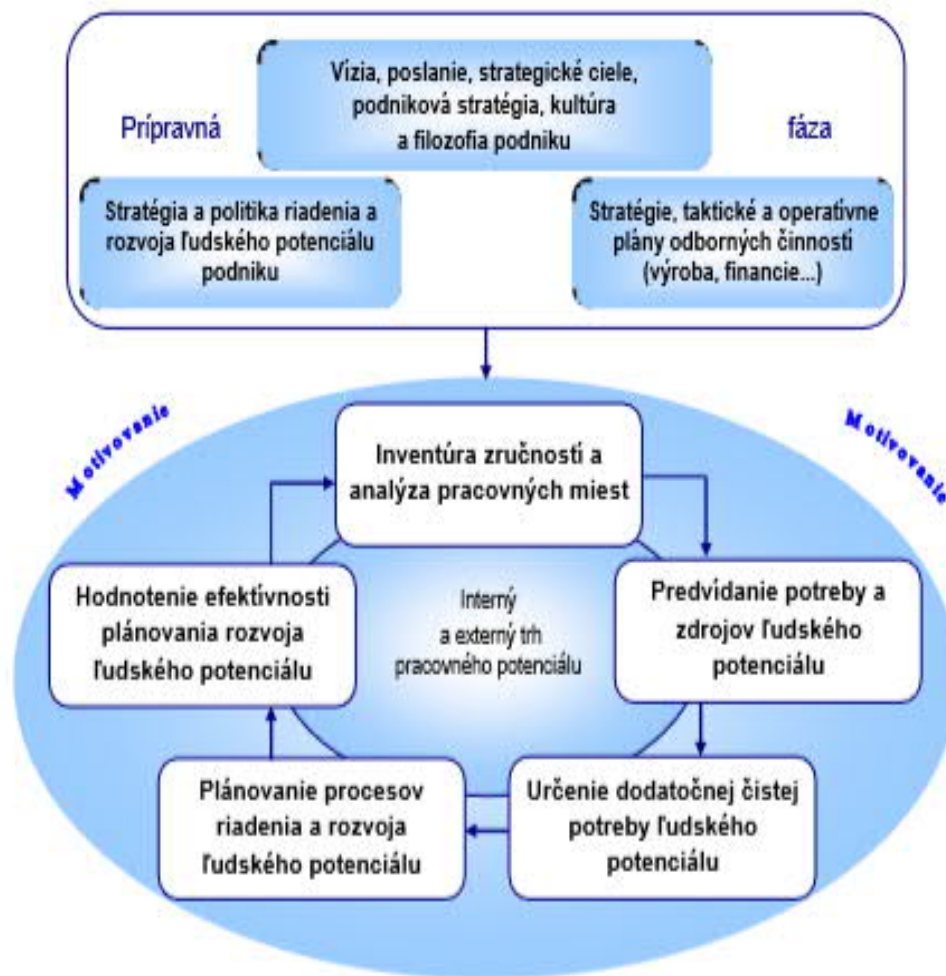
Zvažovanie strategických predpokladov tvorí prípravnú fázu procesu plánovania ľudského potenciálu. Každý proces personálneho plánovania by mal vychádzať zo stratégie riadenia a rozvoja ľudského potenciálu, ako aj z vízie, poslania, strategických cieľov, stratégií odborných činností, kultúry a filozofie organizácie. Tieto predpoklady tvoria potrebnú základňu pri uvažovaní o konkrétnych úlohách a požadovanej štruktúre potrebných zamestnancov a riadiacich pracovníkov¹².

Prvú fázu tvorí inventúra zručností zamestnancov a riadiacich pracovníkov a analýza pracovných miest. Ich úlohou je zmapovanie aktuálnej i požadovanej úrovne ľudského potenciálu a analyzovanie, ako bude organizácia tento súčasný i budúci potenciál používať a skvalitňovať. Analýza by mala klasifikovať zručnosti a schopnosti zamestnancov podľa organizačných útvarov, charakteru vykonávanej práce, úrovne kvalifikácie, dĺžky zamestnania a veku zamestnancov. Každé toto hľadisko môže organizácii priniesť cenné informácie pre ďalšie plánovanie, konanie a opatrenia.

¹¹ KOUBEK, J. *Řízení pracovního výkonu*. 1. vyd. Praha: Management Press, 2004. 209 s. ISBN 80-7261-116-X

¹² ARMSTRONG, M. *Řízení lidských zdrojů*. Prel. J. Koubek. 8. vyd. Praha: Grada Publishing, 2002. 856 s. ISBN 80-247-0469-2

VĚJENSKÉ REFLEXIE

Obrázok 2 Schéma procesu plánovania ľudského potenciálu

Zdroj: BLÁŠKOVÁ, M.: *Riadenie a rozvoj ľudského potenciálu*.

Druhou fázou je určovanie potreby a zdrojov pracovného potenciálu, ktoré znamená predpovedanie budúcich personálnych potrieb v užšom ponímaní plánovania. Ďalej znamená určenie počtu nutných zamestnancov a riadiacich pracovníkov, očakávaného počtu dostupných zamestnancov, porovnanie schopností a zručností s požiadavkami práce a organizácie, uvažovanie s možnými obmedzeniami a príležitosťami, kapacitami organizácie, finančnými zdrojmi a pod. Je veľmi dôležité zamerať zvýšenú pozornosť najmä na tie kategórie zamestnancov, ktorých zdroje sú nepostačujúce alebo vyžadujú príliš vysoké finančné alebo vecné úsilie¹³.

Určenie dodatočnej čistej potreby ľudského potenciálu je treťou fázou plánovania ľudského potenciálu. Ide o porovnávanie aktuálneho počtu i zručností zamestnancov

¹³ DVOŘÁKOVÁ, Z. a i. *Slovník pojmů k řízení lidských zdrojů*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2004. 157 s. ISBN 80-7179-468-6

VOJENSKÉ REFLEXIE

a riadiacich pracovníkov s požadovanou kvantitatívnou, kvalitatívnou a časovou potrebou pracovného potenciálu pre zabezpečenie splnenia vytýčených výrobných, finančných a marketingových cieľov organizácie v nasledujúcom období.

Predposlednou fázou je plánovanie procesov riadenia a rozvoja ľudského potenciálu organizácie, čiže plánovanie procesu získavania, výberu, orientácie, rozmiestňovania, hodnotenia komplexného pracovného výkonu, vzdelávania a rozvoja, motivovania a odmeňovania v rámci plánovania práce s ľuďmi v širšom ponímaní a motivačného priebehu všetkých procesov.

Hodnotenie efektívnosti pre získanie spätnej väzby o celkovom fungovaní systému plánovania ľudského potenciálu uzatvára celý proces. V tejto fáze ide o sledovanie splnenia vytýčených úloh, dodržiavania vypracovaných rozpočtov, stanovených postupov, zásad a noriem.

Prínosným výstupom plánovania systematickej práce s ľuďmi sú výsledky zisťovania stavu a úrovne zamestnancov v tom zmysle, že sa môžu ďalej využívať pre určenie kandidátov na povýšenie, plánovanie manažérskeho následníctva, pridelenie špeciálnych projektov, preradenie, vzdelávanie a rozvoj, plánovanie primeraných činností, plánovanie odmeňovania, plánovanie kariéry a pod..

ZÁVER

Hodnotenie efektívnosti systému riadenia a rozvoja ľudského potenciálu je možné porovnaním výsledkov vo všetkých oblastiach práce s ľuďmi. Hodnotiť celkovú efektívnosť práce s ľuďmi je možné prostredníctvom zlepšujúcich sa výsledkov a ukazovateľov v jednotlivých oblastiach z hľadiska časového vývoja. Dosiachnuté výsledky by sa mali v porovnaní s minulými obdobiami zlepšovať. Ak sa zlepšujú, efektívnosť riadenia a rozvoja ľudského potenciálu sa tiež zvyšuje. Ak rastie efektívnosť určitého podsystemu práce s ľuďmi (napríklad motivovania), potom na základe vzájomných systémových väzieb rastie tlak na zvyšovanie efektívnosti ostatných subsystémov.

Napriek tomu, že sledovanie efektívnosti riadenia a rozvoja ľudského potenciálu je v praxi pomerne náročné a zdĺhavé, je do budúcnosti jednou z možností, ktorými sa bude môcť dynamizovať práca s ľuďmi. Je tiež jednou z možností úspory nákladov, a to ako personálnych, tak i nákladov v iných oblastiach života a fungovania. Rozhodnutie o sledovaní efektívnosti práce s ľuďmi predstavuje aj keď nie príliš časté, ale rozhodne efektívne rozhodnutie zainteresovaných ľudí v organizácii.

LITERATÚRA

- [1] ARMSTRONG, M.: *Řízení lidských zdrojov*. Grada Publishing, a.s.: Praha, 2007. 789 s. ISBN 978-80-247-1407-3,
- [2] ARMSTRONG, M. *Řízení lidských zdrojů*. Prel. J. Koubek. 8. vyd. Praha: Grada Publishing, 2002. 856 s. ISBN 80-247-0469-2
- [3] ARMSTRONG, M. *Personální management*. Prel. J. Koubek, J. Berka. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 1999. 968 s. ISBN 80-7169-614-5
- [4] ANTOŠOVÁ, M.: *Strategický manažment a rozhodovanie*. IURA EDITION, spol. s.r.o.: Bratislava, 2012. 332 s. ISBN 978-80-8078-530-7,
- [5] DĚDINA, J.; CEJTHAMR, V. *Management a organizační chování*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2005. 340 s. ISBN 80-247-1300-4
- [6] DVOŘÁKOVÁ, Z. a i. *Slovník pojmů k řízení lidských zdrojů*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2004. 157 s. ISBN 80-7179-468-6
- [7] CHARVÁT, J. *Firemní strategie pro praxi*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2006. 201 s. ISBN 8024713896
- [8] KOUBEK, J. *Řízení lidských zdrojů*. 4 rozšir. a dop. vyd. Praha: Management Press, 2007. 359 s. ISBN 978-80-7261-168-3
- [9] KOUBEK, J. *Řízení pracovního výkonu*. 1. vyd. Praha: Management Press, 2004. 209 s. ISBN 80-7261-116-X
- [10] PETRUFOVÁ, M., BELAN, L.: Aktuálne trendy v manažmente v 21. storočí a rozvoj ľudských zdrojov [Current trends in management in the 21st century and human resources development]. In: *Manažment - teória, výučba a prax 2013* [elektronický zdroj] : zborník príspevkov z medzinárodnej vedecko-odbornej konferencie. Liptovský Mikuláš : AOS gen. M. R. Štefánika, 2013. - ISBN 978-80-8040-477-2. - CD-ROM, s. 297-305.
- [11] PETRUFOVÁ, M., VITOVSKÁ, J., NEKORANEC, J.: *Rozvoj ľudských zdrojov - kreativita manažéra*. Katolícka univerzita, Pedagogická fakulta: Ružomberok, 2008. 204 s. ISBN 978-80-8084-327-4.
- [12] NEKORANEC, J., BELAN, L., PETRUFOVÁ, M.: *Manažérske kompetencie, základný potenciál organizácie*. AOS generála M. R. Štefánika: Liptovský Mikuláš, 2013. 234 s. ISBN 978-80-8040-478-9.
- [13] STACEY, R.: *Strategic Thinking and The Management of Change*. International Perspectives on Organizational Dynamics. London. Kogan page. 1993, 11 s.
- [14] ŠIKÝŘ, M.: *Nejlepší praxe v řízení lidských zdrojů*. Grada Publishing, a.s.: Praha, 2014. 188 s. ISBN 978-80-247-5212-9,
- [15] RIEVAJOVÁ, E. *Teória a politika zamestnanosti*. 1. vyd. Bratislava: Ekonóm, 2003. 276 s. ISBN 80-225-1757-7
- [16] BLAŠKOVÁ, M.: *Riadenie a rozvoj ľudského potenciálu. Uplatňovanie motivačného akcentu v procesoch práce s ľuďmi*. Žilinská univerzita v Žiline, 2003, ISBN: 80-8070-034-6

Recenzent:

doc. PhDr. Mária PETRUFOVÁ, PhD.

STRATEGICKÉ BEZPEČNOSTNÉ DOKUMENTY SLOVENSKEJ REPUBLIKY A PRIPRAVENOSŤ OZBROJENÝCH SÍL SLOVENSKEJ REPUBLIKY K PLNENIU ÚLOH VYPLÝVAJÚCICH ZO STRATEGICKÝCH DOKUMENTOV

Ing. Ladislav PÁSZTOR¹

Ministerstvo obrany SR

SECURE STRATEGIC DOCUMENTS AND THE READINESS OF ARMED FORCES OF SLOVAK REPUBLIC FOR COMPLETING TASKS DERIVING FROM SECURE STRATEGIC DOCUMENTS IN RELATION TO SLOVAK REPUBLIC

ABSTRACT

The article oversees the history of creation of Strategic security documents of Slovak Republic from 1993 until the release of the White Paper on Defence 2013 with a focus on the changing security environment in Central Europe, as well as with the reactions and suggestions of the Government and the National Council of the Slovak Republic on changes in external security environment and the current internal political situation. Furthermore, it considers the state of the Armed Forces of the Slovak Republic with regards to the official public evaluations when assessing possibilities of achieving specified tasks and expectations, as well as the possible influence of the state of the armed forces on the construction of strategic documents of the Slovak Republic.

Key words: White Paper on Defence, security strategy, defence strategy, military strategy, Armed Forces of the Slovak Republic, security

¹ Autor je príslušníkom Ministerstva obrany Slovenskej republiky. V článku sú použité oficiálne a verejne dostupné výstupy MO SR, vlády Slovenskej republiky a Národnej rady Slovenskej republiky voľne dostupné na internete. Názory prezentované v článku zo strany autora nemusia byť v zhode so stanoviskom Ministerstva obrany a vyjadrujú výsledky vedeckej činnosti autora.

ABSTRAKT

Článok sa zaoberá históriou tvorby strategických bezpečnostných dokumentov Slovenskej republiky od roku 1993 do vydania Bielej knihy o obrane 2013 v kontexte meniaceho sa bezpečnostného prostredia v strednej Európe, reakcií a podnetov vlády a Národnej rady Slovenskej republiky na zmeny vonkajšieho bezpečnostného prostredia a aktuálnej vnútro politickej situácie. Berie do úvahy stav Ozbrojených síl Slovenskej republiky na základe oficiálnych, verejných hodnotení a z toho vyplývajúcich možností plnenia stanovených úloh a očakávaní a možného vplyvu stavu ozbrojených síl na tvorbu strategických dokumentov Slovenskej republiky.

Kľúčové slová: biela kniha, bezpečnostná stratégia, obranná stratégia, vojenská stratégia, Ozbrojené sily Slovenskej republiky, bezpečnosť

ÚVOD

Bezpečnostná stratégia je základným dokumentom každého suverénneho štátu k zadefinovaniu bezpečnostných záujmov a bezpečnostného prostredia, na základe ktorých následne definuje bezpečnostnú politiku. Obranná stratégia (resp. vojenská stratégia) nadväzuje na bezpečnostnú stratégiu, ktorú podrobnejšie rozpracováva berúc do úvahy geopolitické a vojenské postavenie ako aj ekonomické možnosti a strategické partnerstvá. Bezpečnostná a obranná stratégia je následne rozpracovaná na podmienky silových, sociálnych a ekonomických rezortov.

V súlade s § 2 písm. a) bod 3 zákona NR SR č. 110/2004 Z. z. o fungovaní Bezpečnostnej rady Slovenskej republiky v čase mieru Bezpečnostná rada SR posudzuje a raz ročne predkladá vláde Slovenskej republiky Správu o bezpečnosti Slovenskej republiky s návrhmi opatrení na jej zachovanie. Ministerstvo obrany SR, okrem iného prispieva do Správy o bezpečnosti SR hodnotením Obrannej politiky a rozvoja Ozbrojených síl SR².

Počas doby existencie samostatnej Slovenskej republiky boli v platnosti nasledujúce strategické dokumenty:

- Obranná doktrína Slovenskej republiky (1994);
- Základné ciele a zásady národnej bezpečnosti Slovenskej republiky (1996);
- Národná obranná stratégia Slovenskej republiky (1996);

² Metodika na vypracúvanie správy o bezpečnosti Slovenskej republiky (schválená uznesením . 238 z 32. zasadnutia BR SR zo dňa 26. novembra 2008); Dostupné na <http://archiv.vlada.gov.sk/old.uv/data/files/7138.pdf>.

- Bezpečnostná stratégia Slovenskej republiky (2001);
- Obranná stratégia Slovenskej republiky (2001);
- Vojenská stratégia Slovenskej republiky (2001);
- Bezpečnostná stratégia Slovenskej republiky (2005) je aktuálne platná;
- Obranná stratégia Slovenskej republiky (2005) je aktuálne platná.

Nová Bezpečnostná, Obranná a Vojenská stratégia Slovenskej republiky boli schválené vládou Slovenskej republiky 4. 10. 2017, zatiaľ však neboli prerokované v Národnej rade Slovenskej republiky, a preto sú napriek zásadným zmenám globálneho bezpečnostného prostredia stále platné pôvodné dokumenty z roku 2005 - 13 rokov !!!

1. HISTORICKÉ SÚVISLOSTI A HODNOTENIE VÝVOJA STRATEGICKÉHO PLÁNOVANIA

Obdobie rokov **1993 – 1997** bolo charakteristické nejednoznačnosťou zahraničnej politiky, ktorá smerovala ako na východ tak aj na západ. Na základoch transformovanej Československej Armády postupne vznikla Armáda Slovenskej republiky.

Roky **1998 – 2001** boli v znamení kvalitatívnych zmien aj v oblasti strategického obranného plánovania a zrealizovania euroatlantických integračných snáh, ktorých výsledkom bolo prijatie Slovenskej republiky do NATO³ dňa 29.3.2004.

V rokoch **2001-2004** boli prijaté prvé strategické dokumenty v oblasti bezpečnostnej a obrannej politiky⁴ so súvisiacimi právnymi normami a zadefinovanými zdrojmi na základe jednotlivých Uznesení vlády Slovenskej republiky a Národnej rady Slovenskej republiky a úspešná integrácia do NATO. Dôležitým krokom bolo aj vytvorenie funkcie druhého štátneho tajomníka Ministerstva obrany Slovenskej republiky, so zodpovednosťou za rokovania a prístupový proces Slovenskej republiky do NATO⁵.

³ North Atlantic Treaty Organization (Severoatlantická aliancia).

⁴ Bezpečnostná stratégia Slovenskej republiky, Obranná stratégia Slovenskej republiky, Vojenská stratégia Slovenskej republiky a Dlhodobý plán štruktúry a rozvoja ozbrojených síl Slovenskej republiky – Model 2010.

⁵ druhým štátnym tajomníkom Ministerstva obrany SR v rokoch 2001 – 2003 sa stal Rastislav KÁČER, ktorý predtým pôsobil ako politický analytik na Ministerstve zahraničných vecí SR, v rokoch 1994 až 1998 pracoval ako styčný diplomat v centrále NATO v Bruseli. Po návrate z Bruselu bol riaditeľom pre politické plánovanie a neskôr generálnym riaditeľom pre bezpečnostnú politiku a medzinárodné organizácie. V rokoch 2003-2008 pôsobil ako mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec Slovenskej republiky v USA, následne sa pripojil k poradenskej spoločnosti FIPRA Slovakia – Public Policy & Regulatory Advisers. Od októbra 2013 po súčasnosť pôsobí ako mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec Slovenskej republiky v Maďarsku. Je spoluzakladateľom GLOBSEC.

VŔJENSKÉ REFLEXIE

V období rokov **2005** až **2008** boli v obrannom úsilí Slovenskej republiky dominantné úlohy súvisiace s členstvom v NATO a EÚ⁶. V roku 2005 boli schválené nové strategické dokumenty Bezpečnostná stratégia Slovenskej republiky a Obranná stratégia Slovenskej republiky⁷.

V rokoch **2009** – **2013** bol vývoj v oblasti strategického plánovania ovplyvnený celosvetovou hospodárskou krízou, ktorá mala celospoločenský negatívny dopad. Očakávania nárastu zdrojov na základe predpokladov dynamiky národného hospodárstva a znižovania počtov personálu sa nenaplnili. V roku 2010, v dôsledku znižovania výdavkov na obranu bol začatý proces strategického hodnotenia obrany, ktorý bol spomalený nevyslovením dôvery vláde Slovenskej republiky na jeseň 2011. Po predčasných parlamentných voľbách v roku 2012, nová vláda Slovenskej republiky pokračovala v procese strategického hodnotenia obrany a v roku 2013 schválila prvú Bielu knihu o obrane Slovenskej republiky⁸.

Obdobie rokov **2014** až **po súčasnosť** je obdobím konsolidácie a nárastu výdavkov na obranu. V dôsledku podstatných zmien vonkajšieho bezpečnostného prostredia na ktoré dodnes adekvátne nezareagovaly už zmiňované nové základné strategické dokumenty Slovenskej republiky, ktoré majú pre obranu štátu kľúčový význam, a postojov prezidenta USA, Donalda Trumpa k obranným výdavkom členských štátov NATO ako aj úlohe Armády Spojených štátov v rámci NATO⁹, politické špičky Slovenskej republiky definovali obranu štátu v prvom rade vlastnými ozbrojenými silami. Dochádza k postupnému nárastu zapájania sa jednotiek Ozbrojených síl Slovenskej republiky do operácií medzinárodného krízového manažmentu v Pobaltí¹⁰, Iraku¹¹, Afganistane¹² a Stredozemnom mori¹³, okrem už prebiehajúcej účasti OS SR v operáciách medzinárodného krízového manažmentu¹⁴. Na jeseň roku 2016 bola vydaná Biela kniha o obrane Slovenskej republiky 2016. Na jeseň

⁶ Európska Únia

⁷ Biela kniha o obrane Slovenskej republiky 2013, strana 16, zdroj: <http://www.mod.gov.sk/data/BKO2013.pdf>, dátum stiahnutia 18. 2. 2018

⁸ Biela kniha o obrane Slovenskej republiky 2013, strana 17, zdroj: <http://www.mod.gov.sk/data/BKO2013.pdf>, dátum stiahnutia 18. 2. 2018

⁹ Donald Trump sa funkcie prezidenta USA ujal 20. 1. 2017. Vyzval členské štáty NATO k plneniu záväzku vo forme 2% HDP výdavkov na obranu a oznámil, že na pleciah USA nemôže byť plná zodpovednosť a úsilie v udržaní svetového mieru a účasti na operáciách medzinárodného krízového manažmentu smerujúceho k tomuto cieľu.

¹⁰ Posilnená predsunutá prítomnosť (enhanced Forward Presence/eFP), v Pobaltí.

¹¹ Výcviková aktivita NATO na podporu budovania kapacít v Irackej republike – NTCB-I.

¹² Operácia Resolut Support v Iraku

¹³ Operácia EUNAVFOR MED SOPHIA v oblasti Stredozemného mora.

¹⁴ UNFICYP, Cyprus; ALTHEA v Bosne a Hercegovine .

2017 vláda Slovenskej republiky schválila návrhy novej bezpečnostnej, obrannej a vojenskej stratégie.

2. STRATEGICKÉ DOKUMENTY SLOVENSKEJ REPUBLIKY – CHRONOLÓGIA DO VYDANIA BIELEJ KNIHY O OBRANE 2013

Obranná doktrína Slovenskej republiky schválená Národnou radou Slovenskej republiky 30. 6. 1994, Základné ciele a zásady národnej bezpečnosti Slovenskej republiky, ktoré boli Národnou radou Slovenskej republiky schválené 21. 6. 1996 a Národná obranná stratégia Slovenskej republiky, schválená v Rade obrany štátu v roku 1996 už nevyhovovali novým požiadavkám, zmenenému bezpečnostnému prostrediu a aktuálnej politickej situácii v Slovenskej republike. Preto sa na základe rozhodnutia ministra obrany¹⁵ Slovenskej republiky z mája 1999 začala uskutočňovať ich revízia, ktorej výsledkom bol návrh na vypracovanie nových dokumentov, a to Bezpečnostnej stratégie Slovenskej republiky a Vojenskej stratégie Slovenskej republiky. Na základe revízie dokumentu „Národná obranná stratégia Slovenskej republiky“ bolo uznesením 36. schôdze Rady obrany štátu v decembri 1999 rozhodnuté vypracovať ďalší dokument, a to Obrannú stratégiu Slovenskej republiky¹⁶.

Reálnym výsledkom vyššie uvedených ambícií však bolo iba prijatie Koncepcie reformy rezortu ministerstva obrany do roku 2002 (s výhľadom do roku 2010), ktorú schválila Vláda Slovenskej republiky 13. 10. 1999. Základným zámerom „Koncepcie reformy rezortu ministerstva obrany SR do roku 2002“ bolo opätovne naštartovať nevyhnutné zmeny v oblasti obrany a armády tak, aby výsledky podporili proces prípravy na členstvo v NATO. Hlavné ciele sledovali obnovu rovnováhy medzi potrebami armády a dostupnými zdrojmi, zvýšenie výkonnosti systému obrany na úroveň parametrov vyspelých štátov. Súčasťou týchto cieľov bolo vybudovanie ozbrojených síl, ktoré budú schopné samostatne, alebo spolu s ozbrojenými silami NATO reagovať na výzvy a hrozby v oblasti bezpečnosti na začiatku 21. storočia. Plnenie cieľov mala podporiť reforma ozbrojených síl, ktoré sa s nižšími počtami (30 tis. vojakov) mali prostredníctvom rozvoja interoperability s NATO, rastu miery profesionalizácie (na 60-70% do roku 2007), zvýšenia intenzity výcviku, modernizácie výzbroje a techniky, využitím moderných metód riadenia ľudských zdrojov pripraviť v časovom horizonte rokov 2004-2005 na integráciu do NATO. Mimoriadny význam bol

¹⁵ Pavol KANIS (30. 10. 1998 – 2. 1. 2001) zo Strany demokratickej ľavice, ktorý pôsobil ako minister obrany aj v úradníckej vláde Jozefa MORAVČÍKA od 13. 3. do 13. 12. 1994.

¹⁶ Ministerstvo obrany Slovenskej republiky, Predkladacia správa Zdroj: www.rokovania.sk/File.aspx/Index/Mater-Dokum-45597, dátum stiahnutia: 4. 3. 2018

VŮJENSKÉ REFLEXIE

kladený na zvýšenie úrovne riadenia rezortu obrany a velenia ozbrojeným silám, k čomu mala prispieť aj integrácia Ministerstva obrany Slovenskej republiky a generálneho štábu, reorganizácia veliteľstiev zborov na veliteľstva síl a ich vnútorné členenie podľa vzoru z NATO¹⁷.(3). V uvedenom kontexte, Slovenská republika naďalej pokračovala v programe Partnerstvo za mier (Partnership for Peace¹⁸).

Obdobie rokov 1993 – 2001 je pre Armádu Slovenskej republiky charakteristické prechodom z teritoriálnej obrany na armádu menšieho, mobilnejšieho typu a diskusiou okolo prijatia Slovenskej republiky do NATO. Politická situácia v Slovenskej republike bola charakteristická „hľadaním sa“ Slovenskej republiky v stredoeurópskom priestore, čo sa premietlo aj v tvorbe strategických dokumentov a v reorganizácii Armády Slovenskej republiky. Vnútropolitické boje, nejednoznačná zahraničná a bezpečnostná politika a nedemokratické postupy, ktoré sú reprezentované napríklad zmareným referendum o vstupe do NATO¹⁹ v roku 1997 viedli k vyradeniu Slovenskej republiky z prvého kola rozširovania NATO. Na Madridskom summite NATO v dňoch 8. - 9. 7. 1997 získali pozvánku Česká republika, Poľsko a Maďarsko²⁰.

27. 3. 2001 Národná Rada Slovenskej republiky schválila Bezpečnostnú stratégiu Slovenskej republiky. Išlo o prvý strategický dokument, ktorý schválila Národná rada Slovenskej republiky a nie vláda alebo Bezpečnostná rada štátu, teda išlo o politický konsenzus zákonodarnej moci. Bezpečnostná stratégia Slovenskej republiky 2001 ako prvý koncepčný dokument uvádza definíciu bezpečnostnej politiky SR a jej hlavného zámeru, definuje bezpečnostné prostredie²¹ a klasifikuje prípadné hrozby podľa miery ich nebezpečnosti. Definícia bezpečnostnej politiky znie: „*Bezpečnostná politika Slovenskej*

¹⁷ TARASOVIČ, V, Reformy ozbrojených síl Slovenskej republiky nielen ako podmienka integrácie do NATO, strana 7; Zdroj: <http://www.cenaa.org/data/databaza/Tarasovic-pdf1.pdf>, dátum stiahnutia 4. 3. 2018.

¹⁸ Program NATO zameraný na vytváranie dôvery medzi NATO a ostatnými krajinami Európy a bývalými členskými štátmi Zväzu Sovietskych Socialistických republík. Slovenská republika, reprezentovaná predsedom vlády Slovenskej republiky, Vladimírom MEČIARom podpísala dohodu dňa 9. 2. 1994. Dohoda zanikla vstupom Slovenskej republiky do NATO dňa 29. 3. 2004.

¹⁹ Referendum sa konalo v dňoch 23. - 24. 5. 1997. Podľa Ústrednej volebnej komisie pre referendum ho zmaril minister vnútra Gustáv KRAJČÍ, nakoľko nechal vytlačiť hlasovacie lístky iba s tromi otázkami namiesto štyroch. (1. "Ste za vstup SR do NATO?"; 2. "Ste za rozmiestnenie jadrových zbraní na území SR?"; 3. "Ste za rozmiestnenie vojenských základní na území SR?"; 4. "Súhlasíte, aby prezidenta SR volili občania SR podľa priloženého návrhu ústavného zákona priamo?" Posledná, 4. otázka nebola na hlasovacích lístkoch vytlačená).

²⁰ Viď.: Madridská deklarácia o euroatlantickej bezpečnosti a spolupráci, čl. 6. <http://www.nato.int/docu/pr/1997/p97-081e.htm>, dátum stiahnutia: 4. 3. 2018

²¹ Dôraz na teritoriálnu obranu je jednoznačne opustený, pretože bezpečnostné prostredie si vyžaduje pripravenosť na kolektívnu obranu a aktívnu rolu SR v snahe o vývoz stability do medzinárodného prostredia. Zdroj: : https://is.muni.cz/th/102878/fss_m/Diplomova_praca_-_Chovancik__Martin__102878_.doc., strana 33.; dátum stiahnutia: 4. 3. 2018

VOJENSKÉ REFLEXIE

republiky predstavuje komplexný súbor cieľov, zásad, postupov a opatrení štátu na zaručenie bezpečnosti štátu a občanov.“ (čl. 29)²². Pozitívom pri tvorbe Bezpečnostnej stratégie je aj skutočnosť účasti tretieho sektora a akademického prístupu²³.

Obranná stratégia Slovenskej republiky²⁴ schválená Národnou radou Slovenskej republiky 25. mája 2001 špecifikuje vojensko-politické aspekty bezpečnostného prostredia a klasifikuje jednotlivé riziká a hrozby. Definuje stratégiu obrany, jej prvkov, systému jej riadenia a obranného plánovania. Napriek integrácii prvkov zahraničnej participácie Armády Slovenskej republiky v rámci potrieb NATO alebo OSN²⁵, je dôraz dokumentu kladený viac na obmedzenú teritoriálnu obranu. Dokument teda predpokladá vytvorenie takých síl, ktoré budú schopné teritoriálnej obrany Slovenskej republiky a zároveň participácie v zahraničných misiách, predovšetkým v blízkom regióne s cieľom zamedziť šíreniu prípadných hrozieb pre regionálnu stabilitu. Vojenská stratégia Slovenskej republiky²⁶ schválená Národnou radou Slovenskej republiky 25. októbra 2001, kladie ohľadom reformy Ozbrojených síl Slovenskej republiky dôraz na splnenie požiadaviek NATO, modernizáciu, profesionalizáciu a špecializáciu armády - pozornosť venovaná teritoriálnej obrane je minimálna²⁷.

Po prijatí Bezpečnostnej stratégie, Obrannej stratégie a Vojenskej stratégie Slovenskej republiky sa udiali teroristické útoky na USA 11. 9. 2001. Slovenská republika bola 23. 3. 2004 prijatá za riadneho člena NATO a 1. 5. 2004 za člena Európskej Únie. Tieto podstatné zmeny v medzinárodnom bezpečnostnom prostredí a jasnom smerovaní Slovenskej republiky do Euroatlantických štruktúr vyvolali nutnosť zmeny základných strategických dokumentov.

Do prípravy nových strategických dokumentov sa zapojil aj tretí sektor a to formou vypracovania dvoch dôležitých štúdií, ktoré vypracoval široký kolektív autorov z politickej, vojenskej a civilnej sféry pod záštitou IBOŠ²⁸, podávajúcí odporúčenia pre prípravu bezpečnostnej stratégie. Ide o *Postavenie Slovenskej republiky v bezpečnostnej architektúre*

²² CHOVANČÍK M, Vývoj bezpečnostnej politiky Slovenskej republiky od roku 1998 (diplomová práca), strana 32; zdroj: https://is.muni.cz/th/102878/fss_m/Diplomova_praca_-_Chovancik__Martin__102878_.doc, dátum stiahnutia 4. 3. 2018

²³ Podrobnejšie viď: https://is.muni.cz/th/102878/fss_m/Diplomova_praca_-_Chovancik__Martin__102878_.doc, strana 32-33.

²⁴ MO SR, 2001, Obranná stratégia SR.

²⁵ Organizácia Spojených Národov

²⁶ Vojenská stratégia SR, Bratislava, MO SR, 2001.

²⁷ CHOVANČÍK M, Vývoj bezpečnostnej politiky Slovenskej republiky od roku 1998 (diplomová práca), strana 34; zdroj: https://is.muni.cz/th/102878/fss_m/Diplomova_praca_-_Chovancik__Martin__102878_.doc, dátum stiahnutia 4. 3. 2018

²⁸ Inštitút Bezpečnostných a Obranných Štúdií.

VOJENSKÉ REFLEXIE

*Európy*²⁹ a štúdiu *Bezpečnostná stratégia Slovenskej republiky po vstupe do Severoatlantickej Aliancie a Európskej únie*³⁰. Oba dokumenty sú rozsiahlymi analýzami východísk a postavenia Slovenskej republiky v novom bezpečnostnom prostredí a v rámci prípravy strategických bezpečnostných dokumentov boli nielen konzultované, ale ich závery sa aj premietli do ich konkrétnych ustanovení³¹.

V súčasnosti platná Bezpečnostná stratégia Slovenskej republiky bola prijatá Národnou radou Slovenskej republiky 27. 9. 2005, ktorej základným cieľom je zaručenie bezpečnosti občana a štátu. Dokument už ráta so zabezpečením kolektívnej obrany a bezpečnosti ako piliera transatlantickej bezpečnosti a stability a jej bezpečnosť je v čl. 8 garantovaná spojeneckými záväzkami, pričom bezpečnosť Slovenskej republiky sa nestotožňuje len s územnou obranou (čl. 65). Ako hrozby sú okrem iného definované prehlbovanie nestability ako dôsledok zlyhávajúcich štátov, globalizácia, zvyšovanie počtu vnútroštátnych a regionálnych konfliktov, migračné pohyby zhoršovanie životného prostredia a organizovaný zločin. Za strategickú a globálnu hrozbu je definovaný terorizmus, šírenie zbraní hromadného ničenia a ich nosičov. Taktiež je definovaný bezpečnostný systém a nástroje bezpečnostnej politiky. Článok 53 deklaruje spoluprácu s neštátnymi činiteľmi pri riešení problémov a účelové vytváranie politických alebo vojenských partnerstiev a koalícií s cieľom efektívneho bránenia sa (čl. 63).

V oblasti blízkeho bezpečnostného prostredia je definované, že z regionálnych zoskupení pre Slovenskú republiku má výnimočné postavenie Vyšehradská skupina (čl. 72), osobitné postavenie z hľadiska presadzovania bezpečnostných záujmov majú USA (čl. 73) a kľúčové postavenie z hľadiska bezpečnosti majú susedné krajiny. Ukrajina bude podporovaná ako nezávislý a suverénny štát v jej súčasných hraniciach a aby sa po splnení kritérií stala členom NATO a EÚ (čl. 75). Vo vzťahu k západnému Balkánu bude Slovenská republika prispievať k politickej a bezpečnostnej stabilizácii a k eliminácii bezpečnostných hrozieb vychádzajúcich z tejto oblasti (čl. 76).

²⁹ Kolektív autorov (Gubáš, Link, Pawera, Škvrnda, Weiss): Postavenie Slovenskej republiky v bezpečnostnej architektúre Európy, Bratislava, IBOŠ, 2004.

³⁰ Kolektív autorov (Ondrejcsák, Samson, Korba, Valášek, Nečej, Tarasovič, Zábojník, Nižňanský): Bezpečnostná stratégia Slovenskej republiky po vstupe do Severoatlantickej Aliancie a Európskej únie, Bratislava, IBOŠ, 2004.

³¹ CHOVANČÍK M, Vývoj bezpečnostnej politiky Slovenskej republiky od roku 1998 (diplomová práca), strana 63-64; zdroj: https://is.muni.cz/th/102878/fss_m/Diplomova_praca_-_Chovancik__Martin__102878_.doc, dátum stiahnutia 4. 3. 2018

VOJENSKÉ REFLEXIE

V oblasti vzdialenejšieho bezpečnostného prostredia bolo deklarované budovanie vzťahov s Ruskom na princípe vzájomnej výhodnosti ekonomickej spolupráce (čl. 78) a aktívnejším vstupovaním do riešenia problémov Blízkeho a Stredného východu, pri zvýšenej pozornosti na oblasť Stredozemného mora (čl. 79).

V súčasnosti platná Obranná stratégia Slovenskej republiky bola schválená Národnou radou Slovenskej republiky dňa 23. 9. 2005 a nahrádza predchádzajúcu Obrannú stratégiu Slovenskej republiky a Vojenskú stratégiu Slovenskej republiky. Vychádza z platnej Bezpečnostnej stratégie Slovenskej republiky, formuje politicko-vojenské východiská obrany Slovenskej republiky s perspektívou desiatich rokov³². V článku 7 konštatuje politicko-vojenský záver, že Slovenskej republike v dlhodobom časovom horizonte nehrozí bezprostredný rozsiahly konvenčný vojenský konflikt a znižuje sa závažnosť a rozsah ďalších hrozieb vojenského charakteru. Zvyšuje sa však pravdepodobnosť a nebezpečenstvo nevojenských hrozieb, predovšetkým útokov medzinárodného terorizmu. Základný cieľ svojej obrannej politiky bude Slovenská republika realizovať z pozície euroatlantickej orientácie (čl. 12), pričom sa bude aktívne podieľať na rozvoji Európskej bezpečnostnej a obrannej politiky a zvyšovaní schopností EÚ predchádzať krízovým situáciám a riešiť ich (čl. 14). Tretia kapitola Obrannej stratégie (čl. 18.–27.) určuje požiadavky na obranu Slovenskej republiky: brániť štátnu suverenitu v spolupráci so spojencami; prispievať ku kolektívnej obrane NATO a vojenským spôsobilostiam EÚ; zefektívniť obranný potenciál štátu a zvýšenie účinnosti riadenia systému obrany Slovenskej republiky; pôsobenie v minimálne dvoch súbežných operáciách medzinárodného krízového manažmentu³³. Jednoznačne delí a definuje úlohy, ktoré budú Ozbrojené sily Slovenskej republiky, na základe politického vedenia štátu plniť. Ide o strategické úlohy zamerané na obranu zvrchovanosti a územnej celistvosti štátu a na kolektívnu obranu; ďalšie úlohy vyplývajúce z prijatých medzinárodných záväzkov zamerané na účasť v operáciách na podporu mieru, humanitárnu pomoc a oblasť medzinárodnej kontroly zbrojenia; asistenčné úlohy ozbrojených síl na podporu verejnej moci. Ozbrojené sily musia byť na plnenie týchto úloh pripravené flexibilne reagovať rýchlym nasadením do mnohonárodných operácií vedených bez geografických obmedzení. Obranná stratégia SR určuje pre Ozbrojené sily SR požiadavky k splneniu úloh tak, aby v čase mieru mohli byť zaradené do troch kategórií operačnej pripravenosti: sily vysokej pripravenosti (krátky čas

³² Ministerstvo obrany Slovenskej republiky, Obranná stratégia Slovenskej republiky (2005), strana 3, Zdroj: <http://www.mosr.sk/data/files/832.pdf>, dátum stiahnutia 5. 3. 2018.

³³ Jedna pod vedením NATO, druhá spravidla na podporu mieru vedená niektorou z medzinárodných organizácií.

nasadenia), sily nižšej pripravenosti (relatívne krátky čas nasadenia po doplnení personálom a technikou) a dlhodobu rozvíjanú sily (podporné sily tvorené doplnenými vojakmi zo zálohy). Zabezpečenie splnenia úloh bude dosiahnuté rozvojom systému obranného plánovania a úrovňou výdavkov minimálne 2% HDP. Dôležitou časťou Obrannej stratégie SR je podpora obrany, do ktorej patria: strategické spravodajstvo a obranná diplomacia, medzinárodná politicko-vojenská spolupráca, hospodárska mobilizácia, štátne hmotné rezervy, obranná infraštruktúra, civilné núdzové plánovanie, ozbrojené bezpečnostné zbory, bezpečnostné zbory, civilná ochrana, záchranné zbory, záchranné služby, príprava občanov na obranu a vedecká základňa obrany štátu (čl. 47).

Od prijatia ostatne platnej Bezpečnostnej a Obrannej stratégie Slovenskej republiky roku 2005 okrem pravidelných, ročných hodnotení stavu bezpečnosti Slovenskej republiky, v oblasti strategického plánovania neboli prijaté aktuálne dokumenty na vládnej úrovni, schválené Národnou radou Slovenskej republiky. BKO 2013 istým spôsobom, v kapitole 2 „Budúce bezpečnostné prostredie a výzvy“ určuje budúce trendy vývoja bezpečnostného prostredia.

3. PRIPRAVENOSŤ OZBROJENÝCH SÍL SLOVENSKEJ REPUBLIKY K NAPLNENIU ÚLOH STANOVENÝCH STRATEGICKÝMI DOKUMENTMI

V období pred rokom 1989 boli z dôvodu studenej vojny utajované všetky, resp. drvivá väčšina skutočností týkajúcich sa Československej ľudovej Armády. V rokoch 1990 – 1993 obranu Československej Federatívnej republiky zabezpečovala Česko-slovenská armáda, ktorá bola v procese transformácie na demokratickú armádu formou presadzovania demokratizačných zmien v oblasti riadenia armády a v humanizácii vojenskej služby³⁴.

Dnešným pohľadom bolo toto obdobie v znamení demokracie a demokratizácie v armáde, ktorej rozumel iba málokto, nakoľko ju z minulosti nepoznal. Popri nutnom znižovaní počtov príslušníkov armády sa objavovali názory verejnosti a politikov na úplné zrušenie armády z dôvodu „neexistujúcich“ hrozieb. Koniec studenej vojny logicky, u verejnosti vyvolal pocit zbytočnosti armády, nakoľko nepriateľ – západné krajiny sa stali spojencami, ktoré už neohrozujú bezpečnosť Československej federatívnej republiky.

³⁴ Biela kniha o obrane Slovenskej republiky 2013, strana 23; zdroj: <http://www.mod.gov.sk/data/BKO2013.pdf>, dátum stiahnutia: 27. 2. 2018.

VŮJENSKÉ REFLEXIE

Občania získali slobodu, ktorá bola spájaná s pocitom bezpečnosti a neexistujúcich vonkajších hrozieb, v tej dobe pre strednú Európu charakteristických³⁵.

Dňa 1. januára 1993 došlo k pokojnému rozdeleniu Českej a Slovenskej Federatívnej Republiky na dva samostatné štáty, zároveň došlo aj k rozdeleniu spoločnej armády a vzniku Armády Slovenskej republiky, z ktorej boli postupnou transformáciou k 1. júlu 2002 vytvorené Ozbrojené sily Slovenskej republiky³⁶. Vybudovať nové plnohodnotné ozbrojené sily suverénneho štátu vyžadovalo uskutočniť transformáciu masovej armády útočného typu s prevahou ťažkej bojovej techniky, na menšie, moderne vyzbrojené a kvalitne vycvičené ozbrojené sily, ktoré by popri obrane štátu plnili aj medzinárodné záväzky vrátane účasti v zahraničných operáciách a misiách. Bezpečnostná a obranná politika sa od vzniku Slovenskej republiky vyvíjala ako integrálna súčasť celkovej politiky samostatného štátu. Podstatným faktorom jej vývoja bol záujem rozhodujúcich politických subjektov o euroatlantické smerovanie Slovenskej republiky³⁷.

V praxi to znamenalo znižovanie počtov osôb a techniky, reorganizačné zmeny súvisiace s rušením útvarov a zariadení, prepúšťanie vojakov z povolania³⁸ zo služobného pomeru. Uvedené malo v tej dobe svoju logiku a opodstatnenie³⁹ ako aj postupné skracovanie povinnej základnej služby z pôvodných 2 rokov na 6 mesiacov až po jej úplné zrušenie dňom 1. 1. 2006⁴⁰.

Spracovaniu a predloženiu Dlhodobého plánu rozvoja Ozbrojených síl Slovenskej republiky – Model 2010⁴¹ predchádzala koncom roku 2000 a na začiatku 2001 kritika zo strany NATO za stav v ozbrojených silách, za ich pomalú a zdĺhavú reformu, málo motivovaný manažment ministerstva, absenciu obranného plánovania, nereálnosť prezentovaných plánov a ich rozpor s proklamovanými prioritami štátu. Slovenskej republike

³⁵ Politické zmeny, rozpad väčších a vznik nových štátov s priestore strednej Európy „zamestnával“ nové a staronové štáty politickou a ekonomickou konsolidáciou.

³⁶ Do 30. 6. 2002 boli ozbrojené sily tvorené tromi samostatnými zložkami – Armádou Slovenskej republiky, vojskami Ministerstva vnútra a Železničným vojskom. Od 1. 7. 2002 sa Armáda Slovenskej republiky oficiálne premenovala na OS SR a rozčlenila sa na Pozemné sily OS SR, Vzdušné sily OS SR a Sily výcviku a podpory OS SR s tým, že Železničné vojsko a vojská Ministerstva vnútra zanikli k 31. 12. 2002.

³⁷ Biela kniha o obrane Slovenskej republiky 2013, strana 24; zdroj: <http://www.mod.gov.sk/data/BKO2013.pdf>, dátum stiahnutia 27. 2. 2018

³⁸ 1. januára 1998 bol zákonom č. 370/1997 Z.z. o vojenskej službe zrušený pojem „vojak z povolania“, a zavedený nový pojem „profesionálny vojak“.

³⁹ Očakávala sa úspora finančných prostriedkov na platoch a prevádzke veľkého množstva techniky, ktoré by mali byť použité na efektívny výcvik a nákup novej výzbroje a techniky.

⁴⁰ Zrušením, resp. neuplatňovaním brannej povinnosti formou výkonu povinnej vojenskej služby však nebola zrušená branná povinnosť, ktorá je naďalej zakotvená v Ústave Slovenskej republiky, čl. 25 a podrobne ju upravuje zákon č. 570/2005 Z. z. o brannej povinnosti v znení neskorších predpisov.

⁴¹ Dokument bol predložený Národnej rade Slovenskej republiky dňa 9. 11. 2001

VOJENSKÉ REFLEXIE

v tom období ešte stále chýbali základné strategické dokumenty, v ktorých by jasne definovala svoje národné záujmy, bezpečnostné ohrozenia a zodpovedajúcu bezpečnostnú a obrannú politiku štátu. V tejto situácii vláda USA poskytla Slovenskej republike pomoc tým, že vyslala na Slovensko vojenských odborníkov so zámerom zhodnotiť stav v ozbrojených silách a následne v spolupráci s vojenskými odborníkmi vypracovať stratégiu ďalšieho postupu reformy. Na základe záverov Garretovej⁴² správy a v spolupráci s americkými odborníkmi bola v priebehu roku 2001 vypracovaná Vojenská stratégia Slovenskej republiky a koncepcia Modelu 2010, ktoré mali byť základom požadovanej dynamiky reformy⁴³ a po prvýkrát komplexne definovali ciele transformácie OS SR⁴⁴.

V predkladacej správe k schváleniu Dlhodobého plánu rozvoja Ozbrojených síl Slovenskej republiky – Model 2010 sa uvádza: „Tým, že zodpovedné orgány nereagovali na zmenu bezpečnostného prostredia Slovenskej republiky, neboli aktualizované strategické materiály (Základné ciele a zásady národnej bezpečnosti Slovenskej republiky a Obranná doktrína); nereagovanie na trvalý nedostatok finančných prostriedkov vyčleňovaných pre Armádu Slovenskej republiky, spôsobilo dramatické zníženie úrovne prevádzkovej schopnosti bojovej a zabezpečovacej techniky. Velitelia a štáby z dôvodu nevykonávania taktických cvičení s vojskami a s bojovou technikou v teréne strácajú návyky vo velení a riadení bojovej činnosti“⁴⁵.

Na prijaté strategické dokumenty v roku 2005 nadväzoval Dlhodobý plán rozvoja ministerstva obrany s výhľadom do roku 2015 (Model 2015), ktorý bol schválený vládou Slovenskej republiky 14. decembra 2015 a už okrem kolektívnej obrany územia štátu a členov NATO exaktne rátať aj ochranou vzdušného priestoru NATO (NATINADS⁴⁶). Hlavné, podrobnejšie rozpracované postuláty Bezpečnostnej a Obrannej stratégie 2005 sú⁴⁷:

- udržiavať trvale do 8% pozemných síl v operáciách medzinárodného krízového manažmentu a 40% síl musí spĺňať požiadavku nasaditeľnosti v týchto operáciách;

⁴² Podrobnejšie viď.: <http://www.cenaa.org/data/databaza/Tarasovic-pdf1.pdf>, strana 8-9.

⁴³ TARASOVIČ, V, Reformy ozbrojených síl Slovenskej republiky nielen ako podmienka integrácie do NATO, strana 8; Zdroj: <http://www.cenaa.org/data/databaza/Tarasovic-pdf1.pdf>, dátum stiahnutia 4. 3. 2018.

⁴⁴ Ministerstvo obrany Slovenskej republiky, Biela kniha o obrane 2013, strana 37, zdroj: <http://www.mod.gov.sk/data/BKO2013.pdf>, dátum stiahnutia 18. 2. 2018

⁴⁵ Ministerstvo obrany Slovenskej republiky, Ozbrojené sily Slovenskej republiky - model 2010, strana 1; Zdroj: http://www.nrsr.sk/dl/Browser/DsDocumentVariant?documentVariantId=31982&fileName=nav_1239.pdf&xt=pdf, dátum stiahnutia 4. 3. 2018

⁴⁶ NATO Integrated Air Defence System = Integrovaný systém ochrany vzdušného priestoru NATO

⁴⁷ Ministerstvo obrany Slovenskej republiky, Dlhodobý plán rozvoja ministerstva obrany s výhľadom do roku 2015, strana: 11 - 12 ; Zdroj: <http://www.mosr.sk/data/files/834.pdf>, dátum stiahnutia 7. 3. 2018

V JENSKÉ REFLEXIE

- vytvorenie podmienok na plnenie úloh podpory hostiteľskej krajiny pre spojenecké a koaličné sily na vlastnom území počas preletov, tranzitu, v priestoroch rozmiestnenia a v priebehu mnohonárodných cvičení uskutočňovaných na území Slovenskej republiky;
- u pozemných vojsk nahradenie BVP-1 novým vozidlom a modernizácia BVP-2, zavedenie nového kolesového obrneného vozidla 4x4 pre delostrelecké, chemické, prieskumné a zdravotnícke jednotky, zavedenie prieskumných bezpilotných prostriedkov a dobudovanie prieskumného systému ISTAR;
- u vzdušných síl implementáciu NATO ACCS⁴⁸; vybudovanie mobilných systémov riadenia vzdušných operácií; modernizáciu vrtuľníkov Mi-17, cvičných lietadiel L-39 a ľahkých dopravných lietadiel L-410, náhradu dopravných lietadiel An-24 a An-26, akvizíciu 3D rádiolokátorov krátkeho, malého a stredného dosahu, modernizáciu letiskovej infraštruktúry základní SLIAČ a KUCHYŇA + zavedenie nových letiskových rádiolokátorov
- vojnovy vytvárané útvary a jednotky ozbrojených síl na riešenie krízových situácií dopĺňať vojakmi v zálohe – bývalými profesionálnymi vojakmi a v prípade nedostatku vojakov v zálohe odvedenými registrovanými občanmi;
- limity ľudských zdrojov maximálne 17.850 vojakov a 5.500 zamestnancov⁴⁹;
- v oblasti vyzbrojovania boli určené hlavné priority a ich plnenie rozdelené do roku 2007 a 2010⁵⁰;
- do roku 2012 vybudovať viac ako 7.850 ubytovacích miest kasárenského typu pre vojakov v hodnostiach vojak až desiatnik;
- ďalšie úlohy v oblasti personálneho manažmentu, výcviku, logistickej podpory, komunikačných a informačných systémov, legislatívy a rozmiestnenia jednotiek OS SR⁵¹.

Napriek definovaným úlohám pre OS SR, sa od vzniku Slovenskej republiky nedarilo udržiavať otvorený, nepretržitý dialóg medzi politickou sférou, vedením ministerstva obrany a velením ozbrojených síl o strategickom smerovaní a zásadných otázkach obrany štátu, o

⁴⁸ Air Command Control System = Jednotný integrovaný systém velenia a kontroly vzdušného priestoru

⁴⁹ Podrobnejšie viď Dlhodobý plán rozvoja ministerstva obrany s výhľadom do roku 2015, strana 27.

⁵⁰ Podrobnejšie viď Dlhodobý plán rozvoja ministerstva obrany s výhľadom do roku 2015, strana 29.-33.

⁵¹ Podrobnejšie viď Dlhodobý plán rozvoja ministerstva obrany s výhľadom do roku 2015, strana 34.-46.

VŮJENSKÉ REFLEXIE

rozvoji ozbrojených síl a ich zdrojovom zabezpečení⁵². Armáda je podceňovaná štruktúra štátu, finančne poddimenzovaná, v dôsledku čoho sa postupným čerpaním zásob pohonných hmôt, výstroja, výzbroje, munície dostáva do nevyhovujúceho stavu.

Časté zmeny koncepčných zámerov výstavby ozbrojených síl a z toho vyplývajúce zmeny priorit ich rozvoja a dlhodobé finančné poddimenzovanie rozvojových plánov neumožňovali ani základnú systémovú obmenu a modernizáciu výzbroje, techniky a materiálu ozbrojených síl. V období od 1993 nebol v podmienkach ozbrojených síl dokončený rozsiahlejší projekt zameraný na systémovú obmenu hlavných druhov výzbroje, techniky a materiálu a komunikačných a informačných systémov. Podiel obranných výdavkov určený na výzbroj a techniku hlboko pod Alianciou odporúčanou úrovňou 20 % z celkových obranných výdavkov a absencia systémového prístupu k manažmentu životného cyklu výzbroje, techniky a materiálu nevytvárali predpoklady na prezbrojenie ozbrojených síl. Bez komplexného riešenia sú ozbrojené sily odsúvané do „krízového stavu“, resp. postupnej straty základných spôsobilostí nevyhnutných na zaručenie bezpečnosti občanov a obrany štátu⁵³.

Tento stav sa premietol do nedostatočného financovania ozbrojených síl podľa schválených dlhodobých plánov rozvoja rezortu obrany uvedených v dlhodobých projektoch Model 2010 a Model 2015. Práce na novom dlhodobom pláne - Model 2020, reagujúci na záväzky prijaté v rámci NATO - Ciele síl 2008 a na zaostávanie transformácie ozbrojených síl oproti Modelu 2015, sa zastavili v októbri 2009. Tým pokračovala absencia aktuálneho koncepčného rámca dlhodobého rozvoja rezortu obrany vrátane ozbrojených síl až do súčasnosti⁵⁴.

Nesúlad názorov politického vedenia štátu a velenia ozbrojených síl, taktiež neumožňoval vypracovanie komplexného hodnotiaceho dokumentu ozbrojených síl vo forme Bielej knihy o obrane. Kvalitatívny posun nastal po predložení Správy o bezpečnosti Slovenskej republiky za rok 2010, v ktorej sa v návrhoch opatrení, v bode 4. navrhuje vypracovanie zásadných výstupov strategického hodnotenia obrany SR⁵⁵. Výsledkom je

⁵² Ministerstvo obrany Slovenskej republiky, Biela kniha o obrane 2013, strana 30, zdroj: <http://www.mod.gov.sk/data/BKO2013.pdf>, dátum stiahnutia 18. 2. 2018

⁵³ Ministerstvo obrany Slovenskej republiky, Biela kniha o obrane 2013, strana 40, zdroj: <http://www.mod.gov.sk/data/BKO2013.pdf>, dátum stiahnutia 18. 2. 2018.

⁵⁴ Ministerstvo obrany Slovenskej republiky, Biela kniha o obrane 2013, strana 37, zdroj: <http://www.mod.gov.sk/data/BKO2013.pdf>, dátum stiahnutia 18. 2. 2018.

⁵⁵ Správa o bezpečnosti Slovenskej republiky za rok 2010; zdroj: <http://www.rokovania.sk/File.aspx/Index/Mater-Dokum-133511>, dátum stiahnutia: 31. 3. 2018.

V JENSKÉ REFLEXIE

spracovanie Bielej knihy o obrane Slovenskej republiky 2013 (ďalej iba „BKO 2013“), schválenej vládou Slovenskej republiky uznesením číslo 326/2013 dňa 26. júna 2013.

Nakoľko dlhodobo absentuje strategický bezpečnostný dokument Slovenskej republiky, BKO 2013 de facto určuje budúce úlohy OS SR. Budúce obranné úsilie Slovenskej republiky vychádza z kontinuity bezpečnostných záujmov, základných cieľov, zásad a úloh bezpečnostnej a obrannej politiky Slovenskej republiky, ktoré sú vymedzené v Bezpečnostnej stratégii Slovenskej republiky (2005) a Obrannej stratégii Slovenskej republiky (2005)⁵⁶. Kapitola 4 BKO 2013 pojednáva o riadení obrany štátu, pričom MO SR ako ústredný orgán štátnej správy zodpovedá za: riadenie a kontrolu obrany Slovenskej republiky; výstavbu, riadenie a kontrolu OS SR; koordináciu činností a kontrolu orgánov štátnej správy, orgánov územnej samosprávy a iných právnických osôb pri príprave na obranu Slovenskej republiky; koordináciu obranného plánovania; zabezpečenie nedotknuteľnosti vzdušného priestoru Slovenskej republiky; koordináciu vojenskej letovej premávky s civilnou letovou premávkou; problematiku alternatívnej služby; a vojenské spravodajstvo. Zároveň zabezpečuje správu vojenských obvodov a vojenských lesov⁵⁷.

Vzhľadom k vzdialeným a blízkym vonkajším bezpečnostným hrozbám a vnútorným bezpečnostným hrozbám je predpokladaný priestor nasadenia ozbrojených síl v prvom rade mimo územia Slovenskej republiky tak, aby sa predchádzalo eskalácii konfliktu priamo ohrozujúceho Slovenskú republiku a spojencov. V rámci krízového manažmentu na území Slovenskej republiky bude priestor nasadenia ozbrojených síl charakterizovaný miestom, druhom a rozsahom vzniknutej udalosti⁵⁸. K zabezpečeniu bezpečnosti, vzhľadom na svoj obmedzený obranný potenciál dokáže Slovenská republika reagovať účinne iba prostredníctvom aktívneho pôsobenia v rámci medzinárodných organizácií, pričom svoju bezpečnosť a obranu, v súlade s Chartou Organizácie spojených národov, zaručuje v prvom rade vlastnými silami (čl. 75).

Bezpečnostné hrozby a obranné úsilie Slovenskej republiky definované v BKO 2013 poukazujú na skutočnosť nutnosti riešenia hroziacich bezpečnostných hrozieb v ich zárodku, čo predpokladá ich včasnú identifikáciu a rozhodnutia oprávnených subjektov k prijatiu zodpovedajúcich opatrení. Pri naplňovaní tohto cieľa má svoju nezastupiteľnú úlohu

⁵⁶ Podrobnejšie viď Biela kniha o obrane 2013, strana 56 – 63.

⁵⁷ Ministerstvo obrany Slovenskej republiky, Biela kniha o obrane 2013, strana 66-67, zdroj: <http://www.mod.gov.sk/data/BKO2013.pdf>, dátum stiahnutia 18. 2. 2018.

⁵⁸ Biela kniha o obrane Slovenskej republiky 2013, strana 50-51; zdroj: <http://www.mod.gov.sk/data/BKO2013.pdf>, dátum stiahnutia: 27. 2. 2018.

VOJENSKÉ REFLEXIE

Vojenské spravodajstvo, ktorého zefektívnenie činnosti a kontrolných mechanizmov bude riešené v kontexte celkových zmien vo fungovaní a organizácii spravodajských zložiek štátu⁵⁹. V komplexnom ponímaní to teda znamená efektívnu koordináciu a zdieľanie informácií domácich spravodajských subjektov a medzinárodnú spoluprácu v oblasti identifikácie bezpečnostných hrozieb, ich aktívne a kvalifikované informovanie smerom k domácim oprávneným subjektom a v neposlednom rade spolupráca zodpovedných orgánov štátu za riešenie krízových situácií⁶⁰. Taktiež ide o aktívne zapojenie sa predstaviteľov Slovenskej republiky v medzinárodných organizáciách, kde presadzujú bezpečnostné záujmy svojej krajiny a hľadajú spôsoby kooperácie s ostatnými štátmi, ktoré čelia podobným bezpečnostným hrozbám ako Slovenská republika a ich ozbrojené sily sú porovnateľné s OS SR. V tomto kontexte, vzhľadom k euroatlantickej orientácii Slovenskej republiky ide o presadzovanie bezpečnostných záujmov Slovenskej republiky v inštitúciách EÚ⁶¹ a NATO⁶².

BKO 2013 odporúča jednotný systém riadenia štátu vo všetkých krízových situáciách a jasné definovanie kompetencií, hierarchie a vzájomných vzťahov medzi jednotlivými prvkami systému riadenia štátu⁶³.

4. BIELA KNIHA O OBRANE SLOVENSKEJ REPUBLIKY 2013

V oblasti úspechov Biela kniha o obrane 2013, okrem vstupu do NATO a kolektívnej schopnosti obranného potenciálu aliancie spoľahlivo zaručiť bezpečnosť Slovenskej republiky, neuvádza výrazné úspechy. Za čiastkový úspech je však možné považovať využitie elektronických aukcií pre obstarávanie, využívanie finančnej, edukačnej, výcvikovej, riadiacej a plánovacej pomoci zo strany NATO a EÚ, zlúčenie vojenskej spravodajskej služby s vojenským obranným spravodajstvom a vytvorenie Vojenského spravodajstva⁶⁴.

Za obdobie posledných 20 rokov sa ozbrojené sily zúčastnili vo viac ako troch desiatkach zahraničných operácií a misií pod vedením NATO, EÚ, OSN alebo v rámci

⁵⁹ Biela kniha o obrane Slovenskej republiky 2013, strana 71; zdroj: <http://www.mod.gov.sk/data/BKO2013.pdf>, dátum stiahnutia: 27. 2. 2018.

⁶⁰ Biela kniha o obrane Slovenskej republiky 2013, strana 69; zdroj: <http://www.mod.gov.sk/data/BKO2013.pdf>, dátum stiahnutia: 27. 2. 2018.

⁶¹ Európsky parlament, Európska rada, Európska komisia, Súdny dvor Európskej únie, Európska centrálna banka

⁶² Vojenské a politické štruktúry NATO, Partnerské organizácie (Euroatlantická partnerská rada, Partnerstvo za mier)

⁶³ Biela kniha o obrane Slovenskej republiky 2013, strana 69, článok 122; zdroj: <http://www.mod.gov.sk/data/BKO2013.pdf>, dátum stiahnutia: 27. 2. 2018.

⁶⁴ Zákon číslo 319/2012 Z.z., z 19.9.2012; zdroj: <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2012/319/20130101.html>; dátum stiahnutia 12. 3. 2018.

medzinárodných koalícií v rôznych krajinách na 3 kontinentoch. Účasť OS SR v operáciách oscilovala okolo úrovne 590 vojakov a má mimoriadny prínos nielen pre medzinárodnú kredibilitu Slovenskej republiky z hľadiska plnenia jej záväzkov pri udržiavaní mieru a stability vo svete, ale umocňuje aj jej vplyv pri presadzovaní vlastných zahraničnopolitických cieľov⁶⁵.

Zvyšoval sa aj podiel OS SR na plnení úloh ochrany životov, zdravia a majetku občanov a štátu v rámci krízového manažmentu na území Slovenskej republiky predchádzaním a riešením následkov živelných pohrôm (povodne, lesné požiare, snehové kalamity), narušení verejného poriadku vo veľkom rozsahu (drancovanie obchodov a skladov), ako aj podporou rôznych bezpečnostných aktivít v zodpovednosti Policajného zboru (napríklad asistencia pri rozvoze euromeny, letecká pátracia a záchranná služba, pátranie po nezvestných osobách, ochrana veľkých podujatí), resp. núdzovým nasadením vojenských lekárov na podporu zabezpečenia poskytovania zdravotnej starostlivosti občanom⁶⁶.

Základným a kľúčovým zistením BKO 2013 bolo, že v oblasti vojenského personálu sa zastavil kariérny rast vojakov, prehľbuje sa starnutie vojenského personálu; v oblasti výzbroje a techniky OS SR sa nezrealizoval ani jeden väčší projekt na obmenu hlavných druhov výzbroje a techniky, v dôsledku čoho je viac ako 70% pozemnej výzbroje a techniky po dobe životnosti a v oblasti vojenských spôsobilostí postupne dochádzalo k ich strate, u niektorých dokonca k nezvratnej. Zaostáva plnenie transformačných zámerov hlavne v oblasti infraštruktúry MO SR a kvalita a efektívnosť fungovania systému obrany štátu je limitovaná z dôvodu nedostatočnej úrovne riadenia obrany štátu⁶⁷.

Na základe zisteného stavu BKO 2013 definovala základné odporúčania, ktoré vychádzajú z chápania štátu ako významnej súčasti celkovej bezpečnosti spolu s ekonomickou a sociálnou stabilitou. V oblasti transformácie ozbrojených síl ide hlavne o zastavenie plošného znižovania počtu profesionálnych vojakov, optimalizovanie systému velenia a riadenia OS SR, transformáciu taktických jednotiek súbežne s modernizáciou a obmenou výzbroje a techniky súčasne s rozvíjaním medzinárodnej spolupráce. Riešenie základných odporúčaní bolo navrhnuté realizovať v dvoch etapách. V 1. etape v rokoch 2013

⁶⁵ Ministerstvo obrany Slovenskej republiky, Biela kniha o obrane 2013, strana 32, zdroj: <http://www.mod.gov.sk/data/BKO2013.pdf>, dátum stiahnutia 18. 2. 2018.

⁶⁶ Ministerstvo obrany Slovenskej republiky, Biela kniha o obrane 2013, strana 34, zdroj: <http://www.mod.gov.sk/data/BKO2013.pdf>, dátum stiahnutia 18. 2. 2018

⁶⁷ Ministerstvo obrany Slovenskej republiky, Biela kniha o obrane 2013, strana 16-17, zdroj: <http://www.mod.gov.sk/data/BKO2013.pdf>, dátum stiahnutia 18. 2. 2018

VOJENSKÉ REFLEXIE

až 2015 s hlavnými výstupmi stabilizovať situáciu, udržať kvalitný vojenský personál a vyzbrojiť jeden prápor pozemných síl viacúčelovými taktickými vozidlami. V 2. etape v rokoch 2016 až 2024 realizovať komplexné prezbrojenie mechanizovanej brigády a ostatných súčastí ozbrojených síl, a tým aj dokončiť transformáciu taktických jednotiek. V oblasti obranných výdavkov znižovať nesúlad medzi úlohami a zdrojmi a stabilizovať výdavky na obranu tak, aby v roku 2015 neklesol pod úroveň 1% HDP. V oblasti využívania zdrojov hlavnú pozornosť zamerať na hospodárne a efektívne využívanie ľudských a materiálnych zdrojov včítane uvoľnenia prebytočného materiálu, revitalizovať systém obranného plánovania a zintenzívniť medzinárodnú spoluprácu. V oblasti riadenia obrany posilniť strategickú a riadiacu úlohu ministerstva obrany vrátane jeho komplexného prístupu k riešeniu otázok obrany a bezpečnosti, pripraviť nový súbor koncepčných a riadiacich dokumentov na zabezpečenie obrany štátu, zabezpečiť operačnú pripravenosť územia a potrebných schopností súčastí systému obrany štátu na podporu ozbrojených síl a rozvinúť komunikáciu a vzťahy s verejnosťou v oblasti obrany štátu⁶⁸.

BKO 2013 poukázala na nesytemové riešenie spôsobu financovania neplánovaného nasadenia a udržania OS SR v operáciách medzinárodného krízového manažmentu a v rámci NRF⁶⁹ a EU BG⁷⁰. Prípadné financovanie neplánovaného nasadenia a udržiavania jednotky v silách rýchlej reakcie na úrovni roty zo zdrojov MO SR by pri súčasnej účasti v operáciách medzinárodného krízového manažmentu znamenalo kolaps rozpočtu rezortu obrany⁷¹. OS SR disponujú len obmedzeným spektrom spôsobilostí a pritom ešte v limitovanej kvalite. To spôsobuje veľmi nízku úroveň interoperability jednotiek OS SR v porovnaní so štandardami NATO, čo výrazne limituje potenciálne spoločné pôsobenie jednotiek OS SR so spojencami, najmä v operáciách vysokej intenzity. Pritom aj deklarované jednotky, ktoré už boli certifikované, dosiahli spôsobilosti len na spodnej hranici požiadaviek, niektoré z nich po skončení pohotovostnej fázy dosiahnutú úroveň spôsobilostí stratili⁷².

⁶⁸ Ministerstvo obrany Slovenskej republiky, Biela kniha o obrane 2013, strana 17-18, zdroj: <http://www.mod.gov.sk/data/BKO2013.pdf>, dátum stiahnutia 18. 2. 2018

⁶⁹ NATO Response Force = jednotky rýchlej reakcie NATO, ktoré v prípade potreby slúžia na nasadenie kdekoľvek vo svete

⁷⁰ European Union Battle Group = bojová skupina Európskej Únie, ktorá netvorí samostatný organizačný celok. Každá zúčastnená krajina má vyčlenené sily a prostriedky z vlastných ozbrojených síl, ktoré sú predurčené na plnenie úloh v medzinárodnom prostredí a v prípade potreby vytvoria jeden organizačný celok.

⁷¹ Ministerstvo obrany Slovenskej republiky, Biela kniha o obrane 2013, strana 34, zdroj: <http://www.mod.gov.sk/data/BKO2013.pdf>, dátum stiahnutia 18. 2. 2018

⁷² Ministerstvo obrany Slovenskej republiky, Biela kniha o obrane 2013, strana 38, zdroj: <http://www.mod.gov.sk/data/BKO2013.pdf>, dátum stiahnutia 18. 2. 2018

Vojenské reflexie

BKO 2013 vo svojom závere konštatuje, že základný cieľ transformácie ozbrojených síl – vybudovať relatívne malé, moderne vyzbrojené, kvalitne vycvičené sily – obsiahnutý vo všetkých dlhodobých dokumentoch sa nenaplnil predovšetkým v kvalitatívnych parametroch. Finančné prostriedky na transformáciu boli rovnako odčerpávané aj rastúcou náročnosťou prebiehajúcich operácií medzinárodného krízového manažmentu zároveň vyžadujúcich aj generovanie nových, zdrojovo náročnejších, spôsobilostí. Uvedené faktory sa prejavili v kritickom stave ozbrojených síl, praktickom zastavení ich transformácie a prehlbovaní tendencie zhoršovania ich stavu. V dôsledku toho Slovenská republika zaostáva v plnení svojich vlastných plánov, ako aj medzinárodných záväzkov v príprave ozbrojených síl na kolektívnu obranu. V záujme predídenia postupnej, neriadenej strate viacerých spôsobilostí OS SR je potrebné prijať systémové riešenie, ktoré bude dlhodobo udržateľné, stabilne zdrojovo zabezpečené a dôsledne implementované. Základným predpokladom riešenia je zadefinovanie nového rámca dlhodobého rozvoja.

Z doterajšej transformácie vyplýva poučenie: nemeniť základný cieľ transformácie, ale zásadne zmeniť postup, metódy a podmienky jeho dosahovania.

BKO 2013 definovala budúce bezpečnostné prostredie z globálneho hľadiska⁷³ a hrozby pre Slovenskú republiku, pričom tieto hrozby sú na základe princípu nedeliteľnosti bezpečnosti hrozbami pre euroatlantický priestor. Riziko priameho ohrozenia Slovenskej republiky formou konvenčného ozbrojeného konfliktu je nízke. Rizikovým faktorom je posilňovanie vojenského potenciálu v mnohých krajinách mimo euroatlantického priestoru pri súčasnom znižovaní obranných výdavkov na strane členských štátov NATO a EÚ (čl. 55). Vyššiu mieru vojenského ohrozenia Slovenskej republiky v nasledujúcom období predstavujú štáty nerešpektujúce normy medzinárodného práva a realizujúce agresívnu zahraničnú politiku, ktoré zároveň vyvíjajú zbrane hromadného ničenia a raketové technológie schopné zasiahnuť územie Slovenskej republiky a jej spojencov (čl. 56).

Dôležitým aspektom BKO 2013 je definovanie hrozby v dôsledku prehlbovania problémov v európskej hospodárskej a menovej únii, ktoré môžu vyvolať protekcionizmus, nacionalistické tendencie a sociálne napätie (čl. 61), ktoré v kombinácii s nekoordinovanými škrtmi obranných výdavkov členských štátov NATO môžu narušiť vzájomnú solidaritu, kolektívne obranné úsilie a kredibilitu NATO (čl. 62). Za vnútornú bezpečnostnú hrozbu

⁷³ Ide hlavne o dynamický vývoj, nestabilitu, prepojenosť medzi jednotlivými štátmi a tým aj ich vzájomnú zraniteľnosť, ekonomickú nerovnosť štátov, nárast populácie v zlyhávajúcich štátoch, čo vyvolá nekontrolovateľnú migráciu, ktorú môže podporiť zvýšená mobilita ľudí a rozmach informačných a komunikačných technológií.

V JENSKÉ REFLEXIE

BKO 2013 označuje prehlbovanie nerovnomerného rozdelenia príjmov, majetku a životného štandardu medzi občanmi a regiónmi v rámci štátu, nedostatok verejných zdrojov na zmierňovanie takýchto rozdielov, oslabovanie medzigeneračnej solidarity, ako aj nerovnomerný populačný rast rôznych etnických skupín obyvateľstva v Slovenskej republike(čl. 63). Uvedené bezpečnostné hrozby môžu byť zneužitú rôznymi populistickými alebo extrémistickými subjektmi s programom oslabenia či deštrukcie ústavného zriadenia Slovenskej republiky(čl. 64).

K dosiahnutiu cieľa moderných ozbrojených síl. BKO 2013 v ďalších kapitolách stanovila úlohy v horizonte do roku 2024 na rozvoj ľudského potenciálu⁷⁴; vyzbrojovanie, pričom za hlavnú úlohu určila vyzbrojenie jedného práporu viacúčelovými taktickými vozidlami a sfunkčnenie mobilného komunikačného systému – MOKYS⁷⁵ a Bojového komunikačného rádiového systému⁷⁶; rozvoj infraštruktúry a správy majetku štátu v rezorte obrany⁷⁷; podpory obrany štátu s cieľom zabezpečiť operačnú prípravu územia a schopnosť súčastí systému obrany štátu poskytovať služby a činnosti na území Slovenskej republiky na podporu ozbrojených síl pri obrane štátu vrátane spojeneckých síl v rámci operácie kolektívnej obrany⁷⁸ a rozvoj vzťahov s verejnosťou⁷⁹ (STRATCOM). BKO 2013 vymedzila dlhodobú projekciu OS SR, ktorej hlavným mottom sú MODERNÉ ozbrojené sily, ktoré sa budú vyznačovať **Mobilitou**, **Operačnou pripravenosťou**, **Defenzívnou orientáciou**, **Efektívnosťou**, **Relevantnosťou**, **NATO-interoperabilitou** a **Ekonomickou udržateľnosťou**⁸⁰.

ZÁVER

Aktuálne platná Bezpečnostná stratégia Slovenskej republiky ktorá už veľmi dlho a výrazne nereflektuje významné zmeny bezpečnostného prostredia konštatuje, že geopolitické postavenie SR v strednej Európe podmieňuje bezpečnostnú politiku Slovenskej republiky. Česko, Maďarsko a Poľsko sú členmi NATO a EÚ, Rakúsko je členom

⁷⁴ Podrobnejšie vid' Biela kniha o obrane 2013, strana 98 – 103.

⁷⁵ nakoľko MOKYS predstavuje iba mobilný komunikačný systém, tak OS SR nepotrebujú MOKYS ale MOKIS, čo je mobilný komunikačný a INFORMAČNÝ SYSTÉM, ktorý funkčne prepojí všetky stupne taktickej úrovne a taktickú úroveň ako takú s nadriadenou operačnou úrovňou. Následne v tomto vzájomne prepojenom informačnom prostredí umožní prenos INFORMÁCIÍ napríklad Bojovým operačne taktickým rádiovým komunikačným systémom – vid' HEROS v rámci BUNDESWEHRU, IFMIN v rámci BUNDESHEERU alebo Operačne taktický systém velenia a riadenia v rámci AČR

⁷⁶ Podrobnejšie vid' Biela kniha o obrane 2013, strana 106 – 111.

⁷⁷ Podrobnejšie vid' Biela kniha o obrane 2013, strana 114 – 117.

⁷⁸ Podrobnejšie vid' Biela kniha o obrane 2013, strana 120 – 123.

⁷⁹ Podrobnejšie vid' Biela kniha o obrane 2013, strana 126 – 129.

⁸⁰ Podrobnejšie vid' Biela kniha o obrane 2013, strana 76 – 94.

V JENSKÉ REFLEXIE

EÚ. Ukrajina, náš najväčší sused, deklaruje euroatlantickú orientáciu s cieľom dosiahnuť členstvo v EÚ a NATO⁸¹.

Bezpečnostná a politická situácia Ukrajiny sa od roku 2005 podstatne zmenila, taktiež ako vzdialenejšie bezpečnostné prostredie – západný Balkán, blízky a stredný Východ. Asertivita Ruskej federácie, ktorá sa prejavila anektáciou Krymu v roku 2014, nárast nelegálnej migrácie nielen cez tzv. Balkánsku trasu cez územie strednej Európy, ďalej do západnej Európy môžu vyvolať potencionálnu krízu. Do úvahy prichádza migrácia v rámci vnútorných hraníc štátov východoeurópskeho priestoru, ktorá môže presiahnuť hranice štátu formou legálnej migrácie⁸² ako aj už prebiehajúca masová nelegálna migrácia z blízkeho Východu, Ázie a Afriky do Európy⁸³. Zhoršené vonkajšie bezpečnostné prostredie Slovenskej republiky vo vzťahu k migračnej vlne vznikajúcej na území Stredného a Blízkeho východu sa vo svojej najväčšej sile prejavilo v roku 2015 na území strednej a západnej Európy. Uvedené skutočnosti ovplyvňujú nielen bezpečnosť Slovenskej republiky ale aj bezpečnosť NATO a EÚ, ktorých je Slovenská republika členom.

Podstatná zmena bezpečnostného prostredia v dôsledku vývoja v priestore východnej hranice EU od roku 2014 v kombinácii so stúpajúcou migračnou vlnou vnikajúcou na Strednom a Blízkom východe, vyvolala iniciatívu zo strany čelných predstaviteľov Slovenskej republiky k zhodnoteniu reálneho stavu a schopností OS SR čeliť tomuto zmenenému bezpečnostnému prostrediu.

Obdobie stabilného bezpečnostného prostredia s nízkymi rizikami vo vonkajšom prostredí, niektorými považované za samozrejmosť, sa skončilo. Bezpečnostné hrozby nadobudli reálnejší charakter a bezprostredne sa dotýkajú bezpečnostných záujmov Slovenskej republiky.

V dôsledku podstatnej zmeny bezpečnostného prostredia Slovenskej republiky a prijatých operatívnych opatrení Slovenskej republiky na zachovanie jej bezpečnosti, opatrení v rámci NATO a EÚ bola spracovaná Biela kniha o obrane Slovenskej republiky 2016.

⁸¹ Ministerstvo obrany Slovenskej republiky, Bezpečnostná stratégia Slovenskej republiky 2005, strana 7; zdroj: <http://www.mosr.sk/data/files/833.pdf>, dátum stiahnutia: 18. 2. 2018.

⁸² Od 11. 6. 2017 platí je pre štátnych občanov Ukrajiny umožnený bezvízový vstup na územie členských štátov Shengenského priestoru na dobu 90 dní za obdobie 180 dní z rodinných a turistických dôvodov.

⁸³ Vláda Slovenskej republiky, Bezpečnostná stratégia Slovenskej republiky 2017 (návrh).zdroj: http://www.rokovania.sk/File.aspx/ViewDocumentHtml/Mater-Dokum-212838?prefixFile=m_, dátum stiahnutia: 18. 2. 2018.

V JENSKÉ REFLEXIE

Na rokovaní vlády Slovenskej republiky dňa 4. 10. 2017 boli schválené návrhy Bezpečnostnej stratégie Slovenskej republiky; Obrannej stratégie Slovenskej republiky a Vojenskej stratégie Slovenskej republiky. Zároveň bol vládou schválený návrh Dlhodobého plánu rozvoja obrany s dôrazom na výstavbu a rozvoj ozbrojených síl Slovenskej republiky s výhľadom do roku 2030. Uvedené strategické dokumenty reflektujú na zmenu bezpečnostného prostredia Slovenskej republiky a nutnosti modernizácie výzbroje a výstroje OS SR.

OS SR v období prijímaných operatívnych opatrení k riešeniu aktuálnej bezpečnostnej situácie reagovali na vzniknutú situáciu v súlade s finančnými možnosťami a úrovňou akcieschopnosti tak aby naplnili záväzky vyplývajúce z kolektívnej obrany aliancie.

Obdobie rokov 2013 po súčasnosť v oblasti vývoja strategického plánovania schopností OS SR plniť úlohy, ktoré sú od nich vyžadované, bude predmetom ďalšieho skúmania.

LITERATÚRA

- [1] Metodika na vypracúvanie správy o bezpečnosti Slovenskej republiky (schválená uznesením . 238 z 32. zasadnutia BR SR zo dňa 26. novembra 2008); Dostupné na <http://archiv.vlada.gov.sk/old.uv/data/files/7138.pdf>.
- [2] Ministerstvo obrany Slovenskej republiky: *Biela kniha o obrane Slovenskej republiky 2013*. Bratislava, 2013. Dostupné na internete: <http://www.mod.gov.sk/data/BKO2013.pdf>
- [3] Ministerstvo obrany Slovenskej republiky. *Predkladacia správa*. 2001. Dostupné na internete: www.rokovania.sk/File.aspx/Index/Mater-Dokum-45597.
- [4] TARASOVIČ, V: *Reformy ozbrojených síl Slovenskej republiky nielen ako podmienka integrácie do NATO*: Dostupné na internete: <http://www.cenaa.org/data/databaza/Tarasovic-pdf1.pdf>.
- [5] Madridská deklarácia o euroatlantickej bezpečnosti a spolupráci, čl. 6. <http://www.nato.int/docu/pr/1997/p97-081e.htm>
- [6] CHOVANČÍK, M: *Vývoj bezpečnostnej politiky Slovenskej republiky od roku 1998*. Masarykova Univerzita, Fakulta sociálnych štúdií, Katedra medzinárodných vzťahov a európskych štúdií 2008. Dostupné na internete: https://is.muni.cz/th/102878/fss_m/Diplomova_praca_-_Chovancik_Martin_102878_.doc

VŮJENSKÉ REFLEXIE

- [7] Ministerstvo obrany Slovenskej republiky: *Obranná stratégia Slovenskej republiky* (2005). Bratislava, 2005. Dostupné na internete: <http://www.mosr.sk/data/files/832.pdf>
- [8] Ministerstvo obrany Slovenskej republiky. *Ozbrojené sily Slovenskej republiky - model 2010*. Bratislava, 2001. Dostupné na internete: http://www.nrsr.sk/dl/Browser/DsDocumentVariant?documentVariantId=31982&fileName=nav_1239.pdf&ext=pdf
- [9] Ministerstvo obrany Slovenskej republiky. *Dlhodobý plán rozvoja ministerstva obrany s výhľadom do roku 2015* Bratislava; 2006. Dostupné na internete: <http://www.mosr.sk/data/files/834.pdf>
- [10] Správa o bezpečnosti Slovenskej republiky za rok 2010; zdroj: <http://www.rokovania.sk/File.aspx/Index/Mater-Dokum-133511>
- [11] Zákon číslo 319/2012 Z.z., z 19.9.2012; zdroj: <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2012/319/20130101.html>
- [12] Národná rada Slovenskej republiky: *Bezpečnostná stratégia Slovenskej republiky 2005*; Bratislava 2005. Dostupné na internete: <http://www.mosr.sk/data/files/833.pdf>
- [13] Vláda Slovenskej republiky: *Bezpečnostná stratégia Slovenskej republiky (návrh). 2017*; Bratislava 2017. Dostupné na internete: <http://www.rokovania.sk/File.aspx/ViewDocumentHtml/Mater-Dokum-212838?prefixFile=m>
- [14] Ministerstvo obrany Slovenskej republiky: *Biela kniha o obrane Slovenskej republiky 2016*. Bratislava , 2016. Dostupné na internete: http://www.mod.gov.sk/data/BKO2016_LQ.pdf.

Recenzent:

Ing. Štefan GÁNOČZY, PhD.

INDO-MONGOLIAN DEFENCE AND SECURITY COOPERATION

Ganbadrakh TSEND-AYUSH

National University of Public Service

Military Science Doctoral School

E-mail: ganbadrakht54@gmail.com

Mukhwinder KAUR

National University of Public Service

Military Science Doctoral School

E-mail: mukh.rattol@gmail.com

ABSTRACT

Mongolian's Foreign Policy Concept (2010) identifies cooperative security as one of three essential core tasks to be achieved in part "through a wide network of partner relationships with countries and organizations around the globe". Based on it, India and Mongolia have developed meaningful, practical cooperation. Mongolia, as one of the global members, is trying to make a valuable and significant contribution to international and regional peace and security.

A number of bilateral and multilateral visits have been exchanged at various levels and these visits had addressed mutual interests in a range of spheres. These visits, meetings and activities in political, economic, defense, border patrolling, cultural, developmental assistance and educational and other related spheres of mutual interest have further contributed to the enhancement of bilateral cooperation.

What was the main reason for establishing this cooperation? What are the current trends in cooperation? How will the cooperation be shaped in the future? The answers to the above raised questions could be given in the context of analyzing the past preconditions and whole process of implementation of the cooperation.

Keywords: Indo-Mongolian bilateral partnership, Third Neighbor Policy, Shanghai Cooperation Organization, Mongolia's foreign policy

1. THE RATIONALE OF COOPERATION

For over sixty years, bilateral ties between two countries endured the consistent evolution from establishing diplomatic relations to formulation of strategic partnership. Although we are situated at strategic distance, there are mutually supported historical links existed.

First of all, we share the unique cultural and religious values. More than 90 percent of all Mongolians are Buddhists and they are deeply moved by the sacred Buddhist scriptures and leaders which usually associated with India. Mongolian Buddhists make official pilgrimage to the city of Daramsala (India), where the official residency of Dalai Lama situated. The reason is that Mongolian adopted the Tibetan school of Buddhism (Lamaism). Buddhist ties of two countries are endured more the 2000 years of lifespan.

Secondly, India and Mongolia share democratic values and principles in cooperation and is capable of strengthening international security on any continent or in any region by engaging in plethora of international institutions dealing with defence and security.¹

Thirdly, the countries have entangled and complicated relationship with China. We are the northern and south-western neighbours of China, which recently shape not only regional but also global strategic environment because of its economic, military and political rise.

India-Mongolia relations have been on an upswing in recent years, with the latter turning to New Delhi in December 2016 for help after China hiked transit tariffs on Mongolian trucks, as part of its action to protest Dalai Lama's visit to Mongolia. "We are aware of the difficult budgetary situation that Mongolia is facing due to various factors including high cost of servicing of debt raised by them in the past."²

The current global trend is that countries become partners, based on mutual interests, values and benefits. In recent years, Indo-Mongolian relations ascended to the new highs thanks to the strategic visions of our countries political leadership.

The diplomatic relations formally established in 1955. India is the first country among the democracies to establish diplomatic relations with Mongolia. India has supported the Mongolian membership application to the United Nations (UN). In different time, Mongolia

¹ "India, Mongolia to expand Defence cooperation", at <http://www.thehindu.com/news/national/india-mongolia-to-expand-defence-cooperation/article2302929.ece> (Viewed 24 October 2017)

² "India Mongolia Crosswords" *The Hindu* 9th April", at <http://www.thehindu.com/news/national/india-mongolia-cross-swords/article17895241.ece> (Viewed 24 October 2017)

supported the Indian initiative to recognize the Bangladesh in 1972. It means in the process of cooperation, one of the principles was the mutual support in the international institutions.

Another vivid example of cooperation is that India endorsed Mongolia entry as an observer into Non-Aligned Movement, while Mongolia supported India's non-permanent membership in UN Security Council.

2. THE IMPORTANCE OF MONGOLIA'S LOCATION

Mongolia has an important role in Central Asia region. Mongolia is a landlocked country, located between and bordering with [China](#) (4,677 km) and [Russia](#) (3,543 km). This geostrategic location makes it both unique and vulnerable (Figure 1). Mongolia is the world's nineteenth-largest country with its territory (1,564,116 km²). Its total population as of 2017 is estimated at 3, 2 million.³

Figure 1 Geostrategic location of Indian and Mongolia

(Source: <http://www.conceptdraw.com/How-To-Guide/picture/geo-map-asia-afghanistan/Geo-map-asia.png>)

³ World Population Data Sheet 2017, http://www.prb.org/pdf17/2017_World_Population.pdf (Viewed 2 December 2017)

Mongolia faces no immediate external or internal security or military threats as long as it keeps friendly relations with Russia and China.⁴ In official documents, the relations with its neighbors are stated as “comprehensive partnership”, which indicates the level of mutual trust and confidence of our countries.⁵

Thanks to China and Russia, Mongolia is isolated and protected from many kinds of regional security challenges. No military threat will come to Mongolia from a third nation over these powerful neighbors, which are able to deter, neutralize and defeat the regional threats before they reach Mongolia.⁶

That also means that Mongolia is highly dependent on its large neighbors for its security. Securing the national borders with Russia and with China is a great challenge for Mongolia.⁷

3. MONGOLIA’S ROLE IN ASIAN ENERGY TRANSPORTATION: THE INDIAN PERSPECTIVE

India and Mongolia have the potential to work together in regional and sub-regional groupings. Strategically, Indian and Mongolian interests in China and Central Asia coincide. Mongolia has been consulting India on issues relating to the Shanghai Cooperation Organization. In this context, India and Mongolia must cooperate to fight against terrorism and fundamentalism.⁸

Mongolia is located in close proximity to China’s volatile regions. Surely, internal developments in China will also have implications for both Mongolia and India. Mongolia plays a key role in Asian energy transportation as it falls on the crossroads of major energy supply routes. India also needs to factor Mongolia in its Russia policy as well, for safeguarding interests in the Asia-Pacific region. India’s benign presence in Mongolia is desirable for India’s future interest in Russia’s resource-rich trans-Siberia and Far East.⁹

⁴ Mashbat Otgonbayar Sarlagtay: Mongolia’s Immediate Security Challenges: Implication to Defense Sector and The Regional Cooperation, Chapter 8. p. 104

⁵ Klára Siposné Kecskeméthy-Ganbadrakh Tsend-Ayush: Global Partnership, NATO-Mongolia Relations, Vojenské Reflexie, Ročník XI. 2016/1. p. 30-44

⁶ Ibid p. 105

⁷ Daniel Schmücking: Search for the third border, Mongolian foreign policy between Russia and China, 10|2015 Kas International Reports, p. 24; <http://www.kas.de/wf/en/33.43201/> (Viewed 24 October 2017)

⁸ P.Stobdan, “Indian and Mongolia:Modi on Ashoka’s Path.IDSA comments,” at https://idsa.in/idsacomments/IndiaandMongolia_pstobdan_130515 (Viewed 24 October 2017)

⁹ Ibid.

4. 'THIRD NEIGHBOR POLICY' AS AN ESSENCE OF MONGOLIA'S FOREIGN POLICY

Mongolia's foreign policy is essential for understanding its relationship with India. Mongolian sovereignty and territorial integrity have been based on the balance of power between Russia and China. When this balance was lost, Mongolia's independence was jeopardized, and either Russia or China destroyed Mongolia's sovereignty and occupied it. Therefore, Mongolia's most important goal is to preserve and consolidate this balance of power.¹⁰

The term "Third Neighbor" is to describe the concept of Mongolia looking beyond its two immediate geographic neighbors (Russia and China) to develop strong relations with other democratic nations, including the United States, India and various countries. Third Neighbor was first used by then-Secretary of State James A. Baker in August 1990, when he referred to the United States as Mongolia's third neighbor beside its immediate geographical neighbors.¹¹ The "Third Neighbor Policy" was formulated in the 2010 National Security Concept. It states that Mongolia aims to develop bi – and multilateral defense security relations with actors beyond its immediate neighborhood.¹² The state policy of Mongolia on national security is predominantly based on utilization of political and diplomatic means as well as exercise of comparatively independent defense policy.

Its security and defense cooperation with other countries are built on the principle of providing its national security by cooperation with other nations within the UN, through regional security mechanisms, and mutual security arrangements with other countries. This approach originates from the multi-pillar foreign policy principle of equally balanced relations with all countries in accordance with Mongolia's non-allied and peaceful policy, and, secondly, provisions of the main documents on Mongolian statehood, national security and defense policy.

The Fundamentals of State Defense Policy of Mongolia states: "In all cases other than facing military threat, or such threat is real, to its sovereignty, independence and territorial integrity Mongolia shall not join any military alliances".

¹⁰ Robert Helbig: NATO Mongolia relations: limited in grow, but with room to grow, Research Paper, No. 116. June 2015, NATO Defence College, Rome p. 2

¹¹ Munkh-Ochir Dorjjugder: Mongolia's "Third Neighbor" Doctrine and North Korea, Paper | January 28, 2011. <http://www.brookings.edu/research/papers/2011/01/28-mongolia-dorjjugder> (Viewed 29 February 2017)

¹² Robert Helbig p. 2.

5. DEFENSE AND SECURITY COOPERATION

India and Mongolia have a joint annual military exercise with codename ‘Nomadic Elephant’ along with multilateral military exercise for peacekeeping cooperation under ‘Khan Quest’. India and Mongolia have agreed to enhance their cooperation for radioactive minerals and nuclear energy. India and Mongolia have an institutional mechanism for defense cooperation through the ‘Joint Working Group’ (JWG)¹³. The JWG has been set up for bilateral nuclear energy cooperation through the nuclear agencies of both countries. Both countries have established ‘a civil nuclear deal’ for uranium supply in September 2009¹⁴.

The efforts to deepen its defense and strategic relations with Mongolia are considered significant especially since Mongolia’s geographical location. India seems to be eager to develop a close defense and security cooperation with Mongolia to counterbalance China–Myanmar or China–Pakistan defense and security cooperation¹⁵. India perceived them with strategic suspicion and distrust.

Another significant area where India and Mongolia can cooperate is space research. The Indian Space Research Organization (ISRO) and the Ministry of Infrastructure, Government of Mongolia, have signed an agreement to help and co-operate with each other in space activities¹⁶. It will cover activities in the areas of satellites, sounding rockets, balloons and ground facilities for space research and applications¹⁷. The agreement also covers studies related to satellite communications; satellite based remote sensing and satellite meteorology; satellite ground stations and satellite mission management; training facilities and exchange of scientists¹⁸.

6. OTHER AREAS OF COOPERATION

India and Mongolia developed the following bilateral mechanisms of cooperation as the cooperation through exchanges of high and mid-level visits; regular consultations and dialogue between the Ministries of Defense and other relevant organizations, including the National Security Councils; military personnel exchanges, capacity building and technical cooperation; joint exercises in Special Forces; collaboration in UN as well as to other

¹³ Vijay Kumar Bhatia, India - Mongolia Relations in the Changing World, *Glacier Journal of Scientific Research*, ISSN: 2349-8498 <http://www.glacierjournal.org/issues/27-october-2016-issue-1-volume-1/> (Viewed 23 March 2017)

¹⁴ Ibid.

¹⁵ Ibid.

¹⁶ Ibid.

¹⁷ Ibid.

¹⁸ Ibid.

international peacekeeping missions; the cooperation between the border security guards (both countries bordered with China). In the area of cyber security domain, India provides a technical assistance to the establishment of a cyber security centre in Mongolia.

Memorandum of Understandings signed during the visit of Indian Prime Minister to Mongolia:¹⁹

- *Memorandum of Understanding on establishment of Cyber Security Training Centre in the Ministry of Defense of Mongolia:* Through this Agreement, India will establish a Cyber Security Training Centre for the Ministry of Defense, Government of Mongolia and will also undertake the training of personnel in cyber security.
- *Memorandum of Understanding for Cooperation between the Indian National Security Council and the Mongolian counterpart:* the aim is to hold regular consultations alternatively in both countries, would cover both traditional and non-traditional security issues, counter-terrorism, intelligence cooperation and exchange, etc.
- *Memorandum of Understanding on enhancing cooperation between the border guarding forces:* The setting up of a Joint Steering Committee between competent ministries and agencies for cooperation in the areas of capacity building, exchange of best practices, conduct of joint exercises, technologies for border guarding, surveillance and policing.

7. THE FUTURE OF THE COOPERATION

To further improve the cooperation, Mongolia could plan to exchange best practices, participate in a wide range of training activities of defense and security servicemen and consider the possibility of providing joint military forces to take part in the international peacekeeping missions.

The most realistic and potential areas of mutual cooperation in defense and security:

- Enhancing military and language training and education;
- Joint conferences and research studies on defense and security issues;
- The promotion of conducting joint exercises and training in peacekeeping, humanitarian assistance and civil emergency management areas;

¹⁹ India Mongolia relation, 22 May 2015 <http://www.drishtiiias.com/upsc-exam-gs-resources-INDIA-MONGOLIA-RELATION> (Viewed 20 March 2017)

VJENSKÉ REFLEXIE

- India and Mongolia should actively cooperate in UN peacekeeping missions;
- Promotion of the cooperation to general public, in order to dispel suspicions against India in China and Russia (intentions and objectives);
- Expanding cooperation on cyber security;
- Establishment of the permanent mechanism to further develop political dialogue and the enhancement of military-to-military and security-to-security cooperation;
- The joint preliminary study of future cooperation in space sciences and development.

Mongolia needs to diversify its political and economic relations in the long term perspective, but it requires good cooperation with its two immediate neighbors, as a result, its foreign policy is a difficult balancing act.²⁰ The relations with India therefore became an important part of the “Third Neighbor Policy” concept aimed at balancing interests of the two neighbors.

The cooperation will continue to be of practical value to the defense and security interests of both sides. In the near future cooperation is unlikely to develop to the highest level as Mongolia has with Russia, China, USA and NATO.²¹ In order to establish strategic trust, we need patience and long term practical fundamentals. A relationship based on trust will need to gradually develop over time.

Challenges for the Indo-Mongolian defense and security cooperation in foreseeable future:

1. The growing relationship between China and Russia, and Mongolia as a buffer zone between them creates challenges to India. It would be risky to try to push forward the Indo-Mongolian defense and security cooperation without explaining clearly to Mongolia’s only neighbors. Misunderstanding could backfire and make the whole cooperation’s in situation of full stop, which is not beneficial to both sides.
2. The disadvantage of geographic (landlocked or no access to sea), demographic (low population density or concentration of population in one particular place) and climatic conditions (an extreme continental climate or very high volatile temperature amplitude in summer and winter seasons). The landlocked position of Mongolia lessens the more independent and strategic relationship between India and Mongolia. However, the independent re-

²⁰ Daniel Schmücking: Search for the third border, Mongolian foreign policy between Russia and China, October 2015, Kas International Reports, p. 31-36; <http://www.kas.de/wf/en/33.43201/> (Viewed 24 October 2017)

²¹ Siposné Kecskeméthy-Tsend-Ayush p. 42-43.

lationship could be enhanced through the development of the alternative international mechanisms of cooperation. For instance, Even if Mongolia is a landlocked country, it is the one among the Top 10, which provides flags of convenience.²²

CONCLUSION

What basically needs to be pointed out is that the recent push to boost Indo - Mongolian relations owes much to Ulaanbaatar's 'Third Neighbour' policy and is driven by strategic concerns. India, on its part, has been patiently expanding its defence and security links with Mongolia as part of an effort to build strategic ties with China's neighbours, in line with New Delhi's 'Look East' policy.²³ As regards effects of Mongolia's 'Third Neighbour' policy on relations between India and Mongolia, a new dimension in the whole relationship has emerged, that is, bilateral ties has been transformed in to comprehensive partnership that reflected the ways in which both sides have redefined their geostrategic interests. The Northeast Asian identity of Mongolia together with socio-economic and political ties with other countries particularly in Asia generates much scope for further expansion and concretisation of Indo-Mongolian cooperation in various sectors.

Yet, the best way to ensure that Mongolia's two neighbours respect her independent identity is to integrate it into regional and global security structures. Although since 2012, Mongolia has already been integrated in the NATO's Partnership for Peace and in the Organization for Security and Cooperation in Europe (OSCE), it still needs to be integrated in other significant organisations like the Asia-Pacific Economic Cooperation forum. It is, thus, the obligation of Mongolia's 'Third Neighbour' countries to lend their support in these efforts.²⁴

²² <http://www.itfglobal.org/en/transport-sectors/seafarers/in-focus/flags-of-convenience-campaign/> (Viewed 30 December 2017)

²³ "Global Insider: India-Mongolia Relations": An Interview with Sharad K. Soni, World Politics Review, September 21, 2011, p. 2., at <http://www.worldpoliticsreview.com/trendlines/10082/global-insider-India-Mongolia-relations> (Viewed 9 November 2017)

²⁴ Sharad K Soni, "The 'Third Neighbour' Approach of Mongolia's Diplomacy of External Relations, Effects on Relations between India and Mongolia," India Quarterly, Indian Council of World Affairs (ICWA), SAGE Publications, 2015, p.48.

LITERATURE

- [1] Amit Samdarshi, Why is PM Narendra Modi travelling to Mongolia? What is its political significance? 18 May 2015 <https://www.quora.com/Why-is-PM-Narendra-Modi-travelling-to-Mongolia-What-is-its-political-significance#> (Viewed 22 March 2017)
- [2] Dorjjugder, Munkh-Ochir: Mongolia's "Third Neighbor" Doctrine and North Korea, Paper, January 28, 2011. <http://www.brookings.edu/research/papers/2011/01/28-mongolia-dorjjugder> (Viewed 29 February 2017)
- [3] "Global Insider: India-Mongolia Relations": *An Interview with Sharad K. Soni*, World Politics Review, September 21, 2011, p. 2., <http://www.worldpoliticsreview.com/trendlines/10082/global-insider-India-Mongolia-relations> (Viewed 9 November 2017)
- [4] Helbig, Robert: NATO Mongolia relations: limited in grow, but with room to grow, Research Paper, No. 116. June 2015, NATO Defense College, Rome p. 1-12
- [5] "India, Mongolia to expand Defence cooperation", at <http://www.thehindu.com/news/national/india-mongolia-to-expand-defence-cooperation/article2302929.ece> (Viewed 24 October 2017)
- [6] "India Mongolia Crosswords" *The Hindu* 9th April", at <http://www.thehindu.com/news/national/india-mongolia-crosswords/article17895241.ece> (Viewed 24 October 2017)
- [7] India Mongolia relation, 22 May 2015 <http://www.drishtiiias.com/upsc-exam-gs-resources-INDIA-MONGOLIA-RELATION> (Viewed 20 March 2017)
- [8] Klára Siposné Kecskeméthy-Ganbadrakh Tsend-Ayush: Global Partnership, NATO-Mongolia Relations, Vojenské Reflexie, Ročník XI. 2016/1. p. 30-44.
- [9] Sharad K Soni, "The 'Third Neighbour' Approach of Mongolia's Diplomacy of External Relations, Effects on Relations between India and Mongolia," India Quarterly, Indian Council of World Affairs (ICWA), SAGE Publications, 2015, p.48.
- [10] Sarlagtay, Mashbat Otgonbayar: Mongolia's Immediate Security Challenges: Implication to Defense Sector and The Regional Cooperation, Chapter 8. p. 103-116.
- [11] Schmücking, Daniel: Search for the third border, Mongolian foreign policy between Russia and China, October 2015, Kas International Reports, p. 21-37; <http://www.kas.de/wf/en/33.43201/> (Viewed 24 October 2017)
- [12] Shefali Anand, INDIA'S NARENDRA MODI IN MONGOLIA: WRESTLING, BUDDHISM AND DEMOCRACY, 16 May, 2015 <http://blogs.wsj.com/indiarealtime/2015/05/16/indias-narendra-modi-in-mongolia-buddhism-bollywood-and-democracy/> (Viewed 23 March 2017)
- [13] P.Stobdan, "India and Mongolia: Modi on Ashoka's Path. IDSA comments," at https://idsa.in/idsacomment/IndiaandMongolia_pstobdan_130515 (Viewed 24 October 2017)

- [14] Vijay Kumar Bhatia, India - Mongolia Relations in the Changing World, Glacier Journal of Scientific Research, ISSN: 2349-8498 <http://www.glacierjournal.org/issues/27-october-2016-issue-1-volume-1/> (Viewed 23 March 2017)
- [15] World Population Data Sheet 2017, http://www.prb.org/pdf17/2017_World_Population.pdf (Viewed 2 December 2017)
- [16] <http://www.itfglobal.org/en/transport-sectors/seafarers/in-focus/flags-of-convenience-campaign/> (Viewed 30 December 2017)

Reviewer:

prof. Klára Siposné KECSKEMÉTHY, CSc.

SÚKROMNÉ VOJENSKÉ SPOLOČNOSTI A STRUČNÝ POHĽAD NA ICH PÔSOBENIE V PRIESTORE ZODPOVEDNOSTI USCENTCOM

npor. Mgr. Jakub SASARÁK

Akadémia ozbrojených síl generála Milana Rastislava Štefánika

doktorand externého štúdia Katedry bezpečnosti a obrany

E-mail: jakub.sasarak@mil.sk

PRIVATE MILITARY COMPANIES AND A SHORT VIEW OF THEIR ENGAGE- MENT IN THE USCENTCOM AREA OF RESPONSIBILITY

ABSTRAKT

Predkladaný príspevok sa zaoberá pôsobením súkromných vojenských spoločností v priestore zodpovednosti USCENTCOM. V prvej časti príspevku autor objasňuje pojmy súkromné vojenské spoločnosti a kontraktor. Taktiež sa zameriava na typy súkromných spoločností a na štandardy upravujúce operácie súkromných vojenských spoločností. Druhá časť príspevku pozostáva z analýzy operácií súkromných vojenských spoločností kontrahovaných Ministerstvom obrany USA pre potreby USCENTCOM a teda pre podporu operácií v Afganistane, Iraku a Sýrii.

Kľúčové slová: súkromné vojenské spoločnosti, štandardy ANSI/ASIS, vojenské operácie, USCENTCOM, Operácie vnútorne odhodlanie, Operácia Resolute Support

ABSTRACT

The paper deals with the private military companies contribution to the operations in the USCENTCOM AOR . In the first part of the paper author clarify the term private military companies and their members – contractors. It also focuses on types of private military companies and standards for the operation of PMC. The second part of the paper deals with analysis of the operation of PMC contracted by the US Department of Defence for the needs of the US Central Command and thus with the operations in Afghanistan, Iraq and Syria.

Keywords: private military companies, ANSI/ASIS standards, military operations, USCENTCOM, Operation Inherent Resolve, Operation Resolute Support

ÚVOD

Pôsobenie súkromných vojenských spoločností vo vojenských operáciách sa stáva ich bežnou súčasťou. Vo vojenských operáciách pôsobia všetky typy súkromných vojenských spoločností. Nasadzovaní sú ozbrojení súkromní kontraktori do bojových činností, ako strážcovia základní alebo eskorta konvojov. Pri formovaní bezpečnostného sektoru a výcviku miestnych ozbrojených zložiek patria kontraktori medzi najskúsenejších a najvyhľadávanejších inštruktorov a poradcov. Svoje miesto majú v mierových operáciách aj súkromné vojenské spoločnosti poskytujúce služby bojového zabezpečenia a iné logistické služby. Bez nich by v operáciách muselo pôsobiť oveľa väčší počet profesionálnych vojakov, čo niekedy nie je akceptovateľné z politického hľadiska, alebo jednoducho ozbrojené sily nedisponujú potrebnými spôsobilosťami alebo kapacitami.

1. SÚKROMNÉ VOJENSKÉ SPOLOČNOSTI

Základným problémom pri rozprave o súkromných vojenských spoločnostiach (ďalej len SVS) je ich správne definovanie. Mnoho autorov si zamieňa príslušníkov SVS – kontraktorov so žoldnieri a SVS považuje za žoldnierske skupiny, ktoré poskytujú len služby spojené s priamou bojovou činnosťou. Tento názor je však mylný a treba dôsledne rozlišovať medzi žoldnierzom a kontraktorom. Žoldnier je osoba, ktorá bojuje v cudzej vojne za účelom osobného zisku na strane toho aktéra, ktorý si ho najal. Naproti tomu kontraktor je príslušník súkromnej vojenskej spoločnosti s uzatvoreným legálnym platným kontraktom na vykonávanie činností, ktoré sa nie vždy viažu priamo s bojovou činnosťou. Hlavný rozdiel teda pokladáme v legitimitate kontraktora a vo vykonávaných činnostiach. Ak vychádzame z predpokladu, že kontraktor je príslušníkom SVS akéhokoľvek druhu, aj poskytujúcej podporné aktivity v bojových oblastiach, tak kontraktor môže byť aj kuchár, murár alebo vodič nákladného automobilu. To poskytuje úplne iný pohľad na kontraktora a jeho podstatu.

Ivančík a Nečas definujú SVS ako „obchodné spoločnosti, ktoré na základe legálne uzatvorených zmlúv poskytujú svojim klientom služby prevažne vojenského charakteru.“¹

Brayton obšírnejšie definuje SVS vo svojej práci *Outsourcing War: Mercenaries and the Privatization of Peacekeeping*. Moderné SVS majú podľa neho tieto črty:

- zreteľná prezentácia ich podnikateľského imidžu,
- otvorená obhajoba a propagácia ich užitočnosti a profesionality,

¹ IVANČÍK, R. - NEČAS, P.: Privatizácia vojenstva: Súkromné vojenské spoločnosti s. 23

Vojenské REFLEXIE

- využívanie medzinárodne uznávaných právnych a finančných nástrojov pre realizáciu svojich transakcií,
- podpora výlučne medzinárodne uznaných vládam a vyhýbanie sa medzinárodným spoločenstvom neuznaným režimom.²

Definíciu SVS, ktorá sa zameriava aj na činnosti poskytujúce SVS prináša dokument známy ako Montreux Document. Tento dokument bol podpísaný vo švajčiarskom meste Montreux na brehu Ženevského jazera a je vyvrcholením aktivít švajčiarskeho ministerstva zahraničných vecí a Medzinárodného výboru Červeného kríža. Dokument má ambíciu potvrdiť právne záväzky štátov vo vzťahu k aktivitám SVS a zároveň popísať „najlepšie postupy“ (good practises) štátov v tejto oblasti. Dokument dňa 17. 9. 2008 podpísalo 18 štátov vrátane všetkých stálych členov Bezpečnostnej rady OSN a významných exportérov (napr. Juhoafrická republika) a príjemcov služieb SVS (napr. Iracká republika, Afganská islamská republika). Podľa bodu 9 tohto dokumentu sú: „súkromné vojenské a bezpečnostné spoločnosti súkromné podnikateľské organizácie (subjekty), ktoré bez ohľadu na svoj názov, alebo označenie poskytujú zákazníkovi vojenské a/alebo bezpečnostné služby. Poskytované vojenské a bezpečnostné služby zahŕňajú najmä ozbrojenú ochranu osôb a objektov – ako sú dopravné konvoje, budovy a iné dôležité zariadenia; obsluhu a údržbu zbraňových systémov; stráženie väzňov a ochranu väzňov; vojenské a bezpečnostné poradenstvo, alebo výcvik miestnych vojenských síl a príslušníkov bezpečnostných zložiek.“³

Keďže žiadnu z predkladaných definícií nepokladáme za vyčerpávajúcu hlavne z dôvodu, že opomínajú SVS podporného typu tak prikladáme vlastnú definíciu SVS: Súkromné vojenské spoločnosti sú subjekty, ktoré poskytujú svoje služby na základe legálne uzatvorených kontraktov, v súlade s medzinárodným právom a štandardami, a ich portfólio obsahuje služby týkajúce sa priamych vojenských aktivít, vojenského výcviku a poradenstva, podporných a zabezpečovacích aktivít prevažne vo vojenských zónach.

1.1. Typológia súkromných vojenských spoločností

Najviac využívaná typológia SVS pochádza od Singera, ktorý SVS rozdeľuje na základe vzdialenosti od bojiska na tri základné druhy spoločnosti a využíva prirovnanie k „hrotu kopije“.

² BRAYTON, S.: „Outsourcing War: Mercenaries and the Privatisation of Peacekeeping In IVANČÍK, R. - NEČAS, P: Privatizácia vojenstva: Súkromné vojenské spoločnosti s. 17

³ ROZEMBERG, P. – ĎURKECH, B.: Stručná história súkromných vojenských síl, definícia a základná typológia SVS

VOJENSKÉ REFLEXIE

1. Spoločnosti poskytujúce priamu vojenskú podporu a operujúce priamo na bojisku. Singer ich prirovnáva k čepeli kopije a približujú sa najviac klasickým žoldnierom. Zamestnanci týchto spoločností môžu byť priamo zapojení do bojovej činnosti.
2. Vojenské konzultačné spoločnosti, ktoré poskytujú strategické, operačné, výcvikové a organizačné služby, ale nie sú priamo zapojení do bojovej operácie. Tieto Singer prirovnáva k strednej časti kopije.
3. Spoločnosti zaisťujúce vojenské zabezpečenie, ktoré zaisťujú služby nebojovej povahy. To znamená najmä služby v oblasti logistiky (stravovanie, ubytovanie, pranie, dodávky munície, pohonných hmôt), servis a údržbu techniky, budov, zariadení a podobne. Tieto spoločnosti operujú v najväčšej vzdialenosti od bojiska a predstavujú zadnú časť kopije.

V praxi je však náročné striktne spoločnosti klasifikovať podľa tohto rozdelenia. Hlavne veľké nadnárodné spoločnosti poskytujú komplexné balíčky služieb a nie je možné ich zaradiť len do jednej skupiny. Táto klasifikácia nám však pomáha lepšie pochopiť rozsah činností SVS.

Kevin A. O'Brien navrhuje ďalšiu alternatívu, pričom rozlišuje medzi SVS ponúkajúcimi operácie určené k zmene strategického terénu, a tými, ktoré ponúkajú iba operácie s lokálnym a okamžitým dopadom.

Do prvej kategórie zahrňuje spoločnosti ponúkajúce vojenské operácie s cieľom zmeniť strategické prostredie. Tie môžu byť ofenzívne aj defenzívne, vrátane bojovej podpory, peacekeepingu, podpory operácií na vynútenie mieru, patria sem aj vojenské poradenské služby na podporu národných vojenských cieľov či výzvedné služby podporujúce národné bezpečnostné ciele.

Druhá kategória SVS potom zahrňuje spoločnosti ponúkajúce podporné vojenské operácie, ktoré nie sú samé o sebe určené k zmene strategického prostredia prebiehajúceho konfliktu. Zahrňujú napríklad profesionalizáciu, či integračný výcvik a logistiku.

Tretiu kategóriu predstavujú obranné, alebo ochranné bezpečnostné operácie súkromných aktérov – od rozsiahlej ochrany budov a majetku po obmedzenú ochranu jednotlivcov.

Posledná štvrtá kategória v sebe zahŕňa neletálne bezpečnostné operácie s lokálnym či obmedzeným dopadom – vrátane súkromnej podpory ochrany práva a polície v tranzitných krajinách, ktorým tieto kapacity chýbajú, ďalej prepravu, paramedicínske služby, ochranu

konvojov s humanitárnou pomocou, ochranu utečencov, administratívu a logistiku a ďalšie nefrontové služby.⁴

1.2. Štandardy upravujúce poskytovanie služieb SVS

Obstarávatelia služieb od SVS vyžadujú aby tieto služby spĺňali isté kritéria. Preto boli zavedené medzinárodné štandardy takýchto služieb aby boli presne vymedzené akú kvalitu má dosahovať kontrahovaná služba. Prvá bola vytvorená séria amerických štandardov ANSI/ASIS PSC. Štandardy boli vyvinuté vyše 200 odborníkmi z 24 krajín. Táto séria štandardov pomáha SVS zabezpečiť kvalitu služieb, riadiť riziká a chrániť ľudské práva v oblastiach sveta, kde bol zákon oslabený v dôsledku vojen alebo prírodných katastrof vrátane medzinárodných vôd.

Prvým zo série štandardov je ANSI/ASIS PSC.1-2012 „Management System for Quality of Private Security Company Operations - Štandard manažmentu kvality pre operácie súkromných vojenských spoločností (aktualizovaný v septembri 2017 na ANSI/ASIS PSC.1-2017). Tento štandard zavádza mechanizmus pre poskytovateľov súkromných bezpečnostných služieb a ich klientov, aby poskytli preukázateľný záväzok, súlad a zodpovednosť so zásadami uvedenými v Medzinárodnom kódexe správania pre poskytovateľov súkromných bezpečnostných služieb a Montreux Document. Štandard zahŕňa všetky príslušné ustanovenia amerického právneho poriadku, smernice a pokyny ministerstva obrany a je v súlade s medzinárodnými dohodami.

ANSI/ASIS PSC.2-2012 „Conformity Assessment and Auditing Management Systems for Quality of Private Security Company Operations – Hodnotenie konformity a systém manažmentu auditu kvality operácií SVS“ poskytuje požiadavky na orgány tretích strán poskytujúce audity a certifikáciu súkromných poskytovateľov bezpečnostných služieb, ktorí pracujú pre každého klienta v podmienkach, v ktorých správa a právny štát boli narušené konfliktom alebo katastrofou. Certifikovanie spoločnosti uľahčuje výber dodávateľa, urýchľuje zadávanie zákazky, obmedzuje riziko oneskorenia poskytovania služieb v dôsledku prieťahov v uzatváraní zmlúv a znižuje riziko neposkytovania služieb v kritických počiatočných fázach nepredvídaných operácií.

ANSI/ASIS PSC.3-2013 „Maturity Model for the Phased Implementation of a Quality Assurance Management System for Private Security Providers - Model zrelosti pre postupné

⁴ O'BRIEN, K. A.: What should and what should not be regulated? In: ROZEMBERG, P. – ĎURKECH, B.: Stručná história súkromných vojenských síl, definícia a základná typológia SVS

VOJENSKÉ REFLEXIE

zavádzanie systému riadenia zabezpečenia kvality pre SVS“ poskytuje usmernenie pre implementáciu štandardu PSC.1 v šiestich fázach, od začiatkov prechodu na systém kvality až po dosiahnutie základných požiadaviek normy PSC.1.

ANSI/ASIS PSC.4-2013 „Quality Assurance and Security Management for Private Security Companies Operating at Sea – Zabezpečenie kvality a manažment bezpečnosti pre SVS pôsobiace na mori“ poskytuje návod na implementáciu normy PSC.1 (a súvisiacich noriem systému riadenia bezpečnosti ISO) v námornom prostredí v súlade s dodržiavaním ľudských práv, zmluvných a právnych záväzkov.

Používanie štandardu taktiež podporujú Veľká Británia a Austrália. V iných krajinách uznávajúcich štandardy ISO bol štandard ANSI/ASIS PSC.1.2012 preklopený do štandardu ISO 18788-2015.

Celkovo 47 SVS z 13 krajín sveta je držiteľom aspoň jedného z týchto certifikátov. Ďalších 22 spoločností z 15 krajín začalo proces certifikácie.

2. PÔSOBENIE SVS V PRIESTORE ZODPOVEDNOSTI USCENTCOM

Najrozsiahlejšie vojenské operácie 21. storočia sa odohrali v oblasti zodpovednosti USCENTCOM. U.S. Central command – USCENTCOM je americké veliteľstvo síl pôsobiacich v oblasti stredného východu, častí severnej Afriky a strednej Ázie, Toto veliteľstvo bolo vytvorené v roku 1983 a riadilo viaceré významné operácie ako Púštna búrka v Iraku (1991), Trvalá sloboda v Afganistane (2001-2014) a Iracká sloboda (2003-2011). V súčasnosti sú jednotky podriadené USCENTCOM nasadené hlavne v Iraku, Afganistane a Sýrii. Veliteľstvo je umiestnené na základni vzdušných síl MacDill v Tampe v štáte Florida. Predsunuté veliteľstvo sa nachádza na základni vzdušných síl Al Udeid v Katare. Súčasným veliteľom je generál Joseph Votel.

V nasledujúcich odsekoch sa podrobnejšie pozrieme na počty a štruktúru kontraktorov, ktorí boli najatí Americkým ministerstvom obrany a pôsobili v oblasti zodpovednosti USCENTCOM (ďalej len USCENTCOM AOR – USCENTCOM Area Of Responsibility). Vychádzame zo správy Ministerstva obrany USA „Contractor support of U.S. operations in the USCENTCOM AOR – Podpora operácií v USCENTCOM AOR kontraktormi“ za štvrtý štvrťrok 2017 a prvý štvrťrok 2018. Správa neobsahuje údaje o kontraktoroch, ktorých si najali iní aktéri pôsobiaci v tejto oblasti.

V nasledujúcej tabuľke 1 sú uvedené údaje o počtoch pôsobiacich kontraktoroch najatých Ministerstvom obrany USA za 1.kvartál roku 2018. Spolu v priestore zodpovednosti

VĚJENSKÉ REFLEXIE

pôsobilo 46 257 kontraktorov, v porovnaní s 4. kvartálom 2017 je to nárast o 2984 ľudí. Nárast bol spôsobený hlavne navýšením počtu kontraktorov v Afganistane o 2386 ľudí. Ak si zoberieme vývoj za uplynulých 10 rokov, tak v rokoch 2008-2010 pôsobilo v priestore zodpovednosti USCENTCOM okolo 200 tisíc kontraktorov. Ich počet postupne klesal na zhruba 150 tisíc v roku 2012 na súčasných okolo 50 tisíc začiatkom roka 2015.

Tabuľka 1 – Počty kontraktorov najatých Ministerstvom obrany USA pôsobiacich v USCENTCOM AOR v 1.kvartáli 2018

Počty kontraktorov	Občania USA	Občania tretích krajín	Občania hostiteľskej krajiny	Spolu
Afganistan	10 189	9 477	6 377	26 043
Irak	2 767	1 495	665	4 927
Ostatné oblasti	6 224	9 001	62	15 287
Spolu – USCENTCOM AOR	19 180	19 973	7 104	46 257

Zdroj: Contractor support of U.S. operations in the USCENTCOM AOR 1th quarter FY 2018

Ako je v tabuľke 1 vidieť, že najviac kontraktorov pôsobí v Afganistane popri prebiehajúcej operácii Resolute Support. Keď sa zameriame na národnostné zloženie tak v Afganistane pôsobí 39,1% kontraktorov americkej národnosti, 36,4% kontraktorov z tretích krajín a 24,5% občanov Afganskej islamskej republiky. V Iraku a je situácia podstatne odlišná hlavne čo sa týka podielu domácich občanov. V Iraku je najatých 56,2% Američanov, 30,3% občanov tretích krajín a len 13,5% občanov hostiteľskej krajiny. V ostatných oblastiach (prevažne Sýria) je podiel domácich občanov ešte nižší. V ostatných oblastiach pôsobí 40,7% Američanov, 58,9% občanov tretích krajín a len 0,4% domácich obyvateľov.

Tabuľka 2 - Počty kontraktorov najatých Ministerstvom obrany USA pôsobiacich v Iraku v 1.kvartáli 2018

Účel kontraktu	Počet	Podiel
Logistika / údržby	1 480	30 %
Podpora základní	827	16,8 %
Prekladateľstvo	805	16,3 %
Stavebníctvo	499	10,1 %
Bezpečnosť	406	8,2 %
Prepravy	281	5,7 %
IT služby	267	5,4 %
Administratíva	247	5 %
Iné	64	1,3 %
Výcvik	37	0,8 %
Zdravotníctvo	14	0,3 %
Spolu	4 927	

Zdroj: Contractor support of U.S. operations in the USCENTCOM AOR 1th quarter FY 2018

VOJENSKÉ REFLEXIE

V tabuľke 2 sú uvedené počty kontraktorov, ktorých najalo Ministerstvo obrany USA a pôsobili v Iraku v 1. kvartáli 2018. Údaje sú uvedené podľa činnosti, na ktorú sa viazal ich kontrakt. Ako je vidieť, najviac personálu bolo zamestnaného v podporných službách. Až 30 % kontraktorov plnilo logistické úlohy. Za úlohy bojového zabezpečenia však môžeme pokladať aj podporu základní (16,8%), prepravy (5,7%), stavebníctvo (10,1%), IT služby (5,4%), administratívu (5%) a zdravotníctvo (0,3%). Spolu je to 73,3% zo všetkého kontrahovaného personálu. Štandardné úlohy SVS poskytujúcich priamu vojenskú podporu a vojenské konzultačné/výcvikové služby poskytovalo len 9 % kontrahovaného personálu. Tento malý podiel možno vysvetliť najmä tým, že v roku 2017 a začiatkom roka 2018 už v krajine neprebíhali intenzívne boje a prebiehajúca operácia Inherent Resolve (Vnútorne odhodlanie) bola zameraná na obnovu krajiny. V Iraku medzi kvartálne narástol najmä počet logistického personálu a prekladateľov, čo súvisí hlavne s aktivitami ako je výcvik miestnych ozbrojených zložiek. Armáda nemá k dispozícii potrebné kapacity prekladateľov a tak ich nedostatok rieši najímaním z civilného sektora. Ak porovnáme medzoročný vývoj od januára 2017 k januáru 2018 tak celkový počet kontraktorov narástol o 37 % z 3 592 na 4 927 ľudí.

Tabuľka 3 - Počty kontraktorov najatých Ministerstvom obrany USA pôsobiacich v Afganistane v 1.kvartáli 2018

Účel kontraktu	Počet	Podiel
Logistika / údržby	8 092	31,1 %
Bezpečnosť	3 984 ⁵	15,3 %
Podpora základní	3 511	13,5 %
Stavebníctvo	2 115	8,1 %
Prekladateľstvo	1 852	7,1 %
Administratíva	1 810	7,0 %
Prepravy	1 656	6,4 %
IT služby	943	3,6 %
Výcvik	918	3,5 %
Iné	1 025	3,9 %
Zdravotníctvo	137	0,5 %
Spolu	26 043	

Zdroj: Contractor support of U.S. operations in the USCENTCOM AOR 1th quarter FY 2018

Ako je vidieť v tabuľke 3, tak podiel jednotlivých profesií kontraktorov je v Afganistane je veľmi podobná ako v Iraku. V oblasti bojového zabezpečenia pôsobí 31,1 % personálu v logistike, 13,5 % v podpore základní, 7,0 % v administratíve, 8,1 %

⁵ z toho 1 867 ozbrojených kontraktorov

Vojenské REFLEXIE

v stavebníctve, 6,4 % v prepravách a 3,6 % v IT službách. Tento podiel spolu predstavuje 69,7 %. V porovnaní s Irakom však väčší podiel kontraktorov pôsobí v oblasti bezpečnosti, celkovo sa jedná o 3 984 kontraktorov. Z tohto počtu je 1867 ozbrojených kontraktorov vykonávajúcich čisto tradičné vojenské úlohy. Tento podiel predstavuje 15,3 % v prospech všetkých kontraktorov pôsobiacich v oblasti bezpečnosti a len 7,2% je ozbrojených. Znovu tieto údaje môžeme pripisovať charakteru operácie Resolute Support. Medzi kvartálne počet kontraktorov narástol o 2 384.

Ak zovšeobecníme prezentované údaje, tak je jednoznačné, že Ministerstvo obrany USA najímalo SVS na pôsobenie v USCENTCOM AOR hlavne na služby týkajúce sa bojového zabezpečenia a ďalšie podporné služby. Hlavným dôvodom k tomuto kroku môže byť snaha aby sa nasadení vojaci zameriavali na to na čo sú určení a všetok podporný servis bol posunutý do civilného sektoru. Ďalší dôvod je možné vidieť v politickom rozhodnutí, keď tlak verejnosti presadzuje znižovanie počtu nasadených vojakov a tak sú služby, ktoré dokážu zabezpečiť aj SVS zabezpečené ich najímaním.

V rámci veliteľstva USCENTCOM je zriadené oddelenie, ktoré má na starosti operačnú podporu a integráciu kontraktov. Aktivity tohto oddelenia sa zameriavali aj na školenie miestnych firiem za účelom zvýšenia ich konkurencieschopnosti pri uzatváraní kontraktov s ministerstvom obrany. Oddelenie sa ďalej zameriavalo na vypracovanie „lessons learned“ – štúdií získaných poznatkov za účelom zlepšenia a zefektívnenia kontraktov.

ZÁVER

Je veľký predpoklad, že trh so službami, ktoré poskytujú súkromné vojenské spoločnosti bude v ďalších rokoch naďalej rásť. Je vidieť trend, kedy súkromné vojenské spoločnosti sa stali hlavnou jednotkou bojového zabezpečenia prebiehajúcich vojenských operácií. Súkromné spoločnosti zabezpečujú prepravu vojaka do priestoru operácie, tam mu vybudujú kemp a zabezpečia mu všetky poľné služby začínajúc dodávkami PHM, munície pokračujúc stravovaním a končiac praním. Armády sa tak môžu sústrediť na svoj primárny účel. Takéto riešenie prináša menšiu potrebu nasadených príslušníkov ozbrojených síl do operácií. To je veľmi populárne politické rozhodnutie, keďže verejná mienka nebýva naklonená veľkým počtom vojakov v operáciách.

Netreba však zabudnúť ani na tradičné súkromné vojenské spoločnosti poskytujúce priamu vojenskú podporu a zabezpečenie bezpečnosti. Tieto spoločnosti dokážu nahradiť ozbrojené sily v rizikových operáciách a tak znížiť straty regulárnych ozbrojených síl.

LITERATÚRA

- [1] Contractor support of U.S. operations in the USCENTCOM AOR 4th quarter FY 2017
- [2] Contractor support of U.S. operations in the USCENTCOM AOR 1th quarter FY 2018
- [3] Executive Summary ANSI/ASIS PSC series Private Security Service Provider Standards Dostupné online <<https://www.asisonline.org/Standards-Guidelines/Standards/Documents/Executive%20SummaryANSIASIS%20PSC%20series.pdf>>
- [4] IVANČÍK,R. NEČAS,P. 2017: *Privatizácia vojenstva – Súkromné vojenské spoločnosti*, Prvé vydanie. Ostrava: Key publishing s.r.o.,2017. 140 s. ISBN 978-80-7418-269-3
- [5] Montreaux document Dostpné online <https://www.icrc.org/eng/assets/files/other/icrc_002_0996.pdf>
- [6] ROZEMBERG, P. – ĎURKECH, B. 2015: Stručná história súkromných vojenských vojenských síl, definícia a základná typológia SVS In *Kultura Bezpieczeństwa Nauka – Praktyka – Refleksje* Nr 17, 2015 s. 171–189

Recenzent:

plk. gšt. Ing. Radoslav IVANČÍK, PhD.

POHĽAD NA TERORIZMUS 21. STOROČIA

JUDr. Ivona ONDREJKOVÁ

Akadémia ozbrojených síl generála Milana Rastislava Štefánika
doktorand externého štúdia Katedry bezpečnosti a obrany

VIEW OF THE TERRORISM OF THE 21ST CENTURY

ABSTRAKT

Terorizmus, ako jedna z najzávažnejších globálnych bezpečnostných hrozieb súčasnosti, ohrozuje vnútropolitické usporiadanie štátov, ako aj vzájomné vzťahy medzi nimi. Na dosiahnutie svojich cieľov, predovšetkým šírenie strachu a zastrašovanie, používajú teroristi extrémne násilie. Multidimenzionálny proces globalizácie ovplyvnil aj terorizmus. Terorizmus súčasnej doby sa líši od terorizmu, ako bol známi v minulom storočí.

Autorka sa v článku zaoberá problematikou definovania terorizmu. Analyzuje rozdiel medzi „starým“ a „novým“ terorizmom s využitím šiestich bodov, na ktorých tento rozdiel ilustroval brigádny generál USA a odborník na terorizmus Russel Howard. Autorka popisuje spôsoby financovania terorizmu 21. storočia, ktoré sú v dnešnej dobe omnoho jednoduchšie. Autorka sa v neposlednom rade zameriava na príčiny terorizmu a stručne opisuje taktiku a motivácie, ktoré teroristi na dosahovanie svojich cieľov využívajú.

Kľúčové slová: Terorizmus. Vývoj terorizmu. Príčiny terorizmu. Komparácia terorizmu. Financovanie teroristov.

ABSTRACT

Terrorism, as one of the most serious global security threat, threatens the intra-political order of states as well as inter-state relations. Terrorism to achieve its goals, especially the spread of fear and intimidation, uses extreme violence. The multidimensional process of globalization has also been affected by terrorism. Current terrorism differs from terrorism as it was known in the past century.

The author discusses the issue of defining terrorism. It analyzes the difference between "old" and "new" terrorism using six points, to which this difference was illustrated by US Brigadier General Russell Howard and Terrorism Expert. The author describes ways to

finance terrorism in the 21st century, which is much easier nowadays. Last but not least, the author focuses on the causes of terrorism and briefly describes the tactics and motivations that terrorists use to achieve their goals.

Keywords: Terrorism. The development of terrorism. The causes of terrorism. Comparison of terrorism. Terrorist financing.

ÚVOD

Medzi nezastaviteľné procesy, ktoré sú prítomné v dôsledku globalizácie, môžeme okrem iných zaradiť stieranie hraníc medzi jednotlivými štátmi, rozvoj technológií a rozvoj informačno – komunikačných technológií. Vymenované procesy, okrem nepochybného prínosu pre spoločnosť, podporujú fenomén medzinárodného terorizmu. Pojem terorizmus je takmer všetkým dobre známy, avšak, napriek jeho ďalekosiahlej histórii, nie je z dôvodu rozmanitosti používaných taktík teroristov jednoduché tento pojem definovať.

Terorizmus je súčasťou pojmu politické násilie. Jednotná definícia pojmu terorizmus nie je ustálená, pretože okrem politického násillia sa prekrýva aj s inými formami násillia, používanými najmä v taktike asymetrického konfliktu.

Fenomén terorizmu nie je ničím novým. Vplyvom globalizácie je však terorizmus 21. storočia omnoho extrémnejší a násilnejší, ako v minulosti. Podobne ako iné bezpečnostné hrozby, bol prítomný už v období studenej vojny, ale aj dávno pred ňou. Vtedajšie prísne a uzavreté politiky štátov dokázali terorizmus aspoň naoko kontrolovať.

Globálna bezpečnostná hrozba terorizmu sa týka aj Slovenskej republiky. Začlenením Slovenskej republiky a jej inklinovaním k západným hodnotám, ktoré radikálni teroristi považujú za absolútne zlo, sa môže cieľom teroristických útokov stať aj Slovenská republika. Z tohto dôvodu je potrebné analyzovať a reflektovať teroristické hrozby, aby sme boli na ne adekvátne pripravení.

1 ZÁKLADNÉ VÝCHODISKÁ SKÚMANIA SÚČASNÉHO TERORIZMU

Pre skúmanie príčin globálneho terorizmu je predovšetkým potrebné vymedziť základné východiská a definovať základné pojmy, ktoré s terorizmom súvisia. V dôsledku konca studenej vojny prešiel svet, z hľadiska bezpečnostnej paradigmy, zásadnými zmenami. Vytvorením Európskej únie sa zjednodušil voľný pohyb tovarov, služieb a ľudí cez národné hranice. Tempo globalizácie sa po skončení studenej vojny zrýchlilo. Zrýchleným tempom globalizácie sa výrazne zjednodušila interakcia komúnit, ktoré boli predtým od seba

VŮJENSKÉ REFLEXIE

izolované. Globalizácia má aj negatívnu stránku, ktorá je pre terorizmus paradoxne priaznivá. Počas prvej vojny v Perzskom zálive v roku 1991 iracký diktátor prostredníctvom televízneho vysielania oslovil teroristov po celom svete a vyzval ich k tomu, aby udreli na členské štáty aliancie, ktoré sa zapojili do operácie „Púštna búrka“, ktorá bola zameraná proti nemu.

Ďalšie negatívum globalizácie sa prejavilo po páde Sovietskeho zväzu a rozpade Juhoslávie. Týmito rozpadmi sa odhalilo etnické napätie, ktoré bolo dovtedy úspešne utajované autoritatívnym režimom. Niet pochýb o tom, že globalizačným procesom sa zvýšilo riziko extrémizmu a vzniku nelegálnych sietí a zároveň sa zjednodušilo financovanie terorizmu.

Globalizácia prirodzene priniesla väčšiu dostupnosť využívania počítačových sietí, čo pre teroristov znamená zlepšenie plánovania, koordinácie a realizácie teroristických útokov. Použitie informačno – komunikačných technológií výrazne zjednodušuje zosnovanie samotného teroristického útoku.

„Iba pomocou vyhľadávača google je v súčasnosti možné nájsť v anglickom jazyku vyše 2.5 milióna odkazov, ktoré prinášajú návod na výrobu domácej bomby.“¹

2 DEFINOVANIE POJMU TERORIZMUS

Terorizmus je v súčasnosti faktorom, ktorý predstavuje pre bezpečnostné prostredie významnú hrozbu. Terorizmus je hrozbou pre bezpečnostnú situáciu vo vnútri štátov, ako aj pre bezpečnosť a stabilitu jednotlivých regiónov sveta.

Mnohí z nás sú presvedčení o tom, že im je pojem terorizmus úplne jasný a že nie je problém terorizmus definovať. Opak je však pravdou. Pri definícii terorizmu nastáva problém v tom, že je veľmi náročné nájsť zhodu vo vnímaní podstaty terorizmu, ktorá je problémom s politickým a ideologickým pozadím. Terorizmus sa, rovnako ako globalizácia, dotýka celého spektra spoločenských oblastí, čo výrazne sťažuje ustálenie jednotnej definície tohto pojmu. K definovaniu terorizmu sa dá dopracovať analýzou jeho charakteristických znakov z pohľadu politicky motivovaného násillia.

„Terorizmus je nezákonné použitie sily, alebo násillia proti osobám, alebo majetku s cieľom zastrašiť, alebo prinútiť k ústupkom vládu, civilné obyvatelstvo, alebo jeho časť pri sledovaní politických alebo sociálnych cieľov.“²

¹ MALÍČEK, V.: Globalizácia a terorizmus: Príčiny radikalizácie vyúsťujúce do súčasného globálneho terorizmu. Akadémia Policajného zboru v Bratislava. Bratislava, 2016. s. 7

Členské štáty Európskej únie sa dohodli na spoločnej definícii teroristických trestných činov, ktoré majú byť zahrnuté do vnútroštátnych právnych predpisov. Rámcové rozhodnutie Rady 2002/475/SVV z 13/06/2002⁴, v znení rámcového rozhodnutia Rady 2008/919/SVV z 28/11/2008, definuje trestné činy, ktoré by mali byť kriminalizované podľa vnútroštátneho práva členských štátov ako teroristické trestné činy. Tieto trestné činy sú charakterizované ako úmyselné činy, ktoré majú za cieľ, okrem iného, destabilizovať alebo zničiť základné politické, ústavné, hospodárske alebo sociálne štruktúry krajiny alebo medzinárodnej organizácie. Terorizmus, podľa definície EÚ, predstavuje hrozbu pre demokraciu, slobodný výkon ľudských práv a pre hospodársky a sociálny rozvoj v členských štátoch, ktoré sú založené na zásadách demokracie a právneho štátu.

Teroristickou skupinou sa na účely zákona č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov rozumie štruktúrovaná skupina najmenej troch osôb, ktorá existuje počas určitého časového obdobia na účely spáchania trestného činu teroru alebo trestného činu terorizmu.

Komplikovanosť definovania terorizmu, z dôvodu rozmanitosti hrozieb z neho vyplývajúcich, je možné vidieť napr. na vymedzení skutkových podstat trestného činu terorizmu a niektorých foriem účasti na terorizme, ktoré sú taxatívne vymedzené v ust. § 419 ods. 1 zákona č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov, a to nasledovne:

„Kto

- a) *v úmysle vážne zastrašiť obyvateľstvo, vážne destabilizovať alebo zničiť ústavné, politické, hospodárske alebo spoločenské zriadenie štátu alebo usporiadanie medzinárodnej organizácie, alebo donútiť vládu štátu alebo medzinárodnú organizáciu, aby niečo konala alebo sa zdržala konania, hrozí spáchaním alebo spácha zločin ohrozujúci život, zdravie ľudí, ich osobnú slobodu alebo majetok alebo neoprávnene vyrobí, získa, vlastní, drží, prepravuje, dodáva alebo inak používa výbušniny, jadrové, biologické alebo chemické zbrane, alebo uskutočňuje nedovolený výskum a vývoj takých zbraní alebo zbraní zakázaných zákonom alebo medzinárodnou zmluvou,*
- b) *v úmysle spôsobiť smrť alebo vážnu ujmu na zdraví alebo značnú škodu na majetku alebo na životnom prostredí drží rádioaktívny materiál alebo má alebo vyrobí jadrové výbušné zariadenie alebo zariadenie rozptyľujúce rádioaktívny materiál alebo vyžaru-*

⁴ SAMSON, I.: *Medzinárodný terorizmus. Implikácie pre Slovensko*. Výskumné centrum Slov. spoločnosti pre zahraničnú politiku, Bratislava 2003, s. 19

VŮJENSKÉ REFLEXIE

- júce radiáciu, ktoré môže v dôsledku svojich rádiologických vlastností spôsobiť smrť, vážnu ujmu na zdraví alebo závažnú škodu na majetku alebo na životnom prostredí,*
- c) *v úmysle spôsobiť smrť alebo vážnu ujmu na zdraví alebo značnú škodu na majetku alebo na životnom prostredí alebo donútiť fyzickú osobu alebo právnickú osobu, medzinárodnú organizáciu alebo štát konať alebo zdržať sa konania používa rádioaktívny materiál alebo jadrové výbušné zariadenie alebo zariadenie rozptyľujúce rádioaktívny materiál alebo vyžarujúce radiáciu, ktoré môže v dôsledku svojich rádiologických vlastností spôsobiť smrť, vážnu ujmu na zdraví alebo závažnú škodu na majetku alebo na životnom prostredí, alebo používa alebo poškodzuje jadrový reaktor vrátane reaktorov nainštalovaných na plavidlách, vozidlách, lietadlách alebo kozmických objektoch využívaný ako zdroj energie na poháňanie takých plavidiel, vozidiel, lietadiel alebo kozmických objektov, alebo na iné účely, alebo prevádzku alebo dopravné zariadenie používané na výrobu, skladovanie, spracovanie alebo prepravu rádioaktívneho materiálu spôsobom, ktorý uvoľňuje alebo môže uvoľniť rádioaktívny materiál, alebo takým konaním hrozí za okolností, ktoré naznačujú vierohodnosť hrozby, alebo*
- d) *požaduje rádioaktívny materiál, jadrové výbušné zariadenie alebo zariadenie rozptyľujúce rádioaktívny materiál alebo vyžarujúce radiáciu, ktoré môže v dôsledku svojich rádiologických vlastností spôsobiť smrť, vážnu ujmu na zdraví alebo závažnú škodu na majetku alebo na životnom prostredí, alebo jadrový reaktor vrátane reaktorov nainštalovaných na plavidlách, vozidlách, lietadlách alebo kozmických objektoch využívaný ako zdroj energie na poháňanie takých plavidiel, vozidiel, lietadiel alebo kozmických objektov, alebo na iné účely, alebo prevádzku alebo dopravné zariadenie používané na výrobu, skladovanie, spracovanie alebo prepravu rádioaktívneho materiálu, s použitím hrozby za okolností, ktoré naznačujú vierohodnosť hrozby alebo použitia sily, potrestá sa odňatím slobody na dvadsať rokov až dvadsaťpäť rokov alebo trestom odňatia slobody na doživotie.“³*

Z vyššie uvádzaných skutočností je podľa nášho názoru zrejmé, že jednotné a jasné definovanie terorizmu nie je vôbec jednoduché. Napriek tomu, že v súčasnosti sa druhy terorizmu zmenili, stotožňujeme sa s definíciou terorizmu, ktorá bola uverejnená v Štúdiu Ministerstva obrany Slovenskej republiky ešte v roku 2002. Podstata terorizmu, tak ako je zachytená v nasledovnej definícii, zostala napriek rozvoju spoločnosti zachovaná.

³ ust. § 419 ods. 1 zákona č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov

V JENSKÉ REFLEXIE

„Terorizmus je násilným, nezákonným prostriedkom činnosti a politiky štátu alebo určitých spoločenských vrstiev či skupín (sociálnych, náboženských, etnických, kriminálnych atď.) v boji o politickú moc a jej udržanie (udržanie alebo zvrátenie existujúcich politických pomerov, zriadenia či systému), alebo zameranú na dosiahnutie určitých ziskov náboženského, ideologického, etnického, sociálneho, či ekonomického charakteru.“⁴

3 AKO SA ZMENIL TERORIZMUS ALEBO POROVNANIE „STARÉHO“ A „NOVÉHO“ TERORIZMU

Formy terorizmu sa v posledných rokoch zmenili. Brigádnny generál USA a expert na terorizmus Russel Howard prišiel s názorom, že rozdiel medzi „starým“ a „novým“ terorizmom je možné ilustrovať pomocou nasledovných šiestich bodov:

1. dnešný terorizmus je v porovnaní s minulosťou viac násilný,
2. novú generáciu teroristov predstavujú neštátni medzinárodní aktéri,
3. teroristi súčasnej doby sú v porovnaní s minulosťou omnoho lepšie financovaní,
4. dnešní teroristi sú lepšie vybavení, viac vycvičení a takticky sofistikovanejší,
5. teroristické organizácie v súčasnosti tvoria relatívne samostatné teroristické bunky a
6. riziko pravdepodobnosti, že sa teroristi dostanú k zbraniam hromadného ničenia je vyššie.

Násilnejšia povaha terorizmu (k bodu 1)

Podstatou terorizmu bolo vždy vzbudenie strachu, a to u čo najväčšieho počtu ľudí. Teroristi naplňali tento cieľ prostredníctvom politickej a mediálnej pozornosti. Terorizmus súčasnej doby však do popredia stavia spôsobenie škody čo najväčšieho rozsahu, hovoriac o majetkových škodách, ako aj o škodách na ľudských životoch. Bruce Hoffman, expert na terorizmus uviedol, že terorizmus v „starom“ type nebol charakteristický masovým zabíjaním ľudí.

„S postupným zlepšovaním bezpečnostných opatrení sa teroristické skupiny zamerali na tzv. mäkké (civilné) ciele, ktorých zámerom je vyvolať väčšie obavy medzi civilným obyvateľstvom a takto sa viac dostať do jeho podvedomia. Bezohľadné vraždenie civilného

⁴ MINISTERSTVO OBRANY SR, INŠTITÚT OBRANY A BEZPEČNOSTI: Terorizmus – destabilizujúci fenomén súčasnosti a boj proti nemu (Štúdia), Bratislava 2002, dostupné na internete: https://encyklopediapoznania.sk/data/eknihy/terorizmus/terorizmus-_destabilizujuci_fenomen_sucasnosti.pdf

obyvateľstva vyvoláva oveľa väčšie emócie a strach, ktoré majú za následok aj zmeny v správaní obyvateľstva a preferenciách pri riešení spoločenských problémov.“⁵

Teroristi ako neštátni medzinárodní aktéri (k bodu 2)

Súčasní teroristi sú prevažne neštátni aktéri, s ktorými je kolektívne vyjednávanie v zmysle predpisov medzinárodného práva nemožné. Na neštátnych aktérov sa nevzťahujú zásady medzinárodného práva spočívajúce v pravidlách používania násilia, ktorými sú štáty medzinárodného spoločenstva viazané. Napriek tomu, že teroristi sú neštátnymi aktérmi, existujú štáty, ktoré svojou činnosťou v rôznych smeroch terorizmus podporujú. Medzi takéto štáty je možné zaradiť napr. Líbyu, Sýriu, Irán, Pakistan alebo Sudán.

Financovanie teroristov (k bodu 3)

S rozvojom technológií a medzinárodného bankovníctva získavajú teroristi v súčasnosti finančné prostriedky oveľa jednoduchšie. Islamský terorizmus je okrem iného financovaný islamskými „charitatívnymi“ organizáciami. Financovanie islamského terorizmu prostredníctvom charitatívnych organizácií úzko súvisí s islamskou tradíciou zvanou zakat, ktorá hlása, že každý moslim by mal svojím majetkom prispieť na charitu, pomôcť chorým a takto šíriť dobré meno islamu.

V moslimských krajinách fungujú školy radikálneho islamu, ktoré si tiež financované charitatívnymi organizáciami, pričom práve tieto školy často regrutujú teroristov. Školy radikálneho islamu sú označované ako tzv. madrasy. Madrasy sa dostali do povedomia najmä po bombových atentátoch v júli 2005 v Londýne, kedy vyšlo najavo, že jeden z atentátnikov strávil v takejto škole štyri mesiace.

Pre financovanie terorizmu je veľmi dôležitý aj systém starovekých ilegálnych peňažných prevodov nazývaný hawala. „*Tento systém umožňuje finančné transfery bez akéhokoľvek skutočného prevodu peňazí. Všetko, čo tento systém potrebuje, je sieť osôb, tzv. hawaladárov, dôvera a telefónna búdka. Funguje to tak, že zákazník v jednom meste odovzdá istú sumu peňazí miestnemu hawaldárovi. Ten kontaktuje svoj náprotivok na inom konci sveta, ktorý následne z vlastných zdrojov odovzdá sumu konečnému príjemcovi.*“⁶

⁵ NAĎ J., KRÚPA, J.: ZaBEZPEČ si vedomosti: Terorizmus. Slovenský inštitút pre bezpečnostnú politiku. Bratislava, 2016. s. 5. Dostupné na internete: <https://slovaksecurity.org/wp-content/uploads/2016/10/ZaBezpec-si-vedomosti-Terrorizmus.pdf>

⁶ MALÍČEK, V.: *Globalizácia a terorizmus: Príčiny radikalizácie vyúsťujúce do súčasného globálneho terorizmu*. Akadémia Policajného zboru v Bratislava. Bratislava, 2016. s. 9

Vybavenosť, vycvičenosť a taktická sofistikovanosť teroristov (k bodu 4)

Rozvoj technológií, zjednodušenie komunikácie medzi ľuďmi po celom svete a zvýšenie dostupných zdrojov umožňujú, aby teroristi vykonávali sofistikované útoky.

Samostatnosť teroristických buniek (k bodu 5)

Podstata samostatných teroristických buniek je taká, že v prípade preniknutia a zničenia jednej bunky nezanikne celá teroristická organizácia. Významnú stratégiu vo fungovaní teroristických buniek predstavuje to, že teroristické bunky o sebe navzájom nevedia. Práve z uvedeného dôvodu je pre spravodajské služby jednotlivých štátov veľmi náročné preniknúť do štruktúr teroristických buniek a odhaliť tak ich fungovanie.

Dostupnosť zbraní hromadného ničenia pre teroristov (k bodu 6)

Prístup na globálny čierny trh je v súčasnosti pre teroristov jednoduchší. Teroristi sa teda logicky ľahšie a rýchlejšie dostanú k ručným zbraňam, výbušnám, granátom, ako aj ku zbraňam hromadného ničenia – chemickým, biologickým, jadrovým.

4 PRÍČINY TERORIZMU A TAKTIKA TERORISTICKÝCH ČINNOSTÍ

Presné príčiny terorizmu nie je možné jednoznačne určiť, pretože rozhodnutie skupín alebo jednotlivcov zapojiť sa do terorizmu závisí od viacerých faktorov. Medzi faktory, ktoré podnecujú, resp. motivujú teroristov k spáchaniu teroristického útoku je vo všeobecnosti možné zaradiť nasledovné faktory:

- ideologická motivácia,
- ničiteľská (vandalistická) motivácia,
- experimentálna motivácia,
- zisková motivácia,
- afektová motivácia a
- motivácia po uznaní.

Známy odborník na terorizmus Ted Gurr povedal, že: *„bieda, frustrácia, smútok a zúfalstvo, ktoré vedú k terorizmu majú mnoho príčin v medzinárodnej politickej, ekonomickej a sociálnej situácii a v situácii jednotlivých štátov, ktoré vplývajú na teroristu,*

*ako aj v jeho osobných podmienkach. Presnú reťaz príčin príslušných činov nemožno zistiť s vedeckou presnosťou.*⁷

Hľadanie príčin teroristického správania má jednoznačne pôvod v psychologizujúcom prístupe k terorizmu. Vyššie citovaná definícia v sebe zahŕňa psychologické termíny ako frustrácia a zúfalstvo. Podľa rakúskeho psychiatra A. Mitcherlicha je frustrácia spúšťačom agresie. Za príčinu terorizmu neskôr viacerí odborníci uznali práve frustráciu z určitého politického, náboženského, ideologického, sociálneho alebo ekonomického usporiadania. Psychológovia a odborníci sa zhodujú na tom, že agresia je vždy dôsledkom frustrácie alebo, že frustrácia vždy vedie k agresii.

Okrem motivujúcich faktorov sa na vzniku a šírení terorizmu podieľajú aj nasledovné faktory:

- spoločenské,
- ekonomické,
- politické,
- ideologické a
- sociálne.

Podstatou terorizmu je vzbudzovanie strachu a zastrašovanie, ako nástroj politického zápasu. Terorizmus predstavuje systematické vraždenie alebo hrozbu týmto vraždením, aby upriamil pozornosť verejnosti na svoje ciele. Terorizmus na zastrašovanie využíva pozornosť masmédií, jednak printových a jednak elektronických.

Z pohľadu teroristov je však najdôležitejším masmédiom na šírenie strachu televízne spravodajstvo a televízia všeobecne. Teroristi týmto spôsobom vyvolávajú strach u ľudí žijúcich prakticky po celom svete. Touto taktikou teroristi vzbudzujú v ľuďoch dojem, že polícia a bezpečnostné zložky jednotlivých štátov sú proti nim bezmocné, čím vytvárajú zlú mienku o efektívnosti bezpečnostných zložiek.

Teroristi postupujú vo svojej činnosti cieľavedome, pričom využívajú najmä nasledovné princípy:

- **moment prekvapenia**, ktorý je dosiahnuteľný dlhodobým plánovaním, zbieraním informácií a následným zvolením správneho okamihu na útok,

⁷ KLAVEC, J.: *Terorizmus ako globálna hrozba*. Univerzita sv. Cyrila a metoda v Trnave, Trnava 2014. s. 75

VŮJENSKÉ REFLEXIE

- **výber najvhodnejšieho objektu**, teda najcitlivejšieho objektu, ktorý musí byť zvolený v rámci reálnych materiálnych a finančných možností teroristov,
- **medializácia útoku**, keďže teroristi podľa svojho presvedčenia splnia účel útoku najlepšie vtedy, keď sa o ňom dozvie najširšia verejnosť a
- **prezentácia názoru a prítomnosti** teroristickej organizácie.

ZÁVER

V poslednom desaťročí žijeme takmer permanentne v dobe spoločenskej alebo bezpečnostnej krízy. Tým, že sme vplyvom globalizácie prostredníctvom masmédií informovaní takmer o všetkých teroristických útokoch na celom svete, do popredia vstupujú obavy a znepokojenie.

Charakter súčasného sofistikovaného terorizmu nám prakticky každý deň ukazuje, že napriek úsiliu bezpečnostných zložiek štátov, ako aj medzinárodných organizácií, terorizmus naďalej negatívnym spôsobom ovplyvňuje životy všetkých ľudí v globálnom priestore.

Napriek tomu, že pojem terorizmus je neustále skloňovaný na medzinárodnej ako aj vnútroštátnej úrovni, jednotná definícia neexistuje, a to ani v legislatívnych predpisoch. Tento nedostatok poskytuje teroristom priestor na vykonávanie tých najzávažnejších útokov, ktorých obeťami sú prevažne nevinní civilisti.

Narastanie agresivity a neustály vývoj nových foriem terorizmu by mal podnietiť kompetentné štátne a medzinárodné orgány aktualizovať a prispôbovať prostriedky boja proti terorizmu. Žiaľ, odpoveď na teroristické útoky prichádza veľakrát neskoro.

LITERATÚRA

- [1] KLAVEC, J.: *Terorizmus ako globálna hrozba*. Univerzita sv. Cyrila a Metoda v Trnave, Trnava, 2014. 143 s. ISBN 978-80-8105-616-1
- [2] MALÍČEK, V.: *Globalizácia a terorizmus: Príčiny radikalizácie vyúsťujúce do súčasného globálneho terorizmu*. Akadémia Policajného zboru v Bratislava. Bratislava, 2016. 176 s. ISBN 978-80-8054-657-1
- [3] MINISTERSTVO OBRANY SR, INŠTITÚT OBRANY A BEZPEČNOSTI: *Terorizmus – destabilizujúci fenomén súčasnosti a boj proti nemu (Štúdia)*, Bratislava 2002, Dostupné na internete: https://encyklopediapoznania.sk/data/eknihy/terorizmus/terorizmus-destabilizujuci_fenomen_sucasnosti.pdf

- [4] NAĎ J., KRÚPA, J.: ZaBEZPEČ si vedomosti: Terorizmus. Slovenský inštitút pre bezpečnostnú politiku. Bratislava, 2016. s. 5. Dostupné na internete: <https://slovaksecurity.org/wp-content/uploads/2016/10/ZaBezpec-si-vedomosti-Terorizmus.pdf>
- [5] SAMSON, I.: *Medzinárodný terorizmus. Implikácie pre Slovensko*. Výskumné centrum Slov. spoločnosti pre zahraničnú politiku, Bratislava 2003, 252 s. ISBN 80-968148-3-4
- [6] Zákon č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov

Recenzent:

plk. gšt. Ing. Radoslav IVANČÍK, PhD.

VOJENSKÉ REFLEXIE

VOJENSKÉ VEDECKO-ODBORNÉ PERIODIKUM

Informácie pre autorov:

1. Príspevky musia byť spracované písmom „Times New Roman“, veľkosťou písma „12“, s riadkovaním „1,5“ v MS WORD.
2. Nadpis príspevku, nadpis abstraktu a nadpisy kapitol zvýraznite „tučným písmom „B“ bold.
3. Pod názvom príspevku uveďte meno, priezvisko a pracovisko autora.
4. Následne uveďte stručný abstrakt príspevku a kľúčové slová.
5. V záujme prehľadnosti čleňte príspevky do kapitol.
6. Odkazy uvádzajte pod čiarou na konci strany, resp. bibliografické odkazy (použité pramene) na konci príspevku pod hlavičkou „BIBLIOGRAFICKÉ ODKAZY“, „LITERATÚRA“, alebo „BIBLIOGRAPHY“.
7. Príspevky (korešpondenciu) posielajte na e-mailovú adresu redakcie/editorial board: pavel.bucka@aos.sk, dusan.salak@aos.sk

VOJENSKÉ REFLEXIE

AOS

VOJENSKÉ REFLEXIE

Vojenské vedecko - odborné periodikum
Vydavateľ: Akadémia ozbrojených síl
generála Milana Rastislava Štefánika
v Liptovskom Mikuláši

Demänovská cesta č. 393
031 06 Liptovský Mikuláš 6

Počet strán: 176
Náklad: elektronický časopis uverejnený na internete:
www.aos.sk

Vydané: jún 2018, ročník XIII, č. 1/2018
Foto obálka: Mgr. Mário PAŽICKÝ
Obálka: Ing. Dušan SALAK

ISSN 1336-9202

AKADÉMIA OZBROJENÝCH SÍL
GENERÁLA MILANA RASTISLAVA ŠTEFÁNIKA